

Bind 4 af 15

Udvalgte værker af Lenin

Den første russiske revolution 1905–1907

Indholdsfortegnelse

Til den danske udgave	7
Revolutionen i Rusland begyndt	17
To slags taktik i den demokratiske revolution	21
Forord	21
1. Det aktuelle politiske spørgsmål	25
2. Hvad siger resolutionen fra RSDAP's 3. kongres os om den provisoriske revolutionære regering?	28
3. Hvad er »revolutionens afgørende sejr over tsarismen«?	35
4. Monarkiets likvidering og republikken	41
5. Hvorledes skal man »drive revolutionen fremad«? ...	46
6. Hvorfra trues proletariatet af faren for at stå med bundne hænder i kampen mod det inkonsekvente bourgeoisie?	50
7. Taktikken »at fjerne de konservative fra regeringen«	63
8. Osvobosjdisme og nyiskrisme	67
9. Hvad betyder det at være den yderste oppositions parti under revolutionen?	75
10. »Revolutionære kommuner« og proletariatets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur	79
11. En flygtig sammenligning mellem nogle resolutioner fra RSDAP's 3. kongres og fra »konferencen«	89
12. Svækkes den demokratiske revolutions slagkraft, hvis bourgeoisiet svigter den?	93
13. Slutning. Vover vi at sejre?	102
Efterskrift. Endnu engang osvobosjdismen, endnu en gang nyiskrismen	113
I. Hvad er det, de borgerlig-liberale realister priser de socialdemokratiske »realister« for?	113
II. Kam. Martynovs »uddybning« af spørgsmålet	120
III. Den vulgære borgerlige fremstilling af diktatur og Marx' syn på det	128

Socialdemokratiets stilling til bondebevægelsen	139
Vore opgaver og arbejderrepræsentanternes sovjet	149
Om partiets reorganisation	159
Partimæssig organisation og partimæssig litteratur	169
Frihed til kritik og enhed i handling	175
Moskvaopstandens lære	178
Revolutionens lære	186
Noter	192
Navneregister	208

Til den danske udgave

Artiklerne i dette bind stammer fra tiden under den første russiske revolution, 1905-07, dog er den afsluttende artikel, som sammenfatter læren af revolutionen, skrevet i 1910. De fire første blev skrevet, mens Lenin endnu befandt sig i politisk eksil, de fire næste efter hjemkomsten til Rusland, den sidste atter i eksil. Udvalget dækker omkring en tiendedel af Lenins litterære produktion i revolutionsårene.

I skriftet *Hvad Må Der Gøres?*, denne udgaves bd. 2, havde Lenin fremhævet muligheden for, at den russiske arbejderklasse ville blive den internationale bevægelses fortro og indlede en ny fase i revolutionsprocessen. Det hang sammen med de særlige forhold i Rusland. Kapitalismen udviklede sig til monopolkapitalisme, en dyb økonomisk krise 1900-03 forværrede levevilkårene for byernes arbejderbefolkning, arbejdsdagen var 11½-14 timer, de sociale forhold usle, også på landet, hvor godsejerne trods bonde-reformen i 1861 stadig udpinte bønderne. I 1904 kom dertil krigen mod Japan, en imperialistisk krig, som bragte tsar-dømmet nederlag og folket nye lidelser.

I denne situation udvikledes et proletariat med en revolutionær orientering. Dets parti, Ruslands Socialdemokratiske Arbejderparti, RSDAP, stod imidlertid delt i en revolutionær fløj, bolsjevikkerne, og en opportunistisk fløj, mensjevikkerne. Modsætningerne mellem fløjene var blevet særlig skarpe i tiden frem til 1905. F.eks. havde mensjevikkerne i 1904 under en borgerlig »banketkampagne«, som tsardømmet forsøgsvis tillod, anbefalet at deltage i bourgeoisiets banketter, mens bolsjevikkerne energisk vendte sig mod, at socialdemokratiet på den måde blev en »khvost«, en »hale« på en borgerlig bevægelse.

Andre kræfter søgte at lede harmen i arbejderbefolkningen på afveje. Politiet lavede en provokatørorganisation, en præst Gapon en til. Da der ved nytår 1905 udbrød en strejke på hovedstaden Petersborgs største virksomhed, organiserede Gapon et folketog til tsaren med et bønsskrift. Bolsjevikernes komité i hovedstaden Skt. Petersborg (nu Leningrad) advarede mod foretagendet i et flyveblad, der sluttede med ordene: »Ned med krigen! Ned med selvherskerdømmet! Leve folkets væbnede opstand! Leve revolutionen!«

Folketoget samlede 140.000 mennesker, som bar kirkefaner, ikoner og portrætter af tsaren. Deres krav var politisk amnesti, politisk frihed, ministerans varlighed, lighed for loven, strejkefrihed, samvittighedsfrihed, otte timers arbejdsdag o.a.

Tsaren gav tropperne ordre til at skyde på folketoget. Tusinder blev dræbt og såret. Dette satte revolutionen i gang.

I den første artikel i dette bind, *Den Russiske Revolution Begyndt*, fortsætter Lenin den ovenfor anførte tanke om den russiske arbejderklassens pionerrolle:

»Proletariatet overalt i verden følger nu med feberagtig utålmodighed proletariatet i hele Rusland. Omstyrtelsen af den russiske tsarisme, så heltemodigt indledt af vor arbejderklasse, vil være et vendepunkt i alle landes historie, den vil gøre opgaven lettere for alle arbejdere i alle nationer, i alle stater, overalt på kloden.«

Lenin opstillede øjeblikkeligt klare paroler: bevæbning af folket, revolutionskomiteer på hver fabrik, i hver bydel, i enhver betydende landsby, bortrydning af tsarismens regeringsinstitutioner, indkaldelse af en konstituerende (grundlovgivende) forsamling. Om bevægelsens bredde skrev han: »Vi socialdemokrater kan og må handle uafhængigt af det borgerlige demokratiske revolutionære, vi må bevare proletariatets klasse-mæssige selvstændighed, men vi skal gå hånd i hånd, når opstanden finder sted...«

Titlen på det næste skrift i dette bind, *To Slags Taktik i den Demokratiske Revolution*, viser hen til den forskellige indstilling og handlingslinje (taktik), som de to fløje, bolsjevikkerne og mensjevikkerne, fulgte i den aktuelle revolution, der var vendt mod tsardømmet og skulle munde ud i indførelse af en demokratisk republik.

Bolsjevikkerne havde opfordret alle partiets komiteer i Rusland til at sende delegerede til 3. kongres i april 1905 i London. Der mødte delegerede for 21 komiteer, alle bolsjevikiske. Mensjevikkerne afslog at deltage, de lavede deres egen konference i Geneve med delegerede fra 9 komiteer.

Kongressens resolutioner opfordrede til væbnet opstand, konferencens rejste betænkeligheder. Bolsjevikkerne opstillede klare paroler for, hvad der skulle gøres, mensjevikkerne vævede om revolutionens sejr. Lenin havde i tiden før kongressen klarlagt, at en demokratisk revolution måtte føre til *proletariets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur*, støttet til militær magt, til de bevæbnede masser, til opstanden og ikke til institutioner skabt ad »legal« og »fredelig« vej (s. 58).

Lenin klarlagde muligheden og betingelserne for socialdemokratiets deltagelse i en provisorisk revolutionær regering, dvs. en regering, som skulle forberede afholdelsen af en konstituerende forsamling. Mensjevikkerne turde ikke gå ind på dette, men ville overlade bourgeoisiet det politiske førerskab.

Lenin og hans meningsfæller betragtede arbejderklassen som den mest revolutionære kraft og tildelte desuden bønderne en revolutionær rolle. De ignorerede ikke den borgerlige opposition mod tsardømmet og denne oppositions mulige bidrag til en revolutionær udvikling, men anså bourgeoisiet i sin helhed for en usikker faktor, der var mest tilbøjelig til at lave kohandeler med tsardømmet, af frygt for arbejderklassens mål i revolutionen. I den samlede revolutionære bevægelse måtte arbejderklassen vinde den førende rolle, *hegemoniet* – en fundamental tanke i Lenins revolutionsteori.

Til forskel fra borgerlige revolutioner i vestlige lande kunne arbejderklassens hegemoni i Ruslands revolutionære bevægelse give mulighed for at føre revolutionen videre, således at den borgerlig-demokratiske revolution kunne vokse over i en socialistisk revolution. Lenin siger herom s. 101:

»Proletariatet må føre den demokratiske omvæltning til ende ved at knytte bøndernes masser til sig for at knuse selvherskerdømmets modstand med magt og lamme bourgeoisiets vankelmodighed. Proletariatet må gennemføre den socialistiske omvæltning ved at knytte massen af halv-

proletariske befolkningslementer til sig for at knuse bourgeoisiets modstand med magt og lamme bøndernes og småborgerskabets vankelmodighed.«

I samme periode udformede Lev Trotskij sin teori om den »permanente revolution«. Denne teoris væsen illustreres af en parole, som Trotskij og en anden datidig socialdemokrat Parvus opstillede i 1905: »Ingen tsar, men en arbejderregering«. At følge en sådan parole betød at stile direkte efter en socialistisk revolution og at undervurdere bøndernes rolle, ganske i strid med den indstilling, bolsjevikkerne forfægtede. Lenin betragtede en sådan undervurdering af bønderne som aldeles urigtig og overmåde farlig. I en artikel fra 1909, *Målet for Proletariatets Kamp i Vor Revolution*, skrev han således: »Grundfejlen hos Trotskij er ignoreringen af revolutionens borgerlige karakter, mangelen på en klar tænkning vedrørende overgangen fra denne revolution til en socialistisk revolution.«

I artiklen *Socialdemokratiets Stilling til Bondebevægelsen*, skrevet tre måneder efter To Slags Taktik, betragtede Lenin sejr for bondeopstanden som en mulighed og besvarede spørgsmålet om, hvad der i så fald skulle ske med godsejernes jord, med sætningen: Vi lader ikke vore hænder binde. Projekter om »ligelig opdeling af jorden«, »socialisering« osv. måtte ligesom spørgsmålet om nationalisering af jorden indtil videre skydes i baggrunden. Det afgørende var at hjælpe bønderne med at føre opstanden til sejr. Enkelthederne i fremtidens jordpolitik ville blandt andet afhænge af, hvor fuldstændig den demokratiske revolutions sejr blev. Efter den forestod en ny kamp, nu for socialismens sejr. I dette perspektiv lå også afstanden til de socialrevolutionæres parti, som søgte at vinde bønderne med illusoriske projekter.

I denne sammenhæng erklærede Lenin; »...fra den demokratiske revolution vil vi straks begynde at gå over til den socialistiske revolution, og det netop så langt vore kræfter, det bevidste og organiserede proletariats kræfter rækker. Vi går ind for uafbrudt revolution. Vi vil ikke blive stående på halvvejen.« (s. 146).

Artiklen *Vore opgaver og Arbejderrepræsentanternes Sovjet* blev skrevet i Genève eller Stockholm i november 1905, mens Lenin var på vej til Rusland. Den indeholder Lenins første bedømmelse af arbejderrepræsentanternes

sovjet (råd), sammensat af valgte arbejderrepræsentanter. I flere storbyer blev der under store strejker om efteråret dannet sovjetter, hvis karakter og rækkevidde ikke med det samme kunne overskues. Lenin betegnede uden tøven hovedstadens sovjet som kimen til en provisorisk, revolutionær regering.

De tre følgende artikler: *Om Partiets Reorganisation, Partimæssig Organisation og Partimæssig Litteratur og Frihed til kritik og Enhed i Handling* behandler problemer, som opstod ved overgangen fra illegalitet til halvlegalitet og legalitet.

Partiets arbejde havde hidtil været ledet af komiteer, som var udpeget ovenfra. Også delegerede til kongresser og konferencer var hidtil blevet udpeget, udvalgt, ikke valgt af medlemmerne. Valgprincippet kunne ikke anvendes under illegale forhold. Nu måtte valgprincippet indføres overalt. Samtidig måtte det konspirative apparat opretholdes, således at organisationen ikke efter tilbageslag kunne »rulles op«.

I sidste del af artiklen *Om Partiets Reorganisation* behandles nødvendigheden af at forene partiets bolsjeviki-ske og mensjeviki-ske fløje. Dette skete også på RSDAP's 4. kongres i april 1906, men der kunne ikke varigt slås bro over dybe principielle divergenser. Enheden blev formel. Lenin skrev 15 år senere: »I 1903 til 1912 stod vi i en år-række formelt sammen med mensjevikerne i det fælles socialdemokratiske parti, uden nogen sinde at indstille den idé-mæssige og politiske kamp mod disse folk, der formidlede den borgerlige indflydelse på proletariatet og var opportuniste«. (Bd. 12, s. 61). »Også efter oktoberrevolutionen 1917 måtte bolsjevikerne anvende manøvrernes, for-handlingspolitikken og kompromis'ernes taktik, selvfølgelig kun i sådanne former, at det lettede, fremskyndede, konsoliderede og styrkede bolsjevikkernes arbejde på mensjevikkernes bekostning.« (Samme sted s. 63).

Artiklen *Partimæssig Organisation og Partimæssig Litteratur* blev ligesom den foregående skrevet umiddelbart efter Lenins hjemkomst til Rusland. Den drejer sig om partiets udformning og de socialdemokratiske skribenters forhold til partivirksomheden under de nye vilkår, som den delvise legalitet i slutningen af 1905 frem-bød.

Artiklens titel citeres ofte som *Partiorganisation og Partilitteratur*. Dette ordvalg kan give indtryk af, at partiorganisation og partilitteratur på det tidspunkt var givne, afklarede ting. Lenins artikler i den periode viser, at det ikke var tilfældet.

Den legale partiorganisation var først ved at danne sig, og arbejdet hermed stødte også i dele af arbejderklassen på en modgående tendens til *bespartijnost*, partiløshed, afvisning af at tilslutte sig partiet, og til i stedet danne foreninger og klubber uden partifarve. Lenin betegnede *bespartijnost* som et modeslagord og bekrigede tendensen i flere artikler. Han appellerede til *partijnost*, tilslutning til partiet og *partimæssig* tilrettelægning af alt revolutionært arbejde – til forskel fra vilkårene under den hidtidige illegalitet, hvor socialdemokratiske skribenter individuelt havde benyttet borgerlige blade og medvirket i borgerlige forlag, og til forskel fra partiløshedens udflydende revolutionisme.

Det er på den baggrund man skal se sætninger hos Lenin som denne: Ned med partiløse skribenter!

Der har i årevis stået diskussion om, hvor langt Lenins krav om partimæssig litteraturvirksomhed rækker – om betydningen af sætninger som »Ned med partiløse skribenter!... Litteraturvirksomheden må blive en del af den fælles proletariske virksomhed, 'hjul og møtrik' i én fælles, stor socialistisk mekanisme, som sættes i bevægelse af hele den bevidste avantgarde for hele arbejderklassen. Litteraturvirksomheden må blive en bestanddel af det organiserede, planmæssige, forenede socialdemokratiske arbejde.« (s. 171).

Andet sted i artiklen skriver Lenin: »For det første er der tale om partimæssig litteratur og om partimæssig kontrol med den. Enhver har frihed til at skrive og sige alt, hvad der passer ham, uden mindste indskrænkning... for det andet, mine herrer borgerlige individualister, må vi sige Dem, at Deres taler om absolut frihed er hykleri helt igennem...« (s. 173).

Nadesjda Krupskaja bemærkede i 1937, at Lenin med denne artikel ikke sigtede til skønlitteratur. (Se tidsskriftet *Drusjba narodov*, nr. 4, 1960). Der er ikke enighed om problemet.

Med overgangen til halvlegale og legale tilstande og ind-

førelse af demokratiske beslutningsprocesser stod den demokratiske centralismes princip på dagsordenen. Dette behandles i artiklen *Frihed til Kritik og Enhed i Handling*.

Moskva-opstanden, som er emnet for den næste artikel i dette bind, udspillede sig i december 1905. Forud var i oktober-november gået vældige strejker og demonstrationer, økonomiske og politiske. Disse aktioner havde nødsaget tsardømmet til at manøvrere og love reformer, f.eks. indførelse af en дума, et rådgivende »parlament« uden virkelige beføjelser. Løfterne tilfredsstillede ikke arbejderne, hvis krav var anderledes fundamentale. Strejkerne og demonstrationerne forberedte masserne på opstand. Bolsjevikkerne i Moskva besluttede den 5. december på en konference at gå ind for strejke og væbnet opstand. Sovjetten i Moskva erklærede den 7. december politisk generalstrejke.

Kampene i Moskva blev yderst voldsomme og varede til den 19. december, da bolsjevikernes Moskva-komité og sovjetten opfordrede til indstilling af opstanden, fordi overmagten på tsardømmets side var for stor. Men i selve opfordringen til standsning af kampene var der stadig en sejrssikker tone.

Eksemplet fra Moskva blev fulgt i mange andre byer over hele Rusland. Men som helhed – fremgår det af Lenins artikler og den senere historiske udforskning af begivenhedernes forløb – var kampene utilstrækkeligt samordnede og offensive. Dertil kom, at mensjevikkerne og de socialrevolutionære i sovjetterne modarbejdede opstandene. Plekhanov udtalte: Man burde ikke have grebet til våben. Lenin svarede: Tværtimod, man burde have grebet mere beslutsomt, energisk og offensivt til våben.

De væbnede kampe i Moskva og andre russiske byer i december 1905 betragtes som den første russiske revolutions højdepunkt. Skønt opstandene led nederlag, bragte de adskillige foreløbige resultater. Disse gik atter delvis tabt, da tsardømmet i 1907 følte sig stærkt nok til at tage sine nødtvungne indrømmelser tilbage. Men den indsigt var vundet af store arbejdermasser, at tsardømmet måtte styrtes med væbnet magt, og at løfter fra bourgeoisiets partier ikke var troværdige.

I Ruslands Socialdemokratiske Arbejderparti fik disse erfaringer og den voldsomme reaktion og forfølgelserne efter revolutionens nederlag dybe eftervirkninger. Par-

tiets to fløje drog ganske forskellige konklusioner af revolutionens forløb og opstillede tilsvarende forskellige perspektiver.

Den første
russiske revolution
1905-1907

Revolutionen i Rusland begyndt

Geneve, onsdag d. 25. (12.) januar

Der foregår storslåede historiske begivenheder i Rusland. Proletariatet har rejst sig mod tsarismen. Proletariatet er blevet drevet til opstand af regeringen. Nu er det næppe muligt længere at nære tvivl om, at regeringen med forsæt lod strejkebevægelsen udvikle sig forholdsvis uhindret og lod en bred demonstration begynde, fordi den ønskede at lægge tingene til rette for indsættelse af militærmagt. Og det fik regeringen bragt i stand! Tusinder af myrdede og sårede – det er resultaterne af den blodige søndag den 9. januar i Petersborg. Tropperne besejrede ubevæbnede arbejdere, kvinder og børn. Tropperne overmandede fjenden ved at skyde på arbejdere, der lå på jorden. »Vi har givet dem en ordentlig lektion!«, – siger tsarens håndlangere og deres europæiske lakajer i det konservative bourgeoisi nu med usigelig kynisme.

Ja, lektionen var storslået! Det russiske proletariat vil ikke glemme denne lektion. Arbejderklassens mest uerfarne, mest tilbagestående lag, der naivt troede på tsaren og oprigtigt ønskede fredeligt at overbringe »tsaren selv« det martrede folks bønner, de fik alle en lektion af den militære magt under ledelse af tsaren eller af tsarens onkel, storfyrst Vladimir.

Arbejderklassen fik en storslået lektion i borgerkrig; proletariatets revolutionære opdragelse tog på én dag et så stort skridt fremad, som den ikke kunne have taget i måneder og år i sit grå, forkuede hverdagsliv. Det heroiske Petersborgproletariats parole: »Døden eller friheden!« ruller nu som et ekko ud over hele Rusland. Begivenhederne ud-

vikler sig med forbavsende hast. En generalstrejke er under udvikling i Petersborg. Hele det industrielle, sociale og politiske liv er lammet. Mandag den 10. januar vokser arbejdernes sammenstød med tropperne med stigende forbitrelse. Uanset løgnagtige regeringsmeddelelser flyder blodet i flere og flere af hovedstadens bydele. Arbejderne i Kolpino rejser sig. Proletariatet bevæbner sig og bevæbner folket. Det siges, at arbejderne har bemægtiget sig våbenarsenalet i Sestroretsk. Arbejderne skaffer sig revolvere, smeder sig våben af deres værktøj og laver bomber til den desperate kamp for friheden. Generalstrejken griber om sig i provinsen. I Moskva har allerede 10.000 forladt arbejdet. Det er besluttet at gennemføre generalstrejke i morgen (torsdag den 13. januar) i Moskva. Der er udbrudt uroligheder i Riga. Arbejderne i Lodz demonstrerer, opstand er under forberedelse i Warszawa, proletariatet demonstrerer i Helsingfors. I Baku, Odessa, Kijev, Kharkov, Kovno /Kaunas/ og Vilno /Vilnius/ gærer det mere og mere blandt arbejderne, og strejker breder sig. I Sevastopol brænder marinedepartementets arsenal og depoter, og tropperne nægter at skyde på de oprørske matroser. Der er strejke i Reval /Tallinn/ og Saratov. I Radom finder der væbnede sammenstød sted mellem tropperne og arbejdere og reservister.

Revolutionen vokser i bredden. Regeringen begynder at vakle. I stedet for blodig undertrykkelse forsøger den at klare sig med økonomiske indrømmelser og almisser eller løfte om en ni timers arbejdsdag. Men lektionen fra den blodige dag må ikke være forgæves. De revolterende Petersborgarbejderes krav om øjeblikkelig sammenkaldelse af en konstituerende forsamling på grundlag af almindelig, direkte, lige og hemmelig valgret må blive alle strejkende arbejderes krav. Øjeblikkelig omstyrtelse af regeringen – det er den parole, med hvilken selv de Petersborgarbejdere, der havde troet på tsaren, besvarede blodbadet den 9. januar, besvarede det med de ord, som deres anfører, præsten Georgij Gapon, efter denne blodige dag sagde: »Vi har ingen tsar længere. En flod af blod skiller tsaren fra folket. Længe leve kampen for friheden!« Længe leve det revolutionære proletariat! – siger vi. Generalstrejken rejser og mobiliserer bredere og bredere masser af arbejderklassen og byernes fattigfolk. Bevæb-

ningen af folket bliver en af denne revolutionære fases nærmeste opgaver.

Kun et bevæbnet folk kan være et virkeligt bolværk for folkets frihed. Og jo hurtigere det lykkes for proletariatet at bevæbne sig, jo længere det holder sig på sin militære position som strejkende og revolutionært proletariat, desto hurtigere bringes tropperne til at vakle, og desto før fremstår der blandt soldaterne folk, som omsider forstår, hvad de gør, og som stiller sig på folkets side mod umenneskene, mod tyrannen, mod dem, der myrder ubevæbnede arbejdere og deres kvinder og børn. Uanset hvordan den nuværende opstand i selve Petersborg ender, så vil den i alle tilfælde uundgåeligt og uafvendeligt blive det første trin frem mod en endnu bedre forberedt opstand. Det kan være, det lykkes for regeringen at udsætte regnskabets time, men en udsættelse vil kun gøre det revolutionære stormløbs næste skridt endnu mere storslået. En udsættelse vil blot blive anvendt af socialdemokratiet til at sammensveje de organiserede kæmperes rækker og til at udbrede efterretningerne om Petersborg-arbejdernes initiativ. Proletariatet vil slutte op om kampen, forlade fabrikker og virksomheder og forberede sin bevæbning. Parolen om kamp for friheden vil blive ført endnu længere ud blandt byernes fattigfolk og blandt bøndernes millioner. Revolutionskomitéer vil blive grundlagt på hver fabrik, i hver bydel og i enhver betydende landsby. Når folket har rejst sig, vil det rydde rub og stub af det tsaristiske selvhersker dømmes regeringsinstitutioner af vejen og proklamere øjeblikkelig sammenkaldelse af en konstituerende forsamling.

Øjeblikkelig bevæbning af arbejderne og af alle borgere i det hele taget, forberedelse og organisering af de revolutionære kræfter for at tilintetgøre regeringens myndigheder og institutioner – det er det praktiske grundlag, på hvilket revolutionære af alle afskygninger kan og må forene sig til et fælles fremstød. Proletariatet må altid følge sin selvstændige kurs, aldrig afsvække sine forbindelser med det socialdemokratiske parti, altid erindre sig sit store endemål: Hele menneskehedens frigørelse fra enhver udbytning. Men denne selvstændighed, som det socialdemokratiske proletariske parti må våge over, vil aldrig få os til at glemme, hvor vigtigt et fælles revolutionært stormløb er i

den nuværende revolutionære fase. Vi socialdemokrater kan og må handle uafhængigt af det borgerlige demokratis revolutionære, vi må bevare proletariatets klasse-mæssige selvstændighed, men vi skal gå hånd i hånd, når opstanden finder sted, når vi retter direkte stød mod tsarismen, når vi slår tropperne tilbage, og når vi angriber de magtpositioner, som denne forbandede fjende af hele det russiske folk holder.

Proletariatet overalt i verden følger nu med feberagtig utålmodighed proletariatet i hele Rusland. Omstyrteisen af den russiske tsarisme, så heltemodigt indledt af vor arbejderklasse, vil være et vendepunkt i alle landes historie, den vil gøre opgaven lettere for alle arbejdere i alle nationer, i alle stater, overalt på kloden. Og gid enhver socialdemokrat, gid enhver bevidst arbejder vil indprente sig, hvilke storslåede opgaver i hele folkets kamp der nu hviler på hans skuldre. Gid han ikke vil glemme, at han også repræsenterer hele bondebefolkningens, hele den arbejdende og udbyttede masses, hele folkets ønsker og interesser mod hele folkets fjende. Alle har nu et klart eksempel at følge: Petersborgs proletariske helte.

Leve revolutionen!

Leve opstanden, leve proletariatet!

*Skrevet juni-juli 1905. Trykt i Geneve juli 1905
Samlede Værker, 5. udgave, bd. 11, s. 1-131.*

To slags taktik for Socialdemokratiet i den demokratiske revolution (1)

Forord

I et revolutionært moment er det meget vanskeligt at holde trit med begivenhederne, der giver forbløffende meget nyt materiale til vurdering af de revolutionære partiers taktiske paroler. Nærværende brochure er skrevet før begivenhederne i Odessa.*) Vi har allerede i Proletarij (3) (nr. 9, »Revolutionen lærer fra sig«) påpeget, at disse begivenheder tvang endog de socialdemokrater, der havde skabt teorien om oprøret som proces og afvist propagandaen for en provisorisk revolutionær regering, til faktisk at gå over til eller begynde at gå over til deres opponenter side. Der er ingen tvivl om, at revolutionen lærer fra sig med en sådan hurtighed og en sådan grundighed, at det ville forekomme utroligt i den politiske udviklings fredelige epoker. Og, hvad der er særlig vigtigt, den lærer ikke blot lederne, men også masserne. Der hersker ikke ringeste tvivl om, at revolutionen vil lære arbejder masserne i Rusland socialdemokratisme. Revolutionen bekræfter i praksis socialdemokratiets program og taktik, idet den viser de forskellige samfundsklassers virkelige natur, viser vort demokratis borgerlighed og bøndernes virkelige stræben som revolutionære i borgerlig-demokratisk ånd, uden at bønderne er bærere af »

*) Der hentydes til opstanden på panserkrydsere »Potjomkin« (2) (Lenins fodnote til udgaven af 1907. – *Red.*).

liseringens« idé, derimod af en ny klassekamp mellem bondebourgeoisiet og landproletariatet. Den gamle narodnismes gamle illusioner, der så tydeligt skinner igennem for eksempel i det socialrevolutionære partis (4) programudkast både i spørgsmålet om vort »samfunds« demokratisme og i spørgsmålet om betydningen af en fuldstændig sejr for bondeopstanden, alle disse illusioner vil skånselsløst og definitivt blive vejret bort af revolutionen. Den giver for første gang de forskellige klasser deres virkelige politiske dåb. Disse klasser går ud af revolutionen med et bestemt politisk fysiognomi, der ikke blot viser sig i deres ideologers programmer og taktiske paroler, men også i massernes åbne politiske aktion.

Der er ingen tvivl om, at revolutionen giver os, giver folkemasserne en lære. Men spørgsmålet står nu for det kæmpende politiske parti, om vi er i stand til at lære revolutionen noget, om vi er i stand til at udnytte vor socialdemokratiske læres rigtighed, vor forbindelse med den eneste helt igennem revolutionære klasse, proletariatet, til at sætte et proletarisk stempel på revolutionen, til at føre revolutionen frem til en virkelig afgørende sejr, ikke blot i ord, men også i gerning, til at lamme det demokratiske bourgeois ustabilitet, halvhed og forræderi?

Mod dette mål må vi rette alle vore anstrengelser. Om vi skal nå dette mål afhænger på den ene side af rigtigheden i vor vurdering af den politiske situation, af vore taktiske parolers rigtighed og på den anden side af den støtte, disse paroler får af arbejdermassernes reelle kampkraft. Hele det daglige, regelbundne, løbende arbejde i alle vort partis organisationer og grupper, propaganda-, agitations- og organisationsarbejdet, stiler efter at styrke og udvide forbindelserne med masserne. Dette arbejde er altid nødvendigt, men i et revolutionært moment kan det mindre end nogen sinde betragtes som tilstrækkeligt. I et sådant moment føler arbejderklassen sig instinktivt kaldet til åben revolutionær aktion, og vi må være i stand til at stille denne aktions opgaver rigtigt for derefter i så vid udstrækning som muligt at udbrede kendskabet til disse opgaver og forståelsen af dem. Man må ikke glemme, at den gængse pessimisme med hensyn til vor forbindelse med masserne nu særligt hyppigt dækker over borgerlige ideer med hensyn til proletariatets rolle i revolutionen. Der er ingen tvivl om, at vi

endnu må arbejde uhyre meget på opdragelsen og organiseringen af arbejderklassen, men hele spørgsmålet drejer sig nu om, hvor det væsentligste politiske tyngdepunkt i denne opdragelse og denne organisering skal ligge. I fagforeninger og legale sammenslutninger eller i væbnet opstand, i arbejdet på at skabe en revolutionær hær og en revolutionær regering? Både det første og det andet er med til at opdrage og organisere arbejderklassen. Både det første og det andet er naturligvis nødvendigt. Imidlertid samles hele spørgsmålet nu, i den nuværende revolution, i dette: Hvor skal tyngdepunktet for opdragelsen og organiseringen af arbejderklassen ligge, i det første eller det andet?

Revolutionens udfald afhænger af, om arbejderklassen vil komme til at spille rolle som håndlanger for bourgeoisiet, en håndlanger, som nok kan lægge kraft i sit stormangreb mod selvherskerdømmet, men som selv er politisk afmægtig, eller om den vil komme til at spille rollen som leder af folkerevolutionen. Bourgeoisiets bevidste repræsentanter føler udmærket godt dette. Derfor priser Osvojosjenije (5) også akimovismen, »økonomismen« i socialdemokratiet, der nu skyder fagforeningerne og de legale sammenslutninger frem i forreste plan. Netop derfor glæder det også hr. Struve (nr. 72 af Osvojosjenije), at akimovismens principielle tendenser gør sig gældende inden for nyiskrismen. Netop derfor kaster han sig også over den forhadte revolutionære snæverhed i beslutningerne fra det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis 3. kongres. (6).

Rigtige taktiske paroler fra socialdemokratiet har nu en særlig vigtig betydning for ledelsen af masserne. Intet er farligere end at undervurdere betydningen af principielt konsekvente taktiske paroler i en revolutionær tid. For eksempel går Iskra i nr. 104 (7) faktisk over til sine opponenter side inden for socialdemokratiet, men udtaler sig samtidig nedsættende om betydningen af paroler og taktiske beslutninger, som går foran det levende liv og viser den vej, som bevægelsen må følge, sammen med en række bagslag, fejl osv. Tværtimod har udarbejdelsen af rigtige taktiske beslutninger en gigantisk betydning for et parti, der ønsker at lede proletariatet i marxismens konsekvente principers ånd og ikke vil nøjes med at traske i halen på begivenhederne. I de resolutioner, der vedtoges på det

Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis 3. kongres og på konferencen, som den udskilte del af partiet*) afholdt, har vi det nøjagtigste, mest gennemtænkte og fuldstændige udtryk for de taktiske synspunkter, ikke som de tilfældigt er udtrykt af enkelte skribenter, men vedtaget af det socialdemokratiske proletariats ansvarlige repræsentanter. Vort parti er forud for alle andre, idet det har et præcist program, der er vedtaget af alle. Det må give et eksempel for de øvrige partier, også når det gælder en streng holdning over for dets taktiske resolutioner i modsætning til opportunisten i Osvobosjdenijes demokratiske bourgeoisie og de revolutionære fraser hos de socialrevolutionære, der først under revolutionen fik travlt med at optræde med et »udkast« til program og for første gang beskæftiger sig med, om den revolution, der foregår lige for øjnene af dem, er borgerlig.

Det er derfor, vi anser det for brændende aktuelt for det revolutionære socialdemokrati omhyggeligt at studere de taktiske resolutioner fra det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis 3. kongres og fra konferencen, at fastslå afvigelserne fra marxismens principper deri og at gøre sig det socialdemokratiske proletariats konkrete opgaver i den demokratiske revolution klar. Det er dette arbejde, den foreliggende brochure er helliget. At afprøve vor taktik ud fra marxismens principper og revolutionens lære er også nødvendigt for den, der ønsker virkeligt at forberede en enhedstaktik som basis for den kommende fuldstændige forenelse af hele det Russiske Socialdemokratiske Arbejderparti og ikke blot vil nøjes med formanende ord.

N. Lenin

Juli 1905.

*) I RSDAP's 3. kongres (London, i maj 1905) deltog kun bolsjevikkerne. I »konferencen« (Genève, på samme tid) deltog kun mensjevikkerne (8), der ofte i denne brochure kaldes nyiskristerne, idet de fortsatte at udgive Iskra og gennem deres daværende meningsfælle Trotskij erklærede, at der lå en afgrund mellem det gamle og det nye Iskra. (Lenins fodnote til udgaven af 1907. —*Red.*)

1. Det aktuelle politiske spørgsmål

I den revolutionære situation, som vi nu gennemlever, står spørgsmålet om indkaldelse af en konstituerende* forsamling for hele folket på dagsordenen. Der er delte meninger om, hvorledes dette spørgsmål skal løses. Tre politiske retninger gør sig gældende. Den tsaristiske regering indrømmer nødvendigheden af at indkalde folkerepræsentanter, men ønsker ikke under nogen omstændigheder at tillade, at deres forsamling bliver repræsentativ for hele folket og konstituerende. Hvis man skal tro bladenes meddelelser om Bulyginkommissionens (9) arbejde, går den øjensynlig med til en rådgivende forsamling, som skal vælges uden agitationsfrihed, med snæver privilegievalgret eller indskrænket stændervalgsystem. Det revolutionære proletariat forlanger i den udstrækning, det ledes af socialdemokratiet, at magten fuldt og helt skal overgå til den konstituerende forsamling, og stræber med dette for øje ikke blot efter almindelig valgret og ikke blot efter fuld agitationsfrihed, men desuden efter øjeblikkelig omstyrtelse af den tsaristiske regering og udskiftning af den med en provisorisk revolutionær regering. Endelig kræver det liberale bourgeoisie, der udtrykker sine ønsker gennem lederne af det såkaldte konstitutionelt-demokratiske parti (10), ikke den tsaristiske regerings omstyrtelse, opstiller ikke parolen om en provisorisk regering, står ikke fast ved reelle garantier for, at valgene bliver fuldstændig frie og retfærdige, så forsamlingen af repræsentanter kunne blive virkeligt repræsentativ for hele folket og virkeligt konstitu-

*) Konstituerende forsamling – en forsamling til indførelse af en ny orden, blandt andet en ny forfatning. – *Red.*

erende. I grunden tilstræber det liberale bourgeoisie, der er Osvobosjdenije-retningens eneste alvorlige sociale støtte, at opnå en så fredelig ordning som muligt mellem tsaren og det revolutionære folk, en ordning, hvor mest mulig magt tilfaldt det, bourgeoisie, og mindst mulig det revolutionære folk, proletariatet og bønderne.

Sådan er den politiske situation på nuværende tidspunkt. Sådan er de tre politiske hovedretninger, svarende til de tre vigtigste sociale kræfter i det moderne Rusland. Vi har allerede mere end én gang i Proletarij (nr. 3, 4 og 5) talt om, hvorledes osvobosjdentserne med skindemokratiske fraser dækker over deres halvhed, eller, for at tale enklere og mere ligefremt, deres over for revolutionen bedrageriske og forræderiske politik. Lad os nu se på, hvorledes socialdemokraterne vurderer øjeblikkets opgaver. I denne henseende er to resolutioner, der for ganske nylig er vedtaget af RSDAP's 3. kongres og af »konferencen« for den udskilte del af partiet, et fremragende materiale. Spørgsmålet om, hvilken af disse resolutioner der rigtigst vurderer den politiske situation og rigtigst fastlægger det revolutionære proletariats taktik, har en uhyre betydning, og enhver socialdemokrat, der bevidst ønsker at opfylde sine pligter som propagandist, agitator og organisator, må med den største opmærksomhed sætte sig ind i dette spørgsmål og fuldstændig se bort fra betragtninger, der ikke vedrører det væsentlige i sagen.

Ved partiets taktik forstås dets politiske optræden eller dets politiske virksomheds karakter, retning og metoder. Partikongresserne vedtager taktiske resolutioner for nøje at fastlægge partiets politiske optræden som helhed over for nye opgaver eller med en ny politisk situation for øje. Den i Rusland indledte revolution har skabt en sådan ny situation, nemlig et fuldstændigt, afgørende og åbent brud mellem folkets uhyre flertal og den tsaristiske regering. Det nye spørgsmål består i, hvilke praktiske metoder der skal anvendes for at indkalde en forsamling, der virkelig er repræsentativ for hele folket og virkelig er konstituerende (teoretisk er spørgsmålet om en sådan forsamling for længst og før alle andre partier afgjort officielt af socialdemokratiet i dets partiprogram). Hvis folket har brudt med regeringen, og masserne har indset nødvendigheden af at indføre et nyt system, da er det nødvendigt, at det parti,

der har stillet sig som mål at styrte regeringen, overvejer, hvilken regering der skal erstatte den gamle regering, der skal styrtes. Der opstår det nye spørgsmål om en provisorisk revolutionær regering. For at give et udtømmende svar på dette spørgsmål må det bevidste proletariats parti klarlægge for det første den provisoriske revolutionære regerings *betydning* i den stedfindende revolution og i hele proletariatets kamp overhovedet, for det andet sit *forhold* til den provisoriske revolutionære regering, for det tredje de nøjagtige betingelser for *socialdemokratiets deltagelse* i denne regering, for det fjerde betingelserne for at udøve tryk på denne regering *nedefra*, nemlig når socialdemokratiet ikke deltager i den. Først når alle disse spørgsmål er klarlagt, bliver partiets politiske optræden i den givne henseende principiel, klar og fast.

Lad os se, hvorledes RSDAP's 3. kongres løser disse spørgsmål i sin resolution. Her er dens fulde tekst:

»*Resolution om den provisoriske revolutionære regering.*

I betragtning af,

1) at såvel proletariatets umiddelbare interesser som hensynet til dets kamp for socialismens endelige mål kræver størst mulig politisk frihed og følgelig udskiftning af selvherskerdømmets styreform med en demokratisk republik,

2) at oprettelsen af en demokratisk republik i Rusland kun er mulig som resultat af en sejrrig folkeopstand, hvis organ vil være en provisorisk revolutionær regering, der alene er i stand til at sikre fuldstændig frihed i valgagitationen og til at indkalde en konstituerende forsamling, der virkelig genspejler folkets vilje, på grundlag af almindelig, lige og direkte valgret med hemmelig stemmeafgivning,

3) at denne demokratiske omvæltning i Rusland med dets foreliggende sociale og økonomiske struktur ikke vil svække, men styrke bourgeoisie's herredømme, og at bourgeoisie uundgåeligt i et givet øjeblik vil forsøge på med alle midler at fravriste det russiske proletariat den størst mulige del af den revolutionære periodes erobringer,

beslutter RSDAP's 3. kongres:

a) at det er nødvendigt i arbejderklassen at udbrede en konkret forestilling om revolutionens sandsynligste forløb

og om nødvendigheden af, at der på et givet tidspunkt under den opstår en provisorisk revolutionær regering, af hvilken proletariatet vil kræve gennemførelse af dets nærmeste politiske og økonomiske krav i vort program (minimumsprogrammet),

b) under hensyntagen til styrkeforholdet og andre faktorer, som ikke nøjagtigt kan bestemmes i forvejen, er det tilladt partiets repræsentanter at deltage i den provisoriske revolutionære regering med det formål at føre en skånseløs kamp mod alle kontrarevolutionære anslag og forsvare arbejderklassens selvstændige interesser,

c) en nødvendig betingelse for en sådan deltagelse er, at partiet udøver streng kontrol med sine repræsentanter, og at socialdemokratiet, som tilstræber en fuldstændig socialistisk omvæltning og for så vidt er en uforsonlig fjende af alle borgerlige partier, urokkeligt bevarer sin uafhængighed,

d) uanset om socialdemokratiets deltagelse i den provisoriske revolutionære regering bliver mulig eller ikke, må man i de bredeste lag af proletariatet drive propaganda for den idé, at et stadigt tryk på den provisoriske regering fra det bevæbnede proletariat, som er ledet af socialdemokratiet, er nødvendigt for at beskytte, konsolidere og udvide revolutionens erobringer.«

2. Hvad siger resolutionen fra

RSDAP's 3. kongres os om den provisoriske revolutionære regering?

Resolutionen fra RSDAP's 3. kongres er, som det ses af dens titel, helt og holdent helliget spørgsmålet om en provisorisk revolutionær regering. Det betyder, at socialdemokratiets deltagelse i en provisorisk revolutionær regering her behandles som en del af spørgsmålet. På den anden side tales der kun om en provisorisk revolutionær regering og ikke om noget andet, følgelig behandles spørgsmålet om f.eks. »magtens erobring« i almindelighed osv. overhovedet ikke her. Gjorde kongressen rigtigt i at udelukke dette sidste og lignende spørgsmål? Der er ingen tvivl om, at det var rigtigt, fordi den politiske situation i Rusland slet ikke sætter sådanne spørgsmål på dagsorde-

nen. Tværtimod har hele folket sat selvherskerdømmets omstyrtelse og indkaldelse af en konstituerende forsamling på dagsordenen. De spørgsmål, som partikongresserne bør tage stilling til, er ikke dem, som den eller den skribent har berørt i tide eller utide, men dem, der har alvorlig politisk betydning i kraft af de øjeblikkelige forhold og som følge af samfundsudviklingens objektive forløb.

Hvilken betydning har en provisorisk revolutionær regering i den nuværende revolution og i proletariatets almindelige kamp? Kongressens resolution klarlægger dette ved straks fra begyndelsen at påpege nødvendigheden af »den størst mulige politiske frihed«, både med hensyn til proletariatets umiddelbare interesser og med hensyn til »socialismens endelige mål«. Men til fuld politisk frihed kræves, at det tsaristiske selvherskerdømme erstattes med en demokratisk republik, som det allerede er anerkendt i vort partiprogram. Det er logisk og principielt nødvendigt at understrege parolen demokratisk republik i kongressens resolution, idet proletariatet som forkæmper for demokratiet stræber netop efter fuld frihed; desuden er denne understregning så meget mere på sin plads på nuværende tidspunkt, som vore monarkister, nemlig det såkaldte konstitutionelt- »demokratiske« eller osvobosjdentsiske parti, netop nu optræder under »demokratiets« banner. Til oprettelse af en republik er en forsamling af folkerepræsentanter ubetinget nødvendig, og den må absolut være valgt af hele folket (på grundlag af almindelig, lige og direkte valgret med hemmelig afstemning) og være konstituerende. Dette anerkender kongressens resolution også i fortsættelsen. Men den nøjes ikke med det. Til at konstituere en ny orden, »der virkelig genspejler folkets vilje«, er det ikke tilstrækkeligt at kalde den repræsentative forsamling konstituerende. Det er nødvendigt, at denne forsamling har magt og styrke til at »konstituere«. I erkendelse heraf begrænser kongressens resolution sig ikke til den formelle parole »konstituerende forsamling«, men tilføjer også de materielle betingelser, der alene gør det muligt for denne forsamling virkelig at opfylde sine opgaver. En sådan henvisning til de betingelser, hvorunder en formelt konstituerende forsamling kan blive en virkelig konstituerende forsamling, må understreges, eftersom det liberale bourgeoisie i skikkelse af det konstitutionelt-monarkistiske parti,

som vi allerede gentagne gange har påpeget, bevidst forvrænger parolen om en af hele folket valgt konstituerende forsamling og gør den til en tom frase.

Kongressens resolution siger, at *alene* en provisorisk revolutionær regering, en regering, der er organ for en sejrrig folkeopstand, er i stand til at sikre fuld frihed i valgagitationen og indkalde en forsamling, der virkelig udtrykker folkets vilje. Er denne sætning rigtig? Den, der har tænkt sig at bestride den, må hævde, at den tsaristiske regering skulle være i stand til ikke at række reaktionen hånden, at den skulle kunne være neutral under valgene, at den skulle kunne bestræbe sig for, at folkets vilje virkelig kommer til udtryk. Sådanne påstande er så absurde, at ingen giver sig til at forsvare dem åbent, men de fremføres fordækt under liberalt flag netop af vore osvobødsjentsere. Nogen må indkalde den konstituerende forsamling, nogen må sikre valgene frihed og retfærdighed, nogen må overdrage denne forsamling al myndighed og magt: kun en revolutionær regering, der er organ for opstanden, kan med fuld oprigtighed ønske dette og have kræfter til at gennemføre det altsammen. Den tsaristiske regering vil uvægerligt modvirke dette. En liberal regering, der har lavet en ordening med tsaren og ikke helt og fuldt støtter sig til folkeopstanden, er hverken i stand til oprigtigt at ønske det eller i stand til at gennemføre det, selv med den bedste vilje. Følgelig giver kongressens resolution den eneste rigtige og helt konsekvente demokratiske parole.

Men vurderingen af en provisorisk revolutionær regerings betydning ville være ufuldstændig og urigtig, hvis man lod den demokratiske omvæltnings klassekarakter ude af betragtning. Derfor tilføjer resolutionen, at omvæltningen vil styrke bourgeoisiets herredømme. Dette er uundgåeligt under det nuværende, det vil sige det kapitalistiske, samfundsøkonomiske system. Men resultatet af, at bourgeoisiets herredømme over et politisk nogenlunde frit proletariet skærpes, må uvægerligt blive en forbitret kamp mellem dem om magten, må blive, at bourgeoisiet forbitret forsøger at »fravriste proletariet den revolutionære periodes erobringer«. Forrest af alle, i spidsen for alle i kampen for demokratiet må proletariet derfor ikke et minut glemme de nye modsigelser, som det borgerlige demokrati bærer i sit skød, og den nye kamp.

En provisorisk revolutionær regerings betydning er således i alle henseender vurderet i den omhandlede del af resolutionen: i dens forhold til kampen for friheden og republikken, i dens forhold til den konstituerende forsamling og i dens forhold til den demokratiske omvæltning, der renser jordbunden for en ny klassekamp.

Dernæst opstår spørgsmålet: hvilken stilling bør proletariet i almindelighed indtage over for en provisorisk revolutionær regering? Kongressens resolution svarer herpå først og fremmest med at give partiet det direkte råd at udbrede den overbevisning i arbejderklassen, at en provisorisk revolutionær regering er nødvendig. Arbejderklassen må blive sig denne nødvendighed bevidst. Medens det »demokratiske« bourgeoisie stiller spørgsmålet om at styrte den tsaristiske regering i skyggen, må vi stille det i forgrunden og forfægte nødvendigheden af en provisorisk revolutionær regering. Desuden må vi opstille et handlingsprogram for denne regering, svarende til de objektive betingelser i den historiske periode, vi gennemlever, og til det proletariske demokratis opgaver. Dette program er *hele* vort partis minimumsprogram, programmet for de nærmeste politiske og økonomiske omdannelser, der på den ene side er fuldt ud gennemførlige under de givne samfundsøkonomiske forhold og på den anden side nødvendige for det næste skridt fremad, til gennemførelse af socialismen.

Således klarlægger resolutionen fuldt ud den provisoriske revolutionære regerings karakter og mål. Ifølge sin oprindelse og grundkarakter må denne regering være et organ for folkeopstanden. Ifølge sin formelle bestemmelse må den være redskabet til indkaldelse af en konstituerende forsamling, valgt af hele folket. Hvad dens virksomhed angår, må den gennemføre det proletariske demokratis minimumsprogram, der alene er i stand til at sikre folkets interesser, når det har rejst sig mod selvher sker dømmet.

Man vil kunne indvende, at en provisorisk regering, der jo kun er provisorisk, ikke kan gennemføre et positivt program, der endnu ikke er godkendt af hele folket. En sådan indvending ville kun være en udflugt af de reaktionære og tilhængerne af selvherskerdømmet. Ikke at gennemføre noget positivt program vil betyde, at man tolererer eksistensen af det bundrådne selvherskerdømmes feudale til-

stande. Tolerere sådanne tilstande kunne kun en regering gøre, der bestod af forrædere mod revolutionens sag, men ikke en regering, der er organ for folkeopstanden. Det ville være latterligt, om man foreslog at afstå fra at gennemføre forsamlingsfriheden i praksis, før denne frihed var godkendt af den konstituerende forsamling – under det påskud, at den konstituerende forsamling måske dog ikke ville anerkende forsamlingsfriheden! Lige så latterlig er indvendingen mod øjeblikkelig gennemførelse af den provisoriske revolutionsregerings minimumsprogram.

Lad os til slut bemærke, at resolutionen ved at stille den provisoriske regering den opgave at gennemføre minimumsprogrammet dermed også gør op med de dumme, halvanarkistiske ideer om øjeblikkelig gennemførelse af maksimumsprogrammet, om erobring af magten for at gennemføre en socialistisk omvæltning. Det trin, som Ruslands økonomiske udvikling befinder sig på (den objektive betingelse), og det trin, som de brede proletariske massers bevidste orientering og organiserede optræden befinder sig på (den subjektive betingelse, der er uløselig forbundet med den objektive), gør en øjeblikkelig og fuldstændig befrielse af arbejderklassen umulig. Kun de mest vankundige mennesker kan overse den stedfindende demokratiske omvæltnings borgerlige karakter, – kun de mest naive optimister kan glemme, hvor lidt arbejderne endnu kender til socialismens mål og metoderne til dens virkeliggørelse. Men vi er alle overbevist om, at arbejderne befrielse kun kan være arbejderne eget værk; uden bevidst orientering og organiseret optræden fra massernes side, uden forberedelse og opdragelse af dem gennem åben klassekamp mod hele bourgeoisiet kan der end ikke være tale om nogen socialistisk revolution. Og som svar på de anarkistiske indvendinger, at vi udskyder den socialistiske omvæltning, siger vi: vi udskyder den ikke, men gør det første skridt til den på den eneste mulige måde, ad den eneste rigtige vej, nemlig ad den demokratiske republikke vej. Den, der ønsker at nå frem til socialismen ad anden vej, uden om det politiske demokrati, kommer uundgåeligt til absurde og reaktionære slutninger såvel i økonomisk som politisk betydning. Hvis de eller de arbejdere i det pågældende øjeblik spørger os: hvorfor skulle vi ikke gennemføre maksimumsprogrammet, svarer vi med at hen-

vide til, hvor fremmede de demokratisk indstillede folkemasser endnu er over for socialismen, hvor uudviklede klasse modsætningerne endnu er, hvor uorganiseret proletariatet endnu er. Organiser hundretusinder af arbejdere i hele Rusland, udbred sympati for vort program blandt millioner! Prøv at gøre dette uden at indskrænke jer til velklingende, men tomme anarkistiske fraser – og I vil straks se, at virkeliggørelsen af denne organisation, at udbredelsen af denne socialistiske oplysning afhænger af den størst mulige virkeliggørelse af de demokratiske omdannelser.

Lad os gå videre. Når først betydningen af en provisorisk revolutionær regering og proletariatets forhold til den er klarlagt, opstår det næste spørgsmål: er vor deltagelse i den (aktion ovenfra) tilladelig og under hvilke betingelser? Hvordan bør vor aktion nedefra være? Resolutionen giver nøjagtige svar på begge disse spørgsmål. Den erklærer bestemt, at i princippet er socialdemokratiets deltagelse i en provisorisk revolutionær regering (i den demokratiske omvæltnings epoke, under kampen for republikken) *tilladelig*. Med denne erklæring adskiller vi os uigenkaldeligt fra anarkisterne, der besvarer dette spørgsmål principielt afvisende, og fra socialdemokratiets khvostister (som Martynov og nyiskristerne), der ville *skræmme* os med udsigten til en situation, hvor denne deltagelse kunne vise sig nødvendig for os. Med denne erklæring har RSDAP's 3. kongres uigenkaldeligt afvist det nye Iskras tanke, at socialdemokraternes deltagelse i en provisorisk revolutionær regering skulle være en afart af millerandismen, (11) at dette skulle være principielt utilladeligt som en sanktionering af den borgerlige orden osv.

Men med spørgsmålet om den principielle tilladelighed afgøres selvfølgelig endnu ikke spørgsmålet om den praktiske formålstjenlighed. Under hvilke betingelser er denne nye kampform, kampen »ovenfra«, der er anerkendt af partiets kongres, formålstjenlig? Det er en selvfølge, at der ikke er mulighed for på nuværende tidspunkt at tale om de konkrete betingelser, f.eks. styrkeforholdene osv., og resolutionen afviser naturligvis at bestemme disse betingelser på forhånd. Intet forstandigt menneske vil påtage sig at forudsige noget som helst med hensyn til det spørgsmål, der interesserer os i dette øjeblik. Man kan og skal fastlæg-

ge vor deltagelses karakter og mål. Resolutionen gør også dette ved at påpege to mål for deltagelsen: 1) ubønhørlig kamp mod de kontrarevolutionære anslag, og 2) hævvelse af arbejderklassens selvstændige interesser. På samme tid som de liberale borgere begynder at snakke ivrigt om reaktionens mentalitet (se hr. Struves yderst lærerige »åbne brev« i nr. 71 af Osvobosjdenije) og forsøger at skræmme det revolutionære folk og bevæge det til eftergivenhed over for selvherskerdømmet, – på samme tid er det især på sin plads, at proletariets parti minder om den opgave at føre en virkelig krig mod kontrarevolutionen. Den politiske friheds og klassekampens store spørgsmål afgøres i sidste instans kun af styrke, og vi må sørge for at forberede, at organisere denne styrke og anvende den aktivt ikke blot til defensiv, men også til offensiv. Den langvarige epoke af politisk reaktion, der har hersket næsten uafbrudt i Europa siden Pariserkommunens dage, har vænnet os alt for meget til tanken om aktion alene »nedefra«, har alt for meget lært os at betragte kampen som blot defensiv. Vi er nu uden tvivl trådt ind i en ny epoke, en periode af politiske rystelser og revolutioner er begyndt. I en sådan periode, som Rusland gennemlever, er det utilladeligt at begrænse sig til den gamle skabelon. Man må propagandere for ideen om aktion ovenfra, man må forberede sig til de mest energiske offensive aktioner, man må studere betingelserne og formerne for sådanne aktioner. Af sådanne betingelser stiller kongressens resolution to i første række: den ene vedrører den formelle side ved socialdemokratiets deltagelse i en provisorisk revolutionær regering (streng kontrol fra partiets side med dets repræsentanter), den anden – selve karakteren af denne deltagelse (ikke et minut lade den fuldstændige socialistiske omvæltnings mål ude af syne).

Idet resolutionen således forklarer partiets politik fra alle sider under aktion »ovenfra« – denne nye, hidtil næsten ikke anvendte kampmetode – regner resolutionen også med det tilfælde, hvor vi ikke kommer til at virke ovenfra. At virke nedefra på den provisoriske revolutionære regering er vi forpligtet til i ethvert tilfælde. For at udøve et sådant tryk nedefra må proletariet være bevæbnet, – for i en revolutionær situation kommer det særlig hurtigt til direkte borgerkrig – og stå under socialdemokratiets ledel-

se. Målet for dets væbnede tryk er at »beskytte, konsolidere og udvide revolutionens erobringer«, dvs. de erobringer, der ud fra proletariets interesser må bestå i virkeliggørelse af hele vort minimumsprogram.

Hermed slutter vi vor korte analyse af den 3. kongres' resolution om en provisorisk revolutionær regering. Som læseren ser, klarlægger denne resolution såvel det nye spørgsmåls betydning som den stilling, proletariets parti indtager til det, og partiets politik såvel i en provisorisk revolutionær regering som uden for den.

Lad os nu se på den tilsvarende resolution fra »konferencen«.

3. Hvad er »revolutionens afgørende sejr over tsarismen«?

»Konferencens« resolution er helliget spørgsmålet »om erobring af magten og deltagelse i den provisoriske regering« *. Allerede i denne problemstilling rummes der, som nævnt, en forvirring. På den ene side stilles spørgsmålet snævert: kun om vor deltagelse i en provisorisk regering og ikke generelt om partiets opgaver i forhold til en provisorisk revolutionær regering. På den anden side sammenblandes to fuldstændigt forskelligartede spørgsmål: om vor deltagelse i et af stadierne i den *demokratiske* omvæltning og om den *socialistiske* omvæltning. I virkeligheden er socialdemokratiets »erobring af magten« netop en socialistisk omvæltning og kan ikke være noget som helst andet, hvis disse ord benyttes i deres direkte og sædvanlige betydning. Men hvis de skal forstås som en erobring af magten ikke til en socialistisk, men til en demokratisk omvæltning, hvilken mening har det da at tale ikke alene om deltagelse i en provisorisk revolutionær regering, men også om »erobring af magten« *generelt*? Øjensynlig har vore »konferencedeltagere« ikke selv rigtig vidst, hvad de egentlig skulle tale om: om en demokratisk eller om en socialistisk omvæltning. Den, der har fulgt med i litteraturen om spørgsmålet, véd, at begyndelsen til denne forvirring blev

*) Den fulde tekst af denne resolution kan læseren sammenstille af de citater, der er anført s. 400, 403, 407, 431 og 433 i denne brochure. (Lenins fodnote til udgaven af 1907. Se dette bind s. 36, 41, 46, 79 og 83 – *Red.*)

lagt af kam. Martynov i hans berømte »To diktaturer«: nyiskristerne holder ikke af at mindes problemstillingen, der (allerede før den 9. januar) (12) er givet i dette ærkehvo-stiske skrift, men dets idémæssige indflydelse på konferencen er hævet over enhver tvivl.

Men lad os forlade resolutionens titel. Dens indhold viser os fejl, der uden sammenligning er dybere og alvorligere. Her er dens første del:

»Revolutionens afgørende sejr over tsarismen kan kendetegnes enten ved dannelsen af en provisorisk regering, der er udgået af den sejrige folkeopstand, eller ved et revolutionært initiativ fra det ene eller det andet repræsentative organ, der under folkets umiddelbare revolutionære tryk beslutter at organisere en konstituerende forsamling, valgt af hele folket«.

Således fortæller man os, at revolutionens afgørende sejr over tsarismen kan være både den sejrige opstand og... et repræsentativt organs beslutning om at organisere en konstituerende forsamling! Hvad er dette? Hvorledes dog det? Den afgørende sejr kan være kendetegnet af en »beslutning« om at organisere en konstituerende forsamling?? Og en sådan »sejr« stilles side om side med dannelsen af en provisorisk regering, »der er udgået af den sejrige folkeopstand«!! Konferencen har ikke bemærket, at en *sejrrig* folkeopstand og *dannelsen* af en provisorisk regering betyder revolutionens sejr i *gerning*, mens en »beslutning« om at organisere en konstituerende forsamling betyder revolutionens sejr alene i *ord*.

Mensjevikernes og nyiskristernes konference har begået samme fejl, som de liberale og osvobosjdentserne til stadighed begår. Osvobosjdentserne slynger om sig med fraser om den »konstituerende« forsamling, mens de forlegent lukker øjnene for, at styrken og magten forbliver i tsarens hænder, og glemmer, at vil man »konstituere«, må man have *styrke* til at konstituere. Konferencen har ligeledes glemt, at der er lang vej fra hvilke som helst repræsentanters »beslutning« til denne beslutnings virkeliggørelse. Konferencen har ligeledes glemt, at så længe magten bliver i tsarens hænder, vil enhver beslutning fra hvilke som helst repræsentanter blive samme tomme og elendige snak som »beslutningerne« i det berømte Frankfurter-parlament, vi kender fra den tyske 1848-revolutions historie. Det

revolutionære proletariats talsmand, Marx, hudflettede netop Frankfurts liberale »osvobosjdentser« med bidende sarkasmer i sit blad Neue Rheinische Zeitung, (13) fordi de talte smukke ord, vedtog alle hånde demokratiske »beslutninger«, »konstituerede« alle hånde friheder, men i virkeligheden lod magten blive i kongens hænder og ikke organiserede en væbnet kamp mod de militære styrker, der stod til kongens rådighed. Og mens Frankfurts osvobosjdentserne snakkede – biede kongen sin tid, forstærkede sine militære styrker, og kontrarevolutionen, der støttede sig til en reel kraft, sønder slog demokraterne med alle deres herlige »beslutninger«.

Konferencen sidestillede den afgørende sejr med noget, som netop ikke rummer den afgørende betingelse for sejr. Hvordan kunne socialdemokrater, der anerkender vort partis republikanske program, begå denne fejl? For at forstå dette mærkelige fænomen, må man vende sig til 3. kongres' resolution om den udskilte del af partiet.* I denne resolution påpeges det, at der i vort parti stadig findes forskellige strømninger »beslægtede med økonomismen«. Vore »konferencedeltagere« (det er sandelig ikke for ingenting, de befinder sig under Martynovs ideologiske ledelse) drøfter revolution i nøjagtig samme ånd, hvori økonomi-

*) Vi anfører her denne resolutions fulde tekst: »Kongressen konstaterer, at der i RSDAP siden dets kamp mod økonomismen hidtil i forskellig grad og i forskellige henseender er bevaret afskygninger, der er beslægtet med økonomismen, og som karakteriseres af en almindelig tendens til at undervurdere betydningen af den bevidste orienterings elementer i den proletariske kamp, idet de underordner dem under spontaneitetens elementer. I organisationsspørgsmål opstiller repræsentanterne for disse afskygninger teoretisk princippet om organisation som proces, hvad der ikke stemmer med et planmæssigt udformet partiarbejde, i praksis gennemfører de samtidig i en mængde tilfælde et system af afvigelser fra partidisciplinen, og i andre tilfælde henvender de sig til den mindst bevidste del af partiet og agiterer for en bred anvendelse af valgprincippet, som ikke tager hensyn til den russiske virkeligheds objektive betingelser, og dermed forsøger de at undergrave det på nuværende tidspunkt eneste mulige grundlag for partiforbindelserne. I taktiske spørgsmål udmærker de sig ved deres stræben efter at indsnævre partiarbejdets omfang, idet de udtaler sig mod en partitaktik, som er strengt uafhængig over for de liberalt-borgerlige partier, mod muligheden og ønskeligheden af, at vort parti påtager sig den organiserende rolle i folkeopstanden, mod at partiet under nogen som helst betingelser deltager i en provisorisk demokratisk-revolutionær regering.

Kongressen opfordrer alle partiets medlemmer til overalt at føre en energisk idékamp mod den slags delvise afvigelser fra det revolutionære socialdemokratiske principper, men finder samtidig, at personer, der i større eller mindre grad hælder til sådanne synspunkter, dog kan stå i partiorganisationerne, på den nødvendige betingelse, at de anerkender partikongresserne og partilovene og helt og holdent underkaster sig partidisciplinen«. (Lenins fodnote til udgaven af 1907. – *Red.*)

sterne drøftede politisk kamp eller 8-timers arbejdsdag. Økonomisterne satte ufortøvet »stadieteorien« i gang: 1) Kamp for rettigheder, 2) Politisk agitation, 3) Politisk kamp, – eller 1) 10 timers arbejdsdag, 2) 9 timers, 3) 8 timers. Det er tilstrækkelig kendt for enhver, hvilke resultater der opnåedes med denne »taktik som proces«. Nu foreslår de os, at også revolutionen i forvejen skal deles procentligt op i stadier: 1) Tsaren indkalder en repræsentativ forsamling, 2) Denne repræsentative forsamling »beslutter« under »folkets« tryk at organisere en konstituerende forsamling, 3)... Det tredje stadium er mensjevikkerne endnu ikke blevet enige om, de har glemmt, at folkets revolutionære tryk møder tsarismens kontrarevolutionære tryk, og at følgen derfor enten bliver, at »beslutningen« henstår urealiseret, eller at sagen atter afgøres af folkeopstandens sejr eller nederlag. Konferencens resolution ligner på en prik følgende ræsonnement hos økonomisterne: Arbejdernes afgørende sejr kan kendetegnes enten ved revolutionær gennemførelse af 8-timers arbejdsdagen eller ved, at de får en 10-timers arbejdsdag skænket sammen med en »beslutning« om at gå over til 9-timers... På en prik det samme.

Man kan måske indvende over for os, at resolutionens forfattere ikke havde for øje at *side stille* opstandens sejr med en »beslutning« fra et repræsentativt organ, som tsaren havde indkaldt, og at de blot ville foregribe partiets taktik i det ene og det andet tilfælde. Vi svarer hertil: 1) Resolutionens tekst kalder direkte og utvetydigt et repræsentativt organs *beslutning* for »revolutionens afgørende sejr over tsarismen«. Måske er det resultat af en skødesløs affattelse, måske kan den udbedres på grundlag af protokollerne, men så længe den ikke er udbedret, kan denne affattelses betydning kun være én, og denne betydning er fuldt og helt *osvobojdentsisk*. 2) Den »osvobojdentsiske« tankegang, som resolutionens forfattere er henfaldet til, kommer endda langt klarere frem i andre af nyiskristernes litterære værker. F.eks. findes der i Tiflis-komiteens organ Social-demokraten (14) (på grusinsk, berømt i Iskra nr. 100) en artikel »Semskej sobor* og vor taktik«, hvor man ligefrem svinger sig op til at sige, at den »taktik«, der »til

*) *Semskej sobor*, forsamling af repræsentanter for stænderne i Rusland, som i det 16. og 17. århundrede fra tid til anden blev indkaldt til samråd med regeringen. – *Red.*

centrum for vor aktion vælger Semskej sobor« (om hvis indkaldelse vi jo endnu ikke ved noget som helst bestemt!), er »fordelagtigere for os« end den væbnede opstands »taktik« og dannelse af en provisorisk, revolutionær regering. Vi skal senere vende tilbage til denne artikel. 3) Man kan ikke have noget imod en forhåndsdrøftelse af partiets taktik både i tilfælde af revolutionens sejr og i tilfælde af dens nederlag, både i tilfælde af opstandens fremgang og i tilfælde af, at dens flammer ikke formår at brede sig og blive en alvorlig kraft. Det er muligt, at det lykkes den tsaristiske regering af indkalde en repræsentativ forsamling for at ordne sig med det liberale bourgeoisie – den 3. kongres' resolution, der forudser dette, taler direkte om »hyklerisk politik«, om »skindemokrati«, om »karikerede former for en folkerepræsentation i lighed med den såkaldte Semskej sobor«.*)

Sagen er netop, at dette ikke siges i resolutionen om en provisorisk revolutionær regering, thi det har ikke nogen forbindelse med en sådan regering. Det nævnte tilfælde udskyder problemet om opstand og oprettelse af en provisorisk revolutionær regering, forandrer det osv. Men sagen drejer sig ikke nu om, at alle hånede kombinationer er

*) Her er teksten til denne resolution om stillingen til regeringens taktik på tærsklen til omvæltningen.

»Idet RSDAP's 3. kongres tager i betragtning, at regeringen for at holde sig ved magten i den nuværende revolutionære periode, samtidig med at den forstærker den sædvanlige repression, hovedsagelig mod de bevidste elementer af proletariatet, 1) forsøger ved hjælp af eftergivenhed og løfter om reformer politisk at korumpere arbejderklassen og dermed aflede den fra den revolutionære kamp, 2) med samme formål klæder sin hylkeriske eftergivenhedspolitik i skindemokratiske former, lige fra at anmode arbejderne om at indvælge deres egne repræsentanter i kommissioner og konferencer og til at skabe karikerede former for en folkerepræsentation i lighed med den såkaldte Semskej sobor, 3) organiserer såkaldte Sort Hundreder (15) og sætter alle hånede reaktionære, lidet bevidste eller af raceog religionshad forblindede elementer op imod revolutionen – vedtager kongressen at foreslå alle partiorganisationer:

a) på den ene side at afsløre de reaktionære formål med regeringens indrømmelser og i propaganda og aktion at fremhæve deres fremtvungne karakter, og på den anden side at fremhæve, at det er absolut umuligt for selvherskerdømmet at give reformer, der tilfredsstiller proletariatet,

b) at udnytte valgagitationen til at forklare arbejderne sådanne regeringsforanstaltningers virkelige betydning og påpege, at det er nødvendigt for proletariatet, at der ad revolutionær vej indkaldes en konstituerende forsamling på grundlag af almindelig, lige og direkte valgret med hemmelig afstemning,

c) at organisere proletariatet, til øjeblikkelig revolutionær gennemførelse af 8-timers arbejdsdagen og arbejderklassens øvrige dagskrav,

d) at organisere en væbnet tilbagevisning af de Sorte Hundreders fremfærd og i det hele taget af alle reaktionære elementer, der ledes af regeringen.« (Lenins fodnote til udgaven af 1907. – *Red.*)

mulige, at både sejr og nederlag, både direkte veje og omveje er mulige – sagen drejer sig om, at det er utilladeligt for en socialdemokrat at bringe forvirring i arbejdernes forestilling om den virkelig revolutionære vej, at det er utilladeligt på osvobøjsdentsisk vis at bruge betegnelsen afgørende sejr om noget, som netop ikke rummer den *grundlæggende* betingelse for sejren. Måske får vi heller ikke 8-timers arbejdsdagen på én gang, måske må vi først gå en lang omvej, men hvad ville man sige om en mand, der kaldte det en sejr for arbejderne, hvis der var tale om en sådan magtesløshed, en sådan svaghed i proletariatet, at det *ikke havde kraft* til at hindre forhaling, udskydelse, kohandel, forræderi og reaktion? Måske ender den russiske revolution med et »konstitutionelt misfoster«, som Vperjod* engang sagde, men kan det dog retfærdiggøre en socialdemokrat, der på tærsklen til den afgørende kamp ville kalde dette misfoster for en »afgørende sejr over tsarismen«? I værste fald kan det ske, at vi ikke blot ikke tilkæmper os en republik, men at også forfatningen bliver illusorisk, »sjirovsk« (16), men skulle det kunne undskyldes, at en socialdemokrat udvisker vor republikanske parole?

Naturligvis, så vidt er det endnu ikke kommet med nyiskristerne. Men i hvilken grad den revolutionære ånd har forladt dem, i hvilken grad en livløs ræsonneren har tilsløret øjeblikkets kampopgaver for dem, fremgår særlig tydeligt af, at de i deres resolution netop har *glemt* at tale om republik! Det er utroligt, men det er en kendsgerning. Alle socialdemokratiets paroler bekræftes, gentages, forklares, udstykkes i detaljer i konferencens forskellige resolutioner, man har end ikke glemt, at arbejderne i virksomhederne skal vælge tillidsmænd og formænd – man fandt blot ikke lejlighed til i resolutionen om en provisorisk revolutionær regering at erindre om republikken. At tale om folkeopstandens »sejr«, om dannelsen af en provisorisk regering og ikke påpege forbindelsen mellem disse

*) Genèvebladet Vperjod begyndte at udkomme i januar 1905 som organ for den bolsjevikiske del af partiet. Fra januar til maj udkom 18 numre. I stedet for Vperjod begyndte i maj måned Proletarij at udkomme som centralorgan for RSDAP i kraft af beslutningen på RSDAP's 3. kongres (denne kongres fandt sted i maj i London, mensjevikkerne kom ikke til stede, de organiserede deres egen »konference« i Genève). (Lenins fodnote til udgaven af 1907. – *Red.*)

»skridt« og handlinger og erobringen af republikken – det vil sige, at man skriver en resolution ikke for at lede proletariatets kamp, men for at komme humpende i halen på den proletariske bevægelse.

Facit: første del af resolutionen: 1) klarlagde aldeles ikke en provisorisk revolutionær regerings betydning med hensyn til kampen for en republik og sikringen af en virkelig folkevalgt og virkelig konstituerende forsamling, 2) bragte direkte forvirring i proletariatets demokratiske bevidsthed ved at sidestille revolutionens afgørende sejr over tsarismen med en sådan situation, hvor netop den grundlæggende betingelse for en virkelig sejr endnu mangler.

4. Monarkiets likvidering og republikken

Lad os gå over til næste del af resolutionen:

»... I begge tilfælde tjener en sådan sejr som begyndelsen til en ny fase i den revolutionære epoke.

Den opgave, som samfundsudviklingens objektive betingelser spontant stiller til denne nye fase, er at likvidere hele det stændermonarkistiske regime definitivt under den proces, hvor det politisk befriede borgerlige samfunds elementer fører indbyrdes kamp om virkeliggørelsen af deres sociale interesser og om den umiddelbare besiddelse af magten.

Derfor må en provisorisk regering, der vil påtage sig at gennemføre denne historisk set borgerlige revolutions opgaver, ikke alene drive den revolutionære udvikling fremad, men også bekæmpe de af dens faktorer, der truer det kapitalistiske systems grundlag, samtidig med, at den provisoriske regering regulerer den indbyrdes kamp mellem de modstående klasser i nationen, der er i færd med at befri sig«.

Lad os standse ved denne del, der udgør et selvstændigt afsnit af resolutionen. Hovedtanken i de citerede betragtninger falder sammen med det, der er udviklet i kongresresolutionens 3. punkt. Men ved en sammenligning mellem disse afsnit af de to resolutioner, falder følgende grundlæggende forskel mellem dem straks i øjnene. Kongres-

sens resolution, der i korte og knappe ord karakteriserer revolutionens samfundsøkonomiske grundlag, flytter hele opmærksomheden over på den skarpt fremtrædende kamp mellem klasserne om bestemte erobringer og stiller proletarietets kampopgaver i forgrunden. Konferencens resolution, der langstrakt, tåget og forvirret beskriver revolutionens samfundsøkonomiske grundlag, taler meget uklart om kampen for bestemte erobringer og lader absolut proletarietets kampopgaver i skyggen. Konferencens resolution taler om at likvidere det gamle system under den proces, hvor der står indbyrdes kamp mellem samfundets elementer. Kongressens resolution siger, at vi, proletarietets parti, må gennemføre denne likvidering, at en virkelig likvidering alene kan være oprettelsen af en demokratisk republik, at vi bør tilkæmpe os denne republik, at vi vil kæmpe for den og for fuld frihed ikke blot mod selvherskerdømmet, men også mod bourgeoisiet, når det vil forsøge (og det vil ubetinget forsøge) at fravryste os vore erobringer. Kongressens resolution kalder en bestemt klasse til kamp for et ganske bestemt, nærliggende mål. Konferencens resolution udtaler sig om den indbyrdes kamp mellem forskellige kræfter. Den ene resolution bringer den aktive kamps mentalitet til udtryk, den anden – den passive tilskuers, den ene er gennemsyret af en appel til levende virksomhed, den anden – af død ræsonneren. Begge resolutioner erklærer, at den stedfindende omvæltning for os kun er det første skridt, efter hvilket følger et andet, men heraf slutter den ene resolution, at man så hurtigt som muligt må tilbagelægge dette første skridt for så hurtigt som muligt at likvidere det, erobre republikken, ubønhørligt undertrykke kontrarevolutionen og skabe grundlaget for det næste skridt. Hvorimod den anden resolution fortæber sig så at sige i snakkesalige beskrivelser af dette første skridt og (undskyld det vulgære udtryk) tværrer rundt i det. Kongressens resolution tager marxismens gamle og evigt unge tanker (om den demokratiske omvæltnings borgerlige karakter) som indledning eller udgangspunkt for de slutninger, der drages om den fremskredne klasses fremskredne opgaver i kampen både for den demokratiske og for den socialistiske omvæltning. Konferencens resolution bliver derimod stående ved indledningen alene, tygger drøv på den og filosoferer over den.

Dette er netop den samme forskel, der fra gammel tid har delt de russiske marxister i to fløje: i en ræsonnerende og en kæmpende fløj i den legale marxismes fordums tider, i en økonomisk og en politisk i den begyndende massebevægelses epoke. Af marxismens rigtige udgangspunkt, de dybe økonomiske rødder til klassekampen i almindelighed og til den politiske kamp i særdeleshed drog økonomisterne den originale konklusion, at man bør vende ryggen til den politiske kamp og bremse dens udvikling, indsnævre dens vingefang, nedsætte dens opgaver. Politikerne derimod drog fra det samme udgangspunkt en anden konklusion, nemlig den, at jo dybere vor kamps rødder er nu, des bredere, dristigere, mere beslutsomt og initiativrigt må vi føre denne kamp. I en anden situation, i en ændret form er det også nu denne strid, vi har med at gøre. Ud fra de udgangspunkter, at den demokratiske omvæltning endnu langt fra er en socialistisk, at den afgjort »interesserer« langtfra er en besiddelsesløs, at dens dybeste rødder ligger i de uafviselige krav og behov, som hele det borgerlige samfund stiller – af disse udgangspunkter drager vi den slutning, at des dristigere må den fremskredne klasse stille sine demokratiske opgaver, des skarpere må den formulere dem fuldt ud, fremholde den umiddelbare parole om republik, propagandere for nødvendigheden af en provisorisk revolutionær regering, for nødvendigheden af ubønhørligt at undertrykke kontrarevolutionen. Men vore opponenter, nyiskristerne, drager af de samme udgangspunkter den slutning, at man ikke skal formulere de demokratiske konklusioner fuldt ud, at man ikke behøver at fremholde republikken blandt de praktiske paroler, at man godt kan undlade at propagandere for nødvendigheden af en provisorisk revolutionær regering, at man kan kalde også beslutningen om at indkalde en konstituerende forsamling for en afgørende sejr, og at man ikke behøver at fremstille kampen mod kontrarevolutionen som vor aktive opgave, men kan drukne den i en tåget (og som vi snart skal se urigtigt formuleret) henvisning til »den indbyrdes proces«. Det er ikke et sprog for politiske ledere, men snarere for støvede kommissionsmedlemmer!

Og jo mere opmærksomt man betragter de enkelte formuleringer i den nyiskristiske resolution, des tydeligere ser man de omtalte grundejendommeligheder ved den.

Man fortæller os for eksempel om »den proces, hvor det politisk befriede borgerlige samfunds elementer fører indbyrdes kamp«. Ihukommende det tema, resolutionen handler om (en provisorisk revolutionær regering), spørger vi med undren: hvis man endelig skal tale om den indbyrdes kamps proces, hvordan kan man så lade være med at nævne de elementer, der politisk *lænkender* det borgerlige samfund? Tror konferencens folk måske, at blot de forestiller sig revolutionens sejr, er sådanne elementer allerede forsvundet? En sådan tanke ville være absurd i almindelighed og være en uhyre politisk naivitet og politisk kortsynethed i særdeleshed. Efter revolutionens sejr over kontrarevolutionen vil kontrarevolutionen ikke forsvinde, men tværtimod uvægerligt begynde på en ny, endnu mere desperat kamp. Når vi vier vor resolution til en analyse af opgaverne i forbindelse med revolutionens sejr, er vi forpligtet til at beskæftige os særdeles opmærksomt med afvisningen af det kontrarevolutionære stormløb (således som dette også er gjort i kongressens resolution) og ikke drukne disse for et kæmpende parti mest nærliggende, brændende og dagsaktuelle politiske opgaver i almindelige betragtninger over, hvad der kommer *efter* den nuværende revolutionære epoke, hvad der kommer, når et »politisk *befriet* samfund« allerede eksisterer. Ligesom økonomisterne pukkede på almene sandheder om, at politikken er underordnet økonomien, og dermed skjulte deres manglende forståelse af aktuelle politiske opgaver, således pukker nyiskristerne på almene sandheder om kampen for det politisk *befriede* samfund og skjuler dermed deres manglende forståelse af de aktuelle revolutionære opgaver, der knytter sig til dette samfunds politiske *befrielse*.

Tag udtrykket: »Likvidere hele det stændermonarkistiske regime definitivt«. På russisk vil en definitiv likvidering af monarkiet sige: oprettelse af en demokratisk republik. Men dette udtryk forekommer vor gode Martynov og hans tilhængere alt for jævnt og ligetil. De ønsker ubetinget at »uddybe« og sige det »klogere«. Resultatet bliver latterlige forsøg på dybsindigheder, på den ene side. Og på den anden side får man en beskrivelse i stedet for en parole, i stedet for en frisk appel til at gå fremad en slags melankolsk tilbageblik. Det, vi har for os, er ligesom ikke levende

mennesker, der nu med det samme ønsker at kæmpe for republikken, men en slags indtørrede mumier, der sub specie aeternitatis* betragter spørgsmålet ud fra et plusquam-perfectums** synspunkt.

Lad os gå videre: »...en provisorisk regering... der vil påtage sig at gennemføre... denne borgerlige revolutions opgaver«... Her viste det sig straks, at vore konferencefolk har overset det konkrete spørgsmål, som proletarietets politiske ledere stilles over for. Det konkrete spørgsmål om en provisorisk revolutionær regering fortrængtes fra deres synsfelt af spørgsmålet om den kommende række regeringer, der vil gennemføre den borgerlige revolutions opgaver i almindelighed. Hvis I ønsker at betragte spørgsmålet »historisk«, så viser et hvilket som helst europæisk lands eksempel, at netop en række aldeles ikke »provisoriske« regeringer har gennemført den borgerlige revolutions historiske opgaver, at endog regeringer, der har besejret revolutionen, alligevel har været tvunget til at gennemføre denne overvundne revolutions historiske opgaver. Men det, I taler om, kaldes slet ikke en »provisorisk revolutionær regering«. Sådan kaldes en revolutionær epokes regering, der umiddelbart afløser den styrtede regering og støtter sig til folkets opstand, men ikke til diverse repræsentative organer, der er udgået af folket. En provisorisk revolutionær regering er et organ til kamp for revolutionens øjeblikkelige sejr, for øjeblikkelig afvisning af de kontrarevolutionære anslag og aldeles ikke et organ til gennemførelse af den borgerlige revolutions historiske opgaver i almindelighed. Lad os, mine herrer, overlade fremtidige historikere i et fremtidigt »Historisk tidsskrift« (17) at fastslå, hvilke af den borgerlige revolutions opgaver, vi og I tilsammen eller den eller den regering har gennemført – den sag skal de nok klare om 30 år, men for os nu gælder det om at give paroler og praktiske anvisninger på kamp for republikken og proletarietets mest energiske deltagelse i denne kamp.

Af de nævnte årsager er også de sidste sætninger i den citerede del af resolutionen utilfredsstillende. Fuldkommen mislykket eller i det mindste uheldigt er udtrykket, at en provisorisk regering skulle »regulere« den indbyrdes kamp

*) Fra evighedens stade. – Red.

***) Forlængst overstået. – Red.

mellem de modstående klasser: marxister burde ikke benytte en sådan liberal osvobødsjentsisk formulering, der giver anledning til at tro, at der kan tænkes regeringer, der ikke tjener som organ for klassekampen, men som en »regulator« af den... Regeringen skulle »ikke alene drive den revolutionære udvikling fremad, men også bekæmpe de af dens faktorer, der truer det kapitalistiske systems grundlag«. Denne »faktor« er netop det samme proletariat, i hvis navn resolutionen taler! I stedet for at påvise, hvordan proletariatet egentlig i det givne øjeblik bør »drive den revolutionære udvikling fremad« (drive den længere frem, end det konstitutionalistiske bourgeoisie vil gå), i stedet for at give råd om, hvordan man på en bestemt måde skal forberede sig til kamp mod bourgeoisie, når dette vender sig mod revolutionens erobringer – i stedet for dette giver de os en almindelig beskrivelse af en proces, uden at den indeholder noget som helst om vor virksomheds konkrete opgaver. Nyiskristernes måde at udtrykke deres tanker på minder om Marx' udtalelse (i hans berømte »Tesar« om Feuerbach) om den gamle materialisme, der står fremmed for dialektikkens idé. Filosoferne har kun *forklaret* verden på forskellig måde, – sagde Marx, – men det drejer sig om at *forandre* denne verden. (18) På samme måde kan også nyiskristerne tåleligt beskrive og forklare processen i den kamp, der foregår for deres øjne, men de er overhovedet ikke i stand til at give en rigtig parole i denne kamp. Ivrigt marcherende, men dårligt ledende degraderer de den materialistiske historieopfattelse ved at lade hånt om den aktive, ledende og retningsgivende rolle, som de partier, der erkender omvæltningens materielle betingelser og stiller sig i spidsen for de fremskredne klasser, kan og bør spille i historien.

5. Hvorledes skal man »drive revolutionen fremad«?

Lad os anføre det næste afsnit af resolutionen:

»Under sådanne betingelser bør socialdemokratiet bestræbe sig på under hele revolutionens forløb at bevare en stilling, der bedst sikrer dets mulighed for at drive revolutionen fremad, ikke binder dets hænder i kampen mod de

borgerlige partiers inkonsekvente og egoistiske politik og værner det mod opløsning i det borgerlige demokrati.

Derfor bør socialdemokratiet ikke stille sig som mål at gribe magten eller deltage i en provisorisk regering, men bør forblive den yderste revolutionære oppositions parti«.

Vi er overmåde glade for rådet om at indtage en stilling, der på bedste måde sikrer muligheden for at drive revolutionen fremad. Vi ville blot ønske, at der foruden dette gode råd også fandtes en direkte anvisning på, hvorledes socialdemokratiet netop nu, i denne politiske situation, i en tid med snak, formodninger, samtaler og projekter om indkaldelse af folkerepræsentanter, skal drive revolutionen fremad. Kan da revolutionen drives fremad af den, der ikke forstår faren ved den osvobødsjentsiske teori om et »kompromis« mellem folket og tsaren, den, der kalder den blotte »beslutning« om at indkalde en konstituerende forsamling for en sejr, den, der ikke opfordrer til aktiv propaganda for nødvendigheden af en provisorisk revolutionær regering, den, der skyder parolen om en demokratisk republik i baggrunden? Sådanne folk *driver i virkeligheden revolutionen tilbage*, fordi de i *praktisk-politisk* henseende er blevet stående på det *osvobødsjentsiske* standpunkts niveau. Hvad mening er der med deres anerkendelse af det program, der kræver, at republikken skal erstatte selvherskerdømmet, når parolen om kamp for republikken mangler i den taktiske resolution, der fastsætter partiets nuværende og nærmeste opgaver i den revolutionære situation? Thi netop Osvobødsjenijes stilling, det konstitutionalistiske bourgeois stilling karakteriseres jo nu faktisk af, at man anser en beslutning om at indkalde en folkevalgt konstituerende forsamling for den afgørende sejr, mens man klogeligt tier om den provisoriske revolutionære regering og om republikken! For at drive revolutionen *fremad*, dvs. ud over den grænse, hvortil det monarkistiske bourgeoisie driver den, må man aktivt opstille, understrege og stille de paroler i forgrunden, *der udelukker* det borgerlige demokratis »mangel på konsekvens«. Af sådanne paroler findes der i øjeblikket *kun to*: 1) en provisorisk revolutionær regering og 2) republik, fordi parolen om en folkevalgt konstituerende forsamling er *overtaget* af det monarkistiske bourgeoisie (se Osvobødsjenije-forbundets program) og overta-

get netop med det formål ganske stille at dreje halsen om på revolutionen, med det formål at forhindre revolutionens fuldstændige sejr, med det formål at slutte en kohandel mellem storbourgeoisiet og tsarismen. Og så ser vi, at af disse to paroler, de eneste, der kan drive revolutionen fremad, har konferencen helt glemt parolen om republik og direkte sidestillet parolen om en provisorisk revolutionær regering med den osvobojdentsiske parole om en folkevalgt konstituerende forsamling, idet den kalder både det ene og det andet for »revolutionens afgørende sejr«!

Ja, dette er det utvivlsomme faktum, der sikkert vil tjene som et skel for det russiske socialdemokratis fremtidige historiker. Konferencen af socialdemokrater i maj 1905 vedtager en beslutning, der taler smukke ord om nødvendigheden af at drive den demokratiske revolution fremad, men som i virkeligheden driver den tilbage, som i virkeligheden ikke går videre end det monarkistiske bourgeois demokratiske paroler.

Nyiskristerne ynder at bebrejde os, at vi ignorerer faren for proletariats opløsning i det borgerlige demokrati. Vi kunne lide at se den, der vil påtage sig at bevise denne bebrejdelse ud fra teksten til de resolutioner, der er vedtaget af RSDAP's 3. kongres. Vi svarer vore opponenter: Socialdemokratiet, der virker på det borgerlige samfunds grund, kan ikke deltage i politik uden snart i det ene, snart i det andet enkelttilfælde at gå *side om side* med det borgerlige demokrati. Forskellen mellem os og jer i denne henseende er den, at vi går side om side med det revolutionære og republikanske bourgeois uden at smelte sammen med det, mens I går side om side med det *liberale og monarkistiske bourgeois*, ligeledes uden at smelte sammen med det. *Sådan forholder sagen sig.*

Jeres taktiske paroler, givet af konferencen, *falder sammen med* det »konstitutionelt-demokratiske« partis, dvs. det *monarkistiske bourgeois partis* paroler, og I bemærkede ikke, I erkendte ikke dette sammenfald, men fulgte faktisk i *halen på osvobojdentserne.*

Vore taktiske paroler, givet af RSDAP's S. kongres, falder sammen med det demokratisk-revolutionære og republikanske bourgeois paroler. Dette bourgeois og småborgerskabet har endnu ikke taget form af et stort folke-

parti i Rusland*, men kun den, der ikke har begreb om det, der nu foregår i Rusland, kan tvivle om, at elementer til det eksisterer. Vi har til hensigt at lede (i tilfælde af et heldigt forløb af den store russiske revolution) ikke blot proletariatet, der er organiseret af det socialdemokratiske parti, men også dette småborgerskab, der er i stand til at gå sammen med os.

Konferencen *sænker sig* med sin resolution ubevidst ned til det liberale og monarkistiske bourgeois niveau. Partiets kongres *hæver* med sin resolution bevidst de kampduelige, ikke forligslystne elementer i det revolutionære demokrati op til sit niveau.

Flest af den slags elementer findes der blandt bønderne. Vi kan uden at begå nogen større fejl ved opdelingen af de store samfundsgrupper efter deres politiske tendenser identificere det revolutionære og republikanske demokrati med bøndernes masse, – naturligvis i samme betydning, med de samme forbehold og underforståede betingelser, hvormed vi kan identificere arbejderklassen med socialdemokratiet. Vi kan med andre ord formulere vore slutninger med følgende udtryk: konferencen *sænker sig* med sine fællesnationale** politiske paroler i det revolutionære moment ubevidst *ned til godsejermassens niveau.* Partiets kongres *hæver* med sine fællesnationale politiske paroler *bondemassen op til det revolutionære niveau.* Til den, der på grund af denne konklusion beskylder os for hang til paradokser, retter vi følgende udfordring: lad ham gen-drive den påstand, at hvis vi ikke bliver i stand til at gennemføre revolutionen fuldt ud, hvis revolutionen *afsluttes* i Osvobojdenijes ånd med en »afgørende sejr«, der ikke giver andet end en af tsaren indkaldt repræsentativ forsamling, der kun ironisk kunne kaldes konstituerende, – da bliver dette en revolution, hvor det *godsejerlige og storborgerlige* element har overvægt. Hvis det derimod forundes os at opleve en virkelig stor revolution, hvis historien denne gang ikke tillader et »misfoster«, hvis vi bliver i stand til at gennemføre revolutionen fuldt ud, til den afgø-

*) De socialrevolutionære er snarere en terroristisk intellektuel gruppe end kimen til et sådant parti, selv om den objektive betydning af denne gruppes virksomhed netop ligger i et arbejde for det revolutionære og republikanske bourgeois opgaver.

***) Vi taler ikke om de specielle bondeparoler, der behandles i særlige resolutioner.

rende sejr, ikke i Osvobosjdenijes og ikke i den nyiskristiske betydning af ordet, da vil dette være en revolution, hvor bondeelementet og det proletariske element har overvægt. Måske vil nogen mene, at vi svigter vor opfattelse af den forestående revolutions borgerlige karakter, når vi indlader os på tanken om en sådan overvægt? Dette er meget muligt, sådan som dette begreb misbruges i Iskra. Derfor er det aldeles ikke overflødigt at standse ved dette spørgsmål.

6. Hvorfra trues proletariatet af faren for at stå med bundne hænder i kampen mod det inkonsekvente bourgeoisi?

Marxisterne er ubetinget overbevist om den russiske revolutions borgerlige karakter. Hvad betyder dette? Det betyder, at de demokratiske omdannelser i det politiske system og de samfundsøkonomiske omdannelser, der er blevet en nødvendighed for Rusland, i sig selv ikke betyder nogen underminering af kapitalismen, underminering af bourgeoisiets herredømme, men at de tværtimod for første gang virkelig renser jordbunden for en bred og hurtig, europæisk og ikke asiatisk udvikling af kapitalismen, de gør for første gang bourgeoisiets herredømme som klasse muligt. De socialrevolutionære kan ikke fatte denne idé, fordi de ikke kender abc'en om vareproduktionens og den kapitalistiske produktions udviklingslove, de ser ikke, at end ikke en fuldstændig sejr for bondeopstanden, end ikke en nyfordeling af al jord i bøndernes interesse og i overensstemmelse med deres ønsker (»tjornyj peredel« (19) eller noget i samme stil) på nogen måde tilintetgør kapitalismen, men tværtimod giver dens udvikling et skub fremad og fremskynder selve bøndernes klasse-mæssige differentiering. Mangelen på forståelse af denne sandhed gør de socialrevolutionære til ubevidste ideologer for småborger-skabet. For socialdemokratiet har fastholdelsen af denne sandhed en uhyre betydning ikke blot teoretisk, men også praktisk-politisk, for heraf følger nødvendigheden af proletariatets partis fuldstændige klasse-mæssige selv-

stændighed i den nuværende »almendemokratiske« be-vægelse.

Men heraf følger ingenlunde, at den *demokratiske* omvæltning (borgerlig i sit samfundsøkonomiske indhold) ikke skulle være af *uhyre* interesse for proletariatet. Heraf følger ingenlunde, at den demokratiske omvæltning ikke skulle kunne foregå såvel i en form, der fortrinsvis er fordelagtig for storkapitalisten, børshajen og den »oplyste« godsejer, som i en form, der er fordelagtig for bonden og arbejderen.

Nyiskristerne har en bundforkert opfattelse af, hvad der ligger i kategorien borgerlig revolution. I deres betragtninger skinner den tanke stadig igennem, at den borgerlige revolution er en revolution, der kun kan yde det, der er gunstigt for bourgeoisiet. Og dog er der intet mere fejlagtigt end denne tanke. Den borgerlige revolution er en revolution, der ikke går ud over rammerne for det borgerlige, dvs. det kapitalistiske samfundsøkonomiske system. Den borgerlige revolution er udtryk for, hvad kapitalismens udvikling kræver, og den tilintetgør på ingen måde kapitalismens grundlag, men udvider og uddyber det tværtimod. Denne revolution afspejler derfor ikke blot arbejderklassens, men også hele bourgeoisiets interesser. Eftersom bourgeoisiets herredømme over arbejderklassen er uundgåeligt under kapitalismen, kan man med fuld ret sige, at den borgerlige revolution ikke så meget afspejler proletariatets som bourgeoisiets interesser. Men den tanke, at den borgerlige revolution slet ikke afspejler proletariatets interesser, er helt absurd. Denne absurde tanke fører enten til den gammelkendte narodnikiske teori, at den borgerlige revolution strider mod proletariatets interesser, at vi derfor ikke behøver borgerlig politisk frihed. Eller den fører til anarkismen, der fornægter enhver proletarisk deltagelse i den borgerlige politik, i den borgerlige revolution, i den borgerlige parlamentarisme. Teoretisk betyder denne tanke en tilsløring af marxismens elementære grundsætninger: at der uvægerligt må udvikle sig en kapitalisme på grundlag af vareproduktionen. Marxismen lærer, at et samfund, der er baseret på vareproduktion og står i vareudveksling med de civiliserede kapitalistiske nationer, på et vist trin af udviklingen uundgåeligt selv slår ind på kapitalismens vej. Marxismen har uigenkalde-

ligt brudt med narodnikernes og anarkisternes fantasier om, at for eksempel Rusland skulle kunne undgå den kapitalistiske udvikling, springe ud af kapitalismen eller overspringe den på en eller anden måde, uden om klassekampen på og inden for selve denne kapitalismes grundlag.

Alle disse grundsætninger i marxismen er bevist og tygget igennem i alle enkeltheder, såvel i almindelighed som specielt med hensyn til Rusland. Men af disse grundsætninger følger, at det er en *reaktionær* tanke at søge redning for arbejderklassen i noget som helst andet end i kapitalismens videre udvikling. I lande som Rusland er det ikke så meget kapitalismen som kapitalismens mangelfulde udvikling, arbejderklassen lider under. Arbejderklassen er derfor *ubetinget interesseret* i den bredeste, frieste og hurtigste udvikling af kapitalismen. Det er ubetinget *fordelagtigt* for arbejderklassen at få fjernet alle rester af det gamle, der hæmmer kapitalismens brede, frie og hurtige udvikling. Den borgerlige revolution er netop en omvæltning, som på den mest afgørende måde bortfejer det gables rester, feudalismens rester (til disse rester hører ikke blot selvherkerdømmet, men også monarkiet), og som mest fuldkomment sikrer den bredeste, frieste og hurtigste udvikling af kapitalismen.

Derfor er den *borgerlige* revolution i *højeste grad fordelagtig for proletariatet*. Den borgerlige revolution er *ubetinget* nødvendig i proletariatets interesse. Jo mere fuldstændig og resolut, jo mere konsekvent den borgerlige revolution bliver, des sikrere betingelser bliver der for proletariatets kamp mod bourgeoisiet for socialismen. Kun folk, der ikke kender den videnskabelige socialismes abc, kan se noget nyt eller mærkeligt, noget paradoksalt i denne konklusion. Men af denne konklusion følger i *øvrigt* også den opfattelse, at den borgerlige revolution *i en vis forstand er mere fordelagtig* for proletariatet end for bourgeoisiet. Forstået på den måde, er denne opfattelse ubestridelig: det er fordelagtigt for bourgeoisiet at støtte sig til visse rester fra fortiden imod proletariatet, f.eks. til monarkiet, den stående hær osv. Det er fordelagtigt for bourgeoisiet, hvis den borgerlige revolution ikke alt for resolut fejer alle rester fra fortiden bort, men lader nogle af dem blive stående, dvs. hvis denne revolution ikke er fuld-

stændig konsekvent, ikke bliver ført til ende, hvis den ikke er resolut og skånselsløs. Socialdemokraterne udtrykker ofte denne tanke lidt anderledes, idet de siger, at bourgeoisiet er sig selv utro, at bourgeoisiet forråder frihedens sag, at bourgeoisiet ikke duer til en konsekvent demokratisme. Det er fordelagtigere for bourgeoisiet, hvis de nødvendige omdannelser i retning af borgerligt demokrati foregår langsommere, mere gradvist, forsigtigere, mindre resolut, ad reformernes vej og ikke ad revolutionens vej, hvis disse omdannelser bliver så forsigtige som muligt over for feudalismens »ærværdige« institutioner (som monarkiet), hvis disse omdannelser så lidt som muligt udvikler selvstændig revolutionær aktivitet, initiativ og energi hos det jævne folk, dvs. bønderne og særlig arbejderne, for ellers vil det falde arbejderne lettere at »lægge geværet over på den anden skulder«, som franskmændene siger, dvs. at vende sig mod bourgeoisiet med selve det våben, som den borgerlige revolution udruster dem med, den frihed, den giver, og de demokratiske institutioner, som vil opstå på den jord, hvor feudalismen er ryddet bort.

Derimod er det fordelagtigere for arbejderklassen, hvis de nødvendige omdannelser i borgerlig-demokratisk retning sker ad revolutionens vej og ikke ad reformernes vej, thi reformernes vej betyder forhaling, omsvøb, en pinefuld langsom hendøen af de rådnende dele af folkeorganismen. Denne henrådnen er en plage først og fremmest for proleteriatet og bønderne. Den revolutionære vej fører til en hurtig operation, det mindst smertefulde for proletariatet, den fører til en direkte fjernelse af de rådnende dele, til mindst mulig eftergivenhed og forsigtighed over for monarkiet og de modbydelige, beskidte, rådne og pestbefængte institutioner, som følger med det. Det er derfor og ikke blot af hensyn til censuren, ikke blot af judasfejhed, at vor borgerlig-liberale presse udgyder tårer over muligheden af den revolutionære vej, frygter revolutionen, skræmmer tsaren med revolutionen, er fuld af omsorg for at undgå revolutionen og udmygt bukker og skraber for at få nogle sølle reformer som indledning til den reformatoriske vej. På dette standpunkt står ikke blot Russkije Vedomosti (20), Syn Otetjestva (21), Nasja Sjisn (22) og Nasji Dni (23), men også det illegale, frie Osvobosjdenije. Selve bourgeoisiets stilling som klasse i

det kapitalistiske samfund afføder uvægerligt dets manglende konsekvens i den demokratiske omvæltning. Selve proletarietets stilling som klasse får det til at være konsekvent demokratisk. Bourgeoisiet ser sig betænkeligt tilbage, det frygter det demokratiske fremskridt, der truer med at styrke proletariet. Proletariatet har intet at tabe undtagen lænkerne, men det vil med demokratismens hjælp vinde en verden. Derfor: jo mere konsekvent den borgerlige revolution er i sine demokratiske omdannelser, des mindre begrænses den til det, der udelukkende er til fordel for bourgeoisiet. Jo mere konsekvent den borgerlige revolution er, des mere sikrer den proletariet og bønderne fordele i den demokratiske omvæltning.

Marxismen lærer proletaren ikke at holde sig borte fra den borgerlige revolution, ikke at afholde sig fra at deltage i den, ikke at overlade ledelsen af den til bourgeoisiet, men tværtimod på den mest energiske måde at tage del i den, at føre den mest ihærdige kamp for en konsekvent proletarisk demokrati, for at føre revolutionen til ende. Vi kan ikke hoppe ud af den russiske revolutions borgerligdemokratiske rammer, men vi kan i uhyre omfang udvide disse rammer, vi kan og bør inden for disse rammer kæmpe for at fremme proletarietets interesser, for at tilfredstille dets umiddelbare behov og for at skabe betingelser, under hvilke dets kræfter kan forberedes til den kommende fuldstændige sejr. Borgerligt demokrati og borgerligt demokrati er to ting. Også den monarkistiske semstvpolitiker, der er tilhænger af et overhus og »anmoder om« almindelig valgret, men i hemmelighed, i smug afslutter en kohandel med tsarismen om en beskåret forfatning, er en borgerlig demokrat. Og bonden, der med våben i hånd går mod godsejerne og embedsmændene og »naivt-republikansk« foreslår at »jage tsaren væk«*, er også en borgerlig demokrat. Der findes borgerlig-demokratiske systemer som i Tyskland og andre som i England, systemer som i Østrig og systemer som i Amerika eller Schweiz. Det ville være en køn marxist, der i den demokratiske omvæltnings tider ikke ænsede denne forskel mellem demokratismens forskellige grader og mellem den eller den forms karakter og indskrænkede sig til »filoso-

*) Se Osvobosjdenije, nr. 71, s. 337, anm. 2.

feren« over, at alt dette jo dog er »borgerlig revolution«, frugter af en »borgerlig revolution«.

Men vore nyiskrister er jo netop sådanne kloge hoveder, der gør sig til af deres kortsynethed. De indskrænker sig netop til betragtninger over revolutionens borgerlige karakter, mens tiden og stedet er til at sondre mellem det republikansk-revolutionære og det monarkistisk-liberale borgerlige demokrati, for slet ikke at tale om at sondre mellem den inkonsekvente borgerlige og den konsekvente proletariske demokrati. De nøjes med – som om de virkelig var blevet »mennesker i federal« (24) – melankolsk snak om »den proces, hvor de modstående klasser fører indbyrdes kamp«, mens det gælder om at give en *demokratisk vejledning* i den nuværende revolution, at understrege de *progressive demokratiske* paroler i modsætning til hr. Struve og co.'s forræderiske paroler, direkte og skarpt at påpege de nærmeste opgaver i proletarietets og bøndernes virkelig revolutionære kamp i modsætning til godsejernes og fabrikanternes liberale mæglerpolitik. Dette er spørgsmålets kernepunkt, som I, mine herrer, ikke har ænset: nemlig om vor revolution vil fuldbyrdes med en virkelig storslået sejr eller blot med en sølle kohandel, om den vil nå frem til proletarietets og bøndernes revolutionære demokratiske diktatur eller »vil slæbe sig en pukkel til« på en liberal sjirovsk forfatning!

Det kan ved første øjekast synes, som om vi ved at stille dette spørgsmål fuldstændig er kommet bort fra vort tema. Men sådan kan det kun forekomme ved første øjekast. I virkeligheden ligger netop her roden til den principielle divergens, der allerede nu aftegner sig ganske klart mellem den socialdemokratiske taktik, der vedtoges af det Russiske socialdemokratiske Arbejderpartis 3. kongres, og den taktik, der er opstillet på nyiskristernes konference. Disse sidste har allerede gjort ikke to, men tre skridt tilbage, idet de har genoplivet økonomismens fejl ved afgørelsen af langt mere indviklede, langt mere betydningsfulde og langt mere livsvigtige spørgsmål for arbejderpartiet vedrørende dets taktik i revolutionens øjeblik. Derfor er det nødvendigt for os at analysere det stillede spørgsmål med den største opmærksomhed.

I den citerede del af den nyiskristiske resolution findes en henvisning til faren for, at socialdemokratiet skulle lade

sine hænder binde i kampen mod bourgeoisiets inkonsekvente politik, at det skulle opløses i det borgerlige demokrati. Tanken om denne fare går som en rød tråd gennem hele den specifikt nyiskristiske litteratur, denne tanke er kernen i hele det principielle standpunkt vedrørende vor partisplittelse (siden det, der var af kævl i denne splittelse, helt er trådt i baggrunden for dragningen til økonomismen). Og vi erkender uden mindste omsvøb, at denne fare virkelig eksisterer, at denne fare er blevet særlig alvorlig netop nu, hvor den russiske revolution er i fuld gang. På alle os, socialdemokratiets teoretikere eller – hvad jeg foretrækker at sige om mig selv – skribenter, hviler den uafviselige og overordentlig ansvarsfulde opgave at undersøge, *fra hvilken side* denne fare i virkeligheden truer. For kilden til vor divergens ligger ikke i en strid om, hvorvidt en sådan fare eksisterer, men i en strid om, hvorvidt det er »mindretallet«s såkaldte khvostisme eller »flertallet«s såkaldte revolutionisme, der afføder den.

For at fjerne fordrejelse og misforståelser skal vi først og fremmest påpege, at den fare, vi taler om, ikke ligger i den subjektive, men i den objektive side af sagen, ikke i den formelle stilling, som socialdemokratiet indtager i kampen, men i hele den nuværende revolutionære kamps materielle udfald. Spørgsmålet drejer sig ikke om, hvorvidt de eller de socialdemokratiske grupper ønsker at opløses i det borgerlige demokrati, om de er klar over, at de opløses i det, – det er ikke det, sagen drejer sig om. Vi mistænker ingen socialdemokrat for at nære et sådant ønske, og her drejer det sig overhovedet ikke om noget ønske. Spørgsmålet drejer sig heller ikke om, hvorvidt de eller de socialdemokratiske grupper bevarer deres formelle selvstændighed, egentilværelse, uafhængighed af det borgerlige demokrati under hele revolutionens forløb. De kan ikke blot deklarere denne »selvstændighed«, men også bevare den formelt, og alligevel *kan sagen dog få det udfald*, at de kommer til at stå med bundne hænder i kampen mod bourgeoisiets inkonsekvens. Det endelige politiske resultat af revolutionen kan blive, at socialdemokratiet trods en formel »selvstændighed«, trods en fuldstændig organisatorisk, partimæssig egentilværelse, viser sig i virkeligheden at være uselvstændigt, viser sig ude af stand til at sætte sin

proletariske selvstændigheds stempel på begivenhedernes gang, viser sig så svagt, at dets »opløsning« i det borgerlige demokrati stort set, i sidste instans, som facit, alligevel bliver et historisk faktum.

Det er heri, den virkelige fare består. Og lad os nu se på, fra hvilken side den truer: fra socialdemokratiets hældning til højre i skikkelsen af det nye Iskra, hvad vi tror, eller fra dets hældning til venstre i skikkelsen af »flertallet«, Vperjod osv., hvad nyiskristerne tror.

Afgørelsen af dette spørgsmål bestemmes, som vi har påpeget, af den objektive kombination af forskellige samfundskræfters handlinger. Disse kræfters karakter er teoretisk bestemt igennem den marxistiske analyse af den russiske virkelighed, og nu bestemmes den praktisk gennem gruppernes og klassernes åbne optræden under revolutionens forløb. Pointen er, at hele den teoretiske analyse, som marxisterne har gennemført længe før den nuværende epoke, og alle praktiske iagttagelser vedrørende de revolutionære begivenheders udvikling viser os, at revolutionens gang og udfald i Rusland ud fra de objektive betingelser kan følge to forskellige baner. En omdannelse af Ruslands økonomiske og politiske system i borgerlig-demokratisk retning er uundgåelig og uafviselig. Der findes ingen kraft i verden, der kan forhindre en sådan omdannelse. Men alt efter hvordan de forhåndenværende kræfters handlinger til fremme af denne omdannelse kombineres, kan der opstå to forskellige resultater eller to forskellige former for denne omdannelse. Et af to: 1) enten ender det med »revolutionens afgørende sejr over tsarismen«, eller 2) kræfterne rækker ikke til en afgørende sejr, og det ender med en kohandel mellem tsarismen og de mest »inkonsekvente« og mest »egoistiske« elementer af bourgeoisiet. Hele den uendelige mangfoldighed af detaljer og kombinationer, som ingen er i stand til at forudse, fører netop i det store og hele til det ene eller andet af disse to udfald.

Lad os nu betragte disse udfald, for det første med hensyn til deres sociale betydning og for det andet med hensyn til socialdemokratiets stilling (dets »opløsning« eller »bundne hænder«) i det ene og det andet tilfælde.

Hvad er »revolutionens afgørende sejr over tsarismen«? Vi har allerede set, at nyiskristerne, når de bruger dette udtryk, ikke opfatter det selv i dets nærmeste politiske be-

tydning. Endnu mindre mærkes hos dem nogen forståelse af dette begrebs klasseindhold. Vi marxister bør dog ikke på nogen måde lade os forlokke af *ordene*: »revolutionen« eller »den store russiske revolution«, som mange revolutionære demokrater (i lighed med Gapon) nu gør. Vi må nøje gøre os klart, hvilke bestemte, reelle samfundskræfter der gør front mod »tsarismen« (det er en kraft, der er helt reel og helt forståelig for alle), og som kan vinde »afgørende sejr« over den. En sådan kraft kan ikke være storbourgeoisiet, godsejerne, fabrikanterne, »det gode selskab«, der følger osvobosjdentserne. Vi ser, at de end ikke ønsker en afgørende sejr. Vi ved, at de ifølge deres klassestilling ikke er i stand til en afgørende kamp mod tsarismen: den private ejendom, kapital, jord er en alt for tung klods om benene til, at de kan gå ud i den afgørende kamp. De har alt for meget brug for tsarismen med dens politi, bureaukrati og militære styrker mod proletariatet og bønderne til, at de kan stræbe efter at tilintetgøre tsarismen. Nej, den kraft, der er i stand til at vinde den »afgørende sejr over tsarismen«, kan kun *være folket*, dvs. proletariatet og bønderne, hvis man tager de vigtigste, store kræfter og fordeler småborgerskabet (også »folket«) i by og på land mellem de to. »Revolutionens afgørende sejr over tsarismen« er *proletariatets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur*. Vore nyiskrister kan ikke slippe bort fra denne konklusion, der for længst er påpeget af Vperjod. Der findes ingen andre, der kan vinde den afgørende sejr over tsarismen. Og en sådan sejr bliver netop et diktatur, dvs, det må uundgåeligt støtte sig til militær magt, til de bevæbnede masser, til opstanden og ikke til institutioner af den ene eller anden art, som er skabt ad »legal« og »fredelig vej«. Det kan kun blive et diktatur, for gennemførelsen af de omannelser, som øjeblikkelig og ubetinget er nødvendige for proletariatet og bønderne, vil fremkalde godsejernes, storbourgeoisiets og tsarismens desperate modstand. Uden et diktatur er det umuligt at knuse denne modstand og slå kontrarevolutionære anslag tilbage. Men det vil naturligvis ikke blive et socialistisk, men et demokratisk diktatur. Det kan ikke rukke ved kapitalismens grundlag (uden en hel række mellemtrin i den revolutionære udvikling). I bedste fald kan det føre til en radikal nyfordeling af jordbesiddelsen til fordel for bønderne, gennemføre en konsekvent og

fuldstændig demokratiisme, til og med dannelse af en republik, rykke alle asiatiske trældomstræk op med rode, ikke blot i landsby-, men også i fabrikslivet, lægge grunden til en betydelig forbedring af arbejdernes stilling og til højnelse af deres levestandard og – last but not least* – føre den revolutionære brand over til Europa. En sådan sejr vil endnu på ingen måde gøre vor borgerlige revolution til en socialistisk revolution, den demokratiske omvæltning vil ikke direkte gå ud over de borgerlige samfundsøkonomiske forholds rammer, men ikke desto mindre vil en sådan sejr blive af umådelig betydning for den fremtidige udvikling i Rusland og i hele verden. Intet vil i den grad forøge verdensproletariatets revolutionære energi, intet vil så stærkt forkorte vejen til dets fuldstændige sejr som denne afgørende sejr for revolutionen, der nu er begyndt i Rusland.

Hvor sandsynlig en sådan sejr er – det er et andet spørgsmål. Vi er aldeles ikke tilbøjelige til tankeløs optimisme i så henseende, vi glemmer aldeles ikke, hvor uhyre vanskelig denne opgave er, men når vi går i kamp, må vi ønske sejren og kunne pege på den rigtige vej til den. Tendenser, der er i stand til at føre til denne sejr, er uomtvisteligt til stede. Ganske vist er vor indflydelse, den socialdemokratiske indflydelse på proletariatets masse endnu alt for utilstrækkelig, den revolutionære påvirkning af bøndernes masse er fuldstændig forsvindende, proletariatets og især bøndernes splittethed, manglende udvikling og ringe oplysning er endnu forfærdende. Men revolutionen sammensvejer hurtigt og oplyser hurtigt. Hvert skridt i dens udvikling vækker massen og drager den med uimodståelig kraft netop over til det revolutionære program, det eneste, der konsekvent og fuldt ud udtrykker dens virkelige livsinteresser.

En lov i mekanikken lyder, at aktionen er lig reaktionen. I historien afhænger revolutionens bortryddende kraft også i ikke ringe grad af, hvor stærk og langvarig undertrykkelsen af frihedsbestræbelserne har været, hvor dyb modsigelsen er mellem den forældede »overbygning« og den nuværende epokes levende kræfter. Og den internationale politiske situation former sig i mange henseender på den gunstigst mulige måde for den russiske revolution. Arbej-

*) Sidst, men ikke mindst.

dernes og bøndernes opstand er allerede begyndt, den er splittet, spontan, svag, men den viser uimodsigeligt og absolut tilstedeværelsen af kræfter, der er i stand til en afgørende kamp, og som er på vej til en afgørende sejr.

Hvis disse kræfter ikke rækker til, – da vil det lykkes tsarismen at afslutte en kohandel, som da også forberedes fra to sider, dels af de herrer Bulygin'er og dels af de herrer Struve'r. Da vil det ende med en beskåret forfatning eller endog – i allerværste fald – med en parodi på en sådan. Dette bliver også en »borgerlig revolution«, men det bliver et misfoster, en abort, en vanskabning. Socialdemokratiet gør sig ingen illusioner, det kender bourgeoisiets forræderiske natur, det bliver ikke mismodigt og opgiver ikke sit stædige, tålmodige, udholdende arbejde på den klasse-mæssige opdragelse af proletariatet, hvor grådene end bliver under en borgerlig-konstitutionel »sjirovsk« lyksalighed: Et sådant udfald ville mere eller mindre ligne udfaldet af næsten alle demokratiske revolutioner i Europa i det 19. århundrede, og vor partiudvikling måtte da slå ind på den vanskelige, tunge og lange, men kendte og tiltrampede sti.

Nu rejser der sig det spørgsmål, under hvilke af disse to mulige udfald socialdemokratiet faktisk vil vise sig at stå med bundne hænder mod det inkonsekvente og egennyttige bourgeoisie, ja, faktisk vil blive »opløst« eller næsten opløst i det borgerlige demokrati?

Blot man stiller dette spørgsmål klart, kan man uden et øjeblik tøven besvare det.

Lykkes det bourgeoisiet at forpurre den russiske revolution ved hjælp af en kohandel med tsarismen, da vil socialdemokratiet faktisk komme til at stå med bundne hænder over for det inkonsekvente bourgeoisie, da vil socialdemokratiet vise sig at være »opløst« i det borgerlige demokrati i den forstand, at det ikke lykkes proletariatet at sætte sit tydelige stempel på revolutionen, ikke lykkes på proletarisk vis eller, som Marx engang sagde, »på plebejisk vis« at gøre op med tsarismen.

Hvis revolutionens afgørende sejr lykkes, da gør vi op med tsarismen på jakobinsk vis eller, om man vil, på plebejisk vis. »Hele den franske terrorisme, – skrev Marx i det berømte Neue Rheinische Zeitung i 1848 – var intet andet end den plebejiske metode til opgør med bourgeoisie-

ets fjender, med absolutismen, feudalismen og spidsborgerligheden« (se Marx, Nachlass, Mehrings udgave, bd. 3, s. 211). (25) Mon de folk, der skræmmer de socialdemokratiske russiske arbejdere med »jakobinismen«s skræmmebillede i den demokratiske revolutions epoke, nogen sinde har tænkt over betydningen af disse ord hos Marx?

Det nuværende russiske socialdemokratiske gironde, nyiskristerne, smelter ikke sammen med osvobosjdentserne, men befinder sig faktisk i kraft af deres paroler i halen på dem. Men osvobosjdentserne, dvs. det liberale bourgeoisie talsmænd, ønsker at behandle selvherskerdømmet mildt, på reformistisk måde, – eftergivende, uden at fornærme aristokratiet, adelen, hoffet, – forsigtigt, uden mindste ødelæggelse, – elskværdigt og høfligt, på fin maner, med hvide handsker (ligesom dem, hr. Petrunkevitch lånte hos en krigskar ved Nikolaj den Blodiges (26) modtagelse af »folkets repræsentanter« (?), se Proletarij, nr. 5*)).

Det moderne socialdemokratiske jakobinere – bolsjevikkerne, tilhængerne af Vperjod, kongressen eller Proletarij eller hvad jeg skal sige, – ønsker med deres paroler at løfte det revolutionære og republikanske småborgerskab og særlig bønderne op i niveau med proletariatets konsekvente demokratiske, samtidig med at proletariatet bevarer sin fulde klasse-mæssige selvstændighed. De ønsker, at folket, dvs. proletariatet og bønderne, skal gøre op med monarkiet og aristokratiet »på plebejisk vis«, ubønhørligt tilintetgøre frihedens fjender, undertrykke deres modstand med magt uden at gøre nogen som helst indrømmelse over for feudalismens forbandede arv, de asiatiske tilstande, den vanærende behandling af mennesket.

Dette betyder naturligvis ikke, at vi absolut vil efterligne jakobinerne fra 1793, overtage deres synspunkter, program, paroler og aktionsmetoder. Aldeles ikke. Vi har ikke et gammelt, men et nyt program – det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis minimumsprogram. Vi har en ny parole: proletariatets og bøndernes revolutionære demokratiske diktatur. Vi har, hvis vi oplever en virkelig sejr for revolutionen, også nye aktionsmetoder, der passer til arbejderklassens parti, til dets karakter og de mål, det

*) Se Samlede Værker, 5. udg. bd. 10, s. 298 f (artiklen: Revolutionære i Hvide Handsker). – Red.

sætter sig i sin stræben efter en fuldstændig socialistisk omvæltning. Vi ønsker blot med denne sammenligning at forklare, at repræsentanterne for det 20. århundredes fremskredne klasse, proletariatet, dvs. socialdemokraterne, er opdelt i de samme to fløje (en opportunistisk og en revolutionær), hvori også repræsentanterne for det 18. århundredes fremskredne klasse, bourgeoisiet, var opdelt, dvs. i girondinere og jakobinere.

Kun i tilfælde af den demokratiske revolutions fuldstændige sejr bliver proletariatets hænder ikke bundet i kampen mod det inkonsekvente bourgeoisie, kun i dette tilfælde »opløses« det ikke i det borgerlige demokrati, men sætter sit proletariske, eller rettere proletariatets og bøndernes stempel på hele revolutionen.

Kort sagt: for ikke at stå med bundne hænder i kampen mod det inkonsekvente borgerlige demokrati må proletariatet være tilstrækkelig bevidst og stærkt til at hæve bønderne op til revolutionær selvbevidsthed, til at lede deres stormløb, til på denne måde selvstændigt at gennemføre en konsekvent proletarisk demokratisisme.

Sådan forholder det sig med det af nyiskristerne så uheldigt afgjorte spørgsmål om faren for at stå med bundne hænder i kampen mod det inkonsekvente bourgeoisie. Bourgeoisiet vil altid være inkonsekvent. Der er intet mere naivt eller frugtesløst end forsøgene på at opstille betingelser eller punkter*, hvis opfyldelse skulle berettige til at betragte det borgerlige demokrati som en ikke hyklerisk ven af folket. En konsekvent forkæmper for demokratiet kan kun proletariatet være. En sejrrig forkæmper for demokratiet kan det kun blive, såfremt bondemassen tilslutter sig dets revolutionære kamp. Hvis proletariatet ikke har kræfter nok til dette, vil bourgeoisiet komme i spidsen for den demokratiske revolution og give den en inkonsekvent og egoistisk karakter. Til at forhindre dette findes der intet andet middel end proletariatets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur.

Således kommer vi til den ubestridelige slutning, at netop den nyiskristiske taktik objektivt set *spiller det borgerlige demokratis spil*. Agitationen for organisatorisk udflydenhed, der går så vidt som til plebisciter (48), for kom-

*) Som Starover forsøgte at gøre i sin resolution, der blev ophævet af den 3. kongres, (27) og som konferencen prøver det i sin lige så mislykkede resolution.

promis'et som princip, for den partimæssige litteraturs løsrivelse fra partiet – forringelsen af den væbnede opstands opgaver – sammenblandingen af det revolutionære proletariats og det monarkistiske bourgeois almene politiske paroler – forvrængningen af betingelserne for »revolutionens afgørende sejr over tsarismen« – alt dette sammenlagt giver netop den politik, den khvostisme i det revolutionære moment, der fører proletariatet på afveje, desorganiserer det og bringer forvirring i dets bevidsthed, ned sætter socialdemokratiets taktik i stedet for at anvise den eneste vej til sejren og knytte alle revolutionære og republikanske elementer i folket til proletariatets paroler.

*

For at bekræfte denne slutning, som vi er kommet til ud fra en analyse af revolutionen, skal vi nu betragte det samme spørgsmål fra andre sider. Lad os for det første se, hvorledes en enfoldig og åbenmundet mensjevnik illustrerer den nyiskristiske taktik i det grusinske blad Social-demokraten. Og for det andet se, hvem der faktisk i den givne politiske situation benytter sig af det nye Iskras paroler.

7. Taktikken »at fjerne de konservative fra regeringen«

Den ovenfor nævnte artikel i den mensjevnikiske Tiflis-»komité«s organ (Social-demokraten nr. 1) hedder »Semskij sobor og vor taktik«. Dens forfatter har ikke helt glemt vort program endnu, han opstiller parolen republik, men han ræsonnerer om taktik på følgende måde:

»Til at nå det mål (republikken) kan man påpege to veje: enten helt at lade en af regeringen sammenkaldt Semskij sobor ude af betragtning og med våben i hånd at slå regeringen, oprette en revolutionær regering og indkalde en konstituerende forsamling. Eller at erklære Semskij sobor for vor virksomheds centrum, påvirke dens sammensætning, dens virksomhed med våben i hånd og med magt tvinge den til at erklære sig for en konstituerende forsamling eller gennem den indkalde en konstituerende forsamling. Disse to slags taktik adskiller sig skarpt fra hinanden. Lad os da se, hvilken af dem der er *mest* fordelagtig for os.«

Det er sådan, de russiske nyiskrister udlægger de ideer, der senere manifesterer sig i den af os analyserede resolution. Læg mærke til, at det er skrevet før Tsusima (28), da Bulygins »projekt« endnu ikke havde set dagens lys. Selv de liberale mistede tålmodigheden og udtrykte deres mistillid i den legale presses spalter, men den nyiskristiske socialdemokrat var mere godtroende end de liberale. Han erklærer, at Semskej sobor »er ved at blive indkaldt«, og han stoler i den grad på tsaren, at han foreslår at gøre denne endnu ikke eksisterende Semskej sobor (og måske også en »statsduma« eller en »rådgivende stænderforsamling«?) til centret for vor virksomhed. Vor Tiflisborger, som er mere åbenmundet og ligefrem end forfatterne til resolutionen, der vedtoges på konferencen, sidestiller ikke de to slags »taktik« (som han fremstiller med uforlignelig navitet), men erklærer, at den sidste er »mest fordelagtig«. Hør blot:

»Den første taktik. Som man ved, er den forestående revolution borgerlig, dvs. den tilsigter en forandring af det nuværende system, i hvilken (forandring) ikke blot proletariatet, men hele det borgerlige samfund er interesseret. I opposition til regeringen står alle klasser, selv kapitalisterne. Det kæmpende proletariat og det kæmpende bourgeoisie går i en vis forstand sammen og angriber sammen selvherskerdømmet fra forskellige sider. Regeringen står her helt ene og berøvet samfundets sympati. Derfor er det meget let at tilintetgøre den. Hele det russiske proletariat er endnu ikke så bevidst og organiseret, at det alene kan gennemføre revolutionen. Ja, hvis det var i stand til at gøre dette, ville det ikke gennemføre en borgerlig, men en proletarisk (socialistisk) revolution. Det vil altså være i vor interesse, at regeringen kommer til at stå uden forbundsfæller, ikke kan splitte oppositionen, ikke kan knytte bourgeoisie til sig og ikke kan isolere proletariatet...«

Det skulle således være i proletariatets interesse, at den tsaristiske regering ikke kunne splitte bourgeoisie og proletariatet! Mon det ikke er en fejltaglese, at det grusinske organ kaldes for Social-demokraten og ikke for Osvobosjdenije? Og læg mærke til den uforlignelige filosofi om den demokratiske revolution! Ser vi da ikke her med vore egne øjne, hvordan den arme Tiflisborger er ført helt på afveje af den ræsonnerende khvostistiske udlægning af begrebet »borgerlig revolution«? Han drøfter spørgsmålet om proletariatets mulige isolering i den demokratiske omvælt-

ning og glemmer... glemmer en bagatel... bønderne! Blandt mulige forbundsfæller for proletariatet kender og opvarter han de semstvo-interessererede godsejere, men kender ikke bønderne. Og det i Kaukasus! Havde vi da ikke ret, da vi sagde, at det nye Iskra med sine betragtninger sænker sig ned til det monarkistiske bourgeoisie i stedet for at løfte de revolutionære bønder op til sig som forbundsfæller?

»...I modsat fald er proletariatets nederlag og regeringens sejr uundgåelig. Og derfor stræber selvherskerdømmet netop efter dette. Der er ingen tvivl om, at selvherskerdømmet i sin Semskej sobor vil drage repræsentanterne for adelen, semstvoerne, byerne, universiteterne og de øvrige bourgeoisie-institutioner over til sig. Det vil stræbe efter at lokke dem med små indrømmelser og således få dem til at affinde sig med det. Styrket på denne måde vil det rette alle sine stød mod det arbejdende folk, der står alene tilbage. Det er vor pligt at forebygge et sådant ulykkeligt udfald. Men kan det da gøres ad den første vej? Lad os sætte, at vi ikke viede Semskej sobor nogen som helst opmærksomhed, men selv begyndte at forberede os til opstand og en skønne dag gik ud på gaden bevæbnede til kamp. Da står der over for os ikke én, men to fjender: regeringen og Semskej sobor. Imens vi forberedte os, har de fået tid til til at komme overens, slutte overenskomst med hinanden, udarbejde sig en fordelagtig forfatning og fordele magten mellem sig. Det er en for regeringen direkte fordelagtig taktik, og vi bør på den mest energiske måde afvise den...«

Det kan man kalde åben tale! Man må resolut afvise den »taktik« at forberede opstand, for »imens« får regeringen lavet en kohandel med bourgeoisie! Kan man i selv den mest forbenede »økonomisme«s gamle litteratur finde noget, der blot nærmer sig en sådan vanhelligelse af det revolutionære socialdemokrati? De snart her, snart dér stedfindende arbejder- og bondeopstande og sammenstød er en kendsgerning. Semskej sobor er et bulyginsk løfte. Og Socialdemokraten i byen Tiflis beslutter: Man skal afvise den taktik at forberede opstand og afvente et »påvirkningscentrum« – en Semskej sobor...

»...Den anden taktik derimod består i at sætte Semskej sobor under vor kontrol, ikke at give den mulighed for at handle efter sin egen vilje og indgå kompromis med regeringen*.

*) Men hvilket middel har man til at berøve semstvofolkene deres egen vilje? En særlig slags lakmuspapir?

Vi støtter Semskej sobor, for så vidt den kæmper mod selvher – skerdømmet, og bekæmper den i de tilfælde, hvor den forliges med selvherskerdømmet. Med energisk indblanding og magt splitter vi de deputerede indbyrdes*, de radikale knytter vi til os, de konservative fjerner vi fra regeringen, og på denne måde tvinger vi hele Semskej sobor ind på den revolutionære vej. Takket være en sådan taktik står regeringen til stadighed alene, oppositionen forbliver stærk, og dermed lettes oprettelsen af det demokratiske system.«

Ja, ja! Kom så og sig, at vi overdriver riyiskristernes vending til det mest vulgære opkog af økonomismen. Det minder dog fuldstændig om det berømte pulver mod fluier: Fang fluen, strø pulveret på den, og den dør. *Med magt* splitte Semskej sobors deputerede, »fjerne de konservative fra regeringen« – og hele »Semskej sobor slår ind på den revolutionære vej«...? Uden nogen som helst »jakobinsk« væbnet opstand, bare ved, at man ophøjet, næsten parlamentarisk »påvirker« *Semskej sobors medlemmer*. Stakkels Rusland! Man har sagt om det, at det altid bærer gældedags hatte, som Europa har kasseret. Noget parlament har vi ikke endnu, noget løfte om det har ikke engang Bulygin givet, men parlamentarisk kretinisme (29) har vi i overflod.

»...Hvorledes bør denne indblanding foregå? Først og fremmest kræver vi, at Semskej sobor indkaldes ved hjælp af almindelig, lige og direkte valgret med hemmelig stemmeafgivning. Samtidig med kundgørelsen** af denne valg måde må der lovfæstes*** fuld frihed til valgagitation, dvs. forsamlings-, tale- og pressefrihed, vælgeres og kandidaters ukrænkelighed og befrielse af alle politiske forbrydere. Selve valgene må udskrives så sent som muligt, for at vi kan få tilstrækkelig tid til at oplyse og forberede folket. Og eftersom udarbejdelsen af reglerne for indkaldelsen af Semskej sobor er overdraget indenrigsminister Bulygins kommission, må vi også påvirke denne kommission og dens medlemmer****. Hvis Bulygin-kommissionen afslår at tilfredsstille vore krav***** og udelukkende giver de besiddende ret til at vælge deputerede, da må vi blande os i disse valg og ad revolutionær vej tvinge vælgerne til at vælge progressive kandidater og af Semskej sobor kræve en kon-

*) O, hellige enfold! Der har vi den »uddybende« taktik! Til at kæmpe i gaderne er der ikke kræfter, men man kan »splitte de deputerede« »med magt«. Hør nu, kammerat fra Tiflis, man kan vrøvle, men man må vide at holde måde...

**) I Iskra?

***) Af Nikolaj?

****) Det er altså hvad der menes med taktikken: »at fjerne de konservative fra regeringen«.

*****) Det er da umuligt, når vi har en så rigtig og dybsindig taktik!

stituerende forsamling. Endelig skal vi med alle mulige foranstaltninger – demonstrationer, strejker og, hvis det bliver nødvendigt, opstand – tvinge Semskej sobor til at indkalde en konstituerende forsamling eller erklære sig selv for en sådan. Det væbnede proletariat må være den konstituerende forsamlings forsvarer, og de to tilsammen* går frem mod den demokratiske republik.

Sådan er den socialdemokratiske taktik, og kun den kan sikre os sejren.«

Nu skal ingen læser tro, at alt dette utrolige vrøvl blot er en prøve fra en eller anden uansvarlig og ikke indflydelsesrig nyiskrists pen. Nej, dette siges i *organet* for hele den nyiskristiske Tifliskomité. Ja, ikke nok med det. Dette vrøvl er direkte godkendt af *Iskra*, i hvis nr. 100 vi læser om denne Social-demokraten:

»Det første nummer er levende og talentfuldt redigeret. Man mærker redaktørens og skribenternes erfarne og dygtige hånd...Man kan med sikkerhed sige, at bladet på strålende måde vil løse den opgave, det har sat sig.«

Ja! Hvis denne opgave består i at give alverden en illustration af den fuldkomne idé mæssige opløsning i nyiskristen, da er den virkelig løst »strålende«. Mere »levende, talentfuldt og dygtigt« kan ingen udtrykke nyiskristernes fornødelse til liberalt-borgerlig opportuniste.

8. Osvobosjdisme og nyiskrisme

Lad os nu gå over til den anden anskuelige bekræftelse af nyiskrismens politiske betydning.

I en udmærket, fremragende og lærerig artikel: »Hvordan skal man finde sig selv?« (nr. 71 af Osvobosjdenije), drager hr. Struve i felten mod vore yderliggående partiers »programmatiske revolutionisme«. Mig personlig er hr. Struve særlig utilfreds med**. Hvad mig angår, da er jeg langt mere tilfreds med hr. Struve: Jeg kan ikke ønske mig nogen bedre forbundsfælle i kampen mod nyiskri-

*) Både det væbnede proletariat og »de fra regeringen fjernede« konservative?

**) »I sammenligning med de herrer Lenins og kammeraters revolutionisme er Bebel og endog Kautskys vesteuropæiske socialdemokratiske revolutionisme en opportuniste, men grundlaget også for denne allerede mildnede revolutionisme er udvasket og skyllet bort af historien.« Det er et meget vredt polemisk udfald. Men hr. Struve tager fejl, når han tror, at han uden risiko kan skyde mig alt i sko-

sterne, der genopliver økonomismen, og mod de socialrevolutionæres fuldkomne principløshed. På hvilken måde hr. Struve og Osvobosjdenije praktisk har bevist, at de »rettelser« til marxismen, der er indføjede i udkastet til de socialrevolutionæres program, er bundreaktionære, det skal vi komme tilbage til ved en anden lejlighed. Hvorledes hr. Struve, hver gang han *principielt* har sagt god for nyiskristerne, har gjort mig en sand, ærlig og virkelig tjeneste, det har vi gentagne gange* talt om, og vi vil nu tale om det en gang til.

I hr. Struves artikel er der en hel række yderst interessante udtalelser, som vi her kun løseligt kan berøre. Han sætter sig for at »skabe et russisk demokrati ved at støtte sig ikke til kamp, men til samarbejde mellem klasserne«, hvorved »den socialt-privilegerede intelligens« (som f.eks. den »kultiverede adel«, som hr. Struve bukker og skraber for med en virkelig ver dens...-lakajs elegance) vil tilføre

* Lad os minde læseren om, at artiklen (af Plekhanov. – *Red.*) »Hvad må der ikke gøres?« (nr. 52 af Iskra) blev hilst af Osvobosjdenije med piber og trommer som »en betydningsfuld vending« til eftergivenhed over for opportunisterne. I en notits om splittelse blandt de russiske socialdemokrater har Osvobosjdenije specielt godkendt nyiskrismens principielle tendenser. I anledning af Trotskij's brochure »Vore politiske opgaver« har Osvobosjdenije påpeget, at denne forfatters ideer er identisk med dem, som Rabotjeje Delo-folkene Kritjevskij, Martynov og Akimov i sin tid skrev og talte om (se flyvebladet »En tjenstivrig liberal« udgivet af Vperjod) (Samlede Værker, 5. udg., bd. 9, s. 71 f. – *Red.*). Osvobosjdenije hilste Martynovs brochure om to diktaturer (sml. bemærkningen i Vperjod nr. 9) (Samme sted, s. 307 f. – *Red.*) Endelig er Starovers forsinkede beklagelser i anledning af det gamle Iskras (31) gamle parole: »Først afgrænse sig fra hverandre, og så forenes« blevet hilst af Osvobosjdenije med særlig sympati.

ne, som om jeg var død. Jeg behøver blot at tilkaste hr. Struve en udfordring, han vil aldrig kunne tage den op. Hvor og hvornår har jeg kaldt »Bebels og Kautskys revolutionisme« for opportuniste? Hvor og hvornår har jeg forsøgt at skabe nogen som helst særlig retning i det internationale socialdemokrati, der ikke var identisk med Bebels og Kautskys retning? Hvor og hvornår har der åbenbart sig meningsforskelle mellem mig på den ene side og Bebel og Kautsky på den anden – meningsforskelle, der i betydning blot nogenlunde kan sammenlignes med meningsforskellene mellem Bebel og Kautsky, f.eks. i Breslau om agrarspørgsmålet? (30). Lad hr. Struve prøve at besvare disse tre spørgsmål.

Og til læserne vil vi sige følgende. Det liberale bourgeoisie benytter *overalt* og *altid* den trafik for at sikre sine meningsfæller i det givne land om, at socialdemokraterne i det er de mest ufornuftige, mens deres kammerater i nabostaten er »artige drenge«. Det tyske bourgeoisie har *hundrede gange* stillet de »artige drenge«, de franske socialister, op som et lærerigt eksempel for Bebel og Kautsky. Det franske bourgeoisie har for ganske nylig stillet den »artige dreng« Bebel op som et lærerigt eksempel for de franske socialister. Det er en gammel metode, hr. Struve! De fanger kun børn og ignoranter med den mading. Det internationale revolutionære socialdemokratis fulde solidaritet i alle programmets og taktikkens store spørgsmål, er ganske uomtvistelig.

dette »klasseløse« parti sin »sociale stillings vægt« (penge-sækkens vægt). Hr. Struve udtaler ønske om at gøre ungdommen bekendt med uholdbarheden i »den radikale vanesnak om, at bourgeoisiet er blevet bange og har solgt proletariatet og frihedens sag« (af hele vort hjerte hilser vi dette ønske. Intet bekræfter i den grad denne marxistiske »vanesnak« som hr. Struves krig mod den. Vær så god, hr. Struve, gem ikke Deres storslåede plan i dragkisten!).

Det er vigtigt for vort tema at fremhæve, hvilke *praktiske* paroler denne talsmand for det russiske bourgeoisie bekriger på nuværende tidspunkt, også fordi han besidder så megen politisk tæft og reagerer på selv den ringeste forandring i vejret. For det første bekriger han den republikanske parole. Hr. Struve er fast overbevist om, at denne parole er »uforståelig og fremmed for folkemasserne« (han glemmer at tilføje: forståelig, men ikke fordelagtig for bourgeoisie!). Vi ville gerne se, hvilket svar hr. Struve ville få af arbejderne i vore grupper og på vore masse møder! Eller er arbejderne ikke folket? Og bønderne? Flos dem findes, med hr. Struves ord, en »naiv republikanisme« (»jag tsaren væk«), – men det liberale bourgeoisie stoler på, at den *naive* republikanisme vil blive efterfulgt ikke af en bevidst republikanisme, men af en bevidst monarkisme! *Ça depend*, hr. Struve, det afhænger endnu af omstændighederne. Hverken tsarismen eller bourgeoisiet kan afstå fra at modarbejde en grundlæggende forbedring af bøndernes stilling på bekostning af godsejerjorden, hvorimod arbejderklassen ikke kan afstå fra at yde bønderne bistand dertil.

For det andet forsikrer hr. Struve, at »i en borgerkrig er det altid den angribende, der har uret«. Denne idé nærmer sig stærkt til de ovenfor påviste tendenser i nyiskrismen. Vi vil naturligvis ikke sige, at det *altid* skulle være fordelagtigt at angribe i en borgerkrig, nej, undertiden er en forsvarstaktik *for en tid* uomgængelig. Men at opstille en sådan påstand, som hr. Struve har gjort, til anvendelse på Rusland i 1905, vil netop sige at servere en stump »radikal vanesnak« (»bourgeoisiet bliver bange og sælger frihedens sag«). Den, der ikke nu vil angribe selvherskerdømmet, reaktionen, den, der ikke forbereder sig til dette angreb, den, der ikke agiterer for det – han bærer forgæves navn af revolutionens tilhænger.

Hr. Struve fordømmer parolerne: »konspiration« og »oprør« (denne »opstand i miniature«). Hr. Struve foragter dem begge – ud fra synspunktet »kontakt med masserne«! Vi kunne lide at spørge hr. Struve, om han kan pege på nogen agitation for oprør f.eks. i et værk som *Hvad Må Der Gøres?*, der er skrevet af en efter hans mening yderliggående revolutionsmand. Og med hensyn til »konspiration«, er forskellen da så stor mellem os og hr. Struve? Arbejder vi ikke begge med et »illegalt« blad, der »konspirativt« indføres i Rusland og tjener »hemmelige« grupper, Osvobosjdenije-forbundet eller RSDAP? Vore arbejder-massemøder er ofte »konspirative« – den synd tilstår vi. Og de herrer osvobosjdentes møder? Har De noget at prale af, hr. Struve, over for de foragtede tilhængere af den foragtede konspiration?

Der kræves ganske rigtigt dobbelt konspiration ved forsyningen af arbejderne med våben. Her optræder hr. Struve allerede mere ligefremt. Hør blot: »Hvad angår væbnet opstand eller revolution i teknisk henseende, da kan kun massepropaganda for det demokratiske program skabe de social-psykiske betingelser for en almindelig væbnet opstand. Selv ud fra det synspunkt – som jeg ikke deler – at en væbnet opstand skulle være den *uundgåelige* fuldførelse af den nuværende kamp for befrielsen, er massernes gennemsyning med den demokratiske omdannelses ideer altså det mest grundlæggende, det mest nødvendige«.

Hr. Struve søger at gå uden om spørgsmålet. Han taler om opstandens uundgåelighed i stedet for at tale om dens nødvendighed for revolutionens sejr. En opstand er allerede begyndt, uforberedt, spontant, stedvist. Nogen ubetinget garanti for, at den munder ud i en total og fuldstændig væbnet folkeopstand, vil ingen kunne give, thi dette afhænger både af de revolutionære kræfters tilstand (der kun kan måles fuldt ud i selve kampen) og af regeringens og bourgeoisiets optræden og af en række andre omstændigheder, som det ikke er muligt at beregne nøjagtigt. Det tjener slet ikke til noget at tale om uundgåeligheden, dvs. den fulde sikkerhed for en konkret begivenhed, hvad hr. Struves udtalelser kredser om. Det, man må tale om, hvis man ønsker at være tilhænger af revolutionen, er, hvorvidt opstanden er *nødvendig for at sejre* i revolutionen, hvor-

vidt det er nødvendigt at fremme den aktivt, agitere for den, træffe øjeblikkelige energiske forberedelser til den. Hr. Struve må kunne forstå denne forskel: han forsøger jo f.eks. ikke at tilsløre det for en demokrat uomtvistelige spørgsmål om den almindelige valgrets nødvendighed med det for en politiker omtvistelige og uvæsentlige spørgsmål om uundgåeligheden af, at den almindelige valgret erhverves under den givne revolution. Ved at gå uden om spørgsmålet om opstandens nødvendighed giver hr. Struve udtryk for de inderste bagtanker i det liberale bourgeois politiske stilling. Bourgeoisiet vil for det første hellere slå en handel af med selvherskerdømmet end knuse det, bourgeoisiet vælter under alle omstændigheder kampen med våben i hånd over på arbejderne (for det andet). Dette er den *reelle* betydning af hr. Struves udflugter. Det er derfor, han *trækker sig baglæns* fra spørgsmålet om opstandens nødvendighed til spørgsmålet om dens »socialpsykiske« betingelser og den forudgående »propaganda«. Akkurat som de borgerlige sludrebøtter i Frankfurt-parlamentet i 1848 beskæftigede sig med at affatte resolutioner, deklamationer, beslutninger og talte om »massepropaganda« og forberedelse af »social-psykiske betingelser« på et tidspunkt, hvor det drejede sig om at slå regeringen tilbage med væbnet magt, hvor bevægelsen »førte til nødvendigheden« af væbnet kamp, hvor påvirkning alene med ord (ganske nødvendig i den forberedende periode) forvandlede til banal, borgerlig uvirksomhed og fejhed – akkurat på samme måde snor hr. Struve sig uden om spørgsmålet opstand og dækker sig bag *fraser*. Hr. Struve viser os anskueligt det, som mange socialdemokrater stædigt nægter at se, nemlig følgende: en revolutionær situation adskiller sig netop fra de sædvanlige, dagligdags, forberedende historiske situationer derved, at massernes stemning, glød, overbevisning skal ytre sig og ytrer sig i *handling*.

Den vulgære revolutionisme forstår ikke, at ord også er handling: denne sætning er ubestridelig anvendt på historien *som helhed* eller på de epoker i historien, hvor der ikke er nogen åben politisk optræden fra massernes side, og denne optræden kan intet kup erstatte og intet kunstgreb fremkalde. De revolutionære i bagtroppen forstår ikke, at når det revolutionære øjeblik er begyndt, når den gamle »overbygning« knager i alle sine fuger, når klassernes og

massernes åbne politiske optræden for at skabe sig en ny overbygning er blevet et faktum, når borgerkrigen er begyndt – da er det blodfattigdom, forkalkning, gold teori eller ligefrem utroskab og forræderi mod revolutionen at indskrænke sig til »ord« på *den gamle manér*, uden at give en direkte parole om at gå »til sagen«, at skubbe sagen fra sig med en henvisning til de »psykiske betingelser« eller til »propaganda« i almindelighed. Det demokratiske bourgeois frankfurtske sludrebøtter er et uforglemmeligt historisk eksempel på et sådant forræderi eller en sådan gold studiditet.

Ønsker De en belysning af denne forskel mellem den vulgære revolutionisme og de revolutionæres khvostisme gennem den socialdemokratiske bevægelses historie i Rusland? De skal få en sådan belysning. Tænk på årene 1901-1902, der ikke ligger langt tilbage, og som allerede nu synes os at være et fjernt sagn. Det var kommet til demonstrationer. Den vulgære revolutionisme råbte op om »storm« (Rabotjeje delo) (32), der udsendtes »blodige flyveblade« (med oprindelsessted i Berlin, hvis jeg ikke husker fejl), man angreb »den litterære opblæsthed« og stemplede tanken om en landsomfattende agitation ved hjælp af et blad som en skrivebordsidé (Nadesjdin) (33). Khvostismen blandt de revolutionære optrådte derimod dengang med prækenen om, at »den økonomiske kamp er det bedste middel til politisk agitaiton«. Hvorledes stillede det revolutionære socialdemokrati sig? Det angreb begge disse to strømninger. Det fordømte trangen til fyrværkeri og råbene om storm, for alle så klart eller burde se, at åben masseoptræden først hørte morgendagen til. Det forsømte khvostismen og opstillede direkte en parole, der endog tilsigtede en væbnet folkeopstand, ikke at forstå som en direkte appel (på den tid ville hr. Struve ikke kunne finde nogen appel til »oprør« hos os), men at forstå som den *nødvendige* slutning, som »propaganda« (noget hr. Struve først kommer i tanker om nu – han kommer altid nogle år bagefter, den gode hr. Struve), som forberedelse af netop de »social-psykiske betingelser«, om hvilke det rådvilde, kræmmeragtige bourgeois nu snakker vidt og bredt, »trist og hen i vejret«. *Dengang* kunne man (og det blev gjort i *Hvad Må Der Gøres?*) fremstille arbejdet på et landsomfattende politisk blad, hvis ugentlige udsendelse syntes

idealet, som en prøvesten for arbejdet på at forberede en opstand. *Dengang* var parolerne: masseagitation i *stedet for* direkte væbnede aktioner, forberedelse af de socialpsykiske betingelser for opstand i *stedet for* fyrværkeri – de eneste rigtige paroler for det revolutionære socialdemokrati. Nu er disse paroler ladet tilbage af begivenhederne, bevægelsen er gået frem, de er blevet til skrammel, til pjalter, der kun egner sig til at dække over det osvobosjdentsiske hykleri og den nyiskristiske khvostisme!

Eller måske jeg tager fejl? Måske revolutionen endnu ikke er begyndt? Det øjeblik, hvor klasserne politisk træder åbent frem, er måske endnu ikke kommet? Borgerkrigen er der måske endnu ikke, og våbnenes kritik bør måske ikke nu blive den *nødvendige* og uomgængelige efterfølger, arvtager, eksekutor og fuldbyrder af det, som er påbegyndt med kritikkens våben?

Se Dem omkring, gå hen til studerekammerets vindue og se ned på gaden, så kan De besvare disse spørgsmål. Har regeringen da ikke allerede selv påbegyndt borgerkrigen ved overalt at skyde på fredelige og ubevæbnede borgere i massevis? Optræder de bevæbnede Sorte Hundreder da ikke som selvherskerdømmets »argument«? Har bourgeoisiet – selv bourgeoisiet – da ikke anerkendt nødvendigheden af en borgermilits? Snakker den selvsamme hr. Struve (ak, han snakker kun for at komme til at snakke!) da ikke om, at »de revolutionære aktioners åbne karakter« (se hvad vi kan i dag!) »på nuværende tidspunkt er en af de vigtigste betingelser for at udøve en opdragende indflydelse på folkemasserne«?

Den, der har øjne at se med, kan ikke være i tvivl om, hvorledes revolutionens tilhængere bør stille spørgsmålet om væbnet opstand. Se nu på de *tre* problemstillinger, der er fremkommet i frie presseorganer, som i nogen grad formår at influere på *masserne*.

Første problemstilling. Resolutionen fra det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis 3. kongres.* Det aner-

*) Her er dens fulde ordlyd:

»I betragtning af:

1) at proletariatet, som i kraft af selve sin stilling er den mest fremskredne og eneste konsekvent revolutionære klasse, er af denne grund kaldet til at spille den førende rolle i den almindelige demokratiske revolutionære bevægelse i Rusland,

2) at denne bevægelse på nuværende tidspunkt allerede har ført til nødvendige-

kendes og erklæres i fuld offentlighed, at den almindelige demokratiske revolutionære bevægelse *allerede har gjort en væbnet opstand nødvendig*. Proletariatets organisering med henblik på en opstand er sat på dagsordenen som en af partiets vigtige, væsentlige og *nødvendige* opgaver. Det er blevet nødvendigt at træffe *de mest energiske* foranstaltninger for at bevæbne proletariatet og sikre muligheden for direkte at lede opstanden.

Anden problemstilling. Den principielle artikel i Osvojosjdenije af »de russiske konstitutionalistes fører« (således kaldte et så indflydelsesrigt organ for det europæiske bourgeoisie som Frankfurter Zeitung (34) for nylig hr. Struve) eller føreren for det russiske progressive bourgeoisie. Han deler ikke den opfattelse, at en opstand er uundgåelig. Konspiration og oprør er typiske fremgangsmåder for den uforstandige revolutionisme. Republikanisme er en bedøvelses metode. Væbnet opstand er egentlig kun et teknisk spørgsmål, mens »det mest grundlæggende, mest nødvendige« er massepropaganda og forberedelse af de socialpsykiske betingelser.

Tredje problemstilling. Den nyiskristiske konferences resolution. Vor opgave er at forberede opstand. Muligheden af en planmæssig opstand udelukkes. Gunstige betingelser for opstanden skabes af regeringens desorganisati-

den af væbnet opstand.

3) at proletariatet ubetinget vil deltage på den mest energiske måde i denne opstand, der vil bestemme revolutionens skæbne i Rusland.

4) at proletariatet kun kan spille den førende rolle i denne revolution, hvis det er sammensvejset til en sluttet og selvstændig politisk kraft under det socialdemokratiske arbejderpartis fane, således at dets kamp ikke blot ideologisk, men også praktisk ledes af partiet,

5) at kun gennemførelsen af denne rolle kan skaffe proletariatet de gunstigste betingelser i dets kamp for socialismen mod de besiddende klasser i det borgerligt demokratiske Rusland, – anerkender RSDAP's 3. kongres, at organiseringen af proletariatet til den umiddelbare kamp mod selvherskerdømmet ved hjælp af væbnet opstand er en af de vigtigste og mest presserende opgave for partiet i dette revolutionære øjeblik.

Derfor pålægger kongressen alle partiorganisationer:

a) ved hjælp af propaganda og agitation at forklare proletariatet ikke blot den politiske betydning, men også den praktisk-organisatoriske side af den forestående væbnede opstand«.

b) med denne propaganda og aktion at belyse de politiske massestrejkers rolle som kan være af stor betydning i begyndelsen af og under selve opstanden,

c) at træffe de mest energiske foranstaltninger til proletariatets bevæbning, såvel som til udarbejdelse af planen for den væbnede opstand og den direkte ledelse af denne, idet de hertil efter behov skaber særlige grupper af partiarbejdere«. (Lenins fodnote til udgaven af 1907 – *Red.*)

on, vor agitation, vor organisation. Først da »kan den teknisk-militære forberedelse få en mere eller mindre alvorlig betydning«.

Er det alt? Ja, det er alt. Hvorvidt opstand er blevet nødvendig, véd de nyiskristiske ledere af proletariatet endnu ikke. Det står dem endnu ikke klart, om organiseringen af proletariatet til den umiddelbare kamp er en uopsættelig opgave. Det er ikke nødvendigt at opfordre til at træffe de mest energiske foranstaltninger, det er langt vigtigere (i året 1905 og ikke i 1902) at forklare i almindelige vendinger, under hvilke betingelser disse foranstaltninger »kan« få en »mere eller mindre alvorlig« betydning...

Ser I nu, kammerater nyiskrister, hvortil jeres vending til martyrovismen har ført jer? Forstår I mon, at jeres politiske filosofi har vist sig at være et ekko af Osvojosjdenijes filosofi? – at I (mod jeres vilje og uden jeres vidende) sjokker i halen på det monarkistiske bourgeoisie? Er det nu klart for jer, at I ved at affire den gamle lektie og øve jer i moraliseringen har overset den omstændighed, at – for at tale med de uforglemmelige ord i Peter Struves uforglemmelige artikel – »de revolutionære aktioners åbne karakter på nuværende tidspunkt er en af de vigtigste betingelser for at udøve en opdragende indflydelse på folkemasserne«?

9. Hvad betyder det at være den yderste oppositions parti under revolutionen?

Lad os vende tilbage til resolutionen om den provisoriske regering. Vi påviste, at nyiskristernes taktik ikke driver revolutionen fremad – hvad de måske nok har ønsket at muliggøre ved deres resolution – men tilbage. Vi påviste, at netop denne taktik *binder* socialdemokratiets hænder i kampen mod det inkonsekvente bourgeoisie og ikke beskytter det mod at opløses i det borgerlige demokrati. Det er klart, at de fejlagtige udgangspunkter i resolutionen giver en fejlagtig slutning: »Derfor bør socialdemokratiet ikke stille sig som mål at gribe magten eller deltage i en provisorisk regering, men bør forblive den yderste revolutionære

re oppositions parti«. Se på første halvdel af denne konklusion, der drejer sig om opstilling af målene. Opstiller nyiskristerne revolutionens afgørende sejr over tsarismen som mål for den socialdemokratiske virksomhed? – Ja, det gør de. De er ikke i stand til at formulere betingelserne for den afgørende sejr rigtigt, de forfalder til en osvobosjdent-sisk formulering, men de opstiller det nævnte mål. Videre: knytter de den provisoriske regering til opstanden? – Ja, de knytter direkte denne forbindelse, idet de siger, at den provisoriske regering »udgår af en sejrrig folkeopstand«. Endelig: stiller de sig det mål at lede opstanden? – Ja, ligesom hr. Struve viger de uden om at anerkende opstanden som nødvendig og uafvendelig, men de siger samtidig, til forskel fra hr. Struve, at »socialdemokratiet stræber efter at *underordne* den (opstanden) sin indflydelse og *ledelse* og udnytte den i arbejderklassens interesse«.

Ikke sandt, hænger det ikke nydeligt sammen? Vi stiller os som *mål* at underordne såvel de proletariske som *ikkeproletariske* massers opstand under vor indflydelse, vor ledelse, udnytte den i vor interesse. Vi stiller os følgelig det mål under opstanden at lede både proletariatet og det revolutionære bourgeoisie og småborgerskabet (»de ikkeproletariske grupper«), dvs. »*dele*« ledelsen af opstanden mellem socialdemokratiet og det revolutionære bourgeoisie. Som mål stiller vi os opstandens *sejr*; der bør føre til oprettelse af en provisorisk regering (»der udgår af en sejrrig folkeopstand«). *Derfor*... derfor bør vi ikke stille os som mål at gribe magten eller deltage i en provisorisk revolutionær regering!!

Vore venner kan slet ikke få tingene til at passe sammen. De vakler mellem synspunktet hos hr. Struve, der søger at snakke sig uden om opstanden, og synspunktet hos det revolutionære socialdemokrati, der appellerer til at gå i gang med den uopsættelige opgave. De vakler mellem anarkismen, der principielt fordømmer enhver deltagelse i en provisorisk revolutionær regering som et forræderi mod proletariatet, og marxismen, der kræver en sådan deltagelse på betingelse af socialdemokratiets ledende indflydelse på opstanden*. De har ikke noget som helst selvstændigt standpunkt: de mener hverken som hr. Struve, der øn-

*) Se Proletarj nr. 3. Om en provisorisk revolutionær regering, anden artikel (se Samlede Værker, 5. udg. bd. 11, s. 241 f. – *Red.*)

sker at slå en handel af med tsarismen og derfor må vride og vende sig i spørgsmålet om opstand, – eller som anarkisterne, der fordømmer enhver aktion »ovenfra« og enhver deltagelse i den borgerlige revolution. Nyiskristerne sammenblander to ting: en kohandel med tsarismen og en sejr over tsarismen. De ønsker at deltage i den borgerlige revolution. De har gjort et lille fremskridt fra Martynovs To diktaturer. De er endda villige til at lede folkeopstanden – for at afstå fra denne ledelse straks efter sejren (eller måske umiddelbart før sejren?), det vil sige *for ikke at udnytte sejrens frugter*; men *helt og holdent* at give *bourgeoisiet* alle frugterne. Det er det, de kalder »at udnytte opstanden i arbejderklassens interesse«...

Det er ikke nødvendigt at opholde sig længere ved denne forvirring. Det er mere nyttigt at betragte denne forvirrings *oprindelse*, sådan som den er formuleret i ordene: »forblive den yderste revolutionære oppositions parti«.

Vi står her over for en af det internationale revolutionære socialdemokratis kendte grundsætninger. Det er en fuldkommen rigtig grundsætning. Den er blevet et fælles ståsted for alle modstandere af revisionismen eller opportunismen i de parlamentariske lande. Den har fået borgerret som et berettiget og nødvendigt værn mod den »parlamentariske kretinisme«, millerandismen, bernsteinismen (35) og den italienske reformisme i Turatis ånd. Vore brave nyiskrister har lært denne gode grundsætning udenad og anvender den ivrigt... *aldeles ved siden af*. Begreber fra parlamentarisk kamp følger man her ind i resolutioner, der er skrevet til forhold, hvor der ikke findes noget parlament. Begrebet »opposition«, der er opstået som en genspejling af og et udtryk for en politisk situation, hvor ingen for alvor tænker på *opstand* – overføres tankeløst til en situation, hvor opstanden *er begyndt*, og hvor det er ledelsen af den, alle tilhængere af revolutionen tænker på og taler om. Ønsket om at »*blive stående*« ved det samme som før, dvs. ved aktioner alene »nedefra«, forkyndes med brask og bram *netop på det tidspunkt*, da revolutionen har fremhævet nødvendigheden af, i tilfælde af opstandens sejr, at virke *ovenfra*.

Nej, vore nyiskrister har absolut ikke heldet med sig! Selv når de formulerer en rigtig socialdemokratisk grundsætning, forstår de ikke at anvende den rigtigt. De har ikke

tænkt over, hvorledes begreber og udtryk fra den parlamentariske kamp omdannes og forvandles til deres modsætning i den begyndende revolutions epoke, når et parlament ikke eksisterer, hvorimod en borgerkrig og tilløb til opstand er en kendsgerning. De har ikke tænkt over, at under disse forhold bliver ændringsforslag stillet gennem gadedemonstrationer, interpellationer fremføres gennem bevæbnede borgeres angrebshandlinger, opposition mod regeringen gennemføres gennem omstyrtelse af regeringen med magt.

Ligesom en kendt figur i vore folkeeventyr gentog de gode råd netop, når de ikke var på deres plads, således gentager også vore Martynov-tilbedere den fredelige parlamentarismes lektioner netop på det tidspunkt, hvor de selv konstaterer, at direkte militære operationer er begyndt. Kan man tænke sig noget mere løjerligt end denne højtidelige fremsættelse af parolen »yderste opposition« i en resolution, der begynder med at henvise til »revolutionens afgørende sejr«, til »folkeopstanden«! Tænk dog på, mine herrer, hvad det betyder at være »yderste opposition« i opstandens epoke? Betyder det at afsløre regeringen eller at styrte den? Betyder det at stemme mod regeringen eller at tilføje dens væbnede styrker nederlag i et åbent slag? Betyder det at nægte regeringen penge til dens kasse, eller betyder det revolutionær erobring af denne kasse for at anvende den til opstandens tarv, til bevæbning af arbejderne og bønderne, til indkaldelse af en konstituerende forsamling? Begynder I ikke at forstå, mine herrer, at begrebet »yderste opposition« genspejler rent negative handlinger – afsløre, stemme imod, nægte? Hvorfor det? Fordi dette begreb kun vedrører den parlamentariske kamp og endda i en periode, hvor ingen stiller den »afgørende sejr« som umiddelbart mål for kampen. Begynder I ikke at forstå, at sagen i denne henseende ændrer sig fundamentalt fra det øjeblik, da det politisk undertrykte folk begynder sit afgørende stormløb over hele linjen til en forbitret kamp for sejren?

Arbejderne spørger os, om de energisk skal tage fat på det uopsættelige arbejde med opstanden? Hvad skal der gøres, for at den påbegyndte opstand kan slutte med sejr? Hvorledes skal man udnytte sejren? Hvilket program kan og skal man så gennemføre? Nyiskristerne uddyber

marxismen og svarer: Man skal forblive den yderste revolutionære oppositions parti... Nå, havde vi så ikke ret, da vi kaldte disse riddere for virtuoser i spidsborgerlighed?

10. »Revolutionære kommuner« og proletariets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur

Nyiskristernes konference holdt ikke fast ved det anarkistiske standpunkt, som det nye Iskra var nået frem til (kun »nedefra« og ikke »nedefra og ovenfra«). Det meningsløse i at tillade opstand, men ikke tillade sejr og deltagelse i den provisoriske revolutionære regering, faldt alt for meget i øjnene. Derfor indførte resolutionen forbehold og indskrænkninger i Martynovs og Martovs løsning af spørgsmålet. Lad os betragte disse forhold, der udvikles i følgende del af resolutionen:

»Denne taktik« (»at forblive den yderste revolutionære oppositions parti«) »udelukker naturligvis på ingen måde det formålstjenlige i en delvis, episodisk erobring af magten og dannelse af revolutionære kommuner i den ene eller anden by, i den ene eller anden egn udelukkende for at fremme udbredelsen af opstanden og desorganiseringen af regeringen«.

Hvis det er tilfældet, betyder det, at man i princippet tillader aktioner ikke blot nedefra, men også ovenfra. Dermed forkaster man den tese, L. Martov har fremsat i sin kendte artikel i Iskra (nr. 93), og man anerkender rigtigheden af bladet Vperjods taktik: ikke blot »nedefra«, men også »ovenfra«.

Videre. Erobring af magten (selv om det sker delvis, episodisk osv.) forudsætter åbenbart ikke blot socialdemokratiets og ikke blot proletariets deltagelse. Dette følger af, at også andre end proletariatet er interesseret og aktivt deltager i den demokratiske revolution. Dette følger af, at opstanden er en »folkeopstand«, som det hedder i begyndelsen af den analyserede resolution, at også »ikke-proletariske grupper« (som det hedder i konferencedeltagernes resolution om opstanden), dvs. også bourgeoisiet deltager i den. Dermed er det princip, at enhver sociali-

stisk deltagelse i en provisorisk revolutionær regering sammen med småborgerskabet er forræderi mod arbejderklassen, *kastet over bord af konferencen*, hvad Vperjod bestræbte sig for at opnå (36). »Forræderi« ophører ikke med at være forræderi, fordi den til grund liggende handling er delvis, episodisk, lokal osv. Dermed er sidestillingen af deltagelse i en provisorisk revolutionær regering med den vulgære jaurèsisme *kastet over bord af konferencen*, hvad Vperjod bestræbte sig for at opnå. En regering ophører ikke med at være en regering, fordi dens magt ikke udstrækker sig til mange byer, men kun til én by, ikke til mange egne, men kun til én, så lidt som det afhænger af, hvilket navn man giver denne regering. Således er den *princielle problemstilling*, som det nye Iskra forsøgte at give, *forladt af konferencen*.

Lad os nu se, om de begrænsninger, som konferencen opstiller for den nu principielt tilladelige dannelse af revolutionære regeringer og deltagelse i sådanne, er fornuftige. Hvad forskellen er mellem begrebet »episodisk« og begrebet »provisorisk«, ved vi ikke. Vi er bange for, at det »nye« ord »episodisk« her blot dækker over mangelen på en klar tanke. Det *forekommer* »dybere«, men i virkeligheden er det blot mere dunkelt og forvirret. Hvorved adskiller »formålstjenligheden« af en delvis »erobring af magten« i en by eller egn sig fra deltagelse i en provisorisk revolutionær regering for hele staten? Findes der da ikke blandt »byerne« en som Petersborg, hvor en 9. januar fandt sted? Findes der da ikke blandt egnene et område som Kaukasus, der er større end mange stater? Mon de opgaver (der i sin tid gjorde det nye Iskra rådvild), brugen af fængslerne, politiet, skattevæsenet osv., osv. da ikke vil rejse sig for os ved »erobringen af magten« blot i én by, for slet ikke at tale om en egn? Ingen vil naturligvis benægte, at såfremt kræfterne ikke slår til, såfremt opstandens fremgang ikke er fuldstændig, såfremt den ikke vinder en afgørende sejr, er delvise by- og andre provisoriske revolutionære regeringer mulige. Men hvorfor siger I det her, mine herrer? Taler I da ikke selv i begyndelsen af resolutionen om »revolutionens afgørende sejr«, om den »sejrrige folkeopstand«?? Siden hvornår vil socialdemokraterne gå anarkisternes ærinde: opsplitte proletarietets interesse og mål, føre det mod noget »delvist«, men ikke mod noget alment, fælles,

helstøbt og fuldstændigt? Når I forudsætter en »erobring af magten« i en by, taler I selv om at »udbrede opstanden« – til en anden by, tør man måske tro? Eller til alle byer, kan man måske håbe? Jeres konklusioner, mine herrer, er lige så vaklende og tilfældige, selvmodsigende og forvirrede som jeres udgangspunkter. RSDAP's 3. kongres gav et utømmende og klart svar på spørgsmålet om en provisorisk revolutionær regering i det hele taget. Dette svar omfatter også alle delvise provisoriske regeringer. Men konferencens svar, der kunstigt og vilkårligt udskiller *en del* af spørgsmålet, viger blot (men uden held *uden om* spørgsmålet i dets helhed og bringer alting i ulave.

Hvad betyder »revolutionære kommuner«? Adskiller dette begreb sig fra »en provisorisk revolutionær regering« og i bekræftende fald hvorved? Det ved de herrer konferencedeltagere ikke selv. Deres revolutionære tanker er forvirrede, og det fremkalder, som det så ofte er tilfældet, *revolutionært frasemageri* hos dem. Ja, benyttelsen af ordene »revolutionær kommune« i en resolution, vedtaget af repræsentanter for socialdemokratiet, er revolutionært frasemageri, og intet andet. Marx har ofte fordømt et sådant frasemageri, når man bruger et »tillokkende« udtryk fra *en fjern fortid* til at skjule fremtidens opgaver. Det tillokkende ved udtrykket, der har spillet sin rolle i historien, forvandles i sådanne tilfælde til tomt og skadeligt tingeltangel. Vi må give arbejderne og hele folket en klar og utvetydig forståelse af, *hvorfor* vi ønsker en provisorisk revolutionær regering dannet, *hvilke bestemte omdannelser* vi vil gennemføre, hvis vi allerede i morgen, ved et sejrrikt udfald af den allerede begyndte folkeopstand, på afgørende måde vil få indflydelse på magten. Det er de spørgsmål, de politiske ledere er stillet over for.

RSDAP's tredje kongres besvarer disse spørgsmål med den største klarhed, den fremsætter det fulde program for disse omdannelser: vort partis minimumsprogram. Men ordet »kommune« giver ikke noget som helst svar, det virker kun forvirrende ved sin fjerne klang... eller tomme klang. Jo højere vi sætter f.eks. Pariserkommunen 1871, des mindre kan vi tillade os en blot og bar henvisning til den, uden at analysere dens fejl og dens særlige betingelser. At gøre dette ville være at følge blanquisternes urimelige eksempel, som Engels spottede over, da de (i deres

manifest i 1874) hyldede enhver af kommunens handlinger (37).

Hvad vil en konferencedeltager sige til en arbejder, hvis vedkommende spørger ham om *denne* »revolutionære kommune«, som omtales i resolutionen. Han kan kun sige, at i historien kendes under dette navn en arbejderregering, der ikke forstod at skelne og dengang ikke kunne skelne mellem elementerne i den demokratiske og den socialistiske omvæltning, – den sammenblandede de opgaver, der rejser sig af kampen for republikken, med de opgaver, der rejser sig af kampen for socialismen – den formåede ikke at iværksætte en energisk militær offensiv mod Versailles, den undlod fejlagtigt at overtage Frankrigs bank osv. Kort sagt – enten jeres svar hentyder til Pariserkommunen, eller det hentyder til en hvilken som helst anden kommune, kommer det til at gå ud på, at det var en regering af en beskaffenhed, *som vor ikke skal have*. Et godt svar, det må man sige! Men vidner det ikke om en skriftklogs spekulationer og en revolutionærs hjælpeløshed, når partiets praktiske program forbigås i tavshed, og man i utide begynder at docere historie i resolutionen? Viser dette ikke netop den fejl, som man uden held har forsøgt at skyde os i skoene: at sammenblende den demokratiske og den socialistiske omvæltning, som ingen af »kommunerne« har kunnet skelne imellem.

Som mål for en provisorisk regering (der så malplaceret kaldes kommune) opstilles »udelukkende« udbredelse af opstand og desorganisering af regeringen. Dette »udelukkende« fjerner i ordets bogstaveligste betydning alle andre opgaver, det er et opkog af den absurde teori: »kun nedefra«. En sådan udelukkelse af alle andre opgaver er atter kortsynethed og ubetænksomhed. Den »revolutionære kommune«, dvs. den revolutionære magt, måske blot i én by, må uundgåeligt (selv om det er provisorisk, »delvis, episodisk«) udføre *alle* statsfunktioner, og at lukke øjnene herfor – er toppunktet af uforstand. Denne magt skal lovfæste 8-timers arbejdsdagen, indføre arbejderinspektion med fabrikkerne, oprette gratis og almindelig skoleundervisning, indføre valg af dommere og oprette bondekomiteer osv., – kort sagt, den skal uopholdeligt gennemføre en række reformer. At sammenfatte disse reformer under begrebet »at fremme udbredelsen af opstanden« er det sam-

me som at lege med ordene og bevidst forøge uklarheden der, hvor fuld klarhed er nødvendig.

*

Den afsluttende del af den nyiskristiske resolution giver ikke noget nyt materiale til kritik af de principielle tendenser i den genopstående »økonomisme« i vort parti, men illustrerer det ovenfor sagte fra en noget anden side.

Her er denne del:

»Kun i ét tilfælde burde socialdemokratiet selv stile efter at få magten og om muligt beholde den i længere tid, – nemlig hvis revolutionen forplantede sig til de fremskredne lande i Vesteuropa, hvor betingelserne for at gennemføre socialismen allerede har nået en vis(?) modenhed. I dette tilfælde kan den russiske revolutions begrænsede historiske rammer blive betydeligt udvidet, og der opstår mulighed for at slå ind på vejen til socialistiske omdannelser.

Det socialdemokratiske parti indretter sin taktik med henblik på, at partiet under hele den revolutionære periode kan bevare sin stilling som yderste revolutionære opposition over for alle regeringer, der afløser hinanden under revolutionens gang, og på den måde bedst kan forberede sig til at udnytte regeringsmagten, hvis denne falder (? ?) i socialdemokratiets hænder«.

Hovedtanken er her den, der gentagne gange er blevet formuleret af Vperjod, som siger, at vi ikke (som Martynov) skal være bange for socialdemokratiets fuldstændige sejr i den demokratiske revolution, dvs. proletariatets og bøndernes revolutionære demokratiske diktatur, for en sådan sejr vil give os mulighed for at opflamme Europa, og når det europæiske socialistiske proletariat har afkastet bourgeoisiets åg, vil det på sin side hjælpe os med at gennemføre den socialistiske omvæltning. Men se, hvor denne tanke er blevet forfusket i nyiskristernes affattelse. Vi vil ikke opholde os ved enkeltheder, – ved det nonsens, at magt skulle kunne »falde« i hænderne på et bevidst parti, der betragter erobring af magten som en skadelig taktik, – ved det faktum, at i Europa har betingelserne for socialismen nået almindelig modenhed og ikke blot en vis modenhed, – ved det træk, at vort partis program ikke kender til nogen socialistiske omdannelser, men kun kender en so-

cialistisk omvæltning. Lad os tage den vigtigste og grundlæggende forskel mellem Vperjods og resolutionens tanker. Vperjod har vist Ruslands revolutionære proletariat en aktiv opgave: at sejre i kampen for demokratiet og udnytte denne sejr til at omplante revolutionen til Europa. Resolutionen forstår ikke denne forbindelse mellem vor »afgørende sejr« (ikke i nyiskristisk betydning) og revolutionen i Europa og taler derfor ikke om proletariats opgaver, ikke om perspektiverne for *dets* sejr, men om en af mulighederne i almindelighed: »Hvis revolutionen forplantede sig...«. Vperjod har direkte og bestemt anvist – og disse anvisninger er optaget i resolutionen fra RSDAP's 3. kongres, – hvorledes man netop kan og bør »udnytte regeringsmagten« i proletariats interesse, idet den tager hensyn til, hvad der kan gennemføres straks, på det givne trin af samfundsudviklingen, og hvad det er nødvendigt at gennemføre først, som demokratisk forudsætning for kampen for socialismen. Resolutionen hinker også her håbløst bagefter, idet den siger: »kan forberede sig til at udnytte«, men ikke er i stand til at sige, *hvorledes* man skal forberede sig, til *hvilken* udnyttelse. Vi tvivler f.eks. ikke på, at nyiskristerne »kan forberede sig til at udnytte« den ledende stilling i partiet, men humlen er, at hidtil har deres forsøg på denne udnyttelse og deres forberedelse til den ikke givet større håb om, at mulighederne omsættes til virkelighed...

Vperjod sagde nøjagtigt, hvori den reelle »mulighed for at beholde magten« egentlig består – i proletariats og bøndernes revolutionære demokratiske diktatur, i deres fælles massestyrke, der er i stand til at opveje alle kontrarevolutionens kræfter, i deres uvægerligt sammenfaldende interesser med hensyn til *demokratiske* omdannelser. Heller ikke her giver konferencens resolution noget som helst positivt, men viger blot uden om spørgsmålet. Thi muligheden af at beholde magten i Rusland må være betinget af samfundskræfternes sammensætning i Rusland selv, af vilkårene for den demokratiske omvæltning, der foregår hos os i øjeblikket. For proletariats sejr i Europa (og fra revolutionens overførelse til Europa og til proletariats sejr er der dog en vis afstand) vil fremkalde en forbitret kontrarevolutionær kamp fra det russiske bourgeois side

– nyiskristerne resolution siger ikke et ord om denne kontrarevolutionære kraft, hvis betydning er blevet vurderet af resolutionen fra RSDAP's 3. kongres. Hvis vi i kampen for republik og demokrati ikke, foruden at støtte os til proletariats, også skulle være i stand til at støtte os til bønderne, da ville det være håbløst at »beholde magten«. Men hvis det ikke er håbløst, hvis »revolutionens afgørende sejr over tsarismen« åbner en sådan mulighed, – da må vi pege på den, aktivt opfordre til at realisere den, give praktiske paroler ikke blot for *det tilfælde*, at revolutionen overføres til Europa, men også *for* en sådan overførelse. Hos socialdemokratiets khvostister dækker henvisningen til »den russiske revolutions begrænsede historiske rammer« blot over en begrænset forståelse af denne demokratiske revolutions opgaver og af proletariats rolle som fortrop i denne revolution!

En af indvendingerne mod parolen: »proletariats og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur« består i, at diktaturet kræver en »fælles vilje« (Iskra nr. 95), og der kan ikke være nogen fælles vilje hos proletariats og småborgerskabet. Denne indvending er uholdbar, da den er baseret på en abstrakt, »metafysisk« fortolkning af begrebet »fælles vilje«. Viljen kan være fælles i én henseende og delt i en anden. Mangelen på enhed, når det drejer sig om socialisme og kampen for socialisme, udelukker ikke en fælles vilje, når det drejer sig om demokratisme og kampen for republik. Glemmer man dette, så glemmer man den logiske og historiske forskel mellem en demokratisk og en socialistisk omvæltning. Glemmer man dette, så glemmer man den demokratiske omvæltnings almenfolkelige karakter. Hvis den er »almenfolkelig«, *findes* der altså en »fælles vilje«, netop for så vidt denne omvæltning opfylder hele folkets behov og krav. Uden for demokratisms rammer kan der ikke være tale om nogen fælles vilje mellem proletariats og bondebourgeoisiet. Klassekampen mellem dem er uundgåelig, men på den demokratiske republiks grund bliver denne kamp netop den dybeste og videste folkekamp *for socialismen*. Proletariats og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur har, som alt på Jorden, en fortid og en fremtid. Dets fortid er selvherskerdømmet, feudalismen, monarkiet, privilegierne. I kampen

mod denne fortid, i kampen mod kontrarevolutionen er proletariatets og bøndernes »fælles vilje« mulig, thi der findes et fællesskab i interesser.

Dets fremtid er kampen mod privatejendommen, lønarbejdernes kamp mod arbejdsgiveren, kampen for socialismen. Her er en fælles vilje umulig*. Her er det ikke vejen fra selvherskerdømme til republik, men vejen fra en småborgerlig demokratisk republik til socialismen, der ligger foran os.

Naturligvis, i den konkrete historiske situation flettes elementer fra fortiden og fremtiden sammen, blandes den ene og hin vej. Lønarbejdet og dets kamp mod privatejendommen eksisterer også under selvherskerdømmet, det fødes endog under livegenskabet. Men dette forhindrer os på ingen måde i logisk og historisk at skelne mellem de store udviklingsperioder. Vi stiller jo dog allesammen den borgerlige revolution op mod den socialistiske, vi forlanger allesammen ubetinget, at der på det strengeste skal skelnes mellem dem, men kan man måske bestride, at historien opviser eksempler på sammenfletning af enkelte delelementer fra den ene og den anden omvæltning? Kender de demokratiske revolutions epoke i Europa måske ikke en række socialistiske bevægelser og socialistiske bestræbelser? Og er der måske ikke blevet levnet uhyre meget, som den kommende socialistiske revolution i Europa skal gøre færdigt med hensyn til demokratisme?

En socialdemokrat må ikke et øjeblik og ikke nogen sinde glemme proletariatets uundgåelige klassekamp for socialismen mod selv det mest demokratiske og republikanske bourgeoisi og småborgerskab. Dette er der ingen tvivl om. Heraf udspringer den ubetingede uomgængelighed af et særskilt og selvstændigt strengt klassemæssigt parti, socialdemokratiet. Heraf udspringer den provisoriske karakter af de aktioner, hvor vi og bourgeoisiet »kæmper sammen«, forpligtelsen til strengt at holde øje »med forbundsfællen som med en fjende« osv. Alt dette er der heller ikke mindste tvivl om. Men det ville være latterligt og reaktionært at lade dette retfærdiggøre forglemmelse, ringe-

*) Kapitalismens udvikling, der sker endnu bredere og hurtigere under frie forhold, vil uvægerligt gøre en hurtig ende på den fælles vilje – des hurtigere, jo hurtigere kontrarevolutionen og reaktionen bliver knust.

agt eller forsømmelse af de opgaver, som nok er forbigående og provisoriske, men dog er brændende for øjeblikket. Kampen mod selvherskerdømmet er en provisorisk og forbigående opgave for socialisterne, men enhver ringeagt for eller forsømmelse af denne opgave er ensbetydende med forræderi mod socialismen og bistand til reaktionen. Proletariatets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur er ubetinget kun en forbigående, provisorisk opgave for socialisterne, men at ignorere denne opgave i den demokratiske revolutions epoke er direkte reaktionært.

De konkrete politiske opgaver må stilles i den konkrete situation. Alt er relativt, alt flyder, alt forandres. Det tyske socialdemokrati stiller ikke i deres program krav om republik. Der er situationen sådan, at dette spørgsmål næppe i praksis kan skilles fra spørgsmålet om socialismen (selv om Engels også for Tysklands vedkommende i sine bemærkninger til udkastet til Erfurt-programmet 1891 advarede mod at undervurdere betydningen af en republik og kampen for en republik! (38)). I det russiske socialdemokrati kunne der slet ikke opstå noget spørgsmål om at fjerne kravet om republik fra programmet og fra agitationen, thi hos os kan der ikke tales om nogen ubrydelig forbindelse mellem spørgsmålet republik og spørgsmålet socialisme. En tysk socialdemokrat af 1898 stiller ikke spørgsmålet specielt om republik i første række, og det er en naturlig ting, der hverken fremkalder forundring eller fordømmelse. En tysk socialdemokrat, der i 1848 ville have skudt spørgsmålet om republik i baggrunden, ville have været en direkte forræder mod revolutionen. Abstrakt sandhed findes der ikke, sandheden er altid konkret.

Når tiden kommer – når kampen mod det russiske selvherskerdømme afsluttes – når den demokratiske revolutions epoke udløber for Rusland – da bliver det også latterligt at tale om proletariatets og bøndernes »fælles vilje«, om det demokratiske diktatur osv. Da vil vi tænke umiddelbart på proletariatets socialistiske diktatur og drøfte det mere indgående. Men på nuværende tidspunkt kan den fremskredne klasses parti ikke undgå på den mest energiske måde at stræbe efter den demokratiske revolutions afgørende sejr over tsarismen. Og den afgørende sejr er intet andet end proletariatets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur.

Anmærkning (39).

1) Vi minder læseren om, at i polemikken mellem Iskra og Vperjod henviste det første blandt andet til Engels' brev til Turati, hvori Engels advarede den (vordende) fører for de italienske reformister mod at sammenblende den demokratiske og den socialistiske revolution. Den forestående revolution i Italien – skrev Engels om den politiske situation i Italien i 1894 – bliver småborgerlig, demokratisk, men ikke socialistisk (40). Iskra beskyldte Vperjod for at fravige det af Engels opstillede princip. Denne bebrejdelse er urigtig, for Vperjod (nr. 14) har fuldt ud anerkendt, at Marx' teori om forskellene mellem de tre hovedkræfter i det 19. århundredes revolutioner i det store og hele er rigtig. Ifølge denne teori gør 1) det liberale storbourgeois, 2) det radikale småborgerskab og 3) proletariatet front mod det gamle system, selvherskerdømmet, feudalismen, livegenskabet. Det første kæmper ikke for mere end et konstitutionelt monarki, det andet kun for en demokratisk republik, det tredje for en socialistisk omvæltning. Hvis en socialist sammenblender den småborgerlige kamp for en fuldstændig demokratisk omvæltning og den proletariske kamp for en socialistisk revolution, risikerer han aldeles at spille politisk fallit. Denne Marx' advarsel er fuldt ud rigtig. Men parolen »revolutionære kommuner« er netop fejlagtig af denne grund, eftersom de historisk kendte kommuner jo sammenbandede den demokratiske og den socialistiske omvæltning. Derimod giver vore parole: proletariatets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur, fuld garanti mod denne fejl. Vor parole anerkender ubetinget revolutionens borgerlige karakter, den er ude af stand til *direkte* at gå ud over en rent demokratisk omvæltnings rammer, men den *driver* denne forhåndenværende omvæltning *fremad* – den stræber efter at give denne omvæltning de for proletariatet gunstigste former – den stræber følgelig efter den størst mulige udnyttelse af den demokratiske omvæltning til gavn for proletariatets heldigst mulige videre kamp for socialismen.

11. En flygtig sammenligning mellem nogle resolutioner fra RSDAP's 3. kongres og fra »konferencen«

Spørgsmålet om den provisoriske revolutionære regering er det centrale punkt i socialdemokratiets taktiske problemer på nuværende tidspunkt. Det er hverken muligt eller påkrævet at opholde sig lige så udførligt ved konferencens øvrige resolutioner. Vi skal nøjes med en kort henvisning til nogle punkter, der bekræfter den oven for analyserede principielle forskel i taktisk retning mellem resolutionerne fra RSDAP's 3. kongres og resolutionerne fra konferencen.

Tag forholdet til regeringens taktik på tærskelen til omvæltningen. Man vil på ny finde et fyldestgørende svar på det i resolutionen fra RSDAP's 3. kongres. Denne resolution tager hensyn til alle de forskellige betingelser og opgaver i det særlige øjeblik: både til en afsløring af hykleriet i regeringens indrømmelser, en udnyttelse af »de karikerede former for en folkerepræsentation«, en revolutionær virkeliggørelse af arbejderklassens aktuelle krav (med 8 timers arbejdsdagen i spidsen for dem) og endelig værnet mod de Sorte Hundreder. I konferencens resolutioner er spørgsmålet splittet op i flere dele: »værn mod reaktionens mørke kræfter« er kun omtalt i bemærkningerne til resolutionen om forholdet til de andre partier. Deltagelse i valgene til de repræsentative organer betragtes adskilt fra tsarismens »kompromis'er« med bourgeoisiet. I stedet for en appel til gennemførelse af 8 timers arbejdsdagen ad revolutionær vej gentager en særlig resolution med den drabelige betegnelse »Om den økonomiske kamp« blot (efter nogle klangfulde og meget uforstandige ord om »den centrale plads, som arbejderspørgsmålet indtager i det russiske samfundsliv«) den gamle parole om at agitere for »lovfæstelse af en 8 timers arbejdsdag«. Denne paroles utilstrækkelighed og tilbagestående på nuværende tidspunkt er alt for åbenbar til, at det skulle være nødvendigt at opholde sig ved en påvisning deraf.

Eller spørgsmålet om åben politisk optræden. Den 3. kongres tager hensyn til den forestående *grundlæggende* forandring af vor virksomhed. Ikke på nogen måde må man opgive den konspirative virksomhed og udviklingen af det konspirative apparat, dette ville være en hjælp for poli-

tiet og en utrolig fordel for regeringen. Men man kan ikke undlade allerede nu at tænke også på den åbne optræden. Man må øjeblikkeligt *forberede* egnede former for en sådan optræden og følgelig også særlige – mindre konspirative – apparater med dette mål for øje. Man må udnytte de legale og halvlegale foreninger, for, så vidt muligt, at gøre dem til støttepunkter for det i fremtiden åbenlyst optrædende socialdemokratiske arbejderparti i Rusland.

Også her splitter konferencen spørgsmålet ad uden at give samlende paroler. Særlig springer den latterlige ordre til organisationskommissionen om at tage sig af »indlo-geringen« af de legale skribenter i øjnene. Helt absurd er beslutningen om at »bringe de demokratiske aviser, der stiller sig som mål at yde arbejderbevægelsen bistand, ind under sin indflydelse«. Dette mål stiller alle vore legale liberale aviser sig, og de er næsten alle osvobojdentsisk orienterede. Var det ikke en idé, om redaktionen af Iskra selv begyndte med at følge sit råd og viste os et eksempel på, hvordan man skal bringe Osvobojdenije under socialdemokratisk indflydelse? ... I stedet for parolen om at udnytte de legale forbund til at skabe støttepunkter for *partiet*, giver man os for det første det partielle råd om de rent »faglige« forbund (som partiets medlemmer er forpligtet til at deltage i), og for det andet det råd at lede »arbejderen-nes revolutionære organisationer« = »de ikke udformede organisationer« = »de revolutionære arbejderklubber«. Hvordan det går til, at »klubber« kommer ind under de ikke udformede organisationer, og hvad det er for klubber – det må guderne vide. I stedet for bestemte og klare direktiver fra partiets øverste instans, får vi serveret nogle løst udkastede tanker og skitsemæssige bemærkninger fra skribenternes side. Man får ikke noget som helst samlet billede af begyndelsen til partiets overgang til en fuldstændig anden basis for hele dets arbejde.

»Bondespørgsmålet« behandles vidt forskelligt af partiets kongres og af konferencen. Kongressen udarbejdede en resolution om »forholdet til bondebevægelsen«, konferencen en om »arbejdet blandt bønderne«. I det ene tilfælde drages den opgave i forgrunden at give hele den brede revolutionær-demokratiske bevægelse en ledelse, som i den fællesnationale interesse kan føre kampen mod tsarismen. I det andet tilfælde reduceres sagen blot til »arbejde«

blandt et særligt lag. I det ene tilfælde opstilles en central praktisk agitationsparole: øjeblikkelig organisering af revolutionære bondekomiteer for at gennemføre alle demokratiske omdannelser. I det andet skal »kravet om dannelse af komiteer« stilles til den konstituerende forsamling. Hvorfor skal vi absolut vente på denne konstituerende forsamling? Bliver den i virkeligheden konstituerende? Bliver den stabil uden forudgående og samtidig oprettelse af revolutionære bondekomiteer? Alle disse spørgsmål lader konferencen ude af betragtning. I alle dens resolutioner genspejles således den af os påviste almindelige tanke, at i den borgerlige revolution bør vi nøjes med at udføre vort specielle arbejde, men ikke stile efter at lede hele den demokratiske bevægelse og selvstændigt gennemføre den. Ligesom økonomisterne til stadighed slog på, at det er socialdemokraternes sag at føre den økonomiske kamp og de liberales at føre den politiske kamp, således slår også nyiskriterne under alle deres overvejelser på, at os tilkommer der kun et beskedent lille hjørne af kanten af den borgerlige revolution, mens det er bourgeoisiets sag aktivt at føre den igennem.

Endelig skal man også lægge mærke til resolutionerne om forholdet til andre partier. Resolutionen fra RSDAP's 3. kongres taler om afsløring af enhver begrænsethed og utilstrækkelighed i bourgeoisiets befrielsesbevægelse, uden at forfalde til den naive tanke fra kongres til kongres at opregne alle mulige tilfælde af denne begrænsethed og drage et skel mellem de dårlige bourgeois'er og de gode bourgeois'er. Idet konferencen gentager Starovers fejl, søger den ihærdigt efter et sådant skel og udvikler den berømte »lakmuspapir«-teori. Starover gik ud fra en meget udmærket idé: at skærpe de betingelser, der stilles bourgeoisiet. Han glemte blot, at ethvert forsøg på forud at skelne mellem de borgerlige demokrater, der fortjener godkendelse, tilslutning osv., og dem, der ikke fortjener det, fører til en »formel«, der straks kastes over bord af begivenhedernes udvikling og bringer forvirring i den proletariske klassebevidsthed. Tyngdepunktet flyttes fra den reelle enhed i kampen til erklæringer, løfter og paroler. Starover betragtede »almindelig, lige, direkte og hemmelig valgret« som en sådan grundlæggende parole. Der gik ikke engang to år, før »lakmuspapiret« viste sin uegnethed.

Parolen om almindelig valgret blev overtaget af osvobosjdentserne, der så langt fra at nærme sig socialdemokratiet tværtimod gjorde et forsøg på netop ved hjælp af denne parole at vildlede arbejderne og drage dem bort fra socialismen.

Nu »skærper« nyiskristerne »betingelserne« yderligere, de »kræver«, at tsarismens fjender »energisk og utvetydigt(!?) støtter enhver afgørende aktion fra det organiserede proletariats side« osv. lige til »aktiv deltagelse i folkets selvbevæbning«. Skellet er ført betydeligt videre – og ikke des mindre var også dette skel *allerede forældet*, det viste sig straks uanvendeligt. Hvorfor mangler f.eks. parolen om republik? Hvordan kan det fremme »den ubønhørlige revolutionære krig mod hele det stænder-monarkistiske systems grundlag«, når socialdemokraterne »kræver« alt muligt af de borgerlige demokrater, kun ikke kamp for republikken?

At det her ikke drejer sig om ordkløveri, at nyiskristernes fejl har den mest livsvigtige politiske betydning, er det Russiske Befrielsesforbund bevis for (se Proletarij nr. 4*). Disse »fjender af tsarismen« opfylder alle nyiskristernes »krav«. Men ikke des mindre har vi påvist, at Osvobosjdennijes ånd hersker i dette Russiske Befrielsesforbunds program (eller mangel på program), og at osvobosjdentserne let kan tage dem på slæbetov. Konferencen derimod erklærer i slutningen af sin resolution, at »socialdemokratiet vil som hidtil træde op imod *folkets hykleriske venner*; mod alle de politiske partier, der rejser den liberale og demokratiske fane, men afslår virkelig støtte til proletariatets revolutionære kamp«. Det Russiske Befrielsesforbund afslår på ingen måde denne støtte, men tilbyder den tværtimod ivrigt. Er dette så en garanti for, at forbundets førere ikke er »folkets hykleriske venner«, selv om de skulle være osvobosjdentsere?

Som De ser, bringer nyiskristerne sig straks i en latterlig situation ved på forhånd at affatte »betingelser« og ved at

*) I Proletarij nr. 4, der udkom den 17. (4.) juni 1905, var der optaget en stor artikel: »Et nyt revolutionært arbejderforbund«. (Se Sml. Værker, 5. udg., bd. 10, s. 278-290. – Red.) I artiklen gengives indholdet af proklamationerne fra dette forbund, der kalder sig det Russiske Befrielsesforbund og har sat sig som mål at få indkaldt en konstituerende forsamling ved hjælp af en væbnet opstand. Videre i artiklen fastlægges socialdemokratiets forhold til sådanne partiløse forbund. Hvor reelt det pågældende forbund var, og hvilken skæbne det fik under revolutionen, er os fuldkommen ubekendt. (Lenins anm. til udg. af 1907. – Red.)

stille »krav«, der bliver komiske i deres drabelige magtesløshed. Deres betingelser og krav viser sig straks utilstrækkelige til at omfatte den levende virkelighed. Deres jagt efter formler er håbløs, thi ingen formel magter at indfange alle de mange udslag af hykleri, inkonsekvens og begrænsethed i det borgerlige demokrati. Det drejer sig ikke om »lakmuspapir«, ikke om på forhånd at sondre mellem hykleriske og ikke-hykleriske »venner af folket«, men om en reel enhed i kampen, om en uafslædig kritik fra socialdemokraternes side mod ethvert »usikkert« skridt, som det borgerlige demokrati gør. Til »en virkelig sammensvejsning af alle samfundskræfter, der er interesseret i en demokratisk omformning«, behøves ikke »punkter«, som konferencen har arbejdet så ivrigt og så forgæves på, men evne til at opstille virkeligt revolutionære paroler. Hertil behøves paroler, der løfter det revolutionære og republikanske bourgeoisie op til proletariatets niveau, men ikke paroler, som sænker proletariatets opgaver ned til det monarkistiske bourgeois niveau. Hertil behøves den mest energiske deltagelse i opstanden og ikke ræsonnerende snakken udenom den væbnede opstands uafviselige opgave.

12. Svækkes den demokratiske revolutions slagkraft, hvis bourgeoisiet svigter den?

Det foregående var allerede skrevet, da vi modtog de af Iskra udgivne resolutioner fra nyiskristernes kaukasiske konference. Pour la bonne bouche (som rosinen i pølseenden) kunne vi ikke forestille os noget bedre materiale.

Iskras redaktion bemærker meget rigtigt: »I taktikkens hovedspørgsmål er også den kaukasiske konference nået frem til en beslutning, der er *analog*« (ja, i sandhed!) »med den, der blev vedtaget på den alrussiske konference« (dvs. den nyiskristiske)... »Spørgsmålet om socialdemokratiets forhold til en provisorisk revolutionær regering har de kaukasiske kammerater løst således, at de på det bestemteste afviser den nye metode, der propaganderes af gruppen Vperjod og de hertil knyttede delegerede på den såkaldte kongres«. »Den formulering af det proletariske

partis taktik i den borgerlige revolution, der er givet af konferencen, må anerkendes som *overordentlig vellykket*«.

Ret skal være ret. Ingen ville have kunnet give en mere »vellykket« formulering af nyiskristernes grundlæggende fejl. Lad os anføre denne formulering i sin helhed, idet vi først i parentes fremhæver blomsterne og dernæst de frugter, der serveres til slut.

Resolutionen fra nyiskristernes kaukasiske konference om den provisoriske regering lyder:

»Idet konferencen anser det for sin opgave at udnytte det revolutionære øjeblik til at uddybe« (ja, naturligvis! Man burde tilføje: til at uddybe i Martynovs forstand!) »proletariatets socialdemokratiske bevidsthed« (kun til at uddybe bevidstheden, ikke til at erobre republikken? Hvilken »dyb« forståelse af revolutionen!), »udtaler konferencen sig, for at sikre partiet fuldstændig frihed til kritik af det opstående borgerligt-statslige system« (at sikre republikken er altså ikke vor sag! Vi skal blot sikre friheden til kritik. Anarkistiske ideer afføder også et anarkistisk sprog: »borgerligt-statsligt« system!) »mod dannelsen af en socialdemokratisk provisorisk regering og mod indtræden i den« (husk, hvad bakunisterne skrev 10 måneder før den spanske revolution i den resolution, som Engels har citeret: se Proletarier nr. 3 (41)), »og anser det for det mest formålstjenlige at udøve tryk udefra« (nedefra, men ikke ovenfra) »på den borgerlige provisoriske regering for efter evne (!) at opnå en demokratisering af statssystemet. Konferencen mener, at hvis socialdemokraterne danner en provisorisk regering eller indtræder i den, vil det på den ene side føre til, at proletariatets brede masser forlader socialdemokratiet af skuffelse over det, fordi socialdemokratiet på trods af, at det har grebet magten, ikke vil kunne tilfredsstille arbejderklassens brændende behov, indbefattet virkeliggørelse af socialismen« (republikken er altså ikke et brændende behov! Forfatterne mærker i deres uskyld ikke, at de taler et rent anarkistisk sprog, næsten som om de afviser deltagelse i borgerlige revolutioner!) »og på den anden side vil tvinge de borgerlige klasser til at svigte revolutionens sag og dermed svække dens slagkraft«.

Dér ligger altså hunden begravet. Her sammenflettes de anarkistiske ideer med den rene opportunisme (som det ustandseligt sker også blandt de vesteuropæiske bern-

steinianere). Tænk blot: man må ikke indtræde i en provisorisk regering, fordi dette vil tvinge bourgeoisiet til at svigte revolutionens sag og dermed svække revolutionens slagkraft! Ja, her er vi virkelig stødt på den nyiskristiske filosofi i dens helhed, i dens rene og konsekvente form, den filosofi, at eftersom revolutionen er borgerlig, må vi bøje os for den borgerlige gemenhed og give den fri bane. Hvis vi blot delvis, blot et minut lader os lede af den opfattelse, at vor deltagelse kan tvinge bourgeoisiet til at svigte, så overlader vi jo dermed førerskabet i revolutionen helt og holdent til de borgerlige klasser. Vi stiller dermed proletariatet helt og holdent under bourgeoisiets formynderskab (og nøjes med fuld »frihed til kritik«!), vi tvinger proletariatet til at være mådeholdent og skikkeligt, for at bourgeoisiet ikke skal svigte. Vi kastrerer proletariatets livsvigtige behov, nemlig dets politiske behov, som økonomisterne og deres epigoner aldrig rigtig har forstået, vi kastrerer dem, for at bourgeoisiet ikke skal svigte. Vi opgiver ganske og aldeles den revolutionære kamp for demokratiets virkeliggørelse inden for de grænser, proletariatet har brug for, og går over til at købslå med bourgeoisiet, vi forråder principperne, forråder revolutionen med det formål at købe bourgeoisiets frivillige tilslutning (»for at det ikke skal svigte«).

I to små linjer har de kaukasiske nyiskrister formået at udtrykke hele indholdet i denne taktik, der tilsigter et forræderi mod revolutionen, en forvandling af proletariatet til et ynkeligt halehæng til de borgerlige klasser. Det, vi ovenfor sporede i nyiskristernes fejl som en tendens, det ser vi nu ophøjet til et klart og bestemt princip: følg i halen på det monarkistiske bourgeoisie. Eftersom virkeliggørelsen af en republik ville tvinge (og allerede tvinger – se på hr. Struve) bourgeoisiet til at svigte, derfor siger de: Ned med kampen for republikken! Eftersom bourgeoisiet altid og over hele verden tvinges til at svigte ethvert energisk og tilbunds gående demokratisk krav fra proletariatets side, derfor siger de: Skjul jer i hulerne, kammerater arbejdere, virk kun udefra, tænk ikke på at udnytte det »borgerligt-statslige« systems værktøj og midler til fremme af revolutionen og forbehold jer »frihed til kritik«.

Det bundfalske i selve opfattelsen af begrebet »borgerlig revolution« er her kommet op til overfladen. En marty-

novsk eller nyiskristisk »opfattelse« af det fører direkte til, at proletarietets sag udleveres til bourgeoisiets nåde.

For den, der har glemt den gamle økonomisme, ikke studerer den, ikke husker på den, er det vanskeligt at forstå også det nuværende opkog af økonomismen. Husk på den bernsteinske Credo (42). Af de »rent proletariske« anskuelser og programmer slutter man: Vi, socialdemokraterne, skal befatte os med det økonomiske, de egentlige arbejderanliggender, frihed til kritik af hele det politiske spil, den virkelige uddybelse af det socialdemokratiske arbejde. De andre, de liberale, skal befatte sig med politikken. Gud bevare os fra at forfalde til »revolutionisme«: det vil få bourgeoisiet til at svigte. Den, der gennemlæser hele Credo eller særtillægget til nr. 9 af Rabotjaja Mysl (43) (september 1899), han vil finde hele denne tankegang.

Nu ser vi ganske det samme, blot i stor målestok, anvendt på vurderingen af hele den »store« russiske revolution, – som den ortodokse spidsborgerligheds teoretikere desværre allerede på forhånd har forsimplet og fornedret til en karikatur! Vi, socialdemokraterne, får frihed til kritik, til uddybelse af bevidstheden, til aktion udefra. De andre, de borgerlige klasser, får frihed til handling, frit spillerum for en revolutionær (læs: liberal) ledelse, frihed til at gennemføre »reformer« ovenfra.

Disse marxismens forsimplede tænkte aldrig over Marx' ord om nødvendigheden af at skifte kritikens våben ud med våbnenes kritik (44). De tager Marx' navn forfængeligt, men i virkeligheden affatter de taktiske resolutioner i ganske samme ånd som de borgerlige sludrebøtter i Frankfurt, der frit kritiserede enevælden, uddybede den demokratiske bevidsthed og ikke forstod, at revolutionens tid er handlingens tid, handlingen både ovenfra og nedefra. Ved at forvandle marxismen til snak har de lavet den fremskredne, mest beslutsomme og energiske revolutionære klasses ideologi om til en ideologi for denne klasses mest uudviklede lag, der kryber i skjul for de vanskelige revolutionær-demokratiske opgaver og overlader disse demokratiske opgaver til herskaber som Struve.

Hvis de borgerlige klasser svigter revolutionens sag som følge af socialdemokratiets indtræden i en revolutionær regering, da svækker de dermed »dens slagkraft«.

Hør blot, russiske arbejdere: revolutionens slagkraft bli-

ver stærkere, hvis den gennemføres af herskaber som Struve, der ikke skræmmes bort af socialdemokraterne, og som ikke ønsker en sejr over tsarismen, men en kohandel med den. Revolutionens slagkraft bliver stærkere, hvis det af de to mulige udfald, vi har skitseret ovenfor, bliver det første, der gennemføres, dvs. hvis det monarkistiske bourgeoisiet slår en handel af med selvherskerdømmet om en »forfatning« i stil med den sjiipovske!

Socialdemokrater, der i resolutioner til vejledning for hele partiet skriver så skammelige ting, eller som godkender disse »vellykkede« resolutioner, er i den grad forblindet af denne snak, der svovler hele den levende ånd ud af marxismen, at de ikke bemærker, hvorledes disse resolutioner gør alle deres øvrige kønne ord til fraser. Tag en hvilken som helst af deres artikler fra Iskra, ja tag den famøse brochure af vor berømte Martynov, – og man vil høre om *folkeopstand*, om at føre revolutionen igennem *til bunds*, om vilje til at søge støtte hos *folkets dybe lag* i kampen mod det inkonsekvente bourgeoisiet. Men alle disse udmærkede ting forvandles jo til en sølle frase fra det øjeblik, hvor man vedtager eller godkender tanken om, at »revolutionens slagkraft svækkes«, fordi bourgeoisiet tager afstand. Et af to, mine herrer: enten bør vi sammen med folket stræbe efter at gennemføre revolutionen og tilkæmpe os den fulde sejr over tsarismen *trods* det inkonsekvente, egoistiske og feje bourgeoisiet – eller vi udelader dette »trods«, vi frygter for, at bourgeoisiet skal svigte, og da forråder vi proletariet og folket til bourgeoisiet, det inkonsekvente, egoistiske og feje bourgeoisiet.

Lad være at udlægge mine ord forkert. Lad være at påstå, at man anklager jer for bevidst forræderi. Nej, I er hele tiden kravlet ud mod sumpen og sidder nu derude, og det er sket lige så ubevidst som med de gamle økonomister, der uimodståeligt og uigenkaldeligt gled ned ad skrånplanet under deres »uddybning« af marxismen, indtil de havnede i antirevolutionær, åndløs og livløs »filosofien«.

Har I egentlig tænkt over, mine herrer, af hvilke reelle samfundskræfter »revolutionens slagkraft« afhænger? Lad os se bort fra de udenrigspolitiske kræfter, de internationale kombinationer, der nu har formet sig mere gunstigt for os, men som vi alle udelukker fra betragtningerne, og udelukker med rette, for så vidt som spørgsmålet

drejer sig om de indre kræfter i Rusland. Betragt disse indre samfundskræfter. Mod revolutionen står selvherskerdømmet, hoffet, politiet, embedsstanden, hæren, en håndfuld rangspersoner. Jo dybere forbitrelsen bliver i folket, des mere upålidelig bliver hæren, des større vaklen kommer der i embedsstanden. Videre. Bourgeoisiet er i det store og hele stemt for revolutionen nu, det optræder ivrigt med taler om friheden og tager stadigt hyppigere og hyppigere ordet i folkets navn, ja i revolutionens navn*. Men alle vi marxister ved fra teorien og ser hver dag og hver time på vore liberale, semstvofolks og osvobosjidentseres eksempel, at bourgeoisiet går ind for revolutionen på en inkonsekvent, egoistisk og fej måde. Bourgeoisiet går som masse uvægerligt over på kontrarevolutionens side, på selvherskerdømmets side mod revolutionen, mod folket, så snart dets snævre, egoistiske interesser tilfredsstilles, så snart det »svigter« den konsekvente demokratiske (*og det er ved at svigte den allerede nu!*). Tilbage er »folket«, dvs. proletariatet og bønderne: kun proletariatet evner at gå med sikre skridt til vejs ende, thi det går langt videre end den demokratiske omvæltning. Derfor kæmper proletariatet også i de forreste rækker for republikken og tilbageviser med foragt det tåbelige og uværdige råd om at passe på, at bourgeoisiet ikke svigter. Bondebefolkningen omfatter masser af halvproletariske elementer side om side med småborgerlige elementer. Det gør også bondebefolkningen vaklende og tvinger proletariatet til at slutte sig sammen i et strengt klassemæssigt parti. Men bondebefolkningens vaklende holdning er i bund og grund forskellig fra bourgeoisiets, thi bondebefolkningen er i det givne øjeblik ikke så meget interesseret i en ubetinget beskyttelse af den private ejendom som i konfiskation af godsejerjorden, en af de vigtigste former for denne ejendom. Uden derfor at blive socialistisk, uden at ophøre med at være småborgerlig, er bondebefolkningen i stand til at blive en ubetinget og meget radikal tilhænger af den demokratiske revolution. Bondebefolkningen vil uundgåeligt blive en sådan tilhænger, hvis blot ikke de revolutionære begivenheders udvikling, som virker oplysende på dem, bliver af-

* Interessant i denne henseende er et åbent brev fra hr. Struve til Jaurès, der for nylig er trykt af denne sidste i bladet l'Humanité (45) og af hr. Struve i nr. 72 af Osvobosjdenije.

brudt alt for tidligt af bourgeoisiets forræderi og proletariatets nederlag. Under denne forudsætning vil bønderne uundgåeligt blive et bolværk for revolutionen og republikken, for kun en fuldstændig sejrrig revolution kan give bønderne *alt* på landboreformernes område, *alt det*, som bønderne ønsker, som de drømmer om, og som de virkelig behøver (ikke for at tilintetgøre kapitalismen, som de »socialrevolutionære« bilder sig ind, men) for at rejse sig fra halvlivegenskabets dynd, fra forkuethedens og trældommens mørke, for at forbedre deres levevilkår så meget, som det overhovedet er gørligt inden for vareøkonomiens grænser.

Dertil kommer, at det ikke er den radikale agrarreform alene, der binder bondebefolkningen til revolutionen, men også dens almene og stadige interesse som helhed. Selv i kampen mod proletariatet har bondebefolkningen brug for demokratiet, for kun et demokratisk system er i stand til nøjagtigt at bringe dens interesser til udtryk og give den overvægt som masse, som flertal. Jo mere oplyste bønderne bliver (og under krigen mod Japan oplyses de med en hast, som mange, der er vant til at måle oplysningen med skolens alen, ikke har anelse om), des mere konsekvent og beslutsomt vil de gå ind for en fuldstændig demokratisk omvæltning, thi for dem er folkets herredømme gunstigt og ikke skrækindjagende, som det er for bourgeoisiet. En demokratisk republik bliver deres ideal, så snart de begynder at befri sig for den naive monarkisme; for det sjakrende (med et overhus osv. sjakrende) bourgeois bevidste monarkisme betyder for bønderne den samme retsløshed, den samme forkuethed og det samme mørke, blot med en svag europæisk-konstitutionel fernis.

Derfor stræber bourgeoisiet som klasse naturligt og uundgåeligt efter at komme ind under et liberalt-monarkistisk partis vinger, mens bondebefolkningen som masse tilstræber et revolutionært og republikansk partis ledelse. Derfor er bourgeoisiet ikke i stand til at føre den demokratiske revolution til ende, mens bønderne er i stand til at føre revolutionen til ende, og vi bør af alle kræfter hjælpe dem dermed.

Man vil indvende over for mig: det behøver ikke dokumentation, det er abc, det forstår alle socialdemokrater udmærket godt. Nej, de, der er i stand til at tale om »svæk-

kelse af revolutionens slagkraft« som følge af bourgeoisiets svigten, forstår ikke dette. Sådanne folk gentager udenad-lærte ord fra vort agrarprogram, men forstår ikke deres betydning, for ellers ville de ikke være bange for begrebet proletariats og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur, der direkte følger af hele den marxistiske verdensanskuelse og af vort program, ellers ville de ikke indskrænke den store russiske revolutions slagkraft til bourgeoisiets slagkraft. Sådanne folk slår deres abstrakte marxistiske revolutionære fraser ihjel med deres konkrete antimarxistiske og antirevolutionære resolutioner.

De, der virkelig forstår bøndernes rolle i en sejrrig russisk revolution, kan ikke finde på at sige, at revolutionens slagkraft svækkes, når bourgeoisiet svigter. For i virkeligheden er det først da, den russiske revolutions slagkraft begynder, først da bliver der virkelig tale om den største revolutionære slagkraft, som er mulig i den borgerlig-demokratiske omvæltnings epoke, når bourgeoisiet svigter og bondemasserne træder frem som aktive revolutionære ved proletariats side. For at vor demokratiske revolution virkelig kan blive ført konsekvent til ende, må den støtte sig til kræfter, som er i stand til at lamme bourgeoisiets uundgåelige inkonsekvens (dvs. som netop er i stand til at »få det til at falde fra«, som de kaukasiske tilhængere af Iskra i deres uforstand frygter).

Proletariatet må føre den demokratiske omvæltning til ende ved at knytte bøndernes masser til sig for at knuse selvherskerdømmets modstand med magt og lamme bourgeoisiets vankelmodighed. Proletariatet må gennemføre den socialistiske omvæltning ved at knytte massen af halvproletariske befolkningslementer til sig for at knuse bourgeoisiets modstand med magt og lamme bøndernes og småborgerskabets vankelmodighed. Det er proletariats opgaver, som nyiskristerne i alle deres argumenter og resolutioner om revolutionens slagkraft forestiller sig så begrænsede.

Man må blot ikke glemme én omstændighed, der ofte lades ude af betragtning, når man drøfter denne »slagkraft«. Man må ikke glemme, at sagen ikke drejer sig om opgavens vanskeligheder, men om, ad hvilken vej man skal søge og opnå dens løsning. Sagen drejer sig ikke om, hvorvidt det er let eller vanskeligt at gøre revolutionens slagkraft

mægtig og uovervindelig, men om, hvorledes man skal gå frem for at forstærke denne slagkraft. Divergensen vedrører netop vor virksomheds grundlæggende karakter, selve dens retning. Vi understreger dette, fordi skødesløse og skrupelløse personer ofte nok blander to forskellige spørgsmål sammen: spørgsmålet om vejens retning, dvs. spørgsmålet om valget af den ene af to forskellige veje, og spørgsmålet om, hvor let det er at gennemføre målene, eller hvor nær deres gennemførelse er ad den bestemte vej.

Dette sidste spørgsmål har vi overhovedet ikke berørt i den foregående fremstilling, fordi dette spørgsmål ikke har fremkaldt meningsforskelle og divergenser hos os inden for partiet. Men det er indlysende, at dette spørgsmål i sig selv er yderst vigtigt og fortjener alle socialdemokraters alvorligste opmærksomhed. Det ville være utilladelig optimisme at glemme de vanskeligheder, der er forbundet med at drage ikke blot arbejderklassens, men også bøndernes masser ind i bevægelsen. Netop på disse vanskeligheder er anstrengelserne for at føre den demokratiske revolution helt igennem ofte brudt sammen, til stor fornøjelse især for det mest inkonsekvente og egoistiske bourgeoisie, der både »slog mønt« af det monarkistiske forsvar mod folket og undgik at få pletter på liberalismen... eller osvobosjdismen. Men vanskelighed er ikke det samme som uigennemførlighed. Vigtig er overbevisningen om, at vejen er rigtigt valgt, og denne overbevisning forstærker hundredfold den revolutionære energi og den revolutionære entusiasme, der er i stand til at udrette mirakler.

Hvor dyb divergensen er mellem de nuværende socialdemokrater om valget af vejen, ses straks ved at sammenligne nyiskristernes kaukasiske resolution med resolutionen fra det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis 3. kongres. Kongressens resolution udtaler: bourgeoisiet er inkonsekvent, det vil absolut stræbe efter at tage revolutionens erobringer fra os. Derfor, kammerater arbejdere, forbered jer mere energisk på kampen, skaf jer våben, drag bondebefolkningen over på jeres side. Vi overlader ikke det egoistiske bourgeoisie vore revolutionære erobringer uden kamp. De kaukasiske nyiskristers resolution udtaler: bourgeoisiet er inkonsekvent, det kan måske svigte revolutionen. Derfor, kammerater arbejdere, lad hellere være med at tænke på at deltage i en provisorisk regering,

for så vil bourgeoisiet med sikkerhed svigte, og revolutionens slagkraft derved blive svagere!

De første siger: driv revolutionen fremad, helt igennem, på trods af det inkonsekvente bourgeois modstand eller passivitet.

De andre siger: tænk ikke på selvstændigt at føre revolutionen helt igennem, for så vil det inkonsekvente bourgeois svigte den.

Har vi måske ikke to diametralt modsatte veje for os her? Er det måske ikke indlysende, at den ene taktik ubetinget udelukker den anden? At den første taktik er den eneste rigtige taktik for det revolutionære socialdemokrati, mens den anden i sit væsen er en rent osvobøjsdentsisk taktik?

13. Slutning. Vover vi at sejre?

Folk, der har et overfladisk kendskab til sagernes stilling i det russiske socialdemokrati eller bedømmer den udefra og ikke kender hele vor indre partikamps historie siden økonomismens dage, affærdiger ofte også de taktiske uoverensstemmelser, der har manifesteret sig nu, især efter den 3. kongres, med en simpel henvisning til to naturlige, uundgåelige og fuldt ud forenelige tendenser i enhver socialdemokratisk bevægelse. På den ene side, siger man, understreger man stærkere det sædvanlige, løbende, daglige arbejde, nødvendigheden af at udvikle propaganda og agitation, forberede kræfter, uddybe bevægelsen osv. På den anden side understreger man bevægelsens almentpolitiske, revolutionære kampopgaver, påviser nødvendigheden af væbnet opstand og opstiller parolerne: revolutionær-demokratisk diktatur, provisorisk revolutionær regering. Man må hverken overdrive den ene eller den anden side. Hverken her eller der (som overhovedet ingen steder i verden) er yderligheder af det gode osv., osv.

De billige argumenter, der hentes fra godtkøbs (og »politisk«) visdom og utvivlsomt findes i sådanne betragtninger, dækker imidlertid alt for ofte over manglende forståelse af partiets aktuelle og brændende behov. Tag de nuværende taktiske divergenser mellem de russiske socialdemokrater. Det er indlysende, at den forstærkede under-

tregning af den daglige, løbende side af arbejdet, som vi ser i de nyiskristiske betragtninger om taktik, i og for sig ikke behøvede at være farlige endnu og ikke behøvede at fremkalde nogen som helst divergenser om taktiske paroler. Men blot man sammenligner resolutionerne fra det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis 3. kongres med konferencens resolutioner, falder denne divergens i øjnene.

Hvad drejer da sagen sig om? For det første om, at det er for lidt at komme med en almindelig abstrakt henvisning til de to strømninger i bevægelsen og til skaden ved yderligheder. Man må vide konkret, hvad denne bevægelse lider under i dette øjeblik, hvori den virkelige politiske fare for partiet består nu. For det andet må man vide, hvilke reelle politiske kræfter, der får vind i sejlene ved de eller de taktiske paroler – eventuelt ved mangelen på den eller den parole. Lyt til nyiskristerne – og De kommer til den slutning, at socialdemokratiets parti trues af faren for at kaste propaganda og agitation, økonomisk kamp og kritik af det borgerlige demokrati over bord, og at det i for høj grad er optaget af militær forberedelse, væbnede angreb, erobring af magten osv. I virkeligheden trues partiet af en reel fare fra en ganske anden side. Den, der på blot nogenlunde nært hold kender bevægelsens tilstand, den, der opmærksomt og med eftertanke følger den, kan ikke undgå at se det latterlige i de nyiskristiske skræmmebilleder. Det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis hele arbejde er allerede fuldt ud støbt i faste, uforanderlige rammer, der ubetinget sikrer, at tyngdepunktet koncentrerer om propaganda og agitation, lynmøder og masse møder, uddeling af løbesedler og brochurer, fremme af den økonomiske kamp og videreførelse af dens paroler. Der findes ikke én central sammenkomst, ikke én bedriftsgruppe, hvor ikke nioghalvfems procent af opmærksomheden, kræfterne og tiden uafsladeligt vies alle disse funktioner, der har rodfæstet sig lige siden sidste halvdel af halvfemserne. Kun folk, der er fuldstændig uvidende om bevægelsen, ved ikke dette. Kun meget naive eller uinformede folk kan lade sig dupere af den nyiskristiske gentagelse af gamle historier, der foredrages med en særlig vigtig mine.

Faktum er, at man ikke hos os er overdrevent optaget af opstandens opgaver, af de almentpolitiske paroler, af le-

delsen af hele folkerevolutionen, at det tværtimod i denne henseende netop er *efterblevenheden*, der stikker i øjnene, er det svageste punkt og udgør en reel fare for bevægelsen, der kan udarte og sine steder udarter fra at være revolutionær i handling til at være revolutionær i ord. Blandt de mange, mange hundrede organisationer, grupper og cirkler, der udfører partiets arbejde, vil man ikke finde én, hvori der ikke lige fra dens opståen er gjort det daglige arbejde, som de kloge hoveder fra det nye Iskra fortæller om med en mine, som de havde åbenbaret nye sandheder. Og omvendt vil man finde en forsvindende lille procent grupper og cirkler, der har erkendt en væbnet opstands opgaver, taget fat på at opfylde dem, klargjort sig nødvendigheden af til dette formål at fremsætte netop disse og ikke andre progressive paroler.

Vi er blevet utroligt langt bagefter de progressive og virkelig revolutionære opgaver, vi har i en mængde tilfælde endnu ikke erkendt dem, her og der har vi overset, at det revolutionære borgerlige demokrati er blevet styrket på grund af vor tilbageblevenhed i denne henseende. Men skribenterne fra det nye Iskra, der har vendt ryggen til begivenhedernes forløb og til tidens krav, gentager stædigt: Glem ikke det gamle! Lad jer ikke rive med af det nye! Dette er det uforanderlige grundmotiv i alle konferencens hovedresolutioner, mens man lige så uforanderligt læser i kongressens resolutioner: idet vi bekræfter det gamle (og ikke nøjes med at tygge drøv på det, netop fordi det er gammelt og allerede er afgjort og bundfældet i litteraturen, resolutionerne og erfaringen), opstiller vi den nye opgave, retter opmærksomheden på den, stiller den nye parole og kræver af de virkelig revolutionære socialdemokrater, at de øjeblikkeligt skal arbejde på at føre dem ud i livet.

Således står spørgsmålet i virkeligheden med hensyn til de to strømninger i socialdemokratiets taktik. Den revolutionære epoke har rejst nye opgaver, som kun stærblinde folk ikke kan se. Og nogle socialdemokrater erkender resolut disse opgaver og stiller dem på dagsordenen: den væbnede opstand er uopsættelig, forbered jer øjeblikkeligt og energisk på den, husk, at den er nødvendig for den afgørende sejr, fremsæt parolerne republik, provisorisk regering, proletariats og bøndernes revolutionær-demokrati-

ske diktatur. Andre derimod rykker tilbage, tramper rundt på samme sted, i stedet for paroler skriver de forord, i stedet for at pege på det nye, når de har bekræftet det gamle, tygger de omstændeligt og kedsommeligt drøv på dette gamle, og finder påskud til at undvige det nye, fordi de ikke forstår at bestemme betingelserne for den afgørende sejr, ikke forstår at fremsætte de paroler, der alene modsvarer bestræbelsen for at opnå en fuldstændig sejr.

Det politiske resultat af denne khvostisme har vi lige for hånden. Fabelen om en tilnærmelse mellem det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis »flertal« og det revolutionære borgerlige demokrati er og bliver en fabel, der ikke underbygges af en eneste politisk kendsgerning, ikke af en eneste betydningsfuld resolution fra »bolsjevikkerne«, ikke af en eneste handling på det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis 3. kongres. Derimod har det opportunistiske, monarkistiske bourgeoisie i Osvobosjdenijes skikkelse længe *hyldet* nyiskrismens »principielle« tendenser, nu driver dette bourgeoisie ligefrem sin mølle med nyiskrismens vand og overtager alle dens slagord og »ideer« mod »konspiration« og »oprør«, mod overdrivelse af revolutionens »tekniske« side, mod direkte formulering af parolen væbnet opstand, mod de yderligtgående krav »revolutionisme« osv., osv. Resolutionen fra en hel konference af »mensjevikiske« socialdemokrater i Kaukasus og denne resolutions godkendelse i det nye Iskras redaktion leverer et utvetydigt politisk facit af alt dette: man risikerer, at bourgeoisie svigter, hvis proletariatet tager del i det revolutionær-demokratiske diktatur! Dermed er alt sagt. Dermed har man endeligt beseglet proletariatets forvandling til det monarkistiske bourgeois halehæng. Dermed er den nyiskristiske khvostismes *politiske betydning* bevist i praksis, ikke ved en enkelt mands tilfældige erklæring, men ved en resolution, der specielt er godkendt af hele retningen.

Den, der tænker grundigt over disse fakta, vil forstå den virkelige betydning af de gængse henvisninger til to sider og to tendenser i den socialdemokratiske bevægelse. Tag bernsteiniaden og studer disse tendenser i stor målestok. Netop bernsteinianerne påstår jo stadig væk på nøjagtig samme måde, at netop de forstår proletariatets sande behov, forstår, hvad der skal til, for at øge dets kræfter, for at

uddybe hele arbejdet, for at forberede elementerne til det nye samfund, for at drive propaganda og agitation. Vi kræver åben anerkendelse af det, der eksisterer! – siger Bernstein, idet han dermed velsigner »bevægelsen« *uden* »endeligt mål«, velsigner den rent defensive taktik, agiterer for frygtens taktik, »man risikerer, at bourgeoisiet svigter«. Også bernsteinianerne råbte op om de revolutionære socialdemokraters »jakobinisme«, om »skribenter«, der ikke forstår »arbejdernes selvvirksomhed« osv., osv. Alle ved da, at de revolutionære socialdemokrater aldeles ikke har i sinde at kaste vrage på det daglige arbejde med de små ting, forberedelsen af kræfterne osv., osv. De krævede blot en klar erkendelse af det endelige mål, en klar opstilling af de revolutionære opgaver, de ønskede at hæve de halvproletariske og halvsmåborgerlige lag op til proletariatets revolutionisme og ikke at forfladige denne til opportunistiske betragtninger om, at »man risikerer, at bourgeoisiet svigter«. Det mest plastiske udtryk for denne forskel mellem den intellektuelt-opportunistiske og den proletarisk-revolutionære fløj af partiet var måske spørgsmålet: Dürfen wir siegen? – »Vover vi at sejre?« Er det tilladeligt for os at sejre? Er det ikke farligt for os at sejre? Bør vi sejre? Dette spørgsmål så ved første øjekast mærkeligt ud, men det blev altså stillet og måtte stilles, for opportunisterne frygtede sejr, ville gøre proletariatet bange for den, spåede ulykker af den og latterliggjorde paroler, der direkte manede til sejr.

Den samme grundlæggende deling i intellektuelt-opportunistisk og proletarisk-revolutionær tendens findes hos os, blot med den meget væsentlige forskel, at det ikke drejer sig om en socialistisk, men om en demokratisk omvæltning. Også hos os er det ved første øjekast absurde spørgsmål blevet stillet: »Vover vi at sejre?« Det er stillet af Martynov i hans »To diktaturer«, der spår ulykke, hvis vi godt og grundigt forbereder og med held gennemfører en opstand. Det er stillet af hele nyiskristernes litteratur om spørgsmålet provisorisk revolutionær regering, idet de ihærdigt, men uden held, hele tiden forsøgte at blande Millerands deltagelse i en borgerlig-opportunistisk regering sammen med Varlins deltagelse i en småborgerlig revolutionær regering. Det er beseglet i resolutionen om, at »man risikerer, at bourgeoisiet svigter«. Og selv om Kaut-

sky f.eks. nu prøver at ironisere over, at vore stridigheder om en provisorisk revolutionær regering minder om at sælge skindet før bjørnen er skudt, så viser denne ironi kun, hvorledes selv fornuftige og revolutionære socialdemokrater plumper i, når de taler om noget, de kun kender til gennem rygter. Det tyske socialdemokrati er endnu ikke alt for nær ved at kunne skyde bjørnen (gennemføre en socialistisk omvæltning), men striden om, hvorvidt vi »vover« at skyde den, har haft en uhyre principiell og praktiskpolitisk betydning. De russiske socialdemokrater er endnu ikke alt for nær ved at have kraft til at »skyde sin bjørn« (gennemføre en demokratisk omvæltning), men spørgsmålet om, hvorvidt vi »vover« at skyde den, har for hele Ruslands fremtid og for hele det russiske socialdemokratis fremtid en yderst alvorlig betydning. Der kan slet ikke være tale om en energisk, fremgangsrig samling af en hær og om ledelse af den, hvis man ikke har tiltro til, at vi »vover« at sejre.

Tag vore gamle økonomister. De råbte også op om, at deres modstandere var konspiratorer, jakobinere (se Rabetjeje delo, især nr. 10, og Martynovs tale på 2. kongres (47) under debatterne om programmet), at de løsriver sig fra massen, når de kaster sig ud i politik, at de glemmer arbejderbevægelsens grundlag og ikke regner med arbejdernes selvvirksomhed osv., osv. I virkeligheden var disse tilhængere af »arbejdernes selvvirksomhed« intellektuelle opportuniste, der ville påtvinge arbejderne deres snævre, spidsborgerlige opfattelse af proletariatets opgaver. Som enhver kan se af det gamle Iskra, kastede økonomismens modstandere i virkeligheden ikke vrage på nogen side af det socialdemokratiske arbejde eller skød det i baggrunden, de glemte ikke i mindste måde den økonomiske kamp og forstod samtidig at rejse de aktuelle og nærmeste politiske opgaver i hele deres bredde og at modvirke arbejderpartiets forvandling til et »økonomisk« vedhæng til det liberale bourgeoisie.

Økonomisterne havde lært udenad, at økonomien ligger til grund for politikken, og havde »forstået« det på den måde, at man måtte reducere den politiske kamp til en økonomisk. Nyiskristerne har lært udenad, at en demokratisk omvæltning har en borgerlig revolution som sit økonomiske grundlag, og de har »forstået« det på den måde, at

man må reducere proletarietets demokratiske opgaver til det borgerlige mådeholds niveau og ikke overskride den grænse, uden for hvilken »bourgeoisiet svigter«. Under påskud af at uddybe arbejdet, under påskud af at værne arbejdernes selvvirksomhed og den rene klassepolitik, lagde økonomisterne i virkeligheden arbejderklassens skæbne i de liberalt-borgerlige politikeres hænder, de førte nemlig partiet ad en vej, som objektivt betød netop dette. Under de selvsamme påskud forråder nyiskristerne i virkeligheden proletarietets interesser i den demokratiske revolution til bourgeoisiet, de fører nemlig partiet ad en vej, som objektivt betyder netop dette. Økonomisterne syntes, at førerskabet i den politiske kamp ikke var socialdemokraternes sag, men egentlig de liberales sag. Nyiskristerne synes, at den aktive gennemførelse af en demokratisk revolution ikke er socialdemokraternes sag, men egentlig det demokratiske bourgeois sags, for proletarietets ledelse og førende deltagelse vil »svække« revolutionens »slagkraft«.

Kort sagt, nyiskristerne er økonomismens epigoner ikke blot ifølge deres tilblivelse på partiets 2. kongres, men også ifølge den måde, hvorpå de nu stiller proletarietets taktiske opgaver i den demokratiske revolution. Her har man også den intellektuelt-opportunistiske fløj af partiet. I organisationen debuterede den med de intellektuelles anarkistiske individualisme og sluttede med »desorganisationen som proces«, idet den i de »statutter«, konferencen vedtog, stadfæstede litteraturens løsrivelse fra partiorganisationen, en valg måde, som ikke var direkte, men næsten firedobbelt indirekte, et system af bonapartistiske plebiscitter (48) i stedet for demokratisk repræsentation og endelig princippet om »overenskomst« mellem delen og helheden. I partitaktikken er de kommet ind på samme skråplan. I »planen for semstvakampagnen« erklærede de det for »den højeste type demonstration« at holde tale til semstvo-forsamlingen, idet de på den politiske scene kun fandt to aktive kræfter (på tærskelen til den 9. januar!) – regeringen og det borgerlige demokrati. Den presserende opgave med bevæbningen »uddybende« de ved at vrage den direkte og praktiske parole og i stedet appellere til at bevæbne folket med en brændende trang til selvbevæbning. Den væbnede opstands, den provisoriske regerings og den revolutionær-demokratiske diktators opgaver har de nu

forvansket og afstumpet i deres officielle resolutioner. »Man risikerer, at bourgeoisiet svigter« – denne slutakkord i den sidste af deres resolutioner – kaster fuldt lys over spørgsmålet om, hvorhen deres vej fører partiet.

Den demokratiske omvæltning i Rusland er en revolution, ifølge sit samfundsøkonomiske væsen en borgerlig revolution. Det er ikke nok blot at gentage denne rigtige marxistiske sætning. Man må kunne forstå den og kunne anvende den på de politiske paroler. Al politisk frihed i det hele taget er på de moderne, dvs. de kapitalistiske produktionsforholds grundlag en borgerlig frihed.

Frihedskravet udtrykker først og fremmest bourgeoisiets interesser. Det var dets repræsentanter, der først opstillede dette krav. Dets tilhængere har overalt som arbejdsgivere udnyttet den opnåede frihed ved at reducere den til moderate og akkurate borgerlige doser og kombinere den med en yderst raffineret undertrykkelse af det revolutionære proletariat i fredelige tider og med en dyrisk og brutal undertrykkelse i stormfulde tider.

Men heraf at udlede en afvisning eller reduktion af kampen for friheden, det kunne kun de narodnikiske rebeller, anarkisterne og så »økonomisterne«. At prakke proletariet denne intellektuelt-spidsborgerlige lærdom på er altid kun lykkedes for en tid og kun under modstand. Proletariatet fattede instinktivt, at politisk frihed er nødvendig, nødvendig først og fremmest for det selv, skønt den umiddelbart styrker og organiserer bourgeoisiet. Det er ikke ved at afstå fra klassekamp, at proletariatet søger sin redning, men ved at udvikle den, ved at forøge dens bredde, bevidste orientering, organiserede karakter og beslutsomhed. Den, der reducerer den politiske kamps opgaver, forvandler socialdemokraten fra en folketribun til en fagforeningssekretær. Den, der reducerer de proletariske opgaver i den demokratiske borgerlige revolution, forvandler socialdemokraten fra en fører for folkerevolutionen til en formand for et legalt arbejderforbund.

Ja, folkerevolutionen. Socialdemokratiet bekæmpede og bekæmper med fuld ret den borgerligt-demokratiske misbrug af ordet »folket«. Det forlanger, at man ikke bruger dette ord til at afsløre en manglende forståelse af klasse modsætningerne inden for folket. Det fastholder ubetinget nødvendigheden af, at proletarietets parti klassemæssigt

er fuldt ud selvstændigt. Men når det opdeler »folket« i »klasser«, sker det ikke, for at den fremskredne klasse skal lukke sig inde i sig selv, begrænse sig til et småtskåret mål, kastrere sin virksomhed, fordi man tror at risikere, at verdens økonomiske herrer kunne svigte, men for at den fremskredne klasse, som ikke lider af de mellemliggende klassers halvhed, ustabilitet og ubeslutsomhed, med så meget større energi og så meget større begejstring kan kæmpe for hele folkets sag, i spidsen for hele folket.

Det er det, nutidens nyiskrister så hyppigt mangler forståelse af, de erstatter opstillingen af aktive politiske paroler i den demokratiske revolution med en tærskens langhalm på ordet »klasse« i alle grammatiske former og forbindelser!

Den demokratiske omvæltning er borgerlig. Tjornyj Peredels eller Semlja i Voljas* parole, – så udbredt i bonde-massen, der er forkuet og uoplyst, men lidenskabeligt stræber efter lys og lykke, – er borgerlig. Men vi marxister bør vide, at der ikke er og ikke kan være anden vej til virkelig frihed for proletariatet og bønderne end den borgerlige friheds og det borgerlige fremskridts vej. Vi må ikke glemme, at der i øjeblikket ikke findes og ikke kan findes noget andet middel til at bringe socialismen nærmere end fuldstændig politisk frihed, end en demokratisk republik, end proletariatets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur. Som repræsentanter for den fremskredne klasse, den eneste, der er revolutionær uden forbehold, uden tvivl og uden skelen til fortiden, må vi så bredt, så modigt, så initiativrigt som muligt stille den demokratiske omvæltnings opgaver op for hele folket. At reducere disse opgaver er teoretisk en karikatur af marxismen og en spidsborgerlig forvrængning af den, praktisk-politisk er det at lægge revolutionens sag i hænderne på bourgeoisiet, der uundgåeligt svigter den konsekvente gennemførelse af revolutionen. De vanskeligheder, der står i vejen for revolutionens fuldstændige sejr, er meget store. Ingen kan fordømme proletariatets repræsentanter, hvis de gør alt, hvad der står i deres magt, og hvis alle deres anstrengelser sønderslås på reaktionens modstand, på bourgeoisiets for-

*) *Semlja i Volja* (Jord og Frihed) og *Tjornyj Peredel* (Den sorte Nyfordeling) var narodnikforeninger, der gik ind for beslaglæggelse af godserne og ligelig udstykning af jorden til bønderne. – *Red.*

ræderi, på massernes uoplysthed. Men alle og enhver – og først og fremmest det bevidste proletariat – vil fordømme socialdemokratiet, hvis det beskærer den demokratiske omvæltnings revolutionære energi, beskærer den revolutionære begejstring af frygt for at sejre og ved tanken om, at bourgeoisiet kunne svigte.

Revolutionerne er historiens lokomotiver, sagde Marx (49). Revolutionerne er de undertrykte og udbyttedes fest. Aldrig er folkets masse i stand til at optræde som en så aktiv skaber af nye samfundstilstande som under revolutionen. I sådanne tider er folket i stand til at udrette mirakler, hvis man måler med det gradvise fremskridts snævre, småborgerlige alen. Men det er nødvendigt, at også lederne af de revolutionære partier i en sådan tid stiller deres opgaver bredere og dristigere, at deres paroler altid ligger i spidsen for massens revolutionære selvvirksomhed, tjener som fyrtårn for den, viser vort demokratiske og socialistiske ideal i hele dets vælde og hele dets skønhed og viser den korteste, mest direkte vej til den fuldstændige, ubetingede, afgørende sejr. Lad os overlade til det »osvobodsidentsiske« bourgeois opportunister at finde omveje, krogveje og kompromis veje af frygt for revolutionen og af frygt for den direkte vej. Hvis man med magt tvinger os til at slæbe os frem ad sådanne veje, vil vi forstå at opfylde vor pligt også i det daglige arbejde i lille format. Men lad først den ubønhørlige kamp afgøre spørgsmålet om valget af vejen. Vi ville vise os som forrædere og desertører mod revolutionen, hvis vi ikke udnyttede massernes højstemte energi og revolutionære begejstring til en ubønhørlig og uindskrænket kamp for den direkte og afgørende vej. Lad blot bourgeoisiets opportunister fejlt tænke på den kommende reaktion. Arbejderne skræmmes hverken ved tanken om, at reaktionen forbereder sine brutaliteter, eller ved tanken om, at bourgeoisiet forbereder sig til at svigte. Arbejderne venter ikke på kohandeler og beder ikke om almisser, de stræber efter hensynsløst at slå de reaktionære kræfter ned, dvs. efter *proletariatets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur*.

Der er ingen tvivl om, at større farer truer vort partiskib i stormfulde tider end under det liberale fremskridts stille »sejlsads«, der betyder en langsom og smertelig udmarvning af arbejderklassen fra dens udbytteres side. Der er in-

gen tvivl om, at det revolutionær-demokratiske diktators opgaver er tusind gange vanskeligere og mere indviklede end opgaverne som »yderste opposition« og i rent parlamentarisk kamp. Men den, der i det nuværende revolutionære moment kan få sig til bevidst at foretrække den fredelige sejlads og den ufarlige »opposition«s vej, – han bør hellere foreløbig forlade det socialdemokratiske arbejde, han bør hellere afvente revolutionens afslutning, når festdagen går til ende, når hverdagen atter begynder, når hans dagligdags begrænsede alen ikke længere giver et så frastødende misforhold, en sådan forkrøbling af den fremskredne klasses opgaver.

I spidsen for hele folket og i særdeleshed for bønderne – for fuldstændig frihed, for en konsekvent og demokratisk omvæltning, for republikken! I spidsen for alle arbejdende og udbyttede – for socialismen! Sådan må det revolutionære proletariats virkelige politik være, det er den klasseparole, som må gennemtrænge og bestemme løsningen af ethvert taktisk problem, ethvert praktisk skridt, som arbejderpartiet tager under revolutionen.

Efterskrift

Endnu en gang osvobosjdismen, endnu en gang nyiskrismen

Numrene 71-72 af Osvobosjdenije og 102-103 af Iskra har givet et nyt, overordentligt rigt materiale vedrørende det spørgsmål, vi har behandlet i afsnit 8 af vor brochure. Da vi ikke har nogen mulighed for her at udnytte hele dette rige materiale, skal vi kun opholde os ved det vigtigste: for det første ved, hvilken slags »realisme« Osvobosjdenije roser i socialdemokratiet, og hvorfor det må rose den, for det andet ved forholdet mellem begreberne: revolution og diktatur.

I. Hvad er det, de borgerlig-liberale realister priser de socialdemokratiske »realister« for?

Artiklerne: »Splittelsen i det russiske socialdemokrati« og »Den sunde fornufts sejr« (nr. 72 af Osvobosjdenije) viser på en storartet måde de bevidst orienterede proletarer, hvordan det liberale bourgeois repræsentanter bedømmer socialdemokratiet. Man kan ikke stærkt nok anbefale enhver socialdemokrat at gøre sig bekendt med disse artikler i deres helhed og *gennemtænke* hver sætning i dem. Vi gengiver først og fremmest de vigtigste påstande i de to artikler:

»Set udefra – siger Osvobosjdenije – er det temmelig vanskeligt at få fat i den reelle politiske betydning af de meningsforskelle, der har delt det socialdemokratiske parti i to fraktioner. At definere 'flertallet's fraktion som mere radikal og ensporet til forskel fra 'mindretallet', der i sagens interesse tillader visse kompromis'er, er ikke ganske nøjagtigt og udgør i hvert tilfælde ikke nogen udtømmende karakteristik. I hvert fald vogtes den marxistiske ortodoksis traditionelle dogmer vel nok med endnu større skinsyge af mindretallets fraktion end af Lenins fraktion. Følgende karakteristik forekommer os mere nøjagtig. 'Flertallet's politiske grundindstilling er en abstrakt revolutionisme, oprørslyst, bestræbelse for med hvilke som helst midler at rejse en opstand i folkemassen og i dens navn øjeblikkelig gribe magt

ten; dette nærmer til en vis grad 'leninisterne' til de socialrevolutionære og bevirker, at klassekampens idé i deres bevidsthed overskygges af den altomfattende russiske folkerevolutions idé; selv om 'leninisterne' i praksis undgår mange af den socialdemokratiske doktrins snæverheder, er de på den anden side gennemsyret af revolutionismens snæverhed og afviser ethvert andet praktisk arbejde end forberedelse af en øjeblikkelig opstand, de ignorerer principielt alle former for legal og halvlegal agitation og alle arter af praktisk-nyttige kompromis'er med andre oppositionelle strømninger. Mindretallet derimod, som nok holder stærkt på marxismens dogme, bevarer samtidig den marxistiske verdensanskuelses realistiske elementer. Denne fraktions grundidé er at stille 'proletariatet's interesser op mod bourgeoisiets interesser. Men på den anden side forestiller man sig proletariatets kamp – naturligvis inden for bestemte grænser, der dikteres af socialdemokratiets urokkelige dogmer – realistisk nøgternt med klar erkendelse af alle konkrete betingelser og opgaver i denne kamp. Ingen af de to fraktioner gennemfører deres grundsynspunkt helt konsekvent, fordi de idépolitisk er bundet af den socialdemokratiske katekismus' strenge formler, hvad der hindrer 'leninisterne' i at blive ensporede oprørere i lighed med i hvert fald nogle socialrevolutionære, og 'iskristerne' i at blive de praktiske ledere af arbejderklassens reelle politiske bevægelse.«

Skribenten i Osvobosjdenije anfører videre indholdet af hovedresolutionerne og giver nogle konkrete kommentarer til dem for at belyse sine almene »tanker«. I sammenligning med 3. kongres, siger han, »forholder mindretallets konference sig ganske anderledes til den væbnede opstand«. »I forbindelse med forholdet til den væbnede opstand« står forskellen i resolutionerne om den provisoriske regering. »Den samme meningsforskkel konstateres også i forhold til de faglige arbejderforbund. 'Leninisterne' lader i deres resolutioner ikke et ord slippe ind om dette særligt vigtige udgangspunkt for den politiske opdragelse og organisering af arbejderklassen. Derimod har mindretallet udarbejdet en meget saglig resolution«. I forholdet til de liberale, siger han, er de to fraktioner enige, men 3. kongres »gentager næsten ordret Plekhanovs resolution om forholdet til de liberale, der vedtoges på den 2. kongres, og forkaster Starovers på samme kongres vedtagne resolution, der er langt venligere indstillet til de liberale«. Selv om kongressens og konferencens resolutioner om bondebevægelsen er væsentligt ensartede, »understreger 'flertallet' mere ideen om revolutionær konfiskation af godsejernes og andres jord, mens 'mindretallet' ønsker at gøre kravet om demokratiske reformer fra statens og administrationens side til grundlaget for sin agitation«.

Endelig citerer Osvobosjdenije fra Iskra nr. 100 en mensjevikisk resolution, hvis hovedpunkt lyder: »I betragtning af, at det underjordiske arbejde alene ikke på nuværende tidspunkt kan sikre massen en tilstrækkelig deltagelse i partilivet og til dels medfører, at der danner sig et skel mellem massen som sådan og partiet som illegal organisation, er det nødvendigt, at partiet tager ledelsen af arbejdernes faglige kamp på et legalt grundlag og strengt forbinder denne kamp med de socialdemokratiske opgaver«. I anledning af denne resolution udbryder Osvobosjdenije: »Vi hilser varmt denne resolution som den sunde fornufts triumf, som et tegn på, at en vis del af det socialdemokratiske parti taktisk har øjnene opladt«.

Nu har læseren alle væsentlige bedømmelser i Osvobosjdenije foran sig. Det ville selvfølgelig være en grov fejltagelse at betragte disse bedømmelser som sande i den forstand, at de skulle stemme med den objektive sandhed. Enhver socialdemokrat vil let opdage, at de vrimler af fejl. Det ville være naivt at glemme, at alle disse bedømmelser er gennemsyret af det liberale bourgeois interesser og synspunkter, at de i den forstand er ganske ensidige og tendentiøse. De genspejler socialdemokratiets synspunkter på samme måde som et konkavt eller konvekst spejl genspejler tingene. Men det ville være en endnu større fejl at glemme, at disse borgerligt-forvrængede bedømmelser til syvende og sidst genspejler bourgeoisiets virkelige interesser, bourgeoisiet som klasse opfatter utvivlsomt rigtigt, hvilke tendenser inden for socialdemokratiet der er fordelagtige, fremmede, beslægtede, sympatiske for bourgeoisiet, og hvilke der er skadelige, hæmmende, fremmede, antipatiske. En borgerlig filosof eller borgerlig skribent vil aldrig kunne forstå socialdemokratiet rigtigt, hverken det mensjevikiske eller det bolsjevikiske socialdemokrati. Men hvis han blot er en nogenlunde kyndig skribent, vil hans klasseinstinkt ikke bedrage ham, og han vil altid i hovedsagen få rigtigt fat i, hvad den eller den strømning inden for socialdemokratiet betyder for bourgeoisiet, selv om han nok giver en bagvendt fremstilling af den. Vor fjendes klasseinstinkt, hans klasse-mæssige bedømmelse bør enhver bevidst orienteret proletar derfor altid vie den alvorligste opmærksomhed.

Hvad siger det russiske bourgeois klasseinstinkt gennem osvobosjdentsernes mund da til os?

Det udtrykker ganske klart sin tilfredshed med nyiskris-
mens tendenser, det roser den for realisme, nøgternhed,
den sunde fornufts sejr, resolutionernes saglighed, den
taktiske opladthed, den praktiske indstilling osv. – og ud-
trykker sin utilfredshed med 3. kongres' tendenser, det
dadler den for snæverhed, revolutionisme, oprørslyst, af-
visning af praktisk-nyttige kompromis'er osv. Klassein-
stinktet tilhviser netop bourgeoisiet det, som gentagne
gange med ganske nøjagtigt materiale er blevet påpeget
i vor litteratur, nemlig: at nyiskristerne udgør den oppor-
tunistiske og deres modstandere den revolutionære fløj af
det nuværende russiske socialdemokrati. De liberale kan
ikke andet end billige den førstes tendenser, de kan ikke
andet end dadle den sidstes tendenser. De liberale forstår
som bourgeoisiets ideologer udmærket, at det er fordelag-
tigt for bourgeoisiet, når »praktisk indstilling, nøgternhed,
saglighed«, præger arbejderklassen, dvs., når dens virke-
felt faktisk holdes inden for kapitalismens rammer og be-
grænses til reformer, faglig kamp osv. Det farlige og il-
devarslende for bourgeoisiet ligger i proletariats »re-
volutionistiske snæverhed« og dets stræben efter i sine
klasseopgavers interesse at vinde den førende rolle i en
altomfattende russisk folkerevolution.

At dette virkelig er, hvad osvobosjdentserne mener med
ordet »realisme«, ses blandt andet af Osvobosjdjenijes og
hr. Struves tidligere anvendelse af det. Selv Iskra har måt-
tet indrømme, at *dette* er betydningen af den osvobosjdent-
siske »realisme«. Tænk f.eks. på artiklen »Det er på tide!«
i tillægget til nr. 73—74 af Iskra. Denne artikels forfatter
(der på det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis
2. kongres konsekvent udtrykte »sumpen«s synspunkter)
sagde direkte som sin mening, at »Akimov på kongressen
snarere spillede rollen som opportunismens genfærd end
som dens virkelige repræsentant«. Og Iskras redaktion var
nødt til på stedet at berigtige forfatteren af artiklen »Det er
på tide!«, idet den i en fodnote erklærede:

»Vi kan ikke tilslutte os denne mening. Kam. Akimovs
programatiske synspunkter er tydeligt mærket med oppor-
tunismens stempel, hvilket også kritikeren i Osvobosjdjenije ind-
rømmer – idet han i et af dets sidste numre bemærker, at kam.

Akimov slutter sig til den 'realistiske' – læs: revisionistiske – ret-
ning.«*)

Selv Iskra ved altså udmærket, at den osvobosjdentsiske
»realisme« netop er opportunisme og ikke noget andet. Når
nu Iskra angriber den »liberale realisme« (Iskra nr. 102),
men tier om, hvorledes de *liberale roste bladet* for realis-
me, så forklares denne fortællelse ved, at den slags ros er
bitrere end nogen dadel. Den slags ros (det var ikke til-
fældigt og ikke første gang, Osvobosjdjenije udtalte den)
viser nemlig slægtskabet mellem den liberale realisme og
de tendenser til socialdemokratisk »realisme« (læs: oppor-
tunisme), som lyser ud af enhver af nyiskristernes resolu-
tioner, takket være hele deres taktiske standpunkts fejl-
agtighed.

Det russiske bourgeois har i virkeligheden allerede i
fuldt mål åbenbaret sin inkonsekvens og egoisme i »hele
folkets« revolution, – åbenbaret det både gennem hr.
Struves betragtninger, gennem hele tonen og indholdet i
de liberale aviser som helhed, og gennem karakteren af de
politiske aktioner, der udføres af semstvolfolkene som hel-
hed, af de intellektuelle som helhed, i det hele taget af alle
mulige tilhængere af de herrer Trubetskoj, Petrunkevitsj,
Roditjev og co. Bourgeoisiet forstår naturligvis ikke altid
klart, men opfatter i det store og hele udmærket gennem
sin klassefølelse på den ene side, at proletariatet og
»folket« er nyttigt for *dets* revolution som kanonføde, som
stormbuk mod selvherskerdømmet, på den anden side, at
proletariatet og de revolutionære bønder er frygteligt farli-
ge for det i tilfælde af, at de vinder »den afgørende sejr over
tsarismen« og fører den demokratiske revolution til ende.
Derfor stræber bourgeoisiet af al kraft efter at få proleta-
riatet til at nøjes med en »beskeden« rolle i revolutionen,
at få det til at være så nøgternt, praktisk og realistisk som
muligt, at få dets virksomhed bestemt af princippet: »Man
risikerer, at bourgeoisiet svigter«.

De intelligente bourgeois'er ved godt, at de ikke kan
komme uden om arbejderbevægelsen. Derfor optræder de
slet ikke mod arbejderbevægelsen, slet ikke mod proletari-

*) I manuskriptet følger videre: »(Sammenlign flyvebladet En Tjenstvillig Liberal,
udg. af Vperjod)« (Se Samlede Værker, 5. udg., bd. 9, s. 71 f. – Red).

atets klassekamp, – nej, de bukker og skraber endog på enhver måde for strejkefriheden, den kulturelle klassekamp, da de forstår arbejderbevægelse og klassekamp i brentanosk og hirsch-dunckersk betydning (50). Med andre ord, de er fuldt ud rede til at »tilstå« arbejderne strejke- og foreringsfrihed (som arbejderne faktisk allerede næsten har erobret selv), blot arbejderne afstår fra »oprørstendenser«, fra »snæver revolutionisme«, fra fjendskab mod »praktisk-nyttige« kompromis'er, fra præntioner og ønsker om at præge »den russiske folkerevolution« med *sin* klassekamp, med proletarisk konsekvens, proletarisk beslutsomhed, »plebejisk jakobinisme«. Derfor arbejder de intelligente bourgeois'er i hele Rusland ihærdigt og med tusinde midler og metoder – med bøger* og foredrag, taler og samtaler osv., osv. – på at indpode arbejderne (borgerlig) nøgternhed, (liberal) praktisk indstilling, (opportunistisk) realisme, smag for (brentanosk) klassekamp, for (hirsch-dunckerske) fagforeninger osv. De to sidste paroler er særlig bekvemme for det konstitutionelt-demokratiske eller osvobosjidentsiske partis bourgeois'er, fordi de udvendigt set falder sammen med de marxistiske, ved den lille fortielse og ubetydelige drejning kan de let forveksles med de socialdemokratiske, ja undertiden udgives for socialdemokratiske. Der er f.eks. den legale liberale avis *Rassvet* (51) (vi vil ved lejlighed tale nærmere om den med Proletarijs læsere), der ikke sjældent siger så »dristige« ting om klassekamp, om muligheden af, at bourgeoisiet vil bedrage proletariatet, om arbejderbevægelse, om proletariatets selvvirksomhed osv., osv., at den uopmærksomme læser og den uudviklede arbejder let kan tage dens »socialdemokratisme« for gode varer. Men faktisk er dette en borgerlig forfalskning af socialdemokratismen, en opportunistisk forvanskning og forvrængning af klassekampens begreb.

Hele denne gigantiske borgerlige taskenspillerkunst (gigantisk fordi den er beregnet på at påvirke brede masser) udspringer af tendenser til at reducere arbejderbevægelsen fortrinsvis til fagbevægelse, holde den længst borte fra en selvstændig politik (dvs. en revolutionær politik med det demokratiske diktatur som mål) og opnå, at »den altom-

fattende russiske folkerevolutions idé i deres, arbejderne bevidsthed overskygges af klassekampens idé«.

Som læseren ser, har vi vendt op og ned på Osvobosjdenijes formulering. Det er en fortræffelig formulering, et smukt udtryk for to opfattelser af proletariatets rolle i den demokratiske revolution, den borgerlige opfattelse og den socialdemokratiske. Bourgeoisiet ønsker at begrænse proletariatet til en rent faglig bevægelse og dermed udvirke, at »(den *brentanoske*) klassekampsidé i dets bevidsthed overskygger den altomfattende russiske folkerevolutions idé«, – fuldstændig i stil med »Credo«s bernsteinske forfattere, der fik den »rene arbejderbevægelse«s idé til i arbejderne bevidsthed at overskygge den politiske kamps idé. Socialdemokratiet derimod ønsker at udvikle proletariatets klassekamp således, at proletariatet tager ledende del i den russiske folkerevolution, dvs. fører denne revolution igennem til proletariatets og bøndernes demokratiske diktatur.

Vor revolution er en folkerevolution, – siger bourgeoisiet til proletariatet. – Derfor bør du som særlig klasse begrænse dig til din egen klassekamp, du bør i den »sunde fornufts« navn hovedsagelig interessere dig for fagforeningerne og deres legalisering, du bør regne netop disse fagforeninger for »et særligt vigtigt udgangspunkt for din politiske opdragelse og organisering«, du bør i et revolutionært moment fortrinsvis udarbejde »saglige« resolutioner i lighed med den nyiskristiske, du bør se forstående på resolutioner, der er »venligere indstillet til de liberale«, du bør foretrække ledere, der har tendens til at blive »praktiske ledere af arbejderklassens reelle politiske bevægelse«, du bør »bevare den marxistiske verdensanskuelseres realistiske elementer« (hvis du ulykkeligvis allerede er blevet smittet af denne »uvidenskabelige« katekismus' »strenge formler«).

Vor revolution er en folkerevolution, – siger socialdemokratiet til proletariatet. – Derfor bør du som den mest fremskredne og eneste konsekvent revolutionære klasse stræbe efter at deltage i den, ikke blot på den mest energiske måde, men også på ledende måde. Derfor bør du ikke låse dig inde i en snæver opfattelse af klassekampen og begrænse den hovedsagelig til fagbevægelse, men tværtimod stræbe efter at udvide din klassekamps rammer og indhold

*) F.eks. *Prokopovitj*: »Arbejder-spørgsmålet i Rusland«.

således, at disse rammer *kommer til at omfatte* ikke blot *alle* opgaver i den nuværende, demokratiske, altomfattende russiske folkerevolution, men også opgaverne i den videre socialistiske revolution. Uden at forsømme den faglige bevægelse, uden at kaste vrag på selv det mindste spillerum for legal virksomhed, bør du derfor i revolutionens epoke stille den væbnede opstands opgaver, dannelsen af en revolutionær hær og en revolutionær regering frem i forgrunden som de eneste veje til folkets fuldstændige sejr over tsarismen, til erobring af en demokratisk republik og virkelig politisk frihed.

Det er overflødigt at tale om, hvilken ufuldstændig, inkonsekvent og for bourgeoisiet selvfølgelig sympatisk stilling de nyiskristiske resolutioner har taget i dette spørgsmål, takket være deres fejlagtige »linje«.

II. Kam. Martynovs nye »uddybelse« af spørgsmålet

Lad os gå over til Martynovs artikler i nr. 102 og 103 af Iskra. Det siger sig selv, at vi ikke vil besvare Martynovs forsøg på at påvise urigtigheden af vor og rigtigheden af hans fortolkning af en række citater af Engels og Marx. Disse forsøg er så lidet holdbare, Martynovs udflugter så øjensynlige, spørgsmålet så klart, at det ville være uinteressant at opholde sig ved dem endnu en gang. Enhver tænkende læser vil selv med lethed finde ud af de lidet indviklede spidsfindigheder, der dækker det martynovske tilbagetog over hele linjen, især når de fuldstændige oversættelser, som Proletarijs medarbejdergruppe har forberedt af Engels' brochure »Bakunisterne ved arbejdet« og af Marx' »Henvendelse til centralledelsen til Kommunisternes Forbund« fra marts 1850, udkommer (52). Det er nok at give læseren et enkelt citat af Martynovs artikel for at anskueliggøre hans tilbagetog.

Iskra »anerkender« – siger Martynov i nr. 103, – at »oprettelse af en provisorisk regering er en af revolutionens mulige og formålstjenlige udviklingsveje, og bestrider formålstjenligheden af socialdemokraternes deltagelse i en *borgerlig* provisorisk regering, netop for at de i fremtiden

fuldstændigt kan bemægtige sig statsmaskinen i den socialdemokratiske omvæltnings interesse«. Med andre ord: Iskra har nu indrømmet, at det var urimeligt af bladet at nære sin megen frygt for følgerne af, at den revolutionære regering fik ansvaret for statskassen og bankerne, og at være bange for, at det skulle være farligt og umuligt at overtage »fængslerne« osv. Iskra anretter blot forvirring, ligesom hidtil, og sammenblander det demokratiske og det socialistiske diktatur. Forvirringen er uundgåelig som dækning for tilbagetoget.

Men blandt det nye Iskras forvirringsråder udmærker Martynov sig som forvirringsråd af 1. rang, en forvirringsråd med talent, hvis man må sige sådan. Idet han forvirrer spørgsmålet med sine ihærdige anstrengelser for at »uddybe« det, »udtænker« han næsten altid nye formuleringer, der storartet belyser hele falskheden i hans standpunkt. Husk, hvorledes han i økonomismens epoke »uddybede« Plekhanov og skabte sin formel: »Økonomisk kamp mod arbejdsgiverne og regeringen«. Det er vanskeligt i hele økonomisternes litteratur at finde et mere vellykket udtryk for hele falskheden i denne retning. Sådan er det også nu. Martynov er en nidkær tjener for det nye Iskra, og næsten hver gang, han tager ordet, giver han os et nyt og pragtfuldt materiale til vurdering af det falske nyiskristiske standpunkt. I nr. 102 siger han, at Lenin »ganske stille har erstattet begrebet revolution med begrebet diktatur« (s. 3, spalte 2).

I virkeligheden munder alle nyiskristernes beskyldninger mod os ud i denne beskyldning. Og hvor er vi Martynov taknemmelige for den! Hvilken uvurderlig tjeneste gør han os ikke i kampen mod nyiskristerne ved at levere en sådan formulering af beskyldningen! Jo vist, vi må bede Iskras redaktion om hyppigere at slippe Martynov løs på os for at »uddybe« angrebene på Proletarij og for at give en »sandt principiel« formulering af dem. For jo mere principielt Martynov umager sig for at argumentere, des værre arter det sig for ham, og des tydeligere peger han på hullerne i nyiskrismen, des mere vellykket udfører han en gavnlig pædagogisk operation på sig selv og sine venner: *reductio ad absurdum* (at føre det nye Iskras principper ud i det absurde).

Vperjod og Proletarij »erstatte« begrebet revolution

med begrebet diktatur. Iskra ønsker ikke en sådan »erstatning«. Fuldkommen rigtigt, højtærede kam. Martynov! De har af vanvare sagt en stor sandhed. De har med en *ny* formulering bekræftet vor påstand, at Iskra trasker i halen på revolutionen, forfalder til osvobosjdentsisk formulering af dens opgaver, mens Vperjod og Proletarij giver paroler, der fører den demokratiske revolution fremad.

Det forstår De ikke, kam. Martynov? Da spørgsmålet er så vigtigt, skal vi anstrenge os for at give Den en grundig forklaring.

Den demokratiske revolutions borgerlige karakter viser sig blandt andet i, at en hel række samfundsklasser, -grupper og -lag, der helt og fuldt anerkender privatejendommen og vareøkonomien og ikke formår at overskride disse rammer, i kraft af tingenes logik kommer til erkendelse af selvherskerdømmets og overhovedet det feudale systems udelighed og slutter sig til kravet om frihed. Den borgerlige karakter af *denne* frihed, der kræves af »samfundet« og forsvares af godsejerne og kapitalisterne med strømme af ord (og kun ord!), træder tillige klarere og klarere frem. Samtidig bliver det mere og mere åbenbart, at der er en grundlæggende forskel mellem arbejdernes og bourgeoisiets kamp for friheden, mellem den proletariske og den liberale demokratiske. Arbejderklassen og dens bevidste repræsentanter går fremad og forcerer denne kamp fremad, de er ikke bange for at føre den til ende, men sætter sig tværtimod mål, der går langt videre end selv den mest vidtgående ende af den demokratiske revolution. Bourgeoisiet er inkonsekvent og egoistisk, det accepterer kun ufuldstændigt og hyklerisk frihedens paroler. Alle forsøg på ved et specielt skel, ved specielt udarbejdede »punkter« (i stil med punkterne i Starovers eller konferencens resolutioner) at bestemme de grænser, bag hvilke dette hykleri hos frihedens borgerlige venner eller, om man vil, dette forræderi mod friheden fra dens borgerlige venners side begynder, er uvægerligt dømt til at mislykkes, thi bourgeoisiet, der befinder sig mellem dobbelt ild (selvherskerdømmet og proletariatet), er i stand til ad tusinde veje og med tusinde midler at skifte stilling og paroler, det kan indrette sig efter et skridt til venstre og et skridt til højre og ustandseligt kohandle og sjakre. Den proletariske demokratiske opgave består ikke i at udtænke sådanne

livløse »punkter«, men i utrættelig kritik af den politiske situation, der udvikler sig, i afsløring af nye og atter nye, hidtil uforudsete tilfælde af inkonsekvens og forræderi fra bourgeoisiets side.

Husk forløbet af de politiske fremstød i hr. Struves illegale litteratur, forløbet af socialdemokratiets kamp mod ham, og De vil tydeligt se, hvordan disse opgaver løstes af socialdemokratiet, af forkæmperen for den proletariske demokratiske. Hr. Struve begyndte med en parole af rent sjiipovskart: »Rettigheder og en semstvo med myndighed« (se min artikel i Sarja (53): Semstvoens Forfølgere og Liberalismens Hannibal'er). Socialdemokratiet afslørede ham og skubbede på for at få udformet et konstitutionalistisk program. Da disse »skub« så havde gjort virkning, takket være de revolutionære begivenheders særligt hurtige forløb, omstilledes kampen til demokratiske *næste* spørgsmål: ikke blot forfatning i almindelighed, men ubetinget almindelig, direkte og lige valgret med hemmelig stemmeafgivning. Da vi havde »frataget« fjenden også denne nye position (Osvobosjdenije-forbundets vedtagelse af almindelig valgret), begyndte vi at presse videre frem, vi påviste hykleriet og falskheden i tokammersystemet, osvobosjdentsernes ufuldstændige anerkendelse af den almindelige valgret, ud fra deres *monarkisme* påviste vi deres demokratiske kræmmerkarakter eller anderledes sagt den *bortsjakren* af den store russiske revolutions interesser, som disse pengesækkens osvobosjdentsiske helte præsterede.

Selvherskerdømmets barbariske stædighed, borgerkrigens gigantiske fremskridt, den håbløse situation, som monarkisterne havde bragt Rusland i, begyndte endelig at gå op for selv de træge hoveder. Revolutionen blev en *kendsgerning*. For at anerkende revolutionen behøvede man ikke længere at være revolutionær. En faktisk opløsning i selvherskerregeringen satte ind, og den fortsattes for øjnene af alle. Som en liberal (hr. Gredeskul) ganske rigtigt bemærkede i den legale presse, opstod der en faktisk ulydighed mod denne regering. Trods al sin tilsyneladende styrke stod selvherskerdømmet magtesløst, den fremvoksende revolutions begivenheder begyndte simpelt hen at skyde denne i levende live rådnende snylter organisme til side. Eftersom de liberale bourgeois'er var nødt

til at bygge deres virksomhed (eller rettere sagt deres politiske geschäfte) på de givne forhold, der faktisk var skabt, *begyndte de at indse nødvendigheden af at anerkende revolutionen*. De gør ikke dette, fordi de er revolutionære, men på trods af, at de ikke er revolutionære. De gør det nødtvunget og ugerne, de ser forbitret på revolutionens sejr og beskylder selvherskerdømmet for revolutionisme, fordi det ikke vil have en handel, men ønsker kamp på liv og død. Som fødte kræmmere hader de kamp og revolution, men omstændighederne tvinger dem til at stille sig på revolutionens grund, fordi der ikke findes anden grund under fødderne.

Vi overværer et højst lærerigt og højst komisk skuespil. Den borgerlige liberalismes prostituerede forsøger at klæde sig i revolutionens toga. Osvobosjdentserne – risum teneatis, amici!* – osvobosjdentserne begynder at tale i revolutionens navn! Osvobosjdentserne begynder at forsikre, at »de ikke frygter revolutionen« (hr. Struve i nr. 72 af Osvobosjdjenije)!!! Osvobosjdentserne udtaler, at de agter »at stå i spidsen for revolutionen«!!!

Dette er et overordentlig betydningsfuldt fænomen, der karakteriserer ikke blot udviklingen af den borgerlige liberalisme, men endnu mere udviklingen af de reelle fremgange, hvormed den revolutionære bevægelse har *tiltvunget* sig anerkendelse. Selv bourgeoisiet begynder at føle, at det er fordelagtigere at stille sig på revolutionens grund – i den grad er selvherskerdømmet rokket. Men på den anden side – dette fænomen, der vidner om, at hele bevægelsen hæves til et nyt, højere trin, stiller os også nye, også højere opgaver. Bourgeoisiets anerkendelse af revolutionen kan ikke være oprigtig, uanset den eller den borgerlige ideologs personlige hæderlighed. Bourgeoisiet kan ikke lade være at føre egoisme og inkonsekvens, kræmmerånd og små reaktionære kneb med sig også til dette højere stadium af bevægelsen. Vi må nu formulere revolutionens nærmeste *konkrete* opgaver *anderledes* for at holde vort program og for at udvikle vort program. Det, der var tilstrækkeligt i går, er *utilstrækkeligt i dag*. I går var kravet om anerkendelse af revolutionen måske tilstrækkeligt til at være den førende demokratiske parole. Nu er dette for lidt.

*) Kan I bare jer for at le, venner!

Revolutionen har tvunget selv hr. Struve til at anerkende den. Nu kræves der af den fremskredne klasse, at den nøjagtigt fastlægger *selve indholdet* af denne revolutions aktuelle og uopsættelige opgaver. Selv om herrer som Struve anerkender revolutionen, stikker de dog uafledigt deres æselører frem, de kvæder på ny den gamle vise om, at en fredelig udgang er mulig, at *Nikolaj* kan kalde de herrer osvobosjdentserne til magten osv. osv. De herrer osvobosjdentserne anerkender revolutionen, for at de med så meget mindre fare for sig selv kan få denne revolution af vejen, forråde den. For os drejer det sig nu om at vise proletariatet og hele folket, at parolen revolution er utilstrækkelig, at påvise nødvendigheden af en klar og utvetydig, konsekvent og beslutsom fastlæggelse af *selve indholdet* i revolutionen. Men en sådan fastlæggelse giver i sig selv den parole, der alene formår at formulere revolutionens »afgørende sejr« rigtigt, parolen: proletariatets og bøndernes revolutionære demokratiske diktatur (54).

Misbrug af ord er et helt almindeligt fænomen i politik. »Socialister« f.eks., det kaldte sig både tilhængere af den engelske borgerlige liberalisme (»Vi er alle socialister nu«, »We are all socialists now,« sagde Harcourt) og tilhængere af Bismarck og venner af pave Leo XIII. Ordet »revolution« er også velegnet til misbrug, og på et vist stadium af bevægelsens udvikling er et sådant misbrug uundgåeligt. Da hr. Struve gav sig til at tale i revolutionens navn, kom vi uvilkårligt til at tænke på Thiers. Nogle dage før februarrevolutionen /Frankrig 1848/ fik denne uhyrlige dværg, denne ideale legemliggørelse af bourgeoisiets politiske korrupsion, færtten af den optrækkende storm fra folkets side. Han erklærede da fra parlamentets talerstol, at han *tilhørte revolutionens parti!* (Se Marx' Borgerkrigen i Frankrig (55)). Den politiske betydning af osvobosjdentsernes overgang til revolutionens parti er *ganske identisk* med Thiers' overgang. Da de russiske Thiers'er gav sig til at tale om deres tilhørsforhold til revolutionens parti, betød det, at parolen revolution var blevet utilstrækkelig, intetsigende, at den ikke bestemte nogen opgave, for revolutionen var blevet en kendsgerning, de mest brogede elementer styrtede over på dens side.

Hvad vil revolution nemlig sige fra et marxistisk synspunkt? Sønderbrydning med magt af en forældet politisk

overbygning, hvis forhold til nye produktionsrelationer udgør en modsigelse, der på et vist tidspunkt har fremkaldt dens sammenbrud. Modsigelsen mellem selvherskerdømmet og hele det kapitalistiske system i Rusland og alle landets borgerlig-demokratiske udviklingsbehov har nu fremkaldt et så meget stærkere sammenbrud, jo længere denne modsigelse er blevet kunstigt opretholdt. Overbygningen knager i alle sømme, den giver efter for presset og svækkes. Folket må selv, i skikkelse af vidt forskellige klassers og gruppers repræsentanter, skabe sig en ny overbygning. På et vist punkt af udviklingen bliver den gamle overbygnings udelighed klar for alle. Alle anerkender revolutionen. Nu er det opgaven at bestemme, akkurat *hvilke* klasser der skal bygge den nye overbygning og *akkurat hvordan*. Uden en sådan bestemmelse er parolen revolution i det givne øjeblik tom og indholdsløs, for selvherskerdømmets svaghed gør både storfyrsterne og Moskovskije Vedomosti (56) til »revolutionære«! Uden en sådan bestemmelse kan der ikke være tale om at opstille den fremskredne klassers fremskredne demokratiske opgaver. Denne bestemmelse har man imidlertid i parolen: proletariats og bøndernes demokratiske diktatur. Denne parole bestemmer både de klasser, som de nye »opbyggere« af den nye overbygning kan og skal støtte sig til, og dens karakter (»demokratisk« diktatur til forskel fra socialistisk) og måden at bygge på (diktatur, dvs. voldelig undertrykkelse af voldelig modstand, bevæbning af folkets revolutionære klasser). Den der ikke nu anerkender parolen revolutionær-demokratisk diktatur, parolen revolutionær hær, revolutionær regering, revolutionære bondekomiteer, han står enten håbløst uforstående over for revolutionens opgaver og forstår ikke at bestemme dens nye og højere opgaver, som øjeblikket rejser, eller han bedrager folket, forråder revolutionen og misbruger parolen »revolution«.

Det første er tilfældet med kam. Martynov og hans venner. Det andet med hr. Struve og hele det »konstitutionelt-demokratiske« semstvo-parti.

Kam. Martynov var så opfindsom og vittig, at han beskyldte os for at »erstatte« begrebet revolution med diktatur, netop da revolutionens udvikling krævede bestemmelse af revolutionens opgaver ved hjælp af parolen diktatur! Kam. Martynov havde faktisk igen det uheld, at han be-

fant sig bagude, at han havnede på det næstsidste trin, at han *stod på osvobosjdismens niveau*, for netop til det osvobosjdentsiske politiske standpunkt, dvs. til det liberale monarkistiske bourgeois interesser svarer nu anerkendelsen af »revolutionen« (i ord) og modstanden mod at anerkende proletariats og bøndernes demokratiske diktatur (dvs. revolutionen i gerning). Det liberale bourgeois udtaler sig nu gennem hr. Struve for revolutionen. Det bevidst orienterede proletariat kræver gennem de revolutionære socialdemokrater proletariats og bøndernes diktatur. Og her blander vismanden fra det nye Iskra sig i striden og råber: Vogt jer for at »erstatte« begrebet revolution med begrebet diktatur! Vel, er sandheden så ikke den, at nyiskristernes urigtige standpunkt fordømmer dem til hele tiden at sjokke i hælene på osvobosjdismen?

Vi har påvist, at osvobosjdentserne (ikke uden indflydelse af stimulerende skub fra socialdemokratiet) trin for trin har flyttet sig længere hen imod en anerkendelse af demokratismen. Til at begynde med stod spørgsmålet i vor diskussion med dem således: en sjipovsk affære (rettigheder og en semstvo med myndighed) eller konstitutionalisme? Derefter, begrænsede valg eller almindelig valgret? Videre: anerkendelse af revolutionen eller en kræmmerhandel med selvherskerdømmet? Endelig, nu: anerkendelse af revolutionen uden proletariats og bøndernes diktatur eller anerkendelse af kravet om disse klassers diktatur i den demokratiske revolution? Det er muligt og sandsynligt, at de herrer osvobosjdentsere (om det bliver de nuværende eller deres efterfølgere på det borgerlige demokratiske venstrefløj er ligegyldigt) vil komme endnu et trin op, dvs. med tiden (måske til den tid, da kam. Martynov også kommer et trin op) vil anerkende også parolen diktatur. Dette vil endda uundgåeligt blive tilfældet, hvis den russiske revolution udvikler sig heldigt og når frem til den afgørende sejr. Hvordan bliver da socialdemokratiets stilling? Den nuværende revolutions fuldstændige sejr vil blive afslutningen af den demokratiske omvæltning og begyndelsen til den afgørende kamp for en socialistisk omvæltning. Virkeliggørelsen af den nuværende bondebefolknings krav, reaktionens fuldstændige nederlag, erobringen af den demokratiske republik vil blive den fuldstændige afslutning på bourgeoisiets og endda småborgerskabets revolutionslyst,

og vil blive begyndelsen til proletariatets virkelige kamp for socialismen. Jo mere fuldstændig den demokratiske omvæltning bliver, des hurtigere, bredere, renere, mere beslutsomt vil denne nye kamp udfolde sig. Parolen »demokratisk« diktatur udtrykker også den nuværende revolutions historisk-begrænsede karakter og nødvendigheden af på grundlag af de nye tilstande at føre en ny kamp for arbejderklassens fuldstændige befrielse fra ethvert åg og enhver udbytning. Med andre ord: Når det demokratiske bourgeoisie eller småborgerskabet flytter sig endnu et trin frem, når ikke blot revolutionen, men også revolutionens fuldstændige sejr bliver en kendsgerning, – da vil vi (måske under frygtelige hyl fra fremtidens nye Martynover) »erstatte« parolen demokratisk diktatur med parolen proletariatets socialistiske diktatur, dvs. den fuldstændige socialistiske omvæltning.

III. Den vulgære borgerlige fremstilling af diktatur og Marx' syn på det

I de anmærkninger, Mehring skrev til sin udgave af Marx' artikler fra *Neue Rheinische Zeitung* i 1848, fortæller han, at den borgerlige litteratur blandt andet rettede følgende bebrejdelse mod dette blad: *Neue Rheinische Zeitung* havde angiveligt krævet »øjeblikkelig indførelse af diktaturet som eneste middel til virkeliggørelse af demokratiet« (Marx, Nachlass, bd. III, s. 53) (57). Fra et vulgært borgerligt synspunkt udelukker begreberne diktatur og demokrati hinanden. Bourgeois'en, der ikke forstår klassekampens teori og er vant til på den politiske arena at se et småskårent mundhuggeri mellem forskellige kredse og kliker i bourgeoisiet, opfatter diktatur som afskaffelse af alle demokratiets friheder og garantier, som alle hånde vilkårlighed, alle hånde magtmisbrug i diktatornes personlige interesse. Egentlig er det netop også dette vulgære borgerlige synspunkt, der skinner igennem hos vor Martynov, idet han i slutningen af sit »nye felttog« i det nye Iskra forklarer Vperjods og Proletarij's forkærlighed for parolen diktatur med, at Lenin »er meget opsat på at prøve lykken« (Iskra nr. 103, s. 3, sp. 2). Denne nydelige forklaring

står ganske på højde med de borgerlige beskyldninger mod *Neue Rheinische Zeitung* for at prædike diktatur. Følgelig var også Marx grebet – blot ikke af »socialdemokrater«, men af borgerlige liberale i at »erstatte« begrebet revolution med begrebet diktatur. For at forklare Martynov begrebet en klasses diktatur til forskel fra en persons diktatur og et demokratisk diktaturs opgaver til forskel fra et socialistisk diktaturs, er det ingen skade til at opholde sig ved *Neue Rheinische Zeitungs* synspunkter.

»Enhver provisorisk statsordning efter en revolution« – skrev *Neue Rheinische Zeitung* den 14. september 1848, »kræver et diktatur og tilmed et energisk diktatur. Vi har lige fra begyndelsen bebrejdet Camphausen« (preussisk ministerpræsident efter den 18. marts 1848), »at han ikke optrådte diktatorisk, at han ikke straks knuste og ikke fjernede resterne af de gamle institutioner. Mens altså hr. Camphausen lullede sig ind i konstitutionelle drømmerier, styrkede det slagte parti (dvs. reaktionens parti) sine positioner i bureaukratiet og i hæren, og begyndte endog her og der at vove sig ud i åben kamp.« (58)

Med disse ord – siger Mehring med rette – har *Neue Rheinische Zeitung* i få sætninger opsummeret det, som bladet udførligt har udviklet i lange artikler om ministeriet Camphausen. Hvad siger da disse ord af Marx os? At en provisorisk revolutionær regering må optræde diktatorisk (en sætning, som Iskra med sin skyhed over for parolen diktatur slet ikke kunne forstå), – at dette diktaturs opgave er at tilintetgøre resterne af de gamle institutioner (netop det, der er klart fremhævet i resolutionen fra RS-DAP's 3. kongres om kampen mod kontrarevolutionen, og som er udeladt i konferencens resolution, hvad vi har påvist ovenfor). Endelig for det tredje følger det af disse ord, at Marx hudflettede de borgerlige demokrater, fordi de hengav sig til »konstitutionelle drømmerier« i en tid med revolution og åben borgerkrig. Hvad der ligger i disse ord, ses klart af *Neue Rheinische Zeitungs* artikel af 6. juni 1848. »En konstituerende nationalforsamling« – skrev Marx – »bør fremfor alt være en aktiv, revolutionært aktiv forsamling. Men Frankfurt-forsamlingen beskæftiger sig med parlamentariske skolestile og lader regeringerne handle. Lad os antage, at det lykkes dette lærde kollegium efter den allermødteste overvejelse at udarbejde den bed-

ste dagsorden og den bedste forfatning. Hvad nytter så den bedste dagsorden og den bedste forfatning, hvis regeringerne i mellemtiden har sat bajonetterne på dagsordenen?» (59)

Dette ligger der i parolen diktatur. Deraf kan man se, hvordan Marx ville stille sig til resolutioner, der kalder en »beslutning om at organisere en konstituerende forsamling« for den afgørende sejr, eller som opfordrer til at »forblive den yderste revolutionære oppositions parti«!

De store spørgsmål i folkenes liv afgøres kun af magt. De reaktionære klasser selv plejer at være de første, der griber til magtanvendelse, til borgerkrig, og »sætter bajonetterne på dagsordenen«, som det russiske selvherskerdømme har gjort og fortsat gør, systematisk og ihærdigt, altid og alle vegne, begyndende med 9. januar. Men når en sådan situation er opstået, når bajonetterne virkelig er kommet øverst på den politiske dagsorden, når opstanden har vist sig nødvendig og uopsættelig, – da bliver konstitutionelle drømmerier og skolestile i parlamentarisme kun et dække over, at bourgeoisiet »svigter« revolutionen. Den virkelige revolutionære klasse må da netop fremsætte parolen diktatur.

Vedrørende dette diktaturs opgaver skrev Marx yderligere i Neue Rheinische Zeitung: »Nationalforsamlingen behøvede blot alle vegne at optræde diktatorisk mod de udlevede regeringers reaktionære overgreb, og den ville have erobret en sådan styrke i folkemeningen, at alle bajonetter og bøssekolber ville blive splintret derved... Men denne forsamling keder det tyske folk i stedet for at rive det med sig eller lade sig rive med af det«. (60) Nationalforsamlingen burde efter Marx' mening »have fjernet alt det, der stred mod folkesuveræniteten, fra den faktisk eksisterende tilstand i Tyskland«, for derefter at »befæste den revolutionære grundvold, den står på, og sikre revolutionens erobring, folkesuveræniteten, mod alle angreb«. (61)

Følgelig henhørte de opgaver, som Marx stillede den revolutionære regering eller diktaturet i 1848, ifølge deres indhold især til den *demokratiske* omvæltning: forsvar mod kontrarevolutionen og faktisk fjernelse af alt, hvad der stred mod folkesuveræniteten. Dette er intet andet end et revolutionær-demokratisk diktatur.

Og nu videre: Hvilke klasser kunne og skulle efter Marx'

mening løse denne opgave (virkelig føre princippet om folkesuveræniteten igennem til bunds og tilbageslå kontrarevolutionens angreb)? Marx taler om »folket«. Men vi ved, at han altid førte en ubønhørlig kamp mod de småborgerlige illusioner om, at »folket« er en enhed, og at der ikke findes klassekamp inden for folket. Når Marx anvendte ordet »folket«, brugte han ikke dette ord til at udvise klasseforskellene, men sammenfattede deri bestemte elementer, der er i stand til at føre revolutionen til ende.

Efter det berlinske proletariats sejr den 18. marts – skrev Neue Rheinische Zeitung – viste revolutionens resultater sig at være tvedelte: »På den ene side folkebevæbningen, foreningsretten, den faktiske erobring af folkesuveræniteten, på den anden side monarkiets bevarelse og regeringen Camphausen-Hanseman, dvs. en regering af repræsentanter for storbourgeoisiet. Revolutionen havde således to rækker af resultater, der uvægerligt måtte komme i konflikt. Folket havde sejret, det havde erobret sig friheder af en afgjort demokratisk karakter, men det umiddelbare herredømme overgik ikke i dets, men i storbourgeoisiets hænder. Kort sagt: revolutionen blev ikke fuldført. Folket havde tilladt, at der dannedes et ministerium af storbourgeois'er, og disse storbourgeois'er viste straks deres tendenser ved, at de foreslog den gammelpreussiske adel og bureaukratiet en alliance. Arnim, Kanitz og Schwerin indtrådte i ministeriet.

Storbourgeoisiet, der til enhver tid var antirevolutionært, sluttede angrebs- og forsvarsforbund med reaktionen af frygt for folket, dvs. for arbejderne og det demokratiske bourgeoisie. (Vor kursiv.) (62)

Altså er ikke blot en »beslutning om at organisere en konstituerende forsamling« utilstrækkelig til at være den afgørende sejr for revolutionen, men selv en faktisk indkaldelse af den er ikke nok! Selv efter den delvise sejr i en væbnet kamp (Berlin-arbejdernes sejr over tropperne den 18. marts 1848) er en »uafsluttet«, »ikke-fuldført« revolution mulig. Hvoraf afhænger da dens fuldførelse? Den afhænger af, hvem det umiddelbare herredømme overgår til: til folk som Petrunkevitch og Roditjev, det vil sige folk som Camphausen og Hanseman, eller til *folket*, dvs. arbejderne og det demokratiske bourgeoisie. I første tilfælde vil bourgeoisiet få magten, og proletariatet – »frihed til kri-

tik«, frihed til at »forblive den yderste revolutionære op-positions parti«. Bourgeoisiet vil straks efter sejren slutte forbund med reaktionen (dette ville uvægerligt også ske i Rusland, hvis f.eks. Petersborg-arbejderne vandt en delvis sejr i en gadekamp mod tropperne og overlod regeringens dannelse til de herrer Petrunkevitch og co.). I det andet tilfælde ville det revolutionær-demokratiske diktatur være muligt, dvs. revolutionens fuldstændige sejr.

Tilbage står nu nøjere at bestemme, hvad Marx egentlig forstod ved »det demokratiske bourgeoisi« (demokratische Bürgerschaft), som han sammen med arbejderne kaldte folket i modsætning til storbourgeoisiet?

Et klart svar på dette spørgsmål giver følgende sted i Neue Rheinische Zeitungs artikel den 29. juli 1948: »... Den tyske revolution af 1848 er kun en parodi på den franske revolution af 1789.

Den 4. august 1789, tre uger efter stormen på Bastillen, fik det franske folk på én dag bugt med alle feudale byrder.

Den 11. juli 1848, fire måneder efter martsbarrikaderne, fik de feudale byrder bugt med det tyske folk, teste Gierke cum Hansemanno*.

Det franske bourgeoisi af 1789 lod ikke et øjeblik sine forbundsfæller bønderne i stikken. Det vidste, at grundlaget for dets herredømme var tilintetgørelsen af feudalismen på landet, skabelsen af en fri, jordejende bondeklasse.

Det tyske bourgeoisi af 1848 forråder uden mindste betænkning bønderne, dets naturligste forbundsfæller, kød af dets kød, uden hvilke det er magtesløst over for adelen.

Bevarelsen af de feudale rettigheder, sanktionering af dem i form af en (illusorisk) afløsning – det er resultatet af den tyske revolution 1848. Bjerget fødte en mus«. (63)

Dette er et meget lærerigt sted, der giver os fire vigtige teser: 1) Den ufuldførte tyske revolution adskiller sig fra den fuldførte franske ved, at bourgeoisiet ikke alene for-

*) »Vidner: Gierke med Hansemann«. Hansemann repræsenterer som minister storbourgeoisiets parti (på russisk: Trubetskoj eller Rodytjev osv.). Gierke var landbrugsminister i ministeriet Hansemann og have udarbejdet et forslag, et »dristigt« forslag til »afskaffelse af de feudale byrder«, angiveligt »uden erstatning«, i virkeligheden tilsigtede det kun afskaffelse af de små og uvæsentlige byrder, men bevarelse eller afløsning af de mere væsentlige. Hr. Gierke var noget i retning af russiske herrer som Kablukov, Manuilov, Hertsenstein og lignende borgerligt-liberale bondevenner, der vil »udvide bøndernes jordbesiddelse«, men ikke vil gå godsejerne for nær.

rådte demokratismen i almindelighed, men bønderne i særdeleshed. 2) Grundlaget for en fuldstændig gennemførelse af den demokratiske omvæltning er skabelsen af en fri bondeklasse. 3) Skabelsen af en sådan klasse betyder afskaffelse af de feudale byrder, ødelæggelse af feudalismen, men langt fra en socialistisk omvæltning. 4) Bønderne er bourgeoisiets, nemlig det demokratiske bourgeois »naturligste« forbundsfæller, uden hvilke det er »magtesløst« over for reaktionen.

Når man foretager passende forandringer af de konkrete nationale særegenheder og sætter livegenskab i stedet for feudalisme, er alle disse sætninger fuldt ud anvendelige også på Rusland 1905. Det er utvivlsomt, at når vi drager læren af Tysklands erfaring, som belyst af Marx, kan vi ikke komme til nogen anden parole for revolutionens afgørende sejr end: proletarietets og bøndernes revolutionær-demokratiske diktatur. Det er utvivlsomt, at hovedbestandelene af det »folk«, som Marx i 1848 stillede op mod den stridbare reaktion og det forræderiske bourgeoisi, er proletariet og bønderne. Det er utvivlsomt, at også hos os i Rusland vil det liberale bourgeoisi og de herrer osvobodsensere nu og i fremtiden forråde bønderne, dvs. forsøge af klare frisag med en falsk reform og stille sig på godsejernes side i den afgørende kamp mellem dem og bønderne. Kun proletariet er i stand til helt ud at støtte bønderne i denne kamp. Endelig er det utvivlsomt, at også hos os i Rusland vil bondekampens sejr, dvs. al jordens overgang til bønderne, betyde en fuldstændig demokratisk omvæltning og være det sociale rygstød for den fuldførte revolution, men langt fra være en socialistisk omvæltning og ikke nogen »socialisering«, som småborgerskabets ideologer, de socialrevolutionære taler om. Bondeopstandens fremgang, den demokratiske revolutions sejr renser kun vejen for en virkelig og afgørende kamp for socialismen på den demokratiske republiks grundlag. Som jordejende klasse vil bønderne i denne kamp spille den samme forræderiske og ustabile rolle, som bourgeoisiet nu spiller i kampen for demokratiet. At glemme dette er at glemme socialismen, at bedrage sig selv og andre vedrørende proletarietets sande interesser og opgaver.

For ikke at efterlade nogen huller i fremstillingen af Marx' synspunkter i 1848 er det nødvendigt at påpege en

afgørende forskel mellem det daværende tyske socialdemokrati (eller proletarietets kommunistiske parti, for at tale i den tids sprog) og det nuværende russiske socialdemokrati. Lad os give ordet til Mehring:

»Neue Rheinische Zeitung havde betrådt den politiske arena som 'demokratiets organ', og selv om man ikke kan undgå at se den røde tråd, der går gennem alle dets artikler, så forsvarede det umiddelbart mere den borgerlige revolutions interesser mod enevælde og feudalisme end proletarietets interesse mod bourgeoisiets. Om den særlige arbejderbevægelse i revolutionsårene er der lidet at finde i dets spalter, selv om man naturligvis ikke må glemme, at der desuden to gange om ugen udkom et særligt organ for Kölns arbejderforening, redigeret af Moll og Schapper (64). I hvert fald falder det den moderne læser i øjnene, hvor ringe interesse Neue Rheinische Zeitung skænkede den daværende tyske arbejderbevægelse, skønt dennes bedste hoved, Stephan Born, havde lært af Marx og Engels i Paris og Bruxelles og i 1848 korresponderede til deres avis fra Berlin. Born fortæller i sine 'Erindringer', at Marx og Engels aldrig har sagt ét misbilligende ord om hans arbejderagitation. Men Engels' senere udtalelser gør den formodning sandsynlig, at de var utilfredse i det mindste med arten af denne agitation. Deres utilfredshed var berettiget for så vidt, som Born måtte gøre mange indrømmelser til den endnu temmelig uudviklede klassebevidsthed, som var karakteristisk for proletariet i størstedelen af Tyskland, indrømmelser, der ikke kunne stå for en kritik ud fra Det kommunistiske Manifests synspunkter. Deres utilfredshed var mindre berettiget, for så vidt som Born alligevel var i stand til at holde sin agitation på et forholdsvis højt niveau... Uden tvivl havde Marx og Engels historisk og politisk ret, når de først og fremmest så arbejderklassens vigtigste interesse i mest muligt at fremme den borgerlige revolution... Alligevel er det en kendsgerning, at de i april 1849 udtalte sig for en specifik arbejderorganisation og besluttede at deltage i den arbejderkongres, der forberedtes især af proletarietet øst for Elben (Østpreussen), et strålende bevis på, hvorledes arbejderbevægelsens elementære instinkt er i stand til at korrigere de mest geniale tænkeres opfattelser.« (65)

Altså først i april 1849, efter næsten et helt års udgivelse

af det revolutionære blad (Neue Rheinische Zeitung begyndte at udkomme 1. juni 1848) udtalte Marx og Engels sig for en særlig arbejderorganisation! Indtil da havde de simpelt hen ledet et »organ for demokratiet«, der ikke med noget organisatorisk bånd var knyttet til et selvstændigt arbejderparti! Denne kendsgerning – uhørt og utrolig efter vort nuværende synspunkt – viser klart, hvilken uhyre forskel der er mellem det daværende tyske og det nuværende russiske socialdemokratiske arbejderparti. Dette faktum viser os, hvor mange gange mindre bevægelsens proletariske træk, dens proletariske strømning kom til udtryk i den tyske demokratiske revolution (takket være Tysklands tilbageståenhed i 1848 både i økonomisk og politisk henseende – splittelsen i småstater). Dette må man ikke glemme (sådan som f.eks. Plekhanov* gør) ved vurderingen af Marx' gentagne erklæringer i denne og den lidt senere epoke om nødvendigheden af en selvstændig organisation for proletarietets parti. Først af den demokratiske revolutions erfaring, næsten et år senere, drog Marx denne praktiske slutning, så spidsborgerlig og småborgerlig var dengang hele atmosfæren i Tyskland. For os er denne slutning en gammelkendt og solid erhvervelse, udsprunget af et halvt århundredes erfaringer i det internationale socialdemokrati, med denne erhvervede erfaring *begyndte* vi organiseringen af det russiske socialdemokratiske arbejderparti. Hos os kan der f.eks. slet ikke være tale om, at proletarietets revolutionære blade skulle stå uden for proletarietets socialdemokratiske parti, at de noget øjeblik kunne optræde simpelt hen som »organer for demokratiet«.

Men denne modsætning, som knapt var begyndt at komme til syne mellem Marx og Stephan Born, eksisterer hos os i så meget mere udviklet form, den proletariske strømning gør sig stærkere gældende i vor revolutions demokratiske flod. Når Mehring taler om Marx' og Engels' formentlige utilfredshed med Stephan Borns agitation, udtrykker han sig alt for mildt og undvigende. Her er, hvad Engels skrev om Born i 1885 (i forordet til Afsløringer om Kommunistprocessen i Köln, Zürich, 1885):

Medlemmerne af Kommunisternes Forbund (66) stod overalt i spidsen for den yderste demokratiske bevægelse

* Teksten i parentes blev udeladt i de trykte udgaver. – Red. 136

og beviste dermed, at forbundet var en fremragende skole for revolutionær virksomhed. »Sætteren Stephan Born, tidligere aktivt medlem af forbundet i Bruxelles og Paris, grundlagde i Berlin et 'arbejderbroderskab', der fik en betydelig udbredelse og opretholdtes indtil 1850. Born, en meget talentfuld ung mand, havde imidlertid lidt for travlt med at blive en stor mand som politiker. Han 'forbrødrede' sig med det mest brogede selskab, blot for at samle en skare om sig, og var aldeles ikke den, der kunne bringe enhed i modsatte strømninger og lys i kaos. I hans forenings officielle publikationer blandedes Det kommunistiske Manifests synspunkter derfor hulter til bulter med lavsmæssige levn og ønsker, stumper fra Louis Blanc og Proudhon, beskyttelsestold osv., kort sagt, man ville gøre alle tilpas. *Specielt blev der organiseret strejker, fagforeninger og produktionskooperativer, men man glemte, at det navnlig drejede sig om ved hjælp af politiske sejre først og fremmest at erobre sig det spillerum, der i længden alene kunne give mulighed for at gennemføre sådanne sager* (vor kursiv). Da så reaktionens sejr fik dette broderskabs anførere til at føle nødvendigheden af direkte deltagelse i den revolutionære kamp, blev de naturligvis forladt af den udviklede masse, der havde grupperet sig omkring dem. Born deltog i opstanden i Dresden i maj 1849 og reddede sig ved et lykkeligt tilfælde. Arbejderbroderskabet havde imidlertid eksisteret ved siden af proletariats store politiske bevægelse som en speciel forening, der for størstedelen kun eksisterede på papiret og spillede en så underordnet rolle, at reaktionen først fandt det nødvendigt at lukke det i 1850 og dets underafdelinger først mange år senere. Born, som egentlig hed Buttermilch (Kærnemælk*), blev derfor

*) Borns virkelige navn var Buttermilch. Ved oversættelsen af Engels gjorde jeg her en fejl i første udgave, idet jeg ikke tog ordet Buttermilch for hans virkelige navn, men for et øgenavn. Denne fejl har naturligvis været til særlig stor fornøjelse for mensjevikkerne. Koltsov skrev, at jeg »uddybede Engels« (genoptrykt i samlingen »I to år«), Plekhanov minder endnu om denne fejltagelse i *Tovarisjtj (67)* – kort sagt, man fandt et *fortræffeligt påskud til at slippe uden om spørgsmålet om de to tendenser i arbejderbevægelsen i 1848 i Tyskland*. Borns tendens (beslægtet med vore økonomisters og den marxistiske tendens) at udnytte en opponents fejltagelse, selv om den blot vedrører Borns navn, er mere end naturligt. Men at benytte rettelser til en oversættelse til at snakke sig uden om det væsentlige i spørgsmålet om to slags taktik, det betyder at melde pas med hensyn til diskussionens indhold. (Lenins fodnote til udgaven af 1907. – Red.)

ikke nogen stor politiker, men en lille professor i Schweiz, han oversætter ikke længere Marx til lavssprog, men den milde Renan til sit eget sødladne tysk«. (68)

Sådan vurderede Engels socialdemokratiets to slags taktik i den demokratiske revolution!

Vore nyiskrister jager ligeledes med en så uforstandig iver ad økonomismen til, at de fortjener det monarkistiske bourgeoisie ros for deres »opladthed«. De samler ligeledes et broget selskab om sig, idet de smigrer økonomisterne og demagogisk tiltrækker den uudviklede masse med paroler om »selvvirksomhed«, »demokratisme«, »autonomi« osv. osv. Deres arbejderforbund eksisterer ligeledes ofte kun i det stortalende nye Iskras spalter. Deres paroler og resolutioner afslører den samme mangel på forståelse af, hvad der er opgaverne for »proletariatets store politiske bevægelse«.

Socialdemokratiets stilling til bondebevægelsen

Bondebevægelsens uhyre betydning i den demokratiske revolution, som Rusland gennemlever, er allerede gang på gang blevet klarlagt i hele den socialdemokratiske presse. RSDAP's 3. kongres vedtog som bekendt en særlig resolution om dette spørgsmål for klarere at bestemme og forene den virksomhed, som det bevidste proletariats parti som en helhed skal udfolde netop med hensyn til den nuværende bondebevægelse. Til trods for, at denne resolution blev forberedt på forhånd (det første udkast blev trykt i Vperjod nr. 11 den 23. (10.) marts i år), til trods for, at den blev omhyggeligt gennemarbejdet af partiets kongres, der bestræbte sig på at formulere de synspunkter, der allerede havde rodfæstet sig i hele det russiske socialdemokrati, til trods for dette har resolutionen vakt nogen tvivl blandt en række kammerater, der arbejder i Rusland. Saratovkomiteen har enstemmigt erklæret denne resolution for uantagelig (se Proletarij nr. 10). Beklageligvis har vi endnu ikke fået opfyldt det ønske, vi dengang udtalte, om at få en forklaring på denne kendelse. Vi ved kun, at Saratovkomiteen ligeledes erklærede den nyiskristiske konferences agrarresolution for uantagelig, – følgelig tilfredsstillendes den hverken af det, der er fælles for de to resolutioner, eller af det, der adskiller dem fra hinanden.

Et brev (udgivet i form af et hektograferet flyveblad), der er sendt os af en kammerat i Moskva, frembyder nyt materiale om dette spørgsmål. Vi gengiver dette brev i sin fulde ordlyd:

Åbent brev til centralkomiteen og de kammerater, der arbejder på landet.

Kammerater! Moskvakomiteens kredskomit  er gået i gang med arbejdet blandt bønderne. Mangelen på erfaring i at organisere den slags arbejde, de særlige betingelser i vore centrale landbrugsområder, den utilstrækkelige klarhed i direktiverne i 3. kongres' resolution om dette spørgsmål og den næsten fuldstændige mangel på litteratur, såvel i den periodiske som i den øvrige presse, om arbejdet blandt bønderne, f r os til at anmode centralkomiteen om at sende os detaljerede direktiver, såvel af principiel som af praktisk karakter, og vi beder jer, kammerater, der udfører lignende arbejde, om at gøre os bekendt med den praktiske viden, jeres erfaring har givet jer.

Vi anser det for nødvendigt at informere jer om de tvivlsspørgsmål, som er opstået hos os ved l sningen af 3. kongres' resolution, »om stillingen til bondebevægelsen«, og om den organisationsplan, som vi allerede begynder at anvende i vort arbejde på landet.

»§ a) Oplyse folkets brede lag om, at socialdemokratiet stiller sig som opgave på den mest energiske måde at støtte alle revolutionære foranstaltninger, som bønderne foretager for at forbedre deres stilling, indbefattet konfiskation af godsejernes, statens, kirkens, klostrenes og hoffets jorder« (fra RSDAP's 3. kongres' resolution).

I denne paragraf er det ført og fremmest uklart, på hvilken måde partiorganisationerne vil og b r drive deres propaganda. Propaganda kræver fremfor alt en organisation, der kommer i n r berøring med den, man ønsker at påvirke. Det spørgsmål står åbent, hvorvidt en sådan organisation skal være komiteer af landproletariatet, eller om også andre organisatoriske kanaler til mundtlig og skriftlig propaganda kan anvendes.

Det samme kan siges om løftet om energisk støtte. At yde støtte, tilmed energisk støtte, er også kun muligt med lokale organisationer. Spørgsmålet om »energisk støtte« forekommer os i det hele taget yderst uklart. Kan socialdemokratiet støtte ekspropriering af de godsejerjorder, som dyrkes efter de mest intensive metoder med anvendelse af maskiner, højtydende kulturer osv.? Sådanne jorders overgang til småborgerlige ejendomsbesiddere er, hvor vigtigt det end måtte være at forbedre disses stilling, et

tilbageskridt med hensyn til et sådant brugs kapitalistiske udvikling. Og efter vor mening burde vi som socialdemokrater tage et forbehold i dette punkt om »støtte«: »hvis ekspropriationen af sådanne jorder og deres overgang til bondens (småborgerlige) besiddelse vil være en højere form for det givne landbrugs udvikling på de givne jorder«.

Og videre: »§ d) At virke for en selvstændig organisering af landproletariatet, for dets sammensmeltning med byproletariatet under det socialdemokratiske partis fane, og for optagelse af dets repræsentanter i bondekomiteerne«.

Der opstår tvivl med hensyn til den sidste del af denne paragraf. Sagen er, at borgerlig-demokratiske organisationer som »Bondeforbundet« og reaktionært-utopiske organisationer som de socialrevolutionære under deres fane organiserer såvel bøndernes borgerlige elementer som de proletariske. Sender vi vore repræsentanter fra landproletariatets organisationer ind i sådanne »bonde«komiteer, vil vi modsige os selv, vore anskuelser om deltagelse i en blok osv.

Også her forekommer det os, at forbedringer, og meget grundige forbedringer, er nødvendige.

Her er nogle almindelige bemærkninger til 3. kongres' resolutioner. Det er ønskeligt at få dem analyseret så hurtigt og så detaljeret som muligt.

Hvad angår planen om en »land«organisation i vor kredsorganisation, s  må vi arbejde under betingelser, som 3. kongres' resolutioner slet ikke kommer ind på. Først må det bemærkes, at vort virkefelt – Moskva-guvernamentet og de nærliggende distrikter af naboguvernementerne – fortrinsvis er områder med egentlig industri og forholdsvis svagt udviklede hjemmeindustrivirksomheder, mens en meget ubetydelig del af befolkningen *udelukkende* beskæftiges i landbruget. Uhyre tekstilfabrikker med 10.–15.000 arbejdere hver veksler med små fabrikker på 500–1000 mand hver, spredt over afsides større og mindre landsbyer. Det kunne se ud, som om socialdemokratiet under sådanne betingelser her måtte finde en meget gunstig jordbund, men det har vist sig i praksis, at sådanne overfladiske formodninger ikke kan stå for kritik. Selv nu, hvor visse fabrikker har været i gang i 40–50 år, har det uhyre flertal af vort »proletariat« ikke skilt sig fra jorden. »Landsbyen« har så stærkt et tag i det, at ingen af de psykologiske og andre forudsætninger, der skabes i et »rent« proletariat under det kollektive arbejde, udvikles hos vort proletariat. Vore »proletarer«s landbrug er en slags krydsningsform. En væver på en fabrik ansætter en landarbejder til at dyrke sin stump jord. På samme stump jord arbejder hans kone, hvis hun ikke er på fabrikken), børn, gamle og invalider, og

han vil selv arbejde på den, når han bliver gammel, kommer til skade eller bliver afskediget for voldsom eller mistænkelig optræden. Det er vanskeligt at kalde sådanne »proletarer« for proletarer. Efter deres økonomiske stilling er de kun fattigfolk. Efter deres ideologi er de småborgere. De er uvidende og konservative. Blandt dem hverves elementer til de Sorte Hundreder. Men også hos dem er klassebevidstheden i den sidste tid begyndt at vågne. Med »rene« proletarer som støttepunkter søger vi at vække denne uvidende masse fra århundreders søvn, og ikke uden held. Støttepunkterne vokser i tal, sine steder styrkes de, disse fattigfolk kommer under vor indflydelse og begynder at tilegne sig vor ideologi, såvel på fabrikken som i landsbyen. Og vi tror ikke, det er uortodokst at oprette organisationer i et miljø, som ikke er »rent« proletarisk. Vi har ikke noget andet miljø, og hvis vi står fast på det ortodokse og kun organiserer landbrugs»proletariatet«, så bliver vi nødt til at opløse vore organisationer og organisationerne i nabo-distrikterne. Vi ved, at det bliver vanskeligt for os at bekæmpe tørsten efter at ekspropriere agerjorder og andre strækninger, godsejerne har vanrøgtet, eller de jorder, hvor de hellige fædre i munkekutte og præstekjole ikke har formået at drive ordentligt landbrug. Vi ved, at det borgerlige demokrati lige fra den »demokratisk«-monarkistiske fraktion (en sådan eksisterer i distriktet Rusa) og til »bonde«forbundet vil kæmpe med os om indflydelse på disse »fattigfolk«, men vi vil væbne de sidste mod de første. Vi vil udnytte alle socialdemokratiske kræfter i kredsen, såvel intellektuelle som proletariske arbejdere til at oprette og styrke vore socialdemokratiske komiteer af »fattigfolk«. Og vi vil gøre det efter følgende plan. I hver distriktsby eller større industricentrum vil vi oprette distriktskomiteer af kredsorganisationens grupper. Distriktskomiteen vil foruden fabriks- og bedriftskomiteer også organisere »bonde«komiteer i sit område. Sådanne komiteer bør af konspirative grunde ikke have mange medlemmer, og de må bestå af de mest revolutionært indstillede og mest evnerige fattigbønder. Der, hvor der findes både fabrikker og bønder, er det nødvendigt at organisere dem i en enkelt undergruppekomité.

Først og fremmest må en sådan komité skaffe sig en klar og tydelig forestilling om de forhold, der omgiver den: A) Jordforholdene: 1) Bøndernes jordlodder, forpagtning, ejendomsformerne (alminde, familiebesiddelse osv.). 2) De omliggende jorder: a) Hvem de tilhører, b) Hvor megen jord, c) Hvad er bøndernes forhold til disse jorder, d) På hvilke vilkår dyrkes disse jorder: 1) Af-arbejde, 2) overdreven forpagtningsafgift for »otreski« (1) osv., e) Gæld til kulakker, godsejere og andre. B) Afgifter, skatter, vurderingssatser for bondejord og godsejerjord. C) Sæsonarbejde og hjemmeindustri, pas, findes der vinterrekruttering (2) o.l. D) Lokale fabrik-

ker og bedrifter: Arbejdsbetingelserne på dem: 1) Lønnen, 2) Arbejdsdagen, 3) Driftsledelsens optræden, 4) Boligforholdene osv. E) Administrationen: semskije natjalniki, byoldermanden, skriveren, volostdommeren, politiet, præsten. F) Semstvoen: repræsentanter for bønderne, semstvoembedsmændene: lærer, læge, biblioteker, skoler, beværtninger. G) Kommunalforsamlinger: deres sammensætning og forretningsgang. H) Organisationer: »bondeforbundet«, de socialrevolutionære, socialdemokraterne.

Når den socialdemokratiske bondekomité har gjort sig bekendt med disse ting, er den forpligtet til på møderne at få gennemført de beslutninger, der må udspringe af den eller den unormale tilstand. Sideløbende hermed driver en sådan komité også kraftig propaganda og agitation for socialdemokratiets ideer blandt masserne, organiserer cirkler, hurtige møder, masse-møder, fordeler proklamationer og litteratur, indsamler penge til partikassen og opretholder forbindelsen mellem distriktsgruppen og kredsorganisationen. Hvis det lykkes os at oprette en hel række sådanne komiteer, da vil socialdemokratiets fremgang være sikret.

Kredsorganisatoren.

Det er en selvfølge, at vi ikke vil påtage os den opgave at udarbejde detaljerede praktiske direktiver, som kammeraten taler om: dette påhviler de lokale kammerater og det praktisk ledende russiske centrum. Vi agter af bruge Moskvakammeratens indholdsrige brev til en klarlæggelse af 3. kongres' resolution og partiets aktuelle opgaver i det hele taget. Af brevet fremgår, at de betænkeligheder, der er fremkaldt af 3. kongres' resolution, kun delvis skyldes teoretiske tvivl. En anden kilde til dem er et *nyt*, ikke tidligere opstået spørgsmål om forholdet mellem de »revolutionære bondekomiteer« og de »socialdemokratiske komiteer«, der arbejder blandt bønderne. Selve det, at dette sidste spørgsmål stilles, vidner allerede om, at det socialdemokratiske arbejde blandt bønderne har gjort betydelige fremskridt. På dagsordenen stilles allerede forholdsvis detaljerede spørgsmål, der er opstået i praktiske krav i den »land«agitation, der er begyndt at fæstnes og antage faste, stabile former. Og brevets forfatter glemmer ofte, at når han anker over uklarhed i kongressens resolution, så søger han i virkeligheden svar på et spørgsmål, som partikongressen ikke har stillet og ikke kunne stille.

Således har forfatteren f.eks. ikke ganske ret, når han mener, at såvel propaganda for vore ideer som støtte til

bondebevægelsen »kun« er mulig gennem lokale organisationer. Naturligvis er sådanne organisationer ønskelige, og, efterhånden som arbejdet vokser, nødvendige, men det pågældende arbejde er muligt og nødvendigt selv der, hvor der ikke findes sådanne organisationer. I hele vor virksomhed – selv blandt byproletariatet alene – må vi ikke lade bondespørgsmålet ude af betragtning, og vi må udbrede den erklæring, der er afgivet af *det klassebevidste proletariats parti i dets helhed* gennem 3. kongres: vi støtter bondeopstanden. Bønderne må have dette at vide – gennem litteraturen, gennem arbejderne, gennem særlige organisationer osv. Bønderne skal vide, at det socialdemokratiske proletariat yder denne støtte *uden at vige tilbage* for nogen form for konfiskation af jord (dvs. ekspropriering uden erstatning til ejerne).

Brevets forfatter rejser her et teoretisk spørgsmål: Bør man ikke ved et særligt forbehold begrænse eksproprieringen af storgodserne og deres overgang til »bondens småborgerlige besiddelse«. Men ved at foreslå dette forbehold indsnævrede forfatteren vilkårligt betydningen af 3. kongres' resolution. Resolutionen *siger ikke et ord* om, at det socialdemokratiske parti skulle forpligte sig til at støtte den konfiskerede jords overgang netop til småborgerlige ejendomsbesiddere. Resolutionen siger: Vi støtter »indbefattet konfiskering«, dvs. beslaglæggelse uden erstatning, men spørgsmålet om, hvem det beslaglagte skal overgives til, besvares slet ikke af resolutionen. Det er ikke tilfældigt, at dette spørgsmål lades åbent: af bladet *Vperjods artikler* (nr. 11, 12,15)* ses det, at det ansås for uklogt at besvare dette spørgsmål på forhånd. Der påpegedes det for eksempel, at socialdemokratiet ikke under en demokratisk republik kan begrænse sig og lade sine hænder binde med hensyn til nationalisering af jorden.

Til forskel fra de småborgerlige socialrevolutionære lægger vi nemlig *nu* hovedvægten på den revolutionær-demokratiske side af bondeopstandene og på en særlig organisering af landproletariatet i et klasseparti. Spørgsmålets kerne ligger ikke nu i projekter om »tjornvj peredel« eller nationalisering, men i, at bønderne indser nødvendigheden af en *revolutionær* sønderbrydning af det gamle system

og gennemfører den. Derfor slår de socialrevolutionære på »socialisering« og lignende, vi derimod på *revolutionære bondekomiteer*: uden dem, siger vi, er ingen omdannelser noget værd. Med dem og støttet på dem er *bondeopstandens sejr* mulig.

Vi må på enhver måde hjælpe bondestanden, indbefattet konfiskering af jorden, – *men aldeles ikke indbefattet alle hånd småborgerlige projekter*. Vi støtter bondebevægelsen, for så vidt den er revolutionær-demokratisk. Vi forbereder os (og vi gør det nu, ufortøvet) til kamp mod den, for så vidt den vil optræde reaktionært, antiproletarisk. Hele marxismens væsen ligger i denne dobbelte opgave, som kun folk, der ikke forstår marxismen, kan forenkle eller presse sammen til en enkelt og simpel opgave.

Lad os tage et konkret eksempel. Lad os forudsætte, at bondeopstanden har sejret. De revolutionære bondekomiteer og den provisoriske revolutionære regering (der delvis støtter sig netop til disse komiteer) kan gennemføre en hvilken som helst konfiskation af storbesiddelsen. Vi går ind for konfiskationen, det har vi allerede erklæret. Men til hvem anbefaler vi at overdrage den konfiskerede jord? Her har vi ikke ladet vore hænder binde og vil heller aldrig gøre det med erklæringer af den art, som brevets forfatter uforsigtigt foreslår. Forfatteren har glemt, at den samme resolution fra 3. kongres taler om at »*rense bondebevægelsens revolutionær-demokratiske indhold for alle hånd reaktionære indslag*«, det er én ting, og dernæst taler den om nødvendigheden af »*en selvstændig organisering af landproletariatet i alle tilfælde og under alle omstændigheder*«. Det er vore direktiver. Der vil altid være reaktionære indslag i bondebevægelsen, og vi erklærer dem på forhånd krig. Klasseantagonismen mellem landproletariatet og bondebourgeoisiet er uundgåelig, og vi afdækker den på forhånd, forklarer den, *forbereder os til kamp på dens grund*. En af anledningerne til denne kamp kan meget vel blive spørgsmålet: til hvem og hvorledes skal den konfiskerede jord overdrages? Og vi udvisker ikke dette spørgsmål, vi lover ikke en ligelig opdeling, »socialisering« osv., men siger: dér kommer vi endnu til at kæmpe, kæmpe igen, kæmpe på ny basis og med andre forbundsfæller, dér vil vi ubetinget være med landproletariatet, med hele arbejderklassen *mod* bondebourgeoisiet. I praksis kan dette

* Se samlede Værker, 5. udg., bd. 9, s. 341-346, 356-361 og bd. 10, s. 44-60. – *Red.*

betyde jordens overgang til de små ejendomsbesiddende bønders klasse, dér hvor den knægtende, feudale storgods-ejendom er fremherskende, hvor der endnu ikke er materielle betingelser for socialistisk storproduktion, og det kan også betyde nationalisering, under forudsætning af den demokratiske revolutions fuldstændige sejr, og endelig de store kapitalistiske ejendommers overdragelse til *arbejder-associationer*; thi fra den demokratiske revolution vil vi straks begynde at gå over til den socialistiske revolution, og det netop så langt vore kræfter, det bevidste og organiserede proletariats kræfter rækker. Vi går ind for uafbrudt revolution. Vi vil ikke blive stående på halvvejen. Når vi ikke lover, at vi straks og ufortøvet vil foretage alle mulige »socialiseringer«, så skyldes det netop, at vi kender de virkelige betingelser for denne opgaves løsning og ikke udvisker, men afslører den nye klassekamp, der modnes i bondebefolkningens dybe led.

Først støtter vi bonden i almindelighed mod godsejeren, og det gør vi fuldt ud, med alle midler, indbefattet konfiskation, og derefter (ja endda ikke derefter, men samtidig) støtter vi proletariatet mod bonden i almindelighed. At prøve på *i dag* at beregne, hvordan kombinationen af kræfterne i bondebefolkningen vil være »dagen efter« revolutionen (den demokratiske), er en ren utopi. Uden at kaste os ud i eventyr, uden at svinge vor videnskabelige samvittighed, uden at jage efter billig popularitet kan vi sige og siger kun *dette ene*: vi vil af alle kræfter hjælpe alle bønder med at gennemføre den demokratiske revolution, *for at det skal blive så meget lettere* for os, proletariatets parti, så hurtigt som muligt at gå over til en ny og højere opgave – til den socialistiske revolution. Vi lover ikke, at nogen harmoni, nogen udjævning, nogen »socialisering« vil resultere af den *nuværende* bondeopstands sejr – tværtimod, vi »lover« en ny kamp, en ny ulighed, en ny revolution, som vi også stiller hen imod. Vor lære er ikke så »sød« som de socialrevolutionæres fortællinger, men den, der kun ønsker at få serveret søde drikke, han må gerne gå til de socialrevolutionære, vi siger til den slags folk: rejs bare.

Dette marxistiske synspunkt løser efter vor opfattelse også spørgsmålet om komiteerne. Efter vor mening *bør der ikke være socialdemokratiske bondekomiteer*: hvis komiteen er socialdemokratisk, er den altså ikke en ren

bondekomité, og hvis den er en bondekomité*, er den altså ikke rent proletarisk, ikke socialdemokratisk. At blande disse to håndværk sammen, det er der masser af liebhavere til, vi hører ikke til dem. Overalt, hvor det er muligt, vil vi søge at organisere vore komiteer, det *socialdemokratiske arbejderpartis* komiteer. I dem indgår både bønder, fattigfolk, intellektuelle, prostituerede (for nylig spurgte en arbejder os i et brev, hvorfor man ikke agiterede blandt de prostituerede), soldater, lærere og arbejdere – kort *sagt alle socialdemokrater og kun socialdemokrater*. Disse komiteer vil udføre alt socialdemokratisk arbejde, i hele dets bredde, men stræbe efter at organisere landproletariatet specielt og for sig selv, idet socialdemokratiet er proletariatets klasseparti. At betragte det som »uortodokst« at organisere det proletariat, der endnu ikke fuldstændigt har frigjort sig fra de forskellige levn fra fortiden, *er en meget stor fejltagelse*, og vi vil helst tro, at de pågældende steder i brevet simpelt hen beror på en misforståelse. By- og industriproletariatet vil uundgåeligt udgøre grundkernen i vort socialdemokratiske arbejderparti, men vi må, som også vort program siger, knytte til det, oplyse, organisere alle arbejdende og udbyttede uden undtagelse: både hjemmearbejdere, fattigfolk, tiggere, tjenestefolk, landstrygere og prostituerede – naturligvis på den nødvendige og absolutte betingelse, at de knyttes til socialdemokratiet, og ikke socialdemokratiet til dem, at de går over til proletariatets synspunkt og ikke proletariatet til deres synspunkt.

Men hvad skal vi da med revolutionære bondekomiteer? spørger læseren. Betyder det, at de ikke er nødvendige? Nej, de er nødvendige. Vort ideal er: rent socialdemokratiske komiteer overalt i landsbyerne og derefter overenskomst mellem dem og *alle* revolutionær-demokratiske elementer, grupper, cirkler blandt bønderne om dannelse af – revolutionære komiteer. Her er der en fuldstændig analogi med det socialdemokratiske arbejderpartis selvstændighed i byerne og dets forbund med alle revolutionære demokrater med opstand for øje.** Vi er for bøndernes opstand.

*) I Lenins manuskript står videre: »og aldeles ikke en specifik bondekomité«. – *Red.*

**) I Lenins manuskript står videre: »Bondebevægelsen er begyndelsen til bondeopstanden«. – *Red.*

Vi er ubetinget imod sammenblanding og sammensmeltning af forskelligartede klasseelementer og forskelligartede partier. Vi er for, at socialdemokratiet med opstanden for øje driver *hele* det revolutionære demokrati frem, hjælper det i *sin helhed* med at organisere sig, *marcherer side om side* med det, men uden at smelte sammen med det, på barrikaderne i byerne – mod godsejerne og politiet på landet.

Leve byens og landets opstand mod selvherskerdømmet!
Leve det revolutionære socialdemokrati som fortroppen for hele det revolutionære demokrati i den nuværende revolution!

*Skrevet 2.-4. (15.-17.) november 1905,
trykt første gang i Pravda den 5. november 1940
Samlede Værker, 5. udgave, bd. 12, S. 59-70*

Vore opgaver og arbejderrepræsentanternes sovjet

Kammerater! Spørgsmålet om, hvilken betydning og rolle arbejderrepræsentanternes sovjet vil få, står nu på dagsordenen for Petersborgs socialdemokrati og hele hovedstadsproletariatet. Jeg griber pennen for at fremlægge nogle tanker om dette brændende spørgsmål, men før jeg gør det, anser jeg et særdeles væsentligt forbehold for absolut nødvendigt. Jeg udtaler mig som *udenforstående*. Jeg må stadig skrive på denne forbandede afstand, fra emigrantlivets stillestående »udland« (1). Og at danne sig en rigtig opfattelse om et så konkret praktisk spørgsmål, uden at have været i Petersborg, uden en eneste gang at have set arbejderrepræsentanternes sovjet, uden at have udvekslet synspunkter med kammerater i arbejdet, lader sig næsten ikke gøre. Jeg overlader det derfor til redaktionen, om dette brev skal bringes eller ikke, skrevet som det er af et uinformeret menneske. Jeg forbeholder mig ret til at ændre opfattelse, når det endelig lykkes mig at få kendskab til spørgsmålet på anden måde end »på papiret«.

Nu til sagen. Jeg synes, at kam. Radin har uret, når han i nr. 5 af Novaja Sjisn (jeg har kun set fem numre af vort faktiske centralorgan for RSDAP (2)) stiller spørgsmålet: Arbejderrepræsentanternes sovjet eller partiet? Jeg synes ikke, at man kan stille spørgsmålet sådan, men at afgørel-

sen *ubetinget* må blive: både arbejderrepræsentanternes sovjet og partiet. Spørgsmålet – som er yderst vigtigt – er kun, hvordan man skal opdele og hvordan man skal forbinde sovjetens opgaver og det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis opgaver.

Jeg synes ikke, at det vil være formålstjenligt fra sovjetens side helt og holdent at slutte sig til noget enkelt parti. Denne opfattelse vil vel undre læserne, og jeg (jeg minder endnu en gang på det mest indtrængende om, at det er en udenforståendes opfattelse) går direkte over til at redegøre for mine synspunkter.

Arbejderrepræsentanternes sovjet opstod af generalstrejken, i anledning af strejken, af hensyn til dens mål. Hvem førte strejken og førte den til sejr? *Hele* proletariatet, i hvilket der også er ikke-socialdemokrater, heldigvis i mindretal. Hvilke mål havde strejken? Økonomiske og politiske på samme tid. De økonomiske mål vedrørte *hele* proletariatet, alle arbejdere og delvis endda hele den arbejdende befolkning, ikke udelukkende lønarbejdere. De politiske mål vedrørte hele folket, eller rettere alle Ruslands folk. De politiske mål bestod i befrielse af alle Ruslands folk fra selvherskerdømmets åg, fra livegenskab, retsløshed og politivilkårlighed.

Lad os gå videre. Har proletariatets behov for at fortsætte den økonomiske kamp? Ubetinget ja, derom kan der ikke være to meninger blandt socialdemokrater. Bør denne kamp føres udelukkende af socialdemokrater eller udelukkende under socialdemokratisk fane? Det forekommer mig, at sådan er det ikke, jeg nærer fortsat den opfattelse, som jeg (ganske vist under helt andre og nu forældede betingelser) fremsatte i *Hvad Må Der Gøres?*, nemlig den, at det er uhensigtsmæssigt at begrænse sammensætningen af fagforeningerne og følgelig sammensætningen af deltagere i den faglige, økonomiske kamp udelukkende til medlemmerne af det socialdemokratiske parti (3). Jeg synes, at arbejderrepræsentanternes sovjet som faglig organisation må *stræbe* efter at omfatte repræsentanter for *alle* arbejdere, funktionærer, tjenestefolk, landarbejdere osv., for *alle*, som blot ønsker at kæmpe og kan kæmpe i fællesskab for en forbedring af hele det arbejdende folks liv, for *alle*, som besidder blot elementær politisk hæderlighed, alle andre end de Sorte Hundreder (4).

Og vi socialdemokrater bestræber os for vort vedkommende for det første for, at (om muligt) samtlige medlemmer af vore partiorganisationer indtræder i alle fagforeninger, og for det andet at udnytte kampen sammen med kammeraterne, proletarerne, uanset anskuelser, til utrætteligt og ufravigeligt at udbrede den eneste konsekvente, eneste virkelige proletariske verdensanskuelse – *marxismen*. Til denne udbredelse, til dette propaganda- og agitationsarbejde vil vi ubetinget bevare, styrke og udvikle vort helt selvstændige, principfaste, hærdede klasseparti, det bevidste proletariats parti, dvs. Ruslands Socialdemokratiske Arbejderparti. Hvert skridt, som i den proletariske kamp gøres i uløselig forbindelse med vor socialdemokratiske, planmæssige og organiserede virksomhed, vil mere og mere nærme arbejderklassens *masse* i Rusland til socialdemokratiet.

Men denne halvdel af spørgsmålet, angående den økonomiske kamp, er forholdsvis simpel og fremkalder næppe engang særlige meningsforskelle. Anderledes ligger det med den anden halvdel af spørgsmålet, om den politiske ledelse, om den politiske kamp. Med risiko for at undre læserne endnu mere må jeg imidlertid straks sige, at det også i denne henseende forekommer mig uhensigtsmæssigt at kræve af arbejderrepræsentanternes sovjet, at den skal acceptere det socialdemokratiske program og indtræde i Ruslands Socialdemokratiske Arbejderparti. Jeg synes, at til ledelse af den politiske kamp på nuværende tidspunkt er *både* sovjetten (*omdannet* i en retning, som der nu skal siges noget om) og partiet ligeledes ubetinget nødvendige.

Måske tager jeg fejl, men (ud fra mine ufuldstændige oplysninger, som jeg udelukkende har fra »papir«) forekommer det mig, at arbejderrepræsentanternes sovjet i politisk henseende må betragtes som kimen til en *provisorisk revolutionær regering*. Det forekommer mig, at sovjetten snarest muligt skal erklære sig for hele Ruslands provisoriske revolutionære regering eller (hvad der er det samme, blot i en anden form) skal *skabe* en provisorisk revolutionær regering.

Den politiske kamp har nu akkurat nået et sådant udviklingstrin, hvor revolutionens og kontrarevolutionens kræfter nogenlunde holder hinanden i ligevægt, hvor

tsarregeringen *ikke længere* har kraft til at undertrykke revolutionen, mens revolutionen *endnu ikke* har kraft nok til at feje de Sorte Hundreders regering til side. Opløsningen i tsarregeringen er i fuldgang. Men under sin opløsning i levende live forgifter den Rusland med sin liggift. Opløsningen blandt tsardømmets, kontrarevolutionens kræfter må ubetinget straks, ufortøvet, uden den ringeste forhaling konfronteres med *organiseringen* af de revolutionære kræfter. Organiseringen er netop i den sidste tid forløbet med herlig fart. Derom vidner både dannelsen af afdelinger af en revolutionær hær (forsvarsgrupper osv.) og den hurtige udvikling af socialdemokratiske masseorganisationer i proletariatet og oprettelsen af bondekomiteer blandt de revolutionære bønder og de første frie møder af vore proletariske brødre i matros- og soldateruniform, som baner sig en svær og vanskelig, men sikker og løfterig vej til frihed og til socialisme.

Det, der nu mangler, er akkurat, at alle virkelig revolutionære, alle allerede aktive revolutionære kræfter forener sig. Det der mangler er et alrussisk politisk centrum, levende, frisk, stærkt ved sine dybe rødder i folket, i besiddelse af ubetinget tillid hos masserne og af sydende revolutionær energi, nært forbundet med de organiserede revolutionære og socialistiske partier. Et sådant centrum kan kun skabes af det revolutionære proletariat, som førte den strålende politiske strejke og nu organiserer den væbnede folkeopstand, og som har skaffet Rusland halvdelen af friheden og vil skaffe det hele friheden.

Hvorfor skulle arbejderrepræsentanternes sovjet da ikke blive kimen til et sådant centrum? Fordi det ikke kun er socialdemokrater, der sidder i sovjetten? Det er ikke et minus, men et plus. Vi har altid sagt, at socialdemokraterne og revolutionære borgelige demokrater skal forene sig til kamp. Det er nødvendigt. Vi sagde det, og arbejderne gjorde det. Og det er storartet, at de gjorde det. Da jeg i Novaja Sjijn læste brevet fra *arbejderkammerater*, som tilhører det socialrevolutionære parti og protesterer mod sovjetstens tilslutning til et enkelt parti, kunne jeg ikke komme udenom, at disse arbejderkammerater i mangt og meget har ret i praksis. Selvfølgelig har vi andre anskuelser end dem, selvfølgelig kan der ikke være tale om sammensmeltning af socialdemokrater og socialrevolutionære,

men det er jo ikke det, sagen drejer sig om. Arbejdere, som deler de socialrevolutionæres anskuelser og kæmper i proletariatets rækker, er efter vor dybe overbevisning ikke konsekvente, for samtidig med at gøre ægte proletarisk arbejde holder de fast ved ikke-proletariske anskuelser. Denne inkonsekvens har vi pligt til at bekæmpe idémæssigt på den mest energiske måde, men bekæmpe den sådan, at det ikke går ud over det aktuelle, presserende, levende, af alle erkendte revolutionære arbejde, som forener alle ærlige mennesker. Vi mener nu som før, at de socialrevolutionæres anskuelser ikke er socialistiske, men revolutionæredemokratiske anskuelser. Til kampformål har vi imidlertid pligt til at følges ad, med fuld partimæssig selvstændighed, og sovjetten er netop en kamporganisation og skal være en sådan. At udelukke hengivne og ærlige revolutionære demokrater i et øjeblik, hvor vi er i færd med en revolution, som netop er demokratisk, vil være tåbeligt og vanvittigt. Deres inkonsekvens kan vi let bære, for vore anskuelser bekræftes af selve historien, de bekræftes atter og atter af virkeligheden. Hvis de socialrevolutionære ikke har lært socialdemokratisme af vore skrifter, vil vor revolution lære dem det. Inkonsekvente er naturligvis også de arbejdere, som vedbliver at være kristne og tror på en gud, og de intellektuelle, som er tilhængere (føj, føj!) af mystik, men vi vil ikke udelukke dem af sovjetten, og ikke engang af partiet, for vi nærer den faste overbevisning, at den virkelige kamp, arbejdet i række og geled vil overbevise alle livsduelige elementer om marxismens sandhed, og forkaste alt, hvad der ikke er livsdueligt. Og vi tvivler ikke et sekund på vor styrke, den overvældende styrke, som marxisterne i Ruslands Socialdemokratiske Arbejderparti besidder.

Efter min opfattelse er arbejderrepræsentanternes sovjet som politisk ledende revolutionært centrum ikke en for bred, men tværtimod en alt for snæver organisation. Sovjetten skal proklamere sig som provisorisk, revolutionær regering eller danne en sådan, og med dette formål skal sovjetten drage nye repræsentanter til sig, ikke kun fra arbejderne, men for det første fra matroserne og soldaterne, som alle vegne allerede søger frem til friheden, og for det andet fra de revolutionære bønder, og for det tredje fra den revolutionære borgerlige intelligens. Sovjetten skal

udvælge en stærk kerne til den provisoriske revolutionære regering og supplere den med repræsentanter for alle revolutionære partier og alle revolutionære (men naturligvis kun revolutionære, ikke liberale) demokrater. Vi frygter ikke en sådan bredde og brogethed i sammensætningen, men ønsker den, for hvis proletariatet og bønderne ikke forenes, hvis socialdemokraterne og de revolutionære demokrater ikke går sammen til kamp, vil den store russiske revolutions fulde sejr ikke være mulig. Det vil være en midlertidig alliance med henblik på de nærmest liggende klart definerede praktiske opgaver, hvorimod det socialistiske proletariats endnu vigtigere, fundamentale interesser, dets sluttelige mål ufravigeligt vil blive varetaget af det selvstændige, hærdede og principfaste Russiske Socialdemokratiske Arbejderparti.

Man vil indvende mod mig: Kan man da med en bred og broget sammensætning danne et centrum, som er tilstrækkelig sammensvejsset og enigt til at udøve den praktiske ledelse? Jeg vil svare med et spørgsmål: Hvad lærer revolutionen i oktober os? (5) Viste strejkekomiteen sig da ikke i gerning som det alment anerkendte centrum, som en virkelig regering? Og optog denne komité måske ikke gerne repræsentanter for den del af »forbundene« og »Forbundenes forbund« (6), som er virkelig revolutionær og virkelig støtter proletariatet i dets skånselsløse kamp for friheden? Der behøves blot, at der findes en stærk, rent proletarisk grundkerne i den provisoriske revolutionære regering for, at der for hver hundrede – eksempelvis – arbejdere, matroser, soldater og bønder kommer snese af repræsentanter for de intellektuelles revolutionære forbund. Og jeg tænker, at proletarerne hurtigt vil formå i praksis at indføre den rette proportion.

Man vil indvende: Kan man opstille et program for en sådan regering, et program, der er tilstrækkeligt fuldstændigt til at sikre revolutionens sejr og tilstrækkeligt bredt til at skabe mulighed for en forenelse til kamp, uden alle hænde udtalte forbehold, uklarheder, fortielser og hykleri? Jeg vil svare: Et sådant program har livet allerede opstillet i fuldt omfang. Et sådant program er allerede anerkendt i princippet af alle bevidste elementer i samtlige klasser og befolkningslag, endda indbefattet ortodokse præster. På første plads i dette program skal stå

fuld virkeliggørelse i praksis af den politiske frihed, som tsaren så hyklerisk lovede. Afskaffelse af alle love, som beskærer ytrings-, samvittigheds-, forsamlings-, trykke-, forenings- og strejkefriheden, ophævelse af alle institutioner, som begrænser denne frihed, skal foretages uførtøvet, reelt, på betryggende vis og i gerning. Dette program skal indeholde indkaldelse af en konstituerende forsamling, som virkelig repræsenterer hele folket og støtter sig på det frie og bevæbnede folk, og som besidder alle beføjelser og al styrke til at indføre nye tilstande i Rusland. Dette program skal indeholde bevæbning af folket. Nødvendigheden af en sådan bevæbning er erkendt af alle. Det står tilbage at fuldføre og få samling på det værk, som er begyndt og i gang overalt. Programmet for en provisorisk revolutionær regering skal endvidere indeholde, at de nationaliteter, som tsarismens udyr undertrykker, skal have virkelig og fuld frihed. Det frie Rusland er født. Proletariatet står på sin post. Det vil ikke tillade, at det heroiske Polen endnu en gang undertvinges. Det kaster sig selv ud i kampen og rejser sig for Ruslands og Polens frihed, ikke længere kun med en fredelig strejke, men med våben i hånd. Dette program skal indeholde lovfæstelse af otte timers arbejdsdag, som arbejderne allerede er i færd med at »bemægtige sig«, og andre uopsættelige foranstaltninger til imødegåelse af den kapitalistiske udbytning. Endelig må dette program absolut indeholde al jords overdragelse til bønderne, støtte til alle revolutionære foranstaltninger fra bøndernes side for at overtage al jord (uden naturligvis at støtte illusioner om den lille jordbesiddelses »lignedeling«) og oprettelse overalt af revolutionære bondekomiteer, som allerede er begyndt og nu danner sig af sig selv.

Hvem andre end de Sorte Hundreder og de Sorte Hundreders regering anerkender ikke nu, at dette program er presserende og af praktisk aktualitet? Selv borgerlige liberale er jo parat til at anerkende det i ord! Vi derimod skal i gerning gennemføre det med det revolutionære folks kræfter, vi skal med dette formål snarest muligt forene disse kræfter ved, at proletariatet proklamerer en provisorisk revolutionær regering. Naturligvis kan en sådan regering kun have en væbnet opstand som reel grundpille. Men den projekterede regering vil heller ikke være andet

end *organ* for denne opstand, som allerede vokser frem og modnes. Man kan ikke i praksis tage fat på at danne en revolutionær regering, så længe opstanden ikke har antaget dimensioner, som står klart for alle og så at sige er håndgribelige for alle. Akkurat nu er det nødvendigt at skabe politisk samling om denne opstand, at organisere den, at give den et klart program, at omdanne alle de allerede talstærke og i antal hurtigt voksende afdelinger af en revolutionær hær til grundpille og redskab for denne nye, virkelig frie og virkelig folkelige regering. Kampen er uomgængelig, opstanden er uundgåelig, det afgørende sammenstød er allerede meget nært. Det er på tide at fremsætte en direkte udfordring, at stille proletariatets organiserede magt op mod tsarismen, som er i opløsning, at henvende sig til hele folket med et manifest fra en provisorisk revolutionær regering, som er oprettet af de fremskredne arbejdere.

Nu kan vi allerede klart se, at der fra det revolutionære folks dyb vil komme mennesker, som er i stand til at løse denne store opgave, mennesker, som uforbeholdent går ind for revolutionen, og navnlig mennesker med sprudlende, grænseløs energi. Nu kan vi allerede klart se, at der findes elementer til en revolutionær hær, som vil støtte denne sag, at alt hæderligt, alt levende, alt bevidst i alle befolkningens klasser definitivt vil vende sig bort fra tsarismen, når en ny regering erklærer det hensygnende, feudale, politiregerede Rusland resolut krig.

Borgere! – bør man sige i denne krigserklæring, i dette manifest fra en revolutionær regering, – borgere, vælg nu! Der står hele det gamle Rusland, alle de mørke magter, som udbytter, undertrykker og ydmyger mennesket. Her står alliancen af frie borgere, ligeberettigede i alle statsanliggender. Der står alliancen af udbyttere, pengemænd og politichefer. Her står alliancen af alle arbejdende mennesker, alle levende kræfter i folket, hele den hæderlige intelligens. Der står de Sorte Hundreder, her de organiserede arbejdere, som kæmper for frihed, for oplysning, for socialisme.

Borgere, vælg nu! Her er vort program, som hele folket for længst har opstillet. Her er vore mål, og for at nå dem erklærer vi de Sorte Hundreders regering krig. Vi påtvin-

ger ikke folket nye påhit, som vi har udspekuleret, vi tager blot initiativet til at virkeliggøre det, som der er almindelig enighed om skal gøres, for at livet kan gå videre i Rusland. Vi isolerer os ikke fra det revolutionære folk, men forelægger hvert af vore skridt, hver af vore beslutninger for dets domstol, vi bygger helt og holdent på det frie initiativ, som udgår fra de arbejdende masser selv. Vi forener samtlige revolutionære partier, vi ønsker i vore rækker at have repræsentanter for enhver befolkningsgruppe, som er parat til at kæmpe for friheden, for vort program, som sikrer opfyldelsen af folkets elementære rettigheder og behov. Vi rækker i særdeleshed hånden ud til de kammerater, som er arbejdere i soldateruniform, og til vore brødre, bønderne, til fælles kamp til det yderste mod godsejernes og embedsmændenes åg, til kamp for jord og frihed.

Borgere! Forbered jer til den afgørende kamp. Vi vil ikke tillade de Sorte Hundreders regering at ydmyge hele Rusland. Vi vil ikke lade os narre af, at nogle embedsmænd udskiftes, at nogle politifolk træder tilbage, mens de Sorte Hundreders politi i hele sin masse bevarer magten til at myrde, plyndre og mishandle folket. Lad de liberale bourgeois'er ydmyge sig selv ved at indgive bønskrifter til denne sorthundredregering. De Sorte Hundreder morer sig, når de bliver truet med den samme tsaristiske domstol dannet af de samme tsaristiske embedsmænd. Vi vil udstede en ordre til vor hærs troppeafdelinger om at arrestere de Sorte Hundreders anførere, som skænker i glasset for uoplyste folk og bestikker dem, vi vil stille alle disse umennesker, i stil med Kronstadts politimester, for en åben, offentlig, revolutionær domstol.

Borgere! Alle andre end de Sorte Hundreder har vendt sig bort fra tsarregeringen. Forén jer omkring den revolutionære regering, hold op med at betale afgifter og skatter, sæt alle kræfter ind på at organisere og bevæbne den frie folkemilit. Virkelig frihed vil Rusland først få i den udstrækning, hvori det revolutionære folk bliver sejrherre over sorthundredregeringens styrker, i borgerkrigen er der ikke og kan der ikke være neutrale. De hvides parti er lutter fejt hykleri. Den, der holder sig borte fra kampen, han støtter de Sorte Hundreders huseren. Den, der ikke er med revolutionen, han er imod revolutio-

nen. Den, der ikke er revolutionær, han er sorthundredemand.

Vi påtager os at forene og uddanne folkeopstandens styrker. Måtte der ved årsdagen for den store dag, den 9. januar, ikke være sten på sten af tsarmagtens institutioner tilbage i Rusland. Måtte det internationale proletariats forårsfest allerede forefinde et frit Rusland med en frit organiseret, folkelig, konstituerende forsamling!

Sådan forestiller jeg mig udviklingen af arbejderrepræsentanternes sovjet til en provisorisk revolutionær regering. Det er sådanne opgaver, jeg i første række ville stille alle vore partiorganisationer, alle bevidste arbejdere, både sovjetten selv, den forestående arbejderkongres i Moskva og bondeforbundets kongres (7).

*Trykt i bladet Novaja Sjisn nr. 9, 13 og 14, den 10. (23.), 15. (28.) og 16. (29) november 1905
Samlede Værker, 5. udgave, bd. 12, s. 83-93*

Om partiets reorganisation (1)

Betingelserne for vort partis virksomhed ændrer sig radikalt. Forsamlings-, forenings- og trykkefrihed er erobret. Naturligvis er disse rettigheder yderst ustabile, og det ville være vanvittigt, om ikke forbryderisk, at forlade sig på de nuværende friheder. Den afgørende kamp venter endnu forude, og forberedelserne hertil må stå i første række. Partiets konspirative apparat må opretholdes. Men samtidigt er det absolut nødvendigt at udnytte det nuværende, relativt bredere virkefelt på bredest mulig måde. Ved siden af det konspirative apparat er det absolut nødvendigt at oprette flere og flere nye, legale og halvlegale partiorganisationer (og organisationer knyttet til partiet). Hvis vi ikke gør dette, er det utænkeligt, at vi kan tilpasse vor virksomhed til de nye betingelser eller vise os i stand til at løse de nye opgaver...

For at placere organisationen på den nye grund er en ny partikongres påkrævet. Ifølge lovene skal der afholdes kongres en gang årligt, den næste i maj 1906, men nu er det påkrævet at fremskynde den. Hvis vi ikke udnytter øjeblikket, forpasser vi det – forstået således, at behovet for en organisation, et behov, som arbejderne føler meget stærkt, vil munde ud i forkvaklede, farlige former, styrke diverse »uafhængige« (2) osv. Det haster med at organisere sig på en ny måde, vi må sætte nye metoder til almindelig diskussion, vi må dristigt og resolut fastlægge en »ny kurs«.

Den appel til partiet, der er trykt i dette nummer og underskrevet af vort partis centralkomité (3), fastlægger efter min dybe overbevisning denne nye kurs helt rigtigt. Vi repræsentanter for det revolutionære socialdemokrati og tilhængere af »flertallet« (bolsjinstvo) har gentagne gange sagt, at en tilbundsående demokratisering af partiet var umulig, når arbejdet skulle foregå konspirativt, og at »valgprincippet« under de betingelser var en frase. Og praksis har bekræftet vore ord. På tryk (se pjecen af »En arbejder« med forord af Akselrod og brevet fra »En arbejder, én af mange« i Iskra (4) samt brochuren Arbejdere om Partisplittelsen) er det nu gentagne gange blevet fastslået af tidligere tilhængere af mindretallet (mensjinstvo), at det reelt ikke lykkedes for dem at gennemføre nogen alvorlig demokratisering, nogen virkelig valgpraksis. Men vi bolsjevikker har altid anerkendt nødvendigheden af at overgå til valgprincippet under nye forhold, når der indføres politisk frihed; det viser protokollerne fra RSDAP's 3. kongres (5) særlig overbevisende, hvis der kræves yderligere bevis for det.

Opgaven er altså klar. Indtil videre må det konspirative apparat opretholdes og et nyt, åbent udvikles. Hvad angår kongressen, kan denne opgave, (hvis konkrete opfyldelse naturligvis kræver praktisk kunnen og kendskab til alle betingelser for tid og sted) formuleres således: Indkaldelse af 4. kongres på basis af partilovene samtidigt med, at man straks og ufortøvet begynder at anvende valgprincippet. Centralkomiteen har løst dette problem således: komite-medlemmer (6), formelt repræsentanter for organisationer med fulde rettigheder, reelt repræsentanter for kontinuiteten i partiet, deltager i kongressen med stemmeret. De delegerede, der er valgt af *alle* partiets medlemmer og dermed også af partiets arbejdermasse, har centralkomiteen på grundlag af sin ret hertil *indbudt* til kongressen med taleret, ikke stemmeret. Centralkomiteen har endvidere erklæret, at den straks ved åbningen vil foreslå kongressen at ændre denne taleret til taleret plus stemmeret. Vil de delegerede med stemmeret fra komiteerne gå med til dette?

Centralkomiteen erklærer som sin opfattelse, at det vil de afgjort. Jeg personligt er dybt overbevist herom. Man kan ikke være uenige om noget sådant. Man kan ikke fore-

stille sig, at flertallet af det socialdemokratiske proletariats ledere ikke skulle gå med til det. Vi er sikre på, at partiarbejdernes udtalelser, der omhyggeligt registreres af avisen Novaja Sjsn, meget snart vil vise, at vor opfattelse er rigtig; selv om der skulle opstå strid om et sådant skridt (ændring af taleret til taleret plus stemmeret), så er udfaldet givet.

Betragt dette spørgsmål fra en anden vinkel, ikke ud fra et formelt synspunkt, men som sagen ligger. Risikerer socialdemokratiet noget ved at realisere den af os foreslåede plan?

Risikoen kunne man forestille sig var, at masser af ikke-socialdemokrater straks trådte ind i partiet. I så fald ville partiet blive opløst i masserne, partiet ville ophøre at være sin klasses bevidste fortrop, partiet ville synke ned til at være bagtrop. Det ville i sandhed blive en bedrøvelig periode. Og denne risiko *kunne* utvivlsomt antage *meget alvorlig* karakter, *hvis* der hos os fandtes tendenser til demagogi, hvis vi helt savnede partiprincipper (program, taktiske regler og organisatorisk erfaring), eller hvis de var svage og vaklende. Men sagen er jo, at dette »hvis« netop ikke eksisterer. Blandt os bolsjevikker har der aldrig været tendenser til demagogi, tværtimod; vi har hele tiden resolut, åbent og direkte bekæmpet selv de mindste forsøg på demagogi, vi har forlangt bevidst indstilling af dem, der meldte sig ind i partiet, vi har fastholdt den kolossale betydning af kontinuitet i partiets udvikling, vi har propageret for disciplin og skoling af *alle* partiets medlemmer i en af partiorganisationerne. Vi har vort grundigt indarbejdede program, der er officielt anerkendt af alle socialdemokrater, og hvis grundsætninger reelt ikke har fremkaldt nogen kritik (kritik af enkelte punkter og formuleringer er en fuldt ud legitim og nødvendig ting i ethvert levende parti). Vi har taktiske resolutioner, der blev udarbejdet konsekvent og systematisk både på 2. og 3. kongres og under den socialdemokratiske presses mangeårige arbejde. Vi har både en vis organisatorisk erfaring og en faktisk organisation, der har spillet en opdragende rolle og ubestrideligt givet resultater, som måske ikke straks er synlige, men som kun blinde eller forblændede folk kan benægte.

Nej, kammerater, lad os ikke overdrive denne risiko. So-

cialdemokratiet har skabt sig et navn, skabt en retning, skabt socialdemokratiske arbejderkadrer. Og i den nuværende situation, da det heroiske proletariat i gerning har bevist sin beredvillighed til at gå i kamp og sin evne til at kæmpe solidarisk, støt, for klart erkendte mål, i en rent socialdemokratisk ånd, – i den situation vil det være ligefrem latterligt at betvivle, at de arbejdere, der er medlemmer af vort parti, eller som i morgen efter centralkomiteens opfordring melder sig ind, vil være socialdemokrater i 99 af 100 tilfælde. Arbejderklassen er instinktivt, spontant socialdemokratisk, og socialdemokratiets arbejde gennem mere end ti år har udrettet slet ikke så lidt for at forvandle denne spontaneitet til bevidst optræden. Gør jer ingen indbildte bekymringer, kammerater! Glem ikke, at der i ethvert levende parti i udvikling altid vil være elementer, som er ustabile, vaklende og svingende. Men disse elementer er og vil være underkastet påvirkning fra den støtte og solide kerne af socialdemokrater.

Vort parti er stagneret i illegaliteten. I de senere år var det ved at kvæles i illegalitet, som en af de delegerede på 3. kongres så rigtigt udtrykte sig. Illegaliteten er ved at bryde sammen. Gå nu dristigere fremad, tag det nye våben, fordel det til nye folk, udvid jeres støttepunkter, kald alle socialdemokratisk indstillede arbejdere til jer, indlem dem i hundredvis, i tusindvis i partiorganisationerne. Lad deres delegerede sætte liv i vore centrale organer, lad det unge revolutionære Ruslands friske ånd strømme ind gennem dem. Hidtil har revolutionen om og om igen retfærdiggjort alle marxismens teoretiske grundteser, alle socialdemokratiets væsentlige paroler. Og revolutionen har ligeledes retfærdiggjort vort arbejde, det socialdemokratiske arbejde, retfærdiggjort vore forventninger og vor tillid til proletariats ægte revolutionære ånd. Lad os nu undgå al småtskårenhed i den nødvendige reform af partiet – lad os straks slå ind på den nye vej. Dette fratager os ikke det gamle konspirative apparat (der er ingen tvivl om, at de socialdemokratiske arbejdere har anerkendt og godkendt det; det har revolutionens praktiske erfaringer og forløb bevist hundrede gange mere eftertrykkeligt end beslutninger og resolutioner kunne gøre det). Det giver os også nye, unge kræfter fra selve kernen af den eneste virkeligt og fuldt ud revolutionære klasse, der har tilkæmpet Rusland

halvdelen af friheden, og som vil tilkæmpe det fuld frihed, den klasse, som gennem friheden vil føre Rusland frem til socialismen.

II

Beslutningen fra vort partis centralkomité om indkaldelse af RSDAP's 4. kongres, offentliggjort i Novaja Sjisnj nr. 9, er et afgørende skridt henimod fuld gennemførelse af det demokratiske princip i partiorganisationen. Valg af kongresdelegerede (som først f r taleret, men derpå utvivlsomt også f r fuld stemmeret) skal være foretaget inden for en måned. Alle partiets organisationer bør derfor så snart som muligt gå i gang med diskussionen af kandidaterne til kongressen og kongressens opgaver. Man bør absolut regne med muligheden for, at det døende selvherskerdømme vil forsøge at ophæve de lovede friheder og gå til angreb på revolutionære arbejdere og især deres ledere. Derfor vil det næppe være belejligt (undtagen måske i særlige tilfælde) at offentliggøre de delegeredes rigtige navne. D knavnene, som det politiske slaveris epoke har lært os at bruge, bør ikke lægges til side, så længe de Sorte Hundreder (7) forbliver ved magten. Og det ville ikke være nogen dårlig idé, endnu engang at vælge suppleanter til de delegerede, atter ligesom tidligere, »med tanke på arrestationer«. Men vi vil ikke opholde os ved alle disse konspirative forsigtighedsregler, for kammeraterne kender de lokale arbejdsforhold og klarer let alle de vanskeligheder, der kan opstå i så henseende. De kammerater, der har rige erfaringer i revolutionært arbejde under selvherskerdømmets betingelser, skal hjælpe og r de alle dem, der begynder på socialdemokratisk virksomhed under de nye, »frie«, forhold (frie står indtil videre i gåseøjne). Det siger sig selv, at der her kræves megen takt af medlemmerne af vore komiteer; de hidtidige formelle forrettigheder mister nu uundgåeligt betydning, og det bliver nødvendigt i mange tilfælde at begynde forfra »med begyndelsen«, at give brede lag af nye partikammerater *bevis* for, hvor vigtig demokratiets konsekvente program, taktik og organisation er. Man må ikke glemme, at vi indtil nu altfor ofte kun har haft at gøre med revolutionære fra et bestemt socialt lag, hvorimod vil nu have at gøre med typiske repræsentanter

for masserne. Denne forandring kræver nye metoder ikke blot i agitation og propaganda (nødvendigheden af en mere populær fremstilling, evne til at behandle et problem, evne til på en yderst enkel, anskuelig og virkelig overbevisende måde at forklare socialismens grundlæggende sandheder), men også hvad angår organisationen.

I denne notits vil jeg gerne komme ind på en enkelt side af de nye organisatoriske opgaver. Centralkomiteens beslutning opfordrer alle partiorganisationer til at sende delegerede til kongressen og *alle* socialdemokratiske indstillede arbejdere til at træde ind i disse organisationer. For virkelig at realisere dette velmente ønske er det utilstrækkeligt bare at »invitere« arbejderne, utilstrækkeligt bare at udvide antallet af organisationer af den gamle type. Nej, hertil kræves, at alle kammerater i fællesskab er med til på selvstændig og skabende måde at tilvejebringe *nye* organisationsformer. Her kan man ikke anvise nogen standard, som er fastlagt på forhånd, for denne sag er ny, her må lokalkendskab og navnlig initiativ fra *alle* partimedlemmer komme til udfoldelse. Den nye organisationsform eller rettere den nye form for organisatorisk grundcelle i arbejderpartiet skal ubetinget være bredere end de gamle grupper. Det er desuden sandsynligt, at den nye celle bør være en mindre fast udformet, en mere »fri«, »lose« / løst/ organisation. Hvis befolkningen havde fuld foreningsfrihed og fulde borgerrettigheder, skulle vi naturligvis oprette socialdemokratiske foreninger overalt (ikke kun faglige, men også politiske foreninger, partiforeninger). Under de nuværende forhold må man søge at komme dette mål nærmere ad alle de veje og med alle de midler, der måtte stå til vor rådighed.

Det er nødvendigt øjeblikkeligt at vække initiativet hos alle partiets folk og hos alle de arbejdere, der sympatiserer med socialdemokratiet. Det er nødvendigt straks og alle vegne at organisere foredrag, diskussioner, møder og friluftsansatninger, hvor der gives meddelelse om afholdelsen af RSDAP's 4. kongres, redegøre for kongressens opgaver i den mest populære og letfattelige form, oplyse om den nye form, hvorunder kongressen organiseres, og rette opfordring til alle socialdemokrater om at deltage aktivt i udformningen af et virkeligt proletarisk socialdemokratisk parti efter nye linjer. Et sådant arbejde vil

give os en mængde oplysninger om indvundne erfaringer, det vil på to-tre uger, (hvis sagen griber energisk an) frembringe nye socialdemokratiske kræfter blandt arbejderne og i langt bredere lag vække interesse for det socialdemokratiske parti, som vi nu har besluttet at opbygge på en ny måde sammen med alle kammerater blandt arbejderne. På alle møder vil spørgsmålet om oprettelse af forbund, organisationer og grupper i partiet øjeblikkeligt blive rejst. Hvert forbund, hver organisation og gruppe vil straks vælge sit bureau, sin bestyrelse eller sit forretningsudvalg, med andre ord en central og permanent institution, der varetager organisationens anliggender, oprettholder kontakt med stedlige partiinstitutioner, modtager og fordeler partilitteratur, opkræver kontingent til partiets arbejde, arrangerer møder, foredrag og beretninger og endelig forbereder valg af delegerede til partikongressen. Partikomiteerne vil naturligvis sørge for at bistå enhver sådan organisation og forsyne den med materialer, som forklarer, hvad vort parti, RSDAP, står for, hvad dets historie og nuværende store opgaver er.

Endvidere er det på tide også at sørge for oprettelse af lokale økonomiske støttepunkter, om man så må sige, for arbejderne i de socialdemokratiske organisationer, i form af spisesteder, tehuse, ølstuer, biblioteker, læsesale, tir* osv., osv., der drives af partimedlemmer. Man må ikke glemme, at ud over det »selvherskende« politi vil også de »selvherskende« arbejdsgivere forfølge socialdemokratiske arbejdere og afskedige agitatorer. Derfor er det en yderst vigtig sag at få etableret baser, der er så uafhængige som muligt af fabrikanternes vilkårlighed.

Vi socialdemokrater bør i det hele taget udnytte den nuværende udvidelse af handlefriheden på enhver tænkelig måde, og jo mere denne frihed sikres, jo mere energisk må vi fremføre parolen »Ud blandt folket!«. Nu vil

*) Jeg kender ikke noget tilsvarende russisk ord og bruger (det franske) »tir« for steder, hvor der skydes til måls, hvor der er diverse våben til rådighed, og hvor enhver interesseret for en ringe betaling kan komme til at skyde til måls med revolvere og geværer. I Rusland er der proklameret møde- og foreningsfrihed. Borgerne har også ret til at forsamle sig til skydeøvelser, som ikke kan være til fare for nogen. I enhver europæisk storby kan man finde offentlige skydebaner – i kælderlokaler, undertiden uden for byen osv., og det er absolut ikke overflødig for arbejderne at lære at skyde, at lære at behandle våben. Naturligvis vil vi først for alvor og i stor stil kunne gøre dette, når der er tilvejebragt foreningsfrihed, og når politislyngler, der ville vove at lukke sådanne institutioner, kan stilles for retten.

arbejdernes egne initiativer ytre sig i et omfang, som vi, gårsdagens konspiratorer og smågruppemedlemmer, ikke engang vovede at drømme om. De socialistiske ideers påvirkning af de proletariske masser foregår nu og i den kommende tid ad veje, som vi meget ofte slet ikke vil være i stand til at efterspore. Under hensyntagen til sådanne forhold må vi sørge for en rigtigere fordeling af socialdemokratiske intellektuelle*), således at de ikke driver nytteløst omkring på steder, hvor bevægelsen allerede er kommet op at stå og klarer sig ved egne kræfter, om man må udtrykke sig så, men at de går ud blandt »de dybe lag«, hvor arbejdet er sværere, forholdene vanskeligere, behovet for erfarne og kyndige folk stærkere, kilderne til oplysning mindre og det politiske livs hjerteslag svagere. »Ud blandt folket« skal vi også nu, både i tilfælde af valg, hvori hele befolkningen, selv i de mest afsides egne, vil deltage og (det er endnu vigtigere) i tilfælde af åben kamp for at lamme en provinsiel Vendée's (8) reaktionære linje, og for at sikre, at de paroler, der udgår fra de store centre, spredes over hele landet, blandt alle proletariske masser.

Selvfølgelig er enhver yderlighed skadelig; for at organisere arbejdet på den mest stabile og om muligt »mønster-værdige« måde, vil vi også fortsat blive nødt til at koncentrere vore bedste kræfter i det ene eller det andet vigtige centrum. Erfaringerne vil vise, hvilken proportion vi bør iagttage i så henseende. Vor opgave nu består ikke så meget i at udspekulere normer for organiseringen ad nye linjer som i at udfolde den bredeste og dristigste virksomhed, således at vi på den 4. kongres kan sammenfatte og formulere materialet om partiets erfaringer.

III

I de første to afsnit behandlede vi den almindelige betydning af valgprincippet i partiet og nødvendigheden af nye organisationsceller og organisationsformer. Vi vil her gennemgå endnu et yderst væsentligt spørgsmål, nemlig spørgsmålet om partiets forenelse.

Det er ingen hemmelighed for nogen, at det store fler-

tal af socialdemokratiske arbejdere er særdeles utilfredse med splittelsen i partiet og kræver forenelse. Det er ingen hemmelighed for nogen, at splittelsen har fremkaldt en vis kølighed blandt socialdemokratiske arbejdere (eller arbejdere, der er rede til at træde ind i partiet) over for det socialdemokratiske parti.

Arbejderne har næsten mistet håbet om, at partiets »spidser« kunne forene sig. Nødvendigheden af en forenelse blev officielt anerkendt såvel af RSDAP's 3. kongres som af mensjevikkernes konference i maj dette år. Siden da er et halvt år gået, men enhedsbestræbelserne har næsten ingen fremskridt gjort. Det er ikke overraskende, at arbejderne er begyndt at blive utålmodige. Det er ikke overraskende, at »En arbejder, én af mange«, der skrev om forenelse i Iskra og i en pjece, udgivet af »Flertallet« (Arbejdere om Partisplittelsen, udgivet af centralkomiteen, Geneve 1905) sluttelig har truet de socialdemokratiske intellektuelle med en »knytnæve nedefra«. Nogle socialdemokrater (mensjevikkerne) syntes dengang ikke om trusslen, andre (bolsjevikkerne) fandt den derimod legitim og fuldt ud berettiget.

Mon ikke den tid nu er kommet, da de *bevidste* socialdemokratiske arbejdere kan og skal gøre alvor af deres hensigt (jeg siger ikke »trussel«, for det ord smager af anklager og demagogi, og vi bør gøre vort yderste for at undgå begge dele). I virkeligheden er den tid nu kommet, eller er i hvert fald ved at komme, da valgprincippet kan anvendes i partiorganisationerne i gerning og ikke kun i ord, ikke som en smuk, men tom floskel, derimod som et virkeligt nyt princip, der virkelig fornyer, udvider og styrker partiets forbindelser. »Flertallet« har i skikkelse af centralkomiteen direkte opfordret til ufortøvet anvendelse og indførelse af valgprincippet. Mindretallet følger samme vej. Og socialdemokratiske arbejdere udgør det kolossale, overvældende flertal i alle socialdemokratiske organisationer, institutioner, forsamlinger møder osv.

Det vil sige, at muligheden nu er til stede for ikke kun at *opfordre* til enhed, ikke kun at opnå *løfter* om enhed, men i praksis at *opnå enhed* ved en simpel flertalsbeslutning af de organiserede arbejdere såvel i den ene som i den anden fraktion. Her bliver ingen »majorisering«, idet alle i princippet har erkendt nødvendigheden af enhed, og arbej-

*) På partiets 3. kongres udtalte jeg det ønske, at der i partiets komiteer måtte være ca. 8 arbejdere for hver 2 intellektuelle. Hvor forældet er dog dette ønske!

derne har nu kun i praksis at afgøre et spørgsmål, der allerede er afgjort i princippet.

Forholdet mellem de intellektuelles og proletariats (arbejdernes) funktioner i den socialdemokratiske arbejderbevægelse kan jo udtrykkes ret præcist i følgende generelle formulering: De intellektuelle er gode til at løse problemer »principielt«, er gode til at opstille retningslinjer, gode til at anstille betragtninger om nødvendigheden af handling... hvorimod arbejderne handler, gør den grå teori til levende liv.

Og jeg vil ikke i mindste måde henfalde til demagogi, ikke på nogen måde forklejne den store rolle, som den bevidste indstilling i arbejderbevægelsen spiller, ikke på noget område svække den marxistiske teori, de marxistiske principers gigantiske betydning, når jeg nu siger: både på kongressen og på konferencen skabte vi »grå teori« om forenelse af partiet; kammerater, arbejder! hjælp os med at gøre denne grå teori til levende liv! Gå i hobetal ind i partiorganisationerne. Gør vor 4. kongres og den 2. mensjevikkonference til en storslået og imponerende kongres af socialdemokratiske arbejdere. Tag sammen med os praktisk fat på samlingsproblemet – lad dette problem blot som en undtagelse (den undtagelse, der bekræfter regelen!) blive et, som løses med en tiendedel teori og ni tiendedel praksis. Ikke sandt, et sådant ønske er legitimt, historisk nødvendigt og psykologisk forståeligt. Vi har »teoriseret« så længe (somme tider – det lægger vi ikke skjul på – til ingen verdens nytte) i emigrantlivets usunde atmosfære, så det ved gud ikke er af vejen, hvis vi nu »spænder buen« noget, bare ganske lidt, en lille bitte smule »til den anden side« og lader praksis rykke lidt mere i forgrunden. Denne metode vil utvivlsomt være på sin plads i spørgsmålet om forenelse, som vi på grund af årsagerne til splittelsen har brugt et hav af blæk og en uendelighed af papir på. Især vi emigranter længes efter praktisk handling. Og desuden har vi allerede skrevet et særdeles godt og fyldestgørende program for hele den demokratiske revolution. Lad os da forenes også for denne revolutions sag!

Partimæssig organisation og partimæssig litteratur

De nye betingelser for det socialdemokratiske arbejde, som er skabt i Rusland efter revolutionen i oktober (1), har sat problemet om partimæssig litteratur på dagsordenen. Forskellen mellem den illegale og den legale presse, denne triste arv fra det feudale og selvherskerlige Ruslands epoke, begynder at svinde. Vor premierministers hykleriske regering huserer endnu i den grad, at Meddelelser fra Arbejdersovjetten må trykkes »illegalt«, men de tåbelige forsøg på at »forbyde« dét, som regeringen ikke magter at forhindre, indbringer ikke regeringen andet end skændsel og nye moralske bagslag.

Så længe forskellen mellem illegal og legal litteratur eksisterede, løstes problemet om partimæssig og ikke-partimæssig presse yderst enkelt og yderst falsk og vanskabt. Hele den illegale presse var partimæssig, den blev udgivet af organisationer, den redigeredes af grupper, der på en eller anden måde var forbundet med grupper af praktiske partiarbejdere. Hele den legale presse var ikke-partimæssig – fordi partimæssig optræden var belagt med forbud – men den »hældede« til det ene eller andet parti. Undgåeligt opstod der vanskabte alliancer, unormale »samliv«, falske tilsløringer; nødtvungen forsigtighed i udtalelser af folk, der ville udtrykke partianskuelser, blandedes med misforståelser eller tankefejhed hos folk, der endnu ikke

var nået frem til disse anskuelser, og som i grunden ikke sluttede sig til et parti.

En forbandet tid, med formummede taler, litterær serilitet, undersåtligt sprog, idémæssigt livegenskab! Proletariatet gjorde ende på denne usselhed, som fik alt levende og friskt i Rus (2) til at hive efter vejret. Men proletariatet har hidtil kun skaffet Rusland halvdelen af friheden.

Revolutionen er endnu ikke afsluttet. Mens tsarismen *ikke længere* har kraft til at besejre revolutionen, har revolutionen *endnu ikke* kraft til at besejre tsarismen. Og vi lever i en tid, hvor denne naturstridige kombination af åben, ærlig, direkte, konsekvent partimæssig optræden med underjordisk, tilsløret, »diplomatisk«, durkdreven »legalitet« ytrer sig overalt og i alt. Denne naturstridige kombination påvirker også vort blad: hvor meget hr. Gutjkov end gør sig vittig over et socialdemokratisk tyranni, der ville forbyde trykning af liberalt-borgerlige, moderate aviser, så er og bliver det et faktum, at centralorganet for Ruslands Socialdemokratiske Arbejderparti, Proletarij, stadig befinder sig uden for den *selvherskerlige* politistat Ruslands dør.

Men i hvert fald tvinger denne halve revolution os alle til straks at tage fat på en ny tilrettelægning af virksomheden. Litteraturen kan nu, selv »legalt«, for 9/10's vedkommende være partimæssig. Litteraturen må blive partimæssig. I modsætning til borgerlige skikke, i modsætning til den borgerlige arbejdsgiver og kræmmerpresse, i modsætning til den borgerlige litterære karrierisme og individualisme, »herremandsanarkisme« og profitjagt – skal det socialistiske proletariat hævde den *partimæssige litteraturs* princip, udvikle dette princip og i så fuld og hel form som muligt føre det ud i livet.

Hvori består da dette princip, den partimæssige litteraturs princip? Ikke alene i, at for det socialistiske proletariat kan litteraturvirksomhed ikke være et middel til profit for personer eller grupper, den kan overhovedet ikke være en individuel virksomhed, uafhængig af den fælles proletariske virksomhed. Ned med partiløse skribenter! Ned med skribenter, der betragter sig som overmennesker! Litteraturvirksomheden må blive en *del* af den fælles proletariske virksomhed, »hjul og møtrik« i én fælles, stor socialdemokratisk mekanisme, som sættes i bevægelse af

hele den bevidste avantgarde for hele arbejderklassen. Litteraturvirksomheden må blive en bestanddel af det organiserede, planmæssige, forenede socialdemokratiske partiarbejde.

»Enhver sammenligning halter,« siger en tysk sentens. Også min sammenligning af litteratur og møtrik, af levende bevægelse og mekanisme, halter. Der skal nok også findes hysteriske intellektuelle, der vil hyle op over denne sammenligning, som fornedrer, forstener og »bureaukratiserer« den frie idekamp, friheden til kritik, friheden til litterær skaben osv. osv. Efter sagens natur vil den slags hyl kun være et udtryk for borgerlig-intellektuel individualisme. Det kan ikke bestrides, at litterær virksomhed mindst af alt egner sig for at rette sig mekanisk ind, for nivellering, for et flertals herredømme over et mindretal. Det kan ikke bestrides, at det i denne virksomhed er ubetinget nødvendigt at sikre mest mulig plads for personligt initiativ, individuelle tilbøjeligheder, plads for tanke og fantasi, form og indhold. Alt dette er ubestrideligt, men alt dette beviser kun, at den litterære del af proletariatets partimæssige virksomhed ikke skematisk kan identificeres med andre dele af proletariatets partimæssige virksomhed. Alt dette modbeviser aldeles ikke den opfattelse, som forekommer bourgeoisiet og det borgerlige demokrati så fremmed og mærkelig, at litteraturvirksomhed absolut og ubetinget må indgå en uløselig forbindelse med de øvrige dele af det socialdemokratiske partiarbejde. Bladene bør blive organer for de forskellige partiorganisationer. Forfatterne må være direkte tilsluttet partiorganisationerne. Forlag og lagre, butikker og læsestuer, biblioteker og diverse forhandling af bøger – alt dette må blive partimæssigt og drives under ansvar. Alt dette arbejde må overvåges af det organiserede socialistiske proletariat, som i et og alt må kontrollere det, og som må bringe den levende proletariske virksomheds levende strøm ind i alt dette arbejde, uden undtagelse, således at grunden tages bort under det alderstegne, halvt oblomovske (3), halvt kræmmeragtige russiske princip: skribenten nusser med lidt skriveri og læseren med lidt læsning.

Vi vil selvfølgelig ikke sige, at denne omlægning af litteraturvirksomheden, som er tilsvinet af asiatisk censur og europæisk bourgeoisie, kan foregå med ét slag. Det ligger os

fjernt at agitere for et eller andet ensartet system eller at ville løse opgaven med nogle resolutioner. Nej, på dette område kan der mindst af alt være tale om skematisme. Det drejer sig om, at hele vort parti, hele det bevidste socialdemokratiske proletariat i hele Rusland må erkende denne nye opgave, stille den klart op og tage fat på dens løsning overalt og alle vegne. På vej ud af den feudale censurs fangenskab ønsker vi ikke og agter vi ikke at lade os fange af borgerligt-kræmmeragtige litteraturforhold. Vi ønsker at skabe og agter at skabe en fri presse, ikke alene i politimæssig forstand, men også i betydningen frihed fra kapitalen, frihed fra karrierismen – ja også i betydningen frihed fra den borgerlig-anarkistiske individualisme.

Disse sidste ord kan se ud som et paradoks eller en hån mod læserne. Hvad for noget! vil en og anden intellektuel og ilter frihedsven vel råbe. Hvad for noget! De ønsker at lægge en så fin, individuel virksomhed som litterær skaben ind under kollektiviteten! De ønsker, at arbejderne ved stemmeflertal skal løse videnskabens, filosofiens, æstetikens problemer! De bestrider den absolutte frihed til absolut individuel idémæssig skaben!

– Tag den med ro, mine herrer! For det første er der tale om partimæssig litteratur og om partimæssig kontrol med den. Enhver har frihed til at skrive og sige alt, hvad der passer ham, uden mindste indskrænkning. Men enhver frivillig sammenslutning (deriblandt et parti) har ligeledes frihed til at udstøde medlemmer, som benytter partiets mærke til at præke anskuelse i strid med partiets. Ytrings- og pressefriheden skal være fuldstændig. Men også foreningsfriheden skal være fuldstændig. Jeg er i ytringsfrihedens navn forpligtet til at overlade dig fuld ret til at skrive, lyve og skrive hvad som helst. Men du er forpligtet til i foreningsfrihedens navn at overlade mig ret til at indgå eller opløse et forbund med mennesker, der siger sådan eller sådan. Partiet er et frivilligt forbund, som uvægerligt vil gå i opløsning, først idemæssigt og så materielt, hvis det ikke renser sig for medlemmer, som forkynder anskuelse i strid med partiets. Til bestemmelse af grænsen mellem det partimæssige og det partistridige tjener imidlertid partiprogrammet, dertil tjener partiets taktiske resolutioner og dets love, dertil tjener endelig de erfaringer, der er indhøstet af hele det internationale socialdemokrati,

af proletariatets internationale frivillige sammenslutninger. Proletariatet optager til stadighed i sine partier elementer og strømninger, som ikke er fuldt konsekvente, ikke helt rent marxistiske, ikke ganske rigtige, og foretager ligeledes til stadighed periodiske »rensninger« af sine partier. Sådan vil det også blive hos os, mine herrer tilhængere af den borgerlige »frihed til kritik«, *inden for* partiet, nu er vort parti med ét slag blevet et masseparti, nu oplever vi en brat overgang til en åbent virkende organisation, nu vil der uvægerligt komme mange inkonsekvente (fra et marxistisk synspunkt inkonsekvente) mennesker, måske endda nogle kristne, måske endda nogle mystikere til os. Vi har stærke maver, vi er hærdede marxister. Vi vil kunne fordøje disse inkonsekvente folk. Tankefrihed og frihed til kritik inden for partiet vil aldrig få os til at glemme menneskenes frihed til at gruppere sig i de frivillige sammenslutninger, der kaldes partier.

For det andet, mine herrer borgerlige individualister, må vi sige Dem, at Deres taler om absolut frihed er hykleri helt igennem. I et samfund, der grunder sig på pengenes magt, i et samfund, hvor de arbejdendes store masser lider nød, mens en håndfuld rige folk lever et snylterliv, kan der ikke være nogen reel og virkelig »frihed«. Er De måske fri fra deres borgerlige forlæggere, hr. forfatter? Fra Deres borgerlige publikum, som forlanger, at De skal levere pornografi på lærred og i rammer (4), prostitution som »supplement« til den »hellige« sceniske kunst? Denne absolutte frihed er jo en borgerlig eller anarkistisk frase (for som verdensanskuelse er anarkismen borgerlighed på vrangen). At leve i et samfund og være fri fra samfundet lader sig ikke gøre. Den borgerlige forfatters, kunstners, skuespillerindes frihed er kun en maskeret (eller hyklerisk maskerlig) afhængighed af pengesækken, af underholdet.

Og vi socialister afslører dette hykleri, vi river de falske skilte ned – ikke for at få en litteratur og kunst uden klassepræg (dette vil først være muligt i et socialistisk samfund, som er kommet ud over klasserne), men for at konfrontere den hyklerisk frie, men i virkeligheden borgerligt bundne litteratur med en virkelig fri litteratur, der *åbent* er knyttet til proletariatet.

Det vil være en fri litteratur, fordi ikke egoisme og ikke

karriere, men socialismens idé og sympati med de arbejdende vil hverve nye og atter nye kræfter til dens rækker. Det vil være en fri litteratur, fordi den vil tjene, ikke en overmæt heroine, ikke de blaserte og overvægtige »øverste ti tusind«, men millioner og atter millioner af arbejdende mennesker, som udgør landets blomst, dets kraft, dets fremtid. Det vil være en fri litteratur, som befrugter menneskehedens nyeste revolutionære tænkning med det socialistiske proletariats erfaringer og levende arbejde og skaber en stadig vekselvirkning mellem fortidens erfaringer (den videnskabelige socialisme, kronen på socialismens udvikling fra dens primitive, utopiske former) og nutidens erfaringer (den nutidige kamp, som kammeraterne blandt arbejderne fører).

Derfor til arbejdet, kammerater! Foran os står en vanskelig og ny, men stor og taknemmelig opgave – at organisere en omfattende, alsidig, mangeartet litteraturvirksomhed i nær og uløselig forbindelse med den socialdemokratiske arbejderbevægelse. Hele den socialdemokratiske litteratur må blive partimæssig. Alle blade, tidsskrifter, forlag osv. må øjeblikkelig tage fat på en reorganisering, en forberedelse af en sådan tilstand, at de helt og fuldt kan indgå i de og de partiorganisationer efter de og de principper. Kun så vil den »socialdemokratiske« litteratur blive socialdemokratisk i gerning, kun så vil den formå at gøre sin pligt, kun så vil den formå inden for det borgerlige samfunds rammer at rive sig ud af slaveriet hos bourgeoisie og smelte sammen med den virkelig fremskredne og helt ud revolutionære klasses bevægelse.

Trykt i bladet *Volna* nr. 22
den 20. maj (2. juni) 1906
Samlede Værker, 5. udgave,
bd. 13, s. 128-130

Frihed til kritik og enhed i handling

Redaktionen har fået tilsendt følgende dokument, underskrevet af RSDAP's centralkomité:

»Eftersom nogle partiorganisationer har rejst spørgsmålet om grænserne for frihed til kritik af partikongressernes beslutninger, mener centralkomiteen, ud fra den betragtning, at det russiske proletariats interesser altid har krævet den størst mulige enhed i RSDAP's taktik, og at denne enhed i politisk handling mellem de enkelte dele af vort parti nu er endnu mere nødvendig end nogensinde:

1) at alle skal have tilstået *fuld frihed* til i partipressen og på partimøder at fremsætte sin personlige mening og forfægte sine særstandpunkter,

2) at partiets medlemmer på brede politiske møder ikke må fremføre *agitation*, der går imod kongressens beslutninger,

3) at intet medlem af partiet på sådanne møder hverken må opfordre til aktioner, der er i modsætning til kongressens beslutninger, eller foreslå resolutioner, der ikke er i overensstemmelse med kongressens beslutninger.« (Kursiven overalt vor.)

Når vi ser på det væsentlige i denne resolution, får vi øje på en hel række mærkværdigheder. Resolutionen udsiger, at »på partimøder« tilstås »fuld frihed« for den personlige

mening og for kritik (§1), men på »brede møder« (§2) »må intet medlem af partiet opfordre til aktioner, der er i modsætning til kongressens beslutninger«. Tænk engang over, hvad resultatet af dette bliver: på partimøder har medlemmer af partiet *ret* til at opfordre til aktioner, der er i modsætning til kongressens beslutninger, – på brede møder »tilstås« der *ikke* fuld frihed til »at fremsætte sin personlige mening«!!

Resolutionens forfattere har fuldstændig misforstået forholdet mellem *friheden til kritik* inden for partiet og partiets *enhed i handling*. Kritik, inden for grænserne af partiprogrammets *grundlæggende principper*, bør være helt fri (lad os blot minde om Plekhanovs tale om dette på RSDAP's anden kongres) og ikke blot på partimøder, men også på brede møder. At forbyde en sådan kritik eller en sådan »agitation« (for man kan ikke adskille kritik fra agitation) er umuligt. Partiets politiske aktioner bør foregå i enhed. Alle »opfordringer«, der bryder enheden i givne aktioner, er utilladelige både på brede møder, på partimøder og i partipressen.

Centralkomiteen har øjensynligt defineret friheden til kritik upræcist og for snævert, og enheden i handling upræcist og for bredt.

Lad os tage et eksempel. Kongressen besluttede deltagelse i valgene til dumaen. Valg er en ganske bestemt aktion. Mens valgene foregår (for eksempel for øjeblikket i Baku) er *alle* opfordringer fra partimedlemmers side til ikke at deltage i valgene utilladelige *overalt*. På dette tidspunkt er »kritik« af beslutningen om deltagelse i valgene også utilladelig, fordi den i praksis ville undergrave virkningen af valgagitationen. Derimod er *kritik* fra partimedlemmers side af beslutningen om at deltage i valgene tilladelig *overalt* på et *sådant* tidspunkt, hvor valgene endnu ikke er fastsat. Naturligvis vil den praktiske anvendelse af dette princip af og til også afskedkomme diskussioner og misforståelser, men kun på grundlag af *netop* dette princip kan *alle* diskussioner og alle misforståelser afklares ærefuldt for partiet. Men centralkomiteens resolution skaber en umulig situation.

Centralkomiteens resolution er både indholdsmæssigt forkert og i *modstrid med partiets love*. Princippet om den demokratiske centralisme og om de lokale organers selv-

styre betyder netop *frihed til kritik*, fuldt ud og overalt, når blot ikke enheden i en *bestemt aktion* brydes derved, – og utilladelighed af *enhver* kritik, der undergraver eller vanskeliggør *enheden* i en af partiet besluttet aktion.

Vi regner det for en stor fejl fra centralkomiteens side at udsende en resolution om dette vigtige spørgsmål uden nogen form for forudgående diskussion i partipressen og i partiorganisationerne; en sådan diskussion ville kunne have hjulpet centralkomiteen til at undgå de af os påviste fejl.

Vi opfordrer alle partiorganisationer til nu at diskutere centralkomiteens resolution og præcist udtrykke deres forhold til den.

Moskvaopstandens lære

Bogen Moskva i December 1905 (M. 1906) kunne ikke være kommet mere belejligt. Det er en bydende nødvendig opgave for arbejderpartiet at tilegne sig decemberopstandens erfaring. Desværre er denne bog en krukke honning med en skefuld tjære: yderst interessant materiale, trods dets ufuldstændighed – og konklusioner af utroligt skødesløs, utroligt banal art. Vi vil behandle disse konklusioner særskilt, men for øjeblikket vender vi os til dagens brændende politiske hovedproblem, Moskvaopstandens lære.

Hovedformen for decemberbevægelsen i Moskva var den fredelige strejke og demonstrationer. Aktivt deltog det uhyre flertal af arbejdermasserne kun i disse former for kamp. Men netop decemberaktionen i Moskva viste klart, at generalstrejke som en selvstændig form, en hovedform for kampen har overlevet sig selv, at bevægelsen med spontan og uimodståelig kraft bryder sig vej ud af disse snævre rammer og afføder en højere kampform, opstanden.

Da de revolutionære partier og forbundene i Moskva erklærede strejke, erkendte, ja følte de alle, at den uundgåeligt måtte forvandle sig til en opstand. Den 6. december besluttede arbejderrepræsentanternes sovjet at »stræbe efter at føre strejken over i en væbnet opstand«. Men faktisk var ingen af organisationerne forberedt til dette, selv Kampgruppernes fællesråd (1) talte (*den 9. december!*)

om opstanden som noget fjernt, og der er ingen tvivl om, at gadekampen udspillede hen over hovedet på rådet og uden om dets deltagelse. Organisationerne lå bagud for bevægelsens vækst og rækkevidde.

Strejken voksede over i opstand, først og fremmest under trykket af de objektive betingelser, der var opstået efter oktober. Regeringen kunne ikke længere overrumplens med en generalstrejke, den havde allerede organiseret en kontrarevolution, der stod rede til militære aktioner. Den russiske revolutions almindelige forløb efter oktober og rækken af begivenheder i Moskva i decemberdagene gav en slående bekræftelse på en af Marx' dybe grundsætninger: Revolutionen skrider fremad ved, at den skaber en sluttet og fast kontrarevolution, dvs. tvinger fjenden til at anvende mere og mere ekstreme midler til forsvar, og udvikler således kraftigere og kraftigere midler til angreb. (2)

Den 7. og 8. december: fredelig strejke, fredelige massedemonstrationer. Den 8. om aftenen: belejring af Akvaret. (3) Den 9. om dagen: dragonernes overfald på mængden på Strastnajapladsen. Om aftenen – ødelæggelsen af Fiedlers hus. (4) Stemningen bliver mere ophidset. Den uorganiserede mængde i gaderne bygger fuldstændig spontant og tøvende de første barrikader.

Den 10.: artilleribeskydningen af barrikaderne og mængden i gaderne begynder. Opførelsen af barrikader bliver resolut og er ikke længere enkelttilfælde, men absolut et massefænomen. Hele befolkningen er på gaderne, alle hovedcentre i hele byen dækkes af et net af barrikader. I flere dage udfoldes der en heftig partisan-kamp mellem kampgrupperne og tropperne, en kamp, der udmatter tropperne og tvinger Dubasov til at bønfalde om forstærkninger. Først den 15. december blev regeringsstyrkernes overlegenhed absolut, og den 17. knuste Semjonov-regimentet (5) Presjna, opstandens sidste støttepunkt,

Fra strejker og demonstrationer til enkelte barrikader. Fra enkelte barrikader til masseopførelse af barrikader og til gadekamp mod tropperne. Over hovedet på organisationerne udviklede den proletariske massekamp sig fra strejke til opstand. Heri ligger den vældige historiske vinding, som den russiske revolution skaffede sig i december 1905 – en vinding, der som alle de foregående blev hjem-

bragt på bekostning af vældige ofre. Bevægelsen blev løftet fra den politiske generalstrejke til et højere trin. Den tvang reaktionen til at gå *til det yderste* i modstanden, og bragte dermed i uhyre grad det øjeblik nærmere, da revolutionen også vil gå til det yderste i anvendelsen af angrebsmidler. Reaktionen kan *ikke gå videre* end til artilleribeskydning af barrikaderne, husene og mængden på gaderne. Revolutionen kan gå endnu længere end Moskvas kampgrupper, meget, meget længere både i dybden og i bredden. Og revolutionen er gået langt frem siden december. Den revolutionære krisens grundlag er blevet umådeligt meget bredere – klingen må nu slibes skarpere.

Proletariatet følte før sine ledere, at der var sket en forandring i de objektive kampbetingelser, og at dette krævede overgang fra strejke til opstand. Praksis gik som altid foran teorien. Den fredelige strejke og demonstrationerne ophørte straks at tilfredsstille arbejderne, der spurgte: Hvad så videre? – og krævede mere aktive handlinger. Direktivet om at bygge barrikader nåede yderdistrikterne med uhyre forsinkelse, mens der allerede byggedes barrikader i centrum. Arbejdermasserne gik i gang med sagen, men *blev ikke tilfredsstillet heller af det*, de spurgte: Hvad så videre? – de krævede aktive handlinger. Vi ledere af det socialdemokratiske proletariat lignede i december hin oberst, der disponerede så tåbeligt over sine regimenter, at størstedelen af hans tropper ikke kom til at deltage aktivt i slaget. Arbejdermasserne søgte, men fandt ikke direktiver om aktive masseaktioner.

Der er således ikke noget mere kortsynet end Plekhanovs opfattelse, som alle opportunisten har grebet med kyshånd, at strejken var ubetimelig og ikke skulle have været iværksat, og at »man ikke burde have grebet til våben«. Tværtimod, man burde have grebet mere beslutsomt, energisk og offensivt til våben, man burde have klargjort for masserne, at det var umuligt at nøjes med en fredelig strejke, og at en uforfærdet og skånselsløs væbnet kamp var nødvendig. Og nu må vi endelig åbent og hørligt for alle erkende, at politiske strejker er utilstrækkelige, vi må i de bredeste masser agitere for væbnet opstand og ikke tilsløre dette spørgsmål med nogen som helst »indledende stadier« eller med nogen tågetale. Hvis man skjuler for masserne, at en forbitret, blodig, tilintetgørende krig

er en nødvendighed, en umiddelbar opgave for den kommende aktion, bedrager man både sig selv og folket.

Dette er den første lære af decemberbegivenhederne. En anden lære vedrører karakteren af opstanden, måden at føre den på, betingelserne for troppernes overgang på folkets side. I højre fløj af vort parti er der en stærkt udbredt og yderst ensidig opfattelse af denne overgang. Man kan ikke, siges der, kæmpe mod moderne tropper. Tropperne må blive revolutionære. Det er klart, at hvis revolutionen ikke bliver en massekamp og ikke griber tropperne selv, da kan der ikke være tale om nogen alvorlig kamp. Det er klart, at arbejde blandt tropperne er nødvendigt. Men man må ikke forestille sig denne troppernes overgang som nogen simpel enkelthandling, der skyldes overtalelse på den ene side og erkendelse på den anden. Moskvaopstanden viser os anskueligt, hvor skematisk og livløst et sådant synspunkt er. Den vaklen, som ved enhver virkelig folkebevægelse uundgåeligt opstår blandt tropperne, bevirker faktisk, at det under den revolutionære kamps skærpelse kommer til en virkelig *kamp om tropperne*. Moskvaopstanden viser os netop den mest desperate, den mest rasende kamp mellem reaktionen og revolutionen om tropperne. Dubasov udtalte selv, at kun 5.000 af Moskvatroppernes 15.000 mand var pålidelige. Regeringen holdt de vaklende tilbage med de mest forskelligartede, mest desperate foranstaltninger, den talte godt for dem, smigrede dem, bestak dem ved at uddele ure, penge, osv., fyldte dem med vodka, bedrog dem, skræmte dem, spærrede dem inde i kaserner, afvæbnede dem, med forræderi og med magt fiskede man de soldater, der formodedes at være upålidelige, ud af rækkerne. Og vi må have mod til direkte og åbent at erkende, at vi i denne henseende ikke hamlede op med regeringen. Vi formåede ikke at udnytte de kræfter, vi rådede over, til en lige så aktiv, dristig, foretagsom og offensiv kamp for at vinde de vaklende tropper, som regeringen førte og gennemførte. Vi var i færd med en idémæssig »bearbejdelse« af tropperne, og vi vil fortsætte endnu ihærdigere dermed. Men vi ville være sølle pedanter, hvis vi glemte, at under en opstand er en fysisk kamp for at vinde tropperne ligeledes nødvendig.

Moskvas proletariat gav os i decemberdagene en strålende lektion i idémæssig »bearbejdelse« af tropperne –

f.eks. på Strastnajapladsen den 8. december, da mængden omringede kosakkerne, blandede sig med dem, forbrødrede sig med dem og fik dem til at vende om. Eller den 10. på Presnja, da to arbejderpiger, der bar en rød fane i en tusindtallig mængde, kastede sig mod kosakkerne med råbene: »Slå os ihjel! Levende giver vi ikke fanen fra os!« Og kosakkerne blev forvirrede og galoperede bort under mængdens råb: »Leve kosakkerne!« Disse eksempler på dristighed og heltmod bør for bestandig stå prentet i proletarietets bevidsthed.

Men her er eksempler på, at vi ikke hamlede op med Dubasov. Den 9. december går soldaterne syngende Marseillaisen gennem Bolsjaja Serpukhovskaja gaden for at slutte sig til oprørerne. Arbejderne sender delegerede, som skal møde dem. Malakhov selv galoperer over hals og hoved efter dem. Arbejderne kom for sent, Malakhov kom i rette tid. Han holdt en flammende tale, han fik soldaterne til at vakle, omringede dem med dragoner, førte dem bort til kasernen og spærrede dem inde. Det lykkedes Malakhov at nå frem, men det lykkedes ikke os, skønt vor appel på to dage fik 150.000 mennesker på benene og man med dem kunne og burde have organiseret afpatruljering af gaderne. Malakhov omringede soldaterne med dragoner, men vi omringede ikke herrer som Malakhov med bombekastere. Vi kunne og burde have gjort dette, og den socialdemokratiske presse har allerede for længe siden (det gamle Iskra (6)) påpeget, at en ubønhørlig udryddelse af civile og militære chefer er vor pligt under en opstand. Det, der skete på Bolsjaja Serpukhovskaja gaden, gentog sig åbenbart i hovedtrækkene også foran Nesvisjskij- og Krutitskij-kasernerne, ved proletarietets forsøg på at »fjerne« Jekaterinoslav-regimentet, ved afsendelsen af delegerede til ingeniørtropperne i Aleksandrov, ved tilbagesenderen af Rostovartilleriet, der var på vej til Moskva, ved afvæbningen af ingeniørtropperne i Kolomna og så videre. I opstandens øjeblik var vi ikke på højde med opgaverne i kampen for at vinde de vaklende tropper.

December gav en anskuelig bekræftelse på en anden dyb sætning, som Marx har skrevet og opportunisterne glemte, nemlig, at opstanden er en kunst, og at hovedreglen i denne kunst er, at der skal føres en hensynsløst dristig og beslutsom *offensiv*. (7) Vi havde ikke tilstrækkeligt tilegnet

os denne sandhed. Vi lærte ikke tilstrækkeligt os selv og masserne denne kunst, denne regel om at tage offensiven, komme hvad der vil. Vi må nu med al vor energi indhente det forsømte. Det er ikke nok at tage sit standpunkt til politiske paroler, det er også nødvendigt at tage sit standpunkt til den væbnede opstand. Den, der er imod den, den, der ikke forbereder sig til den, – han må ubønhørligt smides ud af revolutionstilhængernes rækker, smides over til dens modstandere, til forræderne eller kujonerne, thi den dag nærmer sig, da begivenhedernes kraft, da kampens betingelser tvinger os til at skille fjender og venner efter dette kendetegn. Det er ikke passivitet, vi bør forkynde, ikke en simpel »afventen«, indtil tropperne »går over«, – nej, vi må ringe med alle klokker og forkynde nødvendigheden af dristig offensiv og angreb med våben i hånd, nødvendigheden af i sådanne tider at udrydde fjendens øverste chefer og føre den mest energiske kamp for at vinde de vaklende tropper.

Den tredje store lære, som Moskva gav os, vedrører taktikken og organiseringen af styrkerne til opstanden. Krigstaktikken afhænger af krigsteknikkens niveau, – denne sandhed har Engels grundigt forklaret og indprentet marxisterne (8). Krigsteknikken i dag er ikke den samme, som den var i midten af det 19. århundrede. Det ville være dumt at forsvare barrikader med revolvere og sætte en menneskemængde ind mod artilleri. Og Kautsky havde ret, da han skrev, at efter Moskva var det på tide at revidere Engels' konklusioner, og at Moskva har grundlagt »en ny barrikadetaktik«. (9) Denne taktik var partisankrigens taktik. Den organisation, der betinges af en sådan taktik, var bevægelige og ganske små afdelinger – timandsgrupper, tremandsgrupper og endog tomandsgrupper. Nu møder vi ofte socialdemokrater, der griner, når talen er om femmands grupper og tremandsgrupper. Men grin er kun en billig metode til at slippe uden om det nye spørgsmål om taktik og organisation, der er fremkaldt af gadekampen under den moderne krigsteknik. Læs fortællingen om Moskvaopstanden omhyggeligt, mine herrer, og I vil forstå, hvilken forbindelse »femmandsgrupperne« har med spørgsmålet om den »nye barrikadetaktik«.

Moskva grundlagde den, men fik den langt fra udviklet,

langt fra udfoldet i nogenlunde bred målestok, i virkelig massemålestok. Der var kun få kampgrupper, arbejdermassen fik ikke nogen parole om dristigt at gå til angreb og praktiserede ikke en sådan parole. Partisanafdelingernes karakter var alt for ensidig, deres våben og deres metoder utilstrækkelige, deres evne til at lede mængden lå kun i kim. Vi må indhente alt dette, og vi indhenter det, når vi lærer af Moskvas erfaring, udbreder denne erfaring i masserne og vækker massernes skaberkraft til yderligere udvikling af denne erfaring. Og den partisanekrig, den masseterror, der næsten uophørligt har fundet sted overalt i Rusland siden december, vil utvivlsomt hjælpe masserne til at lære den rigtige taktik i opstandens øjeblik. Socialdemokratiet må erkende denne masseterror og indlemme den i sin taktik, selvfølgelig organisere og kontrollere den, indrette den efter arbejderbevægelsens og den almene revolutionære kamps interesser og betingelser og samtidig fjerne og skånselsløst udrydde den »bølge«-forvrængning af denne partisanekrig, der så storartet og så skånselsløst blev sat på plads af vore kampfæller i Moskva i opstandens dage og af letterne i de meget omtalte lettiske republikers dage. (10)

Krigsteknikken har i den allersidste tid atter gjort nye fremskridt. Den japanske krig har frembragt håndgranaten. Geværfabrikken har sendt det automatiske gevær på markedet. Og begge våben begynder allerede at blive anvendt med held i den russiske revolution, men langt fra i tilstrækkeligt omfang. Vi kan og skal benytte os af den mere fuldkomne teknik, lære arbejderafdelingerne at lave bomber i store mængder, hjælpe dem og vore kampgrupper at samle lagre af sprængstoffer, sprænghætter og automatiske våben. Når arbejderne deltager i opstanden i byerne, når der foretages masseangreb på fjenden, når der føres en beslutsom og dygtig kamp for at vinde tropperne, der vakler endnu mere efter dumaen, efter Sveaborg (Suomenlinna) og Kronstadt, når landbefolkningens deltagelse i den almindelige kamp er sikker – vil sejren være vor i den næste landsomfattende væbnede opstand i Rusland!

Lad os da udfolde vort arbejde bredere og stille vore opgaver dristigere, mens vi tilegner os læren fra de store dage i den russiske revolution. Vort arbejde bygger på en

rigtig vurdering af, hvad klasserne stræber efter, og hvad folkets udvikling har behov i dette øjeblik. Omkring parolen: Styr den tsaristiske magt og lad en revolutionær regering indkalde en konstituerende forsamling, grupperer vi og vil vi gruppere en stadig større del af proletariatet, bønderne og tropperne. Arbejdet med at udvikle massernes bevidsthed er nu som før basis for hele vort arbejde og hovedindholdet i det. Men lad os ikke glemme, at til denne almene, faste og fundamentale opgave følger sådanne øjeblikke, som Rusland nu gennemlever, visse særlige, specielle opgaver. Lad os ikke blive pedanter og spidsborgere, lad os ikke skyde disse særlige opgaver, som øjeblikket stiller, disse specielle opgaver, som de givne kampformer frembyder, fra os ved tomme henvisninger til pligter, der står for os på samme måde under alle betingelser og til alle tider.

Lad os huske, at den store massekamp nærmer sig. Det bliver en væbnet opstand. Den skal så vidt muligt blive samtidig. Masserne skal vide, at de går ud til en væbnet, blodig, hensynsløs kamp. Dødsforagt skal blive massernes almeneje og sikre sejren. Offensiven mod fjenden skal føres på den mest energiske måde, angreb og ikke forsvar skal blive massernes parole, ubønhørlig udryddelse af fjenden vil blive deres opgave, kamporganisationen vil blive bevægelig og smidig, troppernes vaklende elementer vil blive draget ind i aktiv kamp. Det klassebevidste proletariats parti skal gøre sin pligt i denne store kamp.

Revolutionens lære

Fem år er gået siden Ruslands arbejderklasse i oktober 1905 rettede det første kraftige slag mod det tsaristiske selvherskerdømme. Proletariatet rejste i disse store dage millioner af arbejdende til kamp mod deres undertrykkere. Det tilkæmpede sig på nogle måneder i 1905 sådanne forbedringer, som arbejderne i årtier forgæves havde ventet af »dem deroppe«. Proletariatet skaffede hele det russiske folk, omend kun i en kort tid, en i Rusland hidtil ukendt presse-, forsamlings- og foreningsfrihed. Det fejede Bulygins fusk af en дума af vejen, tvang tsaren til at udstede manifestet om forfatningen og gjorde det en gang for alle umuligt at regere Rusland uden repræsentative institutioner.

Proletariatets store sejre viste sig at være halve sejre, fordi den tsaristiske magt ikke blev styrtet. Decemberopstanden endte med et nederlag, og det tsaristiske selvherskerdømme begyndte at afskaffe arbejderklassens erobringer en for en, efterhånden som dens stormløb svækkedes, efterhånden som massernes kamp aftog. I 1906 var arbejderstrejkerne, bonderejsningerne og soldaterruelighederne langt svagere end i 1905, men var dog stadig meget stærke. Tsaren opløste den første дума, i hvis tid folkets kamp på ny begyndte at udvikle sig, men han vovede ikke straks at ændre valgloven. I 1907 aftog arbejdernes kamp yderligere, og da tsaren havde opløst den anden

duma, gennemførte han sit statskup (af 3. juni 1907), han brød alle sine højtidelige løfter om ikke at udstede love uden dumaens samtykke og ændrede valgloven således, at flertallet i dumaen med sikkerhed tilfaldt godsejerne og kapitalisterne, de Sorte Hundreders parti og deres drabanter.

Både sejre og nederlag i revolutionen gav det russiske folk en stor historisk lære. Idet vi fejrer femårsdagen for 1905, må vi bestræbe os på at klargøre os denne læres vigtigste bestanddele.

En første og grundlæggende lære er, at *kun* en revolutionær kamp fra massernes side formår at hidføre nogenlunde betydelige forbedringer i arbejderne liv og i statens styrelse. Hverken de dannedes »sympati« med arbejderne eller individuelle terroristers heroiske kamp kunne på nogen måde rokke ved det tsaristiske selvherskerdømme og kapitalisternes almagt. Kun arbejderne egen kamp, kun millionmassernes fælles kamp kunne gøre dette, og da *denne* kamp aftog, begyndte der øjeblikkelig en afskaffelse af det, arbejderne havde vundet. Den russiske revolution bekræftede det, hvorom der synges i den internationale arbejdersang:

»Ej nogen mægtig gud og kejser
og folkehøvding står os bi.
Nej, selv til kampen vi os rejser,
og gør os selv af åget fri.« (1).

En anden lære er, at det ikke er nok at rokke, at begrænse den tsaristiske magt. Den må *tilintetgøres*. Så længe den tsaristiske magt ikke er tilintetgjort, vil tsarens indrømmelser altid være ustabile. Tsaren gav indrømmelser, så længe revolutionens stormløb forstærkedes, og tog alle indrømmelserne tilbage, da stormen aftog. Kun når en demokratisk republik erobres, når den tsaristiske magt styrtet og magten lægges i folkets hænder, kan Rusland befries fra embedsmændenes vold og vilkårlighed, fra de Sorte Hundreders og oktobristernes дума, fra godsejernes og godsejerdrahanternes almagt i landsbyen. Når bøndernes og arbejderne trængsler nu efter revolutionen er blevet endnu tungere end før, så er det prisen for, at revolutionen var for svag, at den tsaristiske magt ikke blev styrtet. Året

1905 og derpå de to første dumaer og deres opløsning lærte folket overmåde meget, lærte det fremfor alt at kæmpe i fællesskab for de politiske krav. Folket, der var vakt til politisk liv, krævede først indrømmelser af selvherskerdømmet: at tsaren skulle indkalde dumaen, at tsaren skulle udskifte de gamle ministre med nye, at tsaren skulle »give« almindelig valgret. Men selvherskerdømmet gik ikke med til og kunne ikke gå med til sådanne indrømmelser. På anmodningen om indrømmelser svarede selvherskerdømmet med bajonetter. Og da begyndte folket at blive sig nødvendigheden af *kamp* mod selvherskerdømmets magt bevidst. Nu så at sige hamrer Stolypin og den sorte herreduma med endnu større kraft denne forståelse ind i hovedet på bønderne. Hamrer den ind og slår den fast.

Det tsaristiske selvherskerdømme har også på sin side draget lære af revolutionen. Det har set, at man ikke kan forlade sig på bøndernes tro på tsaren. Det styrker nu sin magt ved at alliere sig med de Sorte Hundreders godsejere og oktobristernes fabrikanter. For at styrte det tsaristiske selvherskerdømme behøves nu et langt kraftigere stormløb fra den revolutionære massekamps side end i 1905.

Er et sådant langt kraftigere stormløb muligt? Svaret på dette spørgsmål fører os ind på den *tredje og vigtigste* lære af revolutionen. Denne lære består i, at vi har set, *hvorledes* de forskellige klasser i det russiske folk optræder. Indtil 1905 forekom det mange, at hele folket i lige grad stræber efter frihed og ønsker en ligeartet frihed, i hvert fald havde det uhyre flertal ikke nogen klar forståelse af, at de forskellige klasser i det russiske folk stiller sig forskelligt til kampen for friheden og stiler efter en uligeartet frihed. Revolutionen spredte tågen. I slutningen af 1905 og derefter i den første og anden dumas tid trådte *alle* klasser i det russiske samfund åbent frem. De viste, hvordan de virkelig er, de afslørede, hvad der er deres virkelige bestræbelser, hvad de kan kæmpe for, og hvor kraftigt, ihærdigt og energisk de formår at kæmpe.

Fabrikernes og værkernes arbejdere, industriproletariatet, førte en yderst beslutsom og yderst ihærdig kamp mod selvherskerdømmet. Proletariatet begyndte revolutionen med den 9. januar og med massestrejker. Proletariatet førte kampen igennem til det sidste, efter at det havde rejst sig til væbnet opstand i december 1905, til for-

svar for bønderne, der forfulgtes med kugler, prygl og tortur. Antallet af strejkende arbejdere i 1905 var ca. *tre millioner* (og med jernbanemændene, postfunktionærer osv. sikkert op mod fire millioner), i 1906 en million, i 1907 – $\frac{3}{4}$ million. Verden har aldrig tidligere oplevet en så stærk strejkebevægelse. Det russiske proletariat viste, hvilke vældige ubrugte kræfter, der ligger i arbejdermasserne, når en virkelig revolutionær krise modnes. Strejkebølgen i 1905, den største i verden, udtømte langt fra hele proletariatets kampkraft. F.eks. var der i Moskvas fabriksområde 567.000 fabriks- og bedriftsarbejdere og 540.000 strejkende, men i Petersborg var der 300.000 fabriks- og bedriftsarbejdere og 1 million strejkende. Det vil sige, at arbejderne i Moskva-området endnu ikke havde udviklet en nær så stor energi i kampen som Petersborgs arbejdere. Men i Lifland-guvernamentet (byen Riga) var der på 50.000 arbejdere 250.000 strejkende, det vil sige, at hver arbejder i gennemsnit strejkede mere end fem gange i 1905. På nuværende tidspunkt er der i hele Rusland mindst 3 millioner fabriksarbejdere, minearbejdere og jernbanemænd, og dette antal vokser hvert år, med en styrke i bevægelsen som i Riga i 1905 kunne de stille en hær på *15 millioner strejkende*.

Over for et sådant stormløb ville ingen tsaristisk magt kunne holde stand. Men enhver forstår, at et sådant stormløb ikke kan fremkaldes kunstigt, efter socialisternes eller de fremskredne arbejderes ønske. Et sådant stormløb er kun muligt, når hele landet gribes af krise, forbitrelse, revolution. For at forberede et sådant stormløb må man drage de mest tilbagestående arbejderlag ind i kampen, år efter år gøre et ihærdigt, bredt anlagt og støt propagandistisk, agitatorisk og organisatorisk arbejde, skabe og befæste enhver form for sammenslutninger og organisationer i proletariatet.

I kampkraft stod Ruslands arbejderklasse forrest af alle klasser i det russiske folk. Selve arbejdets livsbetingelser gør dem skikkede til kamp og driver dem til kamp. Kapitalen samler arbejderne i store masser i storbyer, slutter dem sammen, oplærer dem til fælles handlinger. For hvert eneste skridt står arbejderen ansigt til ansigt med sin hovedfjende – kapitalisternes klasse. I kamp mod denne fjende bliver arbejderen *socialist*, han kommer til bevidst

hed om, at der må ske en fuldstændig ombygning af hele samfundet, en fuldstændig afskaffelse af al fattigdom og al undertrykkelse. Når arbejderne er blevet socialister, kæmper de med grænseløs dristighed mod alt, hvad der står dem i vejen, og først og fremmest mod den tsaristiske magt og de feudale godsejere.

Også bønderne deltog i revolutionen og gik i kamp mod godsejerne og mod regeringen, men deres kamp var langt, langt svagere. Man kan regne med, at af fabrikkernes arbejdere deltog flertallet (op mod 3/5) i den revolutionære kamp, i strejkerne, men af bønderne utvivlsomt kun et mindretal: sikkert ikke mere end en femtedel eller en fjerdedel. Bønderne kæmpede mindre ihærdigt, mere spredt, mindre bevidst, undertiden håbede de stadig på lillefar tsarens godhed. I 1905 – 1906 satte bønderne egentlig kun lidt skræk i livet på tsaren og godsejerne. Men de skal ikke have en skræk i livet, de skal *tilintetgøres*, deres regering – den *tsaristiske* regering – skal fjernes fra Jordens overflade. Nu bestræber Stolypin og den sorte дума, godsejernes дума, sig for at gøre de rige bønder til nye godsejergårdmænd, til forbundsfæller for tsaren og de Sorte Hundreder. Men jo mere tsaren og dumaaen hjælper de rige bønder til at ruinere bøndernes masse, des mere bevidst bliver denne masse, des mindre vil den bevare troen på tsaren, livegne slavers tro, forkuede og uvidende menneskers tro. Hvert år bliver der flere og flere landarbejdere i landsbyen – de kan ikke søge redning andre steder end i forbund med byarbejderne til fælles kamp. Hvert år bliver der flere og flere ruinerede, ludfattige og udsultede bønder i landsbyen – af dem vil millioner og atter millioner, når byproletariatet rejser sig, skride til en mere resolut, mere sluttet kamp mod tsaren og godsejerne.

I revolutionen deltog også det liberale bourgeoisie, dvs. de liberale godsejere, fabrikanter, advokater, professorer osv. De udgør »folkefriheden«s parti (K.-D., kadetterne). De lovede folket mangt og meget og gjorde stor stads af friheden i deres aviser. De havde flertallet af deputerede i den første og anden дума. De vinkede med løfter om, at man »ad fredelig vej« ville opnå frihed, de fordømte arbejderne og bøndernes revolutionære kamp. Bønderne og mange af bøndernes deputerede (trudovikerne) troede på disse løfter og fulgte ydmygt og lydigt de liberale og stil-

lede sig uden for proletariats revolutionære kamp. Heri bestod bøndernes største fejl (og mange byboeres fejl) under revolutionen. Med den ene hånd og meget, meget sjældent bistod de liberale kampen for friheden, men den anden hånd havde de altid udstrakt mod tsaren, de lovede ham at bevare og styrke hans magt, at forlige bønderne med godsejerne, at »pacificere« de »rasende« arbejdere. Da revolutionen nåede frem til den afgørende kamp mod tsaren, til decemberopstanden 1905, begik de liberale alle som en et gement forræderi mod folkets frihed, de svigtede kampen. Det tsaristiske selvherskerdømme benyttede sig af de liberales forræderi mod folkefriheden og af uvidenheden blandt bønderne, der i stort tal troede på de liberale, og knuste de revolterende arbejdere. Men da proletariatet var slået ned, kunne ingen дума, ingen af kadetternes pæne taler, ingen af deres løfter afholde tsaren fra at tilintetgøre alle rester af frihed, at genoprette selvherskerdømmet og de feudale godsejeres almagt.

De liberale stod bedragne tilbage. Bønderne havde fået en hård, men gavnlig lære. Der bliver ingen frihed i det russiske land, så længe folkets brede masser tror på de liberale, tror på muligheden af »fred« med tsarmagten, stiller sig uden for arbejderne revolutionære kamp. Ingen magt på Jorden vil kunne afværge frihedens komme i Rusland, når byproletariatets masse rejser sig til kamp, skyder de vaklende og forræderiske liberale til side og drager landarbejderne og de forarmede bønder med sig.

Og at Ruslands proletariat vil rejse sig til en sådan kamp, at det på ny vil stille sig i spidsen for revolutionen – derfor borger hele Ruslands økonomiske situation og al erfaring fra de revolutionære år.

For fem år siden tilføjede proletariatet det tsaristiske selvherskerdømme det første slag. Frihedens første stråler strejfede det russiske folk. Nu er det tsaristiske selvherskerdømme atter oprettet, atter hersker og regerer feudalherrerne, atter øves der overalt vold mod arbejderne og bønderne, alle vegne tynger myndighedernes asiatiske despotisme og afskyelige misregimente folket. Men de dyre lærepenge er ikke forgæves. Det russiske folk er ikke det samme, som det var i 1905. Proletariatet lærte det at kæmpe. Proletariatet vil føre det til sejr.

Noter

Til

To slags Taktik for Socialdemokratiet i den demokratiske Revolution

- (1) Lenin skrev bogen i juni-juli 1905 efter afslutningen af RSDAP's 3. kongres og den mensjevikiske konference, der fandt sted i Genève samtidigt med kongressen (se note 6 og 8).

Bogen blev udgivet på RSDAP's forlag i Geneve, hvor Lenin på det tidspunkt boede. Samme år, 1905, blev den også udgivet i Rusland af RSDAP's centralkomité og yderligere i 10.000 eksemplarer af partiets Moskva-organisation. Den blev solgt illegalt i Petersborg, Moskva, Perm, Kasan, Tiflis, Baku og andre byer og blev brugt bl.a. på illegale parti- og arbejderstudiekredse.

Lenin lod *To Slags Taktik* indgå i første bind af sin artikelsamling *Igennem Tolv År*, der i 1907 udkom i Petersborg, og supplerede den med nye fodnoter; i forordet til artikelsamlingen skriver han om *To Slags Taktik*: »Her fremlægges helt systematisk vore grundlæggende taktiske divergenser med mensjevikkerne – resolutionerne fra RSDAP's 3. kongres i foråret 1905 i London (den bolsjevikiske) og fra mensjevik-konferencen i Geneve gav disse meningsforskelle klar form og tilspidse dem til en fundamental divergens i vurderingen af hele vor borgerlige revolution, hvad angår proletarietets opgaver«, (Saml. Værker, russ., 4. udgave, b. 13, s. 94). *S. 21.*

- (2) *Opstanden på panserkrydseren »Potjomkin«* indledtes den 14. (27.) juni 1905. Den oprørske krydser anløb Odessa, hvor der på det tidspunkt var generalstrejke. Men de gunstige betingelser, der herved opstod for fælles handling mellem matroserne og Odessas arbejdere, blev ikke udnyttet. Bolsjevikernes organisation i Odessa var svækket som følge af flere arrestationer, og der var ikke enighed i organisationen. Mensjevikkerne var imod væbnet opstand og holdt arbejderne og matroserne tilbage fra offensiv kamp. For at knuse opstanden sendte tsarregeringen hele Sortehavsflåden mod »Potjomkin«, men matroserne nægtede at skyde, hvorefter officererne måtte beordre eskadren til at sejle tilbage. Efter 11 dages omflakken på Sortehavet blev »Potjomkin«, der da var uden brændstof og proviant, nødsaget til at søge rumænsk havn og overgive sig til de rumænske myndigheder. Flertallet af matroserne blev i udlandet. De, der vendte tilbage til Rusland, blev arresteret og stillet for en domstol.

Opstanden på panserkrydseren »Potjomkin« endte med nederlag, men den kendsgerning, at besætningen på et af de største krigsskibe gik over på revolutionens side, betød et stort skridt fremad i kampen mod selvherskerdømmet. *S. 21.*

- (3) *Proletarij* (Proletaren), illegal bolsjevikisk ugeavis; RSDAP's centrale organ, oprettet efter beslutning på partiets 3. kongres. Den blev udgivet i Geneve fra 14. (27.) maj til 12. (25.) november 1905. I alt ud-

kom 26 numre. Lenin var redaktør af avisen. Proletarij fortsatte linjen fra det gamle Iskra (se note 7) og det bolsjevikiske dagblad *Vperjod* (*Fremad*).

Lenin skrev henved 90 artikler og notiser til avisen. Medarbejdere ved redaktionen var V.V. Vorovskij, A.V. Lunatjarskij og M.S. Olminskij med bistand af N.K. Krupskaja, V.M. Velitjkina og V.A. Karpinskij. Avisen havde nær tilknytning til den russiske arbejderbevægelse og offentliggjorde artikler af arbejdere, der deltog direkte i den revolutionære bevægelse i Rusland. *S. 21.*

- (4) *De socialrevolutionære*, småborgerligt parti i Rusland. Det opstod i slutningen af 1901 og begyndelsen af 1902 efter en sammenslutning af forskellige narodnikgrupper (De Socialrevolutionæres Forbund, De Socialrevolutionæres Parti o.a.). Avisen *Revolutionnaja Rossija* (Revolutionære Rusland) og tidsskriftet *Vestnik russkoj revolutsii* (Den Russiske Revolutions Bulletin) var dets officielle talerør. De socialrevolutionære så ingen klasseforskelle mellem proletariet og småbesidderen, de underkendte den klassemæssige lagdeling og modsætningerne inden for bondestanden og afviste proletarietets ledende rolle i revolutionen. De socialrevolutionæres synspunkter repræsenterede en broget blanding af narodnik-orienterede og revisionistiske ideer. De forsøgte, med Lenins udtryk, at bøde på »narodnikbevægelsens flænger med lapper af moderne opportunistisk 'kritik' af marxismen« (Saml. værker, russ. 5. udgave, b. 11, s. 285). Den individuelle terror, som de socialrevolutionære fremhævede som den vigtigste metode i kampen mod selvherskerdømmet, var til stor skade for den revolutionære bevægelse og vanskeliggjorde organiseringen af masserne til revolutionær kamp.

De socialrevolutionæres agrarprogram indeholdt krav om ophævelse af privatejendomsretten til jord og jordens overdragelse til landsbyfællesskabet, gennemførelse af »arbejdsprincippet« og »ligelig« jordfordeling samt udvikling af kooperationen. Reelt var der intet som helst socialistisk i dette program, som de socialrevolutionære selv døbte »jordens socialisering«. I en analyse af programmet påpegede Lenin, at bevarelse af vareproduktionen og det private brug på fælles areal ikke fjerner kapitalens herredømme, ikke beskytter de arbejdende bønder mod udbytning og forarmelse, og at heller ikke kooperationen under kapitalistiske forhold kan blive et frelsende middel for småbønderne. Samtidig bemærkede Lenin, at kravet om ligelig jordfordeling, uden at være socialistisk, havde progressiv, revolutionær demokratisk karakter, da det var rettet mod godsbesidderne.

Under bestemte betingelser indgik bolsjevikkerne midlertidigt samarbejde med de socialrevolutionære i kampen mod tsarismen.

Bøndernes klasse-mæssige uensartethed medførte politisk og ideologisk ustabilitet og uenighed i de socialrevolutionæres parti og var årsag til deres stadige vaklen mellem det liberale bourgeoisi og proletariet. Allerede under den første russiske revolution splittede partiets højrefløj sig ud og dannede det legale Folkesocialistiske Arbejdsparti, hvis synspunkter lå tæt op ad de Konstitutionelle Demo-

kraters (forkortet: kadetterne). Også venstrefløjen dannede fraktion og konstituerede sig i et halvanarkistisk forbund, maksimalisterne. Under Stolypin-reaktionen opstod der kaos i de socialrevolutionæres parti, NOTER 197 både ideologisk og organisatorisk. Under første verdenskrig indtog flertallet af de socialrevolutionære en social-chauvinistisk holdning.

Efter Februarrevolutionens sejr i 1917 udgjorde de socialrevolutionære sammen med mensjevikkerne og kadetterne den kontrarevolutionære provisoriske regerings vigtigste støtter, og nogle af partiets ledere (Kerenskij, Avksentjev og Tjernov) deltog i regeringen. De socialrevolutionære nægtede nu at støtte bøndernes krav om konfiskation af godsejernes jord og gik ind for, at godsejerne bevarede ejendomsretten til jorden. De socialrevolutionære ministre i regeringen gik så vidt, at de sendte straffeafdelinger mod bønder, der tiltog sig godsejernes jord.

I slutningen af november 1917 dannede partiets venstrefløj et selvstændigt parti, De venstre-socialrevolutionære. For at bevare sin indflydelse blandt bondemasserne anerkendte dette parti sovjetmagten og sluttede aftale med bolsjevikkerne, men begyndte snart efter at bekæmpe sovjetstyret.

Under den udenlandske militærintervention og borgerkrigen støttede de socialrevolutionære sammensværgelser og iværksatte terrorhandlinger mod sovjetstatens og det kommunistiske partis ledere. Da borgerkrigen var slut, fortsatte de socialrevolutionære deres virksomhed mod sovjetstaten både inden for og uden for landets grænser. S. 22.

(5) *Osvobosjdenije* (Befrielse), tidsskrift, udgivet af russiske borgerlige liberale i udlandet i årene 1902-05 under redaktion af P.B. Struve. Fra januar 1904 var det talerør for det liberal-monarkistiske Osvobosjdenije-forbund. Fra 1905 udgjorde osvobosjdentserne kernen i det Konstitutionelt-Demokratiske parti (kadetterne). S. 23.

(6) *RSDAP's 3. kongres* blev afholdt i London fra den 12. til den 27. april (25. april–10. maj) 1905. I kongressen deltog 38 delegerede, som repræsenterede 21 bolsjevikiske komiteer, hovedsagelig fra de store industricentre. Kongressen blev ledet af Lenin. Blandt deltagerne var bl.a. A. A. Bogdanov, Nadesjda Krupskaja, M. M. Litvinov, A. V. Lunartjarskij, M. G. Tskhakaja, V. V. Vorovskij og Rosalia Semljatjka.

Alle RSDAP's organisationer var indbudt til kongressen, men mensjevikkerne nægtede at deltage og samledes særskilt til en konference i Geneve.

RSDAP's 3. kongres behandlede de grundlæggende problemer, som den fremadskridende revolution frembød, og fastlagde de opgaver, som proletariatet stod overfor i sin egenskab af revolutionens ledende klasse. Man drøftede bl.a. væbnet opstand, forholdet til regeringspolitikken forud for omvæltningen, en provisorisk, revolutionær regering, forholdet til bondebevægelsen og til den del af partiet, der havde skilt sig ud (mensjevikkerne), og RSDAP's åbne politiske fremtræden.

Den strategiske plan, som 3. kongres fastlagde, bestod i, at proleta-

riatet i revolutionens første fase i forbund med de arbejdende bønder og under isolering af bourgeoisiet skulle kæmpe for den borgerligt-demokratiske revolutions sejr, dvs. for selvherskerdømmets omstyrtelse, oprettelse af den demokratiske republik og afskaffelse af alle rester af feudalismen.

Partiets og arbejderklassens vigtigste og uopsættelige opgave var at organisere en væbnet opstand.

En provisorisk, revolutionær regering skulle oprettes, når tsarismen faldt og folkerevolutionen sejrede. Dens opgave var at underlægge modstand mod revolutionen, realisere RSDAP's minimumprogram og forberede overgangen til den socialistiske revolution.

Den 3. kongres ophævede den formulering af partilovenes paragraf 1, som 2. kongres på Martovs forslag havde vedtaget, og vedtog lovenes paragraf 1 om medlemskab af partiet i Lenins formulering. Dette var af stor betydning i den videre kamp for at styrke partiet af ny type.

Eftersom bladet *Iskra* var kommet i hænderne på mensjevikkerne og førte en opportunistisk linje, pålagde 3. kongres centralkomiteen at stifte et nyt hovedorgan under navnet *Proletarij* (se note 3). S. 23.

(7) Der er tale om det nye mensjevikiske *Iskra*. Efter RSDAP's 2. kongres bemægtigede mensjevikkerne sig med Plekhanovs hjælp *Iskra*, som Lenin havde grundlagt i 1900. Fra november 1903, begyndende med nr. 52, blev *Iskra* erobret af mensjevikkerne og udkom indtil oktober 1905. S. 23.

(8) *Mensjevikernes Geneve-konference* fandt sted samtidigt med RSDAP's 3. kongres i april 1905. Der deltog kun delegerede fra ni komiteer, og mensjevikkerne dristede sig ikke til at kalde deres forsamling for en kongres, men kaldte den en konference af partiarbejdere.

Konferencens beslutninger viste, at mensjevikkerne ikke arbejdede for en fortsat udvikling af revolutionen. De bestred proletariatets ledende rolle i revolutionen og bestræbelserne for proletariatets forbund med de arbejdende bønder. Efter deres mening måtte den borgerligt-demokratiske revolution i Rusland foregå under det liberale bourgeois ledelse og i tilfælde af sejr føre til dettes magtovertagelse. Mensjevikkerne tog afstand fra dannelsen af en provisorisk, revolutionær regering og ønskede ikke, at repræsentanter for socialdemokratiet skulle deltage i den.

Mensjevikkerne bestred, at proletariatet havde selvstændige opgaver i forbindelse med den væbnede opstand og mente, at det ikke var en opgave for arbejderklassens parti at forberede en sådan, fordi det ville skræmme bourgeoisiet væk.

Konferencen vendte sig imod socialdemokratiets deltagelse i den provisoriske revolutionære regering. Den satte sig ikke som opgave at organisere revolutionære bondekomiteer til overtagelse af godsejerjorden; jordspørgsmålet skulle løses af den konstituerende forsamling. Konferencen ophævede de partilove, som var blevet vedtaget på RSDAP's 2. kongres (1903); den vedtog i stedet »organisationsstatutter«, som ville føre partiet tilbage til den organisatoriske opsplittethed før 1903. S. 24.

(9) *Bulygin-kommissionen* blev nedsat af tsaren i 1905, under ledelse af

- indenrigsminister Bulygin. Kommissionen skulle udforme en lov om indførelse af en »statsduma«, en rådgivende forsamling, og en valglov. Begge love blev offentliggjort sammen med tsarens manifest den 6. (19.) august 1905. Arbejderne og det store flertal af bønder havde ikke stemmeret. Bolsjevikkerne gik ind for aktiv boykot af Bulygin-dumaen, og regeringens forsøg på at få dumaen i stand mislykkedes. S. 25.
- (10) *Det Konstitutionelt-Demokratiske parti (kadetterne*, – udtrykket stammer fra forbogstaverne K – D i partiets navn) var det førende parti for det liberale-monarkistiske bourgeoisi i Rusland. Partiet oprettedes i oktober 1905, og dets medlemmer talte hovedsageligt storgodsejere, storkøbmænd, semstvo-folk og borgerlige intellektuelle. Partiet kaldte sig også Folkefrihedens Parti, men i virkeligheden gik de ikke længere end til kravet om konstitutionelt monarki. For kadetterne kom det an på at bekæmpe den revolutionære bevægelse og at få andel i magten sammen med tsaren og de feudale godsejere. Under første verdenskrig støttede de aktivt tsarregeringens rovgriske udenrigspolitik og under den borgerligt-demokratiske Februarrevolution 1917 gjorde de alt for at redde monarkiet. Som ledende skikkelser i den borgerlige provisoriske regering førte kadetterne en kontrarevolutionær politik til fordel for amerikanske, engelske og franske imperialister. Efter oktoberrevolutionen 1917 deltog kadetterne i alle væbnede kontrarevolutionære aktioner og i den udenlandske militærintervention, indtil de måtte flygte til udlandet, hvor de fortsatte deres kontrarevolutionære aktiviteter. S. 25.
- (11) *Millerandismen*, en opportunistisk strømning, der fik navn efter den franske reformistiske socialist Millerand. S. 33.
- (12) *Den 9. januar*; den dag i 1905, da tropper på tsarens befaling beskød en fredelig arbejderdemonstration i Petersborg. Anført af præsten Gapon gik demonstrationen mod Vinterpaladset for at overbringe tsaren et bønsskrift. Denne koldblodige massakre mod ubevæbnede arbejdere startede en bølge af politiske massestrejker og demonstrationer over hele Rusland under parolen »Ned med selvherskerdømmet!« Begivenhederne den 9. januar markerede begyndelsen til revolutionen 1905-07. S. 36.
- (13) *Neue Rheinische Zeitung* udkom i Köln fra den 1. juni 1848 til den 19. maj 1849. Den blev redigeret af Karl Marx og Friedrich Engels med Marx som chefredaktør. Nummer 301, bladets sidste nummer var udelukkende trykt med rødt. Avisen gik ind efter lang tids forfølgelse, der endte med Marx's udvisning fra Prøjsen og repressalier mod de øvrige medarbejdere. Vedrørende *Neue Rheinische Zeitung*, se Karl Marx og Friedrich Engels: *Udvalgte Skrifter*, b. n, s. 327-335, Forlaget Tiden. København 1973. S. 37.
- (14) *Social-demokraten*, mensjevikisk avis, der udkom på grusinsk i Tiflis i perioden april – november 1905. Artiklen *Semskij sobor og vor taktik* var skrevet af N. Sjordania, lederen af de kaukasiske mensjevikker. Se Lenins kritik af den i kapitel 7, s. 63ff, i dette bind. S. 38.
- (15) *Sorte Hundreder*, bander, organiseret af det tsaristiske politi til bekæmpelse af den revolutionære bevægelse. De snigmyrdede revolutionære, overfaldt progressive intellektuelle og foranstaltede anti-jødiske pogromer. S. 39.
- (16) Sjipovsk, se Sjipov i navne registret. S. 40.
- (17) Der hentydes til et månedligt historisk tidskrift, der under titlen *Russkaja Starina* udkom i Petersborg fra 1870 til 1918. S. 45.
- (18) Se Karl Marx' *Teser om Feuerbach* (Marx/Engels, *Udvalgte Skrifter*, b. II, s. 401-403). S. 46.
- (19) *Tjornyj Peredel* (den Sorte Nyfordeling), en bevægelse, der gik ind for beslaglæggelse af godserne og ligelig udstykning af jorden til bønderne. S. 50.
- (20) *Russkije Vedomosti* (Russiske Tidender), avis, grundlagt 1863. Som udgivere stod en gruppe semstvo-ledere og liberale professorer ved Moskvas universitet. Den var talerør for liberale godsejere og det liberale bourgeoisi. Blev i 1905 organ for kadetterne. S. 53.
- (21) *Syn Otetjestva* (Fædrelandets søn), liberalt dagblad, der udkom i Petersborg fra 1856 til 1900 og fra den 18. november (1. december) 1904. Medarbejderne fulgte Osvobosjdenije og var narodnikker af forskellige afskygninger. Fra den 15. (28.) november 1905 blev avisen organ for de socialrevolutionære, indtil forbudet mod den i december 1905. S. 53.
- (22) *Nasja Sjisn* (Vort Liv), liberalt dagblad, der med visse afbrydelser udkom i Petersborg fra den 6. (19.) november 1904 til 11. (24.) juli 1906. S. 53.
- (23) *Nasji Dni* (Vore dage), liberalt dagblad, der udkom i Petersborg fra den 18. (31.) december 1904 til 5. (18.) februar 1905. Den 7. (20.) december 1905 genoptoges udgivelsen, men der udkom kun et enkelt nummer. S. 53.
- (24) *Mennesket i Foderal*, skikkelse i Tjekhovs fortælling af samme navn. Betegner en snæversynet småborger, der afskyr initiativ og forandring. S. 55.
- (25) Lenin refererer til *Aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lasalle. Herausgegeben von Franz Mehring*, bind 3, Stuttgart 1902, s. 211. S. 61.
- (26) Der hentydes til Nikolaj II's modtagelse af en delegation af semstvorepræsentanter den 6. (19.) juni 1905. Delegationsmedlemmerne var udpeget på en konference i Moskva mellem folk fra semstvostyrelserne, by-dumaerne (byrådene) og adelige. Delegationen overbragte tsaren et bønsskrift, hvori man anmodede om indkaldelse af folkerepræsentanter, som sammen med tsaren skulle oprette et »fornyset statssystem«. Bønsskriftet indeholdt hverken krav om lige, almindelig og direkte valgret med hemmelig afstemning eller om garantier for frie valg. S. 61.
- (27) Her sigtes til en resolution, fremlagt af Starover (pseudonym for mensjevikken A.N. Potresov) vedrørende holdningen til de liberale.

- Resolutionen blev vedtaget på RSDAP's 2. kongres og kritiseret af Lenin i artiklen *Arbejderdemokrati og borgerligt demokrati* (Saml. Værker, russ. 5. udgave, b. 9, s. 179-189). S. 62.
- (28) I Tsusimastrædet (ud for Korea) led en russisk flådeafdeling den 14.- 15. maj 1905 et katastrofalt nederlag overfor den japanske flåde, hvad der bidrog til at afsløre tsardømmets uduelighed og rådsenskab. S. 64.
- (29) Udtrykket *parlamentarisk kretinisme*, som Lenin hyppigt bruger, anvendtes oprindeligt af Marx og Engels. Således skrev Engels, at parlamentarisk kretinisme er en uhelbredelig sygdom, en plage, »der fylder sine ulykkelige ofre med den stolte overbevisning om, at hele verden, dens fortid og fremtid styres og bestemmes af stemmeflertallet i netop dén repræsentative forsamling, der har den ære at tælle dem blandt sine medlemmer.« (Werke, bd. 8, s. 87).
- Med udtrykket *parlamentarisk kretinisme* karakteriserede Lenin opportunisternes tro på, at den parlamentariske styreform formår alt, og at den parlamentariske virksomhed er den eneste form eller dog hovedformen for politisk kamp. S. 66.
- (30) På det tyske socialdemokratis kongres i Breslau i 1895 opstod der uoverensstemmelser omkring udkastet til et agrarprogram. Programudkastet indeholdt alvorlige fejltagelser, bl.a. tendenser til at gøre det proletariske parti til »hele folkets« parti. Kongressen forkastede forslaget med 158 stemmer mod 63. S. 68.
- (31) *Iskra (Gnisten)*, den første landsdækkende illegale marxistiske avis i Rusland, grundlagt af Lenin i 1900.
- Det første nummer af *Iskra* udkom i december 1900 i Leipzig, de følgende i München, fra juni 1902 i London og fra foråret 1903 i Geneve.
- På Lenins initiativ og med hans bistand udarbejdede *Iskra*s redaktion et forslag til partiprogram (offentliggjort i *Iskra* nr. 21, den 1. juni 1902) og forberedte RSDAP's 2. kongres, der fandt sted fra den 17. (30.) juli til 10. (23.) august 1903. Forud for kongressen sluttede størsteparten af de lokale partiorganisationer sig til *Iskra*, godkendte dens taktik, program og organisationsplan og anerkendte den som deres og RSDAP's talerør.
- Snart efter RSDAP's 2. kongres bemægtigede mensjevikkerne sig med Plekhanovs hjælp *Iskra*. Fra og med nr. 52 ophørte *Iskra* at være organ for den revolutionære marxisme. S. 68.
- (32) *Dabotjeje Delo* (Arbejdersagen), økonomisternes tidsskrift, udkom uregelmæssigt i Geneve mellem april 1899 og februar 1902 som organ for Forbundet af Russiske Socialdemokrater i udlandet. *Rabotjeje Delo* kommenteres kritisk i Lenins værk *Hvad Må Der Gøres?* (se denne udgaves bd. 2). S. 72.
- (33) Der hentydes til et angreb, som L. Nadesjdin (pseudonym for O. Selenskij) rettede mod det gamle *Iskra*s plan. Lenin kritiserede dette angreb i 1902 i *Hvad Må Der Gøres?* (se denne udgaves bd.2). S. 72.
- (34) *Frankfurter Zeitung*, konservativt dagblad, der varetog tyske finanskrederes interesser. Det udkom i Frankfurt am Main fra 1856 til 1943 og på ny fra 1949 under navnet *Frankfurter Allgemeine Zeitung* som tysk storkapitals talerør. S. 74.
- (35) *Bernsteinisme*, anti-marxistisk retning i den socialdemokratiske bevægelse. Den dukkede op i slutningen af det 19. århundrede og fik navn efter socialdemokraten Eduard Bernstein, der forsøgte at revidere Marx's teori om revolutionen i borgerlig-liberalistisk ånd. I Rusland var denne retning repræsenteret af de »legale marxister«, økonomisterne, bundisterne og mensjevikkerne. S. 77.
- (36) Her refereres til Lenins artikler *Socialdemokratiet og den provisoriske revolutionære regering* og *Proletariatets og de arbejdende bønders revolutionære demokratiske diktatur*, der offentliggjordes i numrene 13 og 14 af den bolsjevikiske avis *Vperjod* (se Saml. Værker, russ. 5. udgave, b. 10, s. 1-19 og 20-31). S. 80.
- (37) Lenin sigter til det program, der blev udsendt i 1874 af en gruppe blanquister i London. De var tidligere medlemmer af Pariserkommunen (se Friedrich Engels, »Fluchtlingsliteratur. II Programm der blanquistischenKommunefliichtlinge«, *Internationales aus dem Volksstaat*, Berlin 1957, s. 47-56).
- Blanquisterne* havde navn efter *Louis Auguste Blanqui* (1805-81). De forventede, at »menneskeheden ville blive befriet fra lønslaveriet, ikke gennem proletariatets klassekamp, men ved et lille intellektuelt mindretals sammensværgelse« (se Lenin, Saml. Værker, russ. 5. udgave, bd. 13, s. 76). S. 82.
- (38) *Erfurt-programmet* blev vedtaget på Tysklands Socialdemokratiske Partis kongres i oktober 1891 i Erfurt. Det byggede på Marx's lære om den kapitalistiske produktionsmådes uundgæelige undergang og udskiftning med en socialistisk produktionsmåde, og det understregede nødvendigheden af arbejderklassens politiske kamp og partiets rolle som leder af denne kamp. Men *Erfurt-programmet* indeholdt også opportunistiske tendenser og kritiseres bl.a. af Engels i *Zur Kritik des sozialdemokratischen Program ment wurfes 1891*, (Werke, bd. 22, s. 225). S. 87.
- (39) Anmærkningen blev skrevet i juli 1905 og fandtes ikke i bogens første udgave; den blev første gang trykt i *Leninskij Sbornik* V, 1926. S. 88.
- (40) Se Marx/Engels, Werke, bd. 39, brev af 26. januar 1894. – Om polemikken mellem *Vperjod* og *Iskra*, se Lenin, *Samlede Værker*, 5. udg., bd. 10, s. 1-19. S. 88.
- (41) Lenin henviser her til sin artikel *Om den revolutionære provisoriske regering* (se Saml. Værker, russ. 5. udgave, bd. 10, s. 241—250). Heri citerer han Engels artikel *Die Bakunisten an der Arbeit. Denkschrift uber den Aufstand in Spanien im Sommer 1873*. Engels kritiserer bakunisternes resolution (Werke, bd. 18, s. 476). S. 94.
- (42) *Credo* (Trosbekendelse) var navnet på et opportunistisk manifest, der i 1899 udsendtes af en gruppe økonomister (S. Prokopovitj, J. Kuskova o.a., der senere blev konstitutionelle demokrater, »kadetter«). Lenin, der dengang levede i Sibirien som forvist, skrev en

protest mod Credo. Protesten blev undertegnet af 17 forviste socialdemokrater. Se Samlede Værker, 5. udg., bd. 4, s. 163 f. S. 96.

- (43) *Rabotjaja Mysl* (Arbejdertanken), økonomisternes talerør, udkom i årene 1897—1902. Avisens synspunkter var en russisk variant af den internationale opportunistisme og blev kritiseret af Lenin i artiklen *En baglæns retning i russisk socialdemokrati*, (Saml. Værker, russ. 5. udgave, bd. 4, s. 240-273) og i *Hvad Må Der Gøres?*, (Udvalgte Værker, bd. 2, kap. II b). S. 96.
- (44) Lenin hentyder til Marx's *Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie*, Werke, bd. 1, s. 385. S. 96.
- (45) *l'Humanité*, dagblad, grundlagt i 1904 af Jean Jaures som organ for Frankrigs socialistiske parti. Under den første verdenskrig var dets redaktion krigstillænger (Jaures myrdedes 1914). Efter partiets kongres i Tours, december 1920, blev bladet centralorgan for Frankrigs kommunistiske parti. S. 98.
- (47) *RSDAP's 2. kongres* afholdt sine møder i hemmelighed først i Bruxelles og derpå i London, fra den 17. juli til den 10. august 1903. Der deltog 43 delegerede, som repræsenterede 26 organisationer. Nogle delegerede havde to stemmer. De 43 delegerede afgav tilsammen 51 stemmer. Iskra-retningen havde 33 stemmer, men heraf var 9 »bløde« Iskra-tilhængere, der fulgte Martov, og som senere blev mensjevnikker. Centrumsfolkene eller »sumpen«, som Lenin kaldte dem, rådede over 10 stemmer. Desuden havde økonomisterne 3 stemmer og den jødiske forening Bund 5 stemmer.

Kongressen var forberedt af Iskra, der under Lenins ledelse gjorde et kolossalt arbejde for at samle de russiske socialdemokrater om den revolutionære marxismes principper. Kongressens hovedopgaver var at få vedtaget program og love for partiet samt valg til de ledende particentre.

Opportunisterne på kongressen angreb det forslag til partiprogram, som var udarbejdet af Iskra, i særdeleshed afsnittene om partiets ledende rolle i arbejderbevægelsen, om nødvendigheden af at erobre proletariets diktatur og om landbrugspolitikken. Kongressen vedtog partiprogrammet, der omfattede såvel proletariets nærmeste opgaver i den forestående borgerligt-demokratiske revolution (minimumprogrammet) som dets videre opgaver med henblik på den socialistiske revolutions sejr og oprettelsen af proletariets diktatur (maksimumprogrammet). For første gang efter Marx' og Engels' død blev der i den internationale arbejderbevægelse vedtaget et revolutionært program, hvori kampen for proletariets diktatur blev prioriteret som arbejderklassens partis hovedopgave.

Under drøftelsen af partilovene, navnlig deres paragraf 1, der handlede om medlemskabet i partiet, fremkom der to divergerende holdninger. Lenin og hans tilhængere virkede for et kampdygtigt revolutionært parti med love, der ikke gav adgang for ustabile og vaklende elementer. Derfor foreslog Lenin følgende formulering af partilovens paragraf 1: »Som medlem af partiet regnes enhver,

der anerkender dets program og støtter partiet såvel med materielle midler som med personlig deltagelse i en af partiorganisationerne.« Heroverfor foreslog Martov sin egen formulering, hvorefter man som medlem af partiet skulle regne »enhver, der anerkender dets program, støtter partiet med materielle midler og yder det regelmæssig personlig bistand under ledelse af en af dets organisationer«. Ved definitionen af medlemskabet fastholdt Lenin altså »personlig deltagelse i en af partiorganisationerne«, mens Martov nøjedes med »regelmæssig personlig bistand«.

Martovs formulering fik støtte på kongressen, dels af Iskras modstandere, dels af de »bløde« Iskra-tilhængere, og blev vedtaget med et lille flertal. De øvrige love blev vedtaget i Lenins formulering.

På kongressen opstod der splittelse mellem tilhængerne af Iskralinjen under Lenins ledelse og de »bløde« Iskra-folk, der fulgte Martov. Ved valgene til partiets ledende organer fik Lenins tilhængere flertal og kaldtes herefter bolsjevnikker (bolsjinstvo = flertal), mens det opportunistiske mindretal fik navnet mensjevnikker (mensjinstvo = mindretal). Kongressen havde stor betydning for den russiske arbejderbevægelses udvikling. Den gjorde op med smågruppernes selvtillid og lagde grunden til den marxistiske revolutionære parti i Rusland, bolsjevikkernes parti. *RSDAP's 2. kongres* udgjorde et vendepunkt i den internationale arbejderbevægelse. (Se også *Sovjetunionens Kommunistiske Partis historie*, s. 58-66, Forlaget Tiden). S. 107.

- (48) Der hentydes til de »organisationsstatutter«, som mensjevikkernes konference i Geneve vedtog i 1905. Lenin har behandlet dem i artiklen *Et Tredje Skridt Tilbage* (Samlede Værker, 5. udg., bd. 10, s. 317 f.) og i forordet til brochuren *Arbejdere om Partisplittelsen* (samme udgave, bd. 11, s. 159 f.).

Ordet plebiscit anvendes i denne forbindelse af Lenin om den praksis, som mensjevnikkerne gik ind for – at ingen central repræsentativ forsamling skulle kunne vedtage forpligtende beslutninger, men at enhver beslutning fra en sådan forsamling skulle forelægges til afstemning i de lokale organisationer, uden at resultaterne af disse afstemninger blev sammenfattet for hele organisationen. Plebiscit, som i øvrigt betyder folkeafstemning, bruges altså her om en anarkistisk »urafstemning« uden slutopgørelse og uden bindende karakter. S. 63,109.

- (49) Se Marx' *Klassekampene i Frankrig 1848-50* (Marx/Engels: Udvalgte Skrifter, bd. I, s. 211. Forlaget Tiden). S. 111.
- (50) *De Hirsch-Dunckerske fagforeninger* stiftedes i 1868 i Tyskland af de to liberale *Hirsch* og *Duncker*, der ligesom den borgerlige økonom *Brentano* prædikede »klasseinteressernes harmoni«, ledte arbejderne bort fra den revolutionære klassekamp og ville indskrænke fagbevægelsens opgaver til hjælpe-kasser og oplysningsvirksomhed. S. 118.
- (51) *Rassvet* (Dagtry), legalt liberalt dagblad, der udkom i Petersborg fra marts til november 1905. S. 118.

- (52) Engels' artikel *Die Bakunisten an der Arbeit. Denkschrift iiber den Aufstand in Spanien im Sommer 1873* blev oversat til russisk under Lenins redaktion og udgivet som pjece i 1905 i Geneve af RSDAP's centralkomité. 11906 blev den genudgivet i Petersborg (se Werke, bd. 18 og 22). Marx' og Engels' *Henvendelse fra centralledelsen til forbundet, marts 1850* blev offentliggjort på russisk i 1906 som tillæg til Marx' pjece *Enthiillungen iiber den Kommunistenprozess zu Koln* af forlaget Molot i Petersborg. (Se Marx/Engels: Udvalgte Skrifter, bd. 1, s. 101-111. S. 120.
- (53) *Sarja* (Morgenrøde), teoretisk politisk marxistisk tidsskrift, udkom legalt i Stuttgart i årene 1901-02 under Iskras redaktion. Der udkom i alt fire hæfter. Sarja foretog en kritisk gennemgang af den internationale og russiske revisionisme til forsvar for marxismens teoretiske principper. S. 123.
- (54) De følgende afsnit, der begynder med »Misbrug af ord...« og slutter med »...sjokke i halen på osvobojdismen?« (s. 126 nederst) blev udeladt i de første udgaver af bogen. De offentliggjordes første gang i Pravda den 22. april 1940. S. 125.
- (55) Marx/Engels: Udvalgte Skrifter, bd. I, s. 297-499. S. 125.
- (56) *Moskovskije Vedomosti* (Moskva Tidende), en af de ældste russiske aviser, grundlagt i 1756. Den støttede de mest reaktionære lag og blev i 1905 talerør for De sorte Hundreder. Blev forbudt efter oktoberrevolutionen i 1917. S. 126.
- (57) Lenin henviser til værket *Aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle, Herausgegeben von Franz Mehring*, bd. III, Stuttgart 1902, s. 53. Lenin citerer s. 133 et andet afsnit af Mehrings forord, s. 81-82. S. 128.
- (58) Se Marx/Engels, Werke, bd. 5, s. 401-403. S. 129.
- (59) Samme sted s. 36. S. 130.
- (60) Samme sted. S. 130.
- (61) Den pågældende artikel, *Die Frankfurter Versammlung*, har vist sig at være skrevet af Friedrich Engels. Se Werke, bd. 5, s. 14. S. 130.
- (62) Friedrich Engels, *Die Berliner Debatte tiber die Revolution*, samme steds. 64f. S. 131.
- (63) Karl Marx, *Das Gesetzentwurf Uber die Aufhebung der Feudallasten*, samme sted s. 278 f. S. 132.
- (64) *Kölns arbejderforenings organ* hed oprindeligt *Zeitung des Arbeiter-Vereines zu Koln* med undertitlen *Freiheit, Bruderlichkeit, Arbeit*. Der udkom 40 numre mellem april og oktober 1848 og 32 numre fra oktober 1848 til juni 1849, hvis titel da var blevet »Freiheit, BrUderlichkeit, Arbeit«. Avisen redigeredes bl.a. af medlemmer af Kommunisternes Forbund. S. 134.
- (65) Se Marx/Engels, Werke, bd. 6, s. 587-588. S. 134.
- (66) *Kommunisternes Forbund*, proletariats første internationale kommunistiske organisation, blev grundlagt i 1847 i London på en

kongres, hvortil revolutionære arbejderorganisationer havde sendt delegerede. Karl Marx og Friedrich Engels fik af kongressen til opgave at skrive Forbundets program – *Det Kommunistiske Manifest*. Kommunisternes Forbund eksisterede indtil 1852. Dets mest fremtrædende medlemmer spillede senere en afgørende rolle i I. Internationale. Se Friedrich Engels' artikel *Bidrag til Kommunisternes Forbunds historie*, Marx—Engels: Udvalgte Skrifter, bd. II, s. 336-355. Forlaget Tiden. S. 135.

- (67) *Tovarisjtj* (Kammerat), et blad, der udkom i Petersborg under medarbejderskab af de tidligere økonomister Prokopovitj og Kuskova. Det spillede rollen som »venstrefløj« blandt kadetterne. Også mensjevikker var blandt dets medarbejdere. S. 136.
- (68) Se Marx/Engels: Udvalgte Skrifter, bd. II, s. 350. Forlaget Tiden. S. 136.

Til

Socialdemokratiets stilling til bondebevægelsen

- (1) *Otreski*, afskårne arealer. Ved reformen af 1861 »reguleredes« jordfordelingen mellem godsejerne og de tidligere livegne bønder således, at godsejerne kunne skære arealer fra den jord, bønderne hidtil havde dyrket, og selv beholde disse arealer. Da bøndernes lodder derved blev for små og uheldigt beliggende, måtte de nu forpagte jord, de hidtil havde dyrket, ikke sjældent på ågerbetingelser. Ofte måtte bønderne personligt arbejde forpagtningsafgiften af, yde *af-arbejde* for godsejeren, en form for hoveri under kapitalistiske forhold. S. 142.
- (2) Vinterrekruttering var hvervning af bønder til sommerens arbejde, praktiseret om vinteren af godsejere og kulakker, når bønderne havde særligt småt med midler og derfor måtte tage arbejde på ublu vilkår. S. 142.

Til

Vore opgaver og arbejderrepræsentanternes sovjet

- (1) Lenin skrev artiklen i Stockholm under rejsen fra Svejts til Rusland. Manuskriptet blev først fundet i 1940. S. 149.
- (2) *Novaja Sjjsn*, dagblad, udkom legalt i Petersborg fra 27. oktober (9. november) til 3. (16.) december 1905. Lenin, som efter hjemkomsten blev den politisk ledende kraft, skrev 14 artikler deri. Oplaget nåede op på 80.000 eksemplarer. Blandt dets udenlandske medarbejdere var Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht, Marcel Cachin og Paul Lafargue. S. 149.
- (3) Se Udvalgte Værker, bd. 2, kap. IV c, Forlaget Tiden. S. 150.
- (4) *Sorte Hundreder* – terrorbander, se note 15 til *To Slags Taktik...* S. 150.
- (5) Lenin sigter til den landsomfattende politiske strejke i oktober 1905. S. 154.
- (6) *Forbundenes forbund* oprettedes i maj 1905 af repræsentanter for 14

faglige organisationer, hvis medlemmer var advokater, læger, ingeniører, lærere, agronomer, kontorfolk o.a. Forbundet førte liberal politik. Det gik i opløsning i løbet af 1906. S. 154.

- (7) *Bondeforbundet* opstod i 1905. Forbundet krævede politisk frihed, indkaldelse af en konstituerende forsamling, afskaffelse af privatejendomsretten til jord, overdragelse af jorden til bønderne o.a. Forbundet opløstes 1907. S. 158.

Til

Om partiets reorganisation

- (1) *Om Partiets Reorganisation* var den første Lenin-artikel i bladet *Novaja Sjtsn*, november 1905, efter hjemkomsten til Rusland. S. 159.
- (2) *De »uafhængige«*, et »arbejderparti«, som tsarre geringens hemmelige politi oprettede om efteråret 1905. Det skulle bekæmpe socialdemokratiet, men fik ringe tilslutning og ophørte i 1908. S. 159.
- (3) Appellen blev også trykt som flyveblad, med titlen »Angående indkaldelsen af RSDAP's 4. kongres«. S. 160.
- (4) Det »nye« *Iskra*, se note 7 til *To Slags Taktik*... S. 160.
- (5) Se note 6 til *To Slags Taktik*... S. 160.
- (6) Medlemmerne af RSDAP's ledelser (komiteer) var, indtil halvlegale eller legale forhold indtrådte i 1905, ikke valgt af medlemmerne, men udpeget og godkendt ovenfra. Denne fremgangsmåde benyttedes for ikke at udsætte de valgte og organisationen i øvrigt for fare. S. 160.
- (7) *Sorte Hundreder* – terrorbander, se note 15 til *To Slags Taktik*... S. 163.
- (8) *Vendée* – en provins i Vestfrankrig, hvor efterblevne bønder under den borgerlige revolution i slutningen af 18. århundrede indledte en kontrarevolutionær opstand mod republikken. Opstanden blev ledet af katolske gejstlige, adel og royalister i eksil og fik støtte fra England. Ordet *Vendée* blev betegnelse for kontrarevolutionært mytteri. S. 166.

Til

Partimæssig organisation og partimæssig litteratur

- (1) Lenin sigter til den landsomfattende politiske strejke i oktober 1905. S. 169.
- (2) *Rus* – betegnelse for en statsdannelse, som opstod i det 8.-9. århundrede i egne ved Sortehavet og Dnepr. Ordet, som går igen i navnet Rusland, bruges her billedligt. Rusland opstod som stat i slutningen af det 15. århundrede med Moskva som centrum. S. 170.
- (3) *Oblomov* – person i Gontjarovs roman af samme navn, passiv liberal. Lenin brugte ofte ordet *oblomovsk* for at betegne stagnation, træghed, patriarkalsk efterblevenhed. S. 171.
- (4) Det må formodes, at der her foreligger en trykfejl i *Novaja Sjtsn*s tekst, således at der ikke skal stå rammer, men romaner. S. 173.

Til

Moskvaopstandens lære

- (1) *Kampgruppernes fællesråd* nedsattes i Moskva i slutningen af oktober 1905 for at koordinere den praktiske kamp mod de Sorte Hundreder. (Se note 15 til *To Slags Taktik*...). Rådet fortsatte sit arbejde under opstanden i december. Medlemmer af rådet var repræsentanter for RSDAP's Moskvaorganisations kampgrupper, Moskvagruppen af socialdemokrater, de socialrevolutionære samt lokale grupper med navnene »Frit distrikt«, »Universitetet«, »Typografisk gruppe« samt »Kaukasiske gruppe«. Det socialrevolutionær-mensjevnikiske flertal i fællesrådet bar ansvaret for den dårlige organisering af rådets arbejde; under den væbnede opstand i december haltedet det efter de revolutionære begivenheder og viste sig ude af stand til at optræde som opstandens operative generalstab. S. 178.
- (2) Lenin sigter her til Marx' tese fra *Klassekampene i Frankrig 1848-50* (Marx/Engels, Udvalgte Skrifter, bd. 1, s. 133, Forlaget Tiden). S. 179.
- (3) Den 8. (21.) december om aftenen omringede soldater og politi Akvariehaven, hvor der på det tidspunkt holdtes et stort møde i teatersalen. Det lykkedes at undgå blodsudgydelser, takket være arbejderkampgrupperne, der havde til opgave at sørge for, at mødet forløb roligt. De, der havde våben på sig, fik mulighed for at komme væk gennem et faldefærdigt gitter, hvorimod de øvrige mødedeltagere, der gik ud gennem porten, blev visiteret og slået; mange blev arresteret. S. 179.
- (4) Fiedlers hus, en værkstedsskole (ved Tjistyje Prudy) var et af de lokaler, hvor der regelmæssigt holdtes partimøder. Om aftenen den 9. (22.) december blev Fiedlers hus omringet af soldater. Det skete på et tidspunkt, da der var partimøde. Hovedparten af deltagerne kom fra arbejderkampgrupperne. De nægtede at overgive sig og barrikaderede sig i stedet i bygningen, der derefter blev udsat for artilleriild og maskingeværskydning. Over 30 personer blev dræbt eller såret; 120 arresteredes. S. 179.
- (5) Semjonov-regimentet blev sendt til Moskva fra Petersborg for at nedkæmpe arbejderopstanden i december 1905. S. 179.
- (6) Den gamle *Iskra*, se note 7 til *To Slags Taktik*... S. 182.
- (7) Der refereres til Engels' *Revolution og kontrarevolution i Tyskland*, der i 1851-52 blev offentliggjort som artikelserie i *New York Daily Tribune* (18. september 1852), under Marx' signatur. S. 182.
- (8) Denne tese blev udviklet af Engels, specielt i bogen *Anti-Dühring*. S. 183.
- (9) Lenin behandler dette emne mere indgående i sin artikel *Den russiske revolution og proletariatets opgaver* (se Saml. Værker, russ. 5. udgave, bd. 12, s. 215-216). S. 183.
- (10) I december 1905 blev forskellige byer i Letland erobret af bevæbnede afdelinger af arbejdere, landarbejdere og bønder. Der begyndte en

guerillakrig mod tsartropperne. I januar 1906 blev opstanden knust af straffebataljoner under kommando af tsariske generaler. *S. 184.*

Til

Revolutionens lære

(1) Da den danske oversættelse af denne linje i Internationale («vor folkeret forlanger vi») er upræcis og ikke passer til Lenins fremstilling, er linjen her i overensstemmelse med den russiske oversættelse ændret til: »og gør os selv af åget fri«. *S. 187.*

Navneregister

Akimov (virkelige navn Makhnovets) V.P. (1872-1921) – russisk socialdemokrat, økonomist. Arresteret 1897, forvist til Jenisej-området 1898, flygtet til udlandet 1898, medstifter af Forbundet af Russiske Socialdemokrater i Udlandet. På RSDAPs 2. kongres 1903 på højre fløj. Under revolutionsårene 1905-07 tilhænger af en udflydende organisation, hvor socialdemokratiet kun skulle være en idemæssig strømning. På partiets 4. kongres 1906 opfordrede han til en alliance med de borgerlige »kadetter«. Snart efter forlod han socialdemokratiet. S. 68, 116.

Akselrod, P. B. (1850-1928) – russisk socialdemokrat, I 1870'erne narodnik, senere medlem af gruppen Sorte Nyfordeling, i 1883 medstifter af gruppen Arbejdets Befrielse. Fra 1900 medredaktør af Iskra og Sarja, på RSDAP's 2. kongres 1903 tilhænger af mindretallet, efter kongressen mensjevik. I 1905 fremsatte han tanken om en bred arbejderkongres, som skulle stå i modsætning til arbejderklassens parti. På RSDAPs 4. kongres (»samlingskongressen«) forfægtede han tanken om samarbejde mellem arbejderklassen og bourgeoisiet i Rusland. Efter 1907 talsmand for likvikatorstrømningen, deltog 1912 i den anti-bolsjevikiske Augustblok. Under den første verdenskrig centrist, deltager på højre fløj i de internationalistiske konferencer i Zimmerwald og Kiental. Efter februarrevolutionen 1917 medlem af Petrogradsovjettens ledelse; støttede den borgerlige provisoriske regering. Modstander af oktoberrevolutionen. I emigration gik han ind for væbnet intervention mod Sovjetrusland. S. 160.

Arnim-Suckow, Heinrich Alexander (1798-1861), prøjsisk baron, diplomat, udenrigsminister i ministeriet Camphausen 1848, tilhænger af Tysklands nationale enhed som middel til bekæmpelse af revolutionære strømninger. S. 131.

Bebel, Ferdinand August (1840-1913) – en af grundlæggerne og lederne af det tyske socialdemokrati. Han begyndte sin politiske virksomhed først i 60'erne; var medlem af I Internationale. I 1869 var han i Eisenach en af stifterne af det tyske socialdemokrati, hvis formand han var fra 1891 til sin død. Han blev flere gange valgt ind i den tyske rigsdag. I 90'erne og begyndelsen af det 20. århundrede tog han afstand fra reformismen og revisionismen i det tyske socialdemokrati, men han begik dog selv en række fejl af centristisk art (utilstrækkelig bekæmpelse af opportunismen og overvurdering af de parlamentariske kampformers betydning osv.). Han øvede en betydelig international indflydelse. S. 68.

Bernstein, Eduard (1850-1932) – leder af den mest opportunistiske fløj inden for det tyske socialdemokrati og n Internationale. Teoretiker for revisionisme og reformisme. Bernstein deltog i den socialdemokratiske bevægelse fra 70'erne. 1881-1889 var han redaktør for socialdemokratiets centralorgan Der Sozialdemokrat. I 1896-1898 offentliggjorde han i tidsskriftet Die Neue Zeit en række artikler Socialismens Problemer,

hvori han gik ind for en revision af marxismens filosofiske, økonomiske og politiske grundlag. Han mente, at arbejderklassens væsentligste opgave var at kæmpe for reformer og en forbedring af dens økonomiske situation (»Bevægelsen er alt – målet intet!«). S. 106.

Bismarck, Otto von (1815-1898), det tyske riges første rigskansler, »jernkansleren« (1871-1890). Forsøgte med undtagelsesloven mod socialdemokraterne (socialistloven) i årene efter 1878 at kvæle arbejderbevægelsen. Da dette mislykkedes, søgte han med reformer at standse dens fremgang. 11890 måtte han træde tilbage. S. 125.

Blanc, Louis (1811-1882), fransk socialist, historiker. Bestred, at klassemodsætningerne under kapitalismen er uforligelige, og søgte samarbejde med bourgeoisiet. I 1848 medlem af den provisoriske regering efter februarrevolutionen, formand for kommissionen for arbejderspørgsmål (Luxembourg-kommissionen), som Marx kaldte »afmagtens og de fromme ønskers ministerium«. Emigrerede i august 1848 til England, vendte tilbage 1870, men sluttede sig ikke til Pariserkommunen og spillede ikke senere nogen politisk rolle. S. 136.

Blanqui, Louis Auguste (1805-1881) – fransk revolutionær, aktiv deltager i juli-revolutionen 1830 og i senere rejsninger. Flere lange fængselsstraffe. I maj 1839 leder af opstandsforsøg mod monarkiet, idømt dødsstraf, der forvandlede til livsvarigt fængsel, løsladt 1844 på grund af sygdom, deltog i revolutionen 1848, fængsledes på ny, løslodes 1859, fortsatte det revolutionære arbejde, grundlagde i fængslet et blanquistisk parti af studenter og unge arbejdere, flygtede, skrev en række socialistisk artikler mod den »fredelige økonomisme«, fængsledes atter i 1871 og blev derved forhindret i at deltage i Pariserkommunen, som valgte ham til medlem. Løsladt 1878 og fortsatte til sin død arbejdet for socialismen. S. 81.

Born, Stefan (virkelige navn *Simon Buttermilch*) (1824-1898), tysk typograf, socialist, deltog i arbejderbevægelsen fra 1845, rejste 1846 til Paris, i 1848 til Berlin, hvor der på hans initiativ blev oprettet en centralkomité af arbejdere og senere et arbejderbroderskab. Born ønskede ikke at føre politik, men at opnå økonomiske reformer. Deltog i opstanden i Dresden maj 1849, emigrerede til Svejts og trak sig ud af arbejderbevægelsen. Udgav 1898 erindringer i borgerlig-reformistisk ånd. S. 134-136.

Bulygin, A.G. (1851-1919), russisk storgodsejer, minister 1905, ledede udarbejdelsen af en lov om indkaldelse af en rådgivende дума (parlament) for at dæmpe det revolutionære opsving i landet. Denne дума blev aldrig indkaldt; de revolutionære begivenheder gjorde den umulig. Bulygin trådte tilbage samme år. S. 60, 64, 66.

Camphausen, Ludolph (1803-1890), prøjsisk politiker, bankier, ledende stilling i Rhinlandets liberale bourgeoisier. 1848 minister i den prøjsiske borgerlige regering. Efter 1849 medlem af det prøjsiske førstestakammer, af Erfurt-parlamentet 1850 og senere af rigsdagen. I 1860erne gik han ud af politik. S. 131.

Dubasov, F.V. (1845-1912) – russisk general, i 1905 leder af straffeekspeditioner mod bønder i guvernementerne Tjernigov, Poltava og Kursk. I

december 1905 ledede han undertrykkelsen af opstanden i Moskva. S. 179, 181, 182.

Engels, Friedrich (1820-1895) – se Lenins artikel om ham i denne udgaves bd. 1. S. 81, 87, 88, 94, 120, 134, 135.

Feuerbach, Ludwig (1804-1872) – tysk filosof, inspirerede Karl Marx og Friedrich Engels med sin materialistiske filosofi. Privatdocent ved Erlangens universitet 1828. I sin første bog, »Tanker om død og udødelighed« (1830) kritiserede han det kristne dogme om sjælens udødelighed. Bogen blev konfiskeret og Feuerbach udelukket fra universitetet. 11836 flyttede han til landsbyen Bruckberg i Thuringen, hvor han boede i næsten 25 år. I sine første skrifter var Feuerbach endnu filosofisk idealist og sluttede sig til den Hegelske skoles venstre fløj. I slutningen af 1830'erne forlod han idealismen. I bøgerne *Zur Kritik der Hegel'schen Philosophie* (Til Kritik af den Hegelske Filosofi) og *Das Wesen des Christentums* (Kristendommens Væsen) gik han over til den filosofiske materialisme. I opfattelsen af samfundsfænomener forblev Feuerbach idealist, han betragter ikke mennesket som et socialt og historisk væsen, men kun som et fysisk, sanseligt væsen. Feuerbach nåede ikke frem til forståelse af praksis' rolle i erkendelsen og samfundsudviklingen. Feuerbach var demokrat, læste Marx' Kapitalen og trådte i 1870 ind i det socialdemokratiske parti. Hans arbejde tjente som udgangspunkt for Marx' Teser om Feuerbach. (Se Udvalgte Skrifter, bd. II, s. 401, Forlaget Tiden). Den danske filosof C. N. Starcke skrev doktordisputats om ham, hvad der gav anledning til Engels' skrift *Ludwig Feuerbach og den Klassiske Tyske Filosofis Udgang* (samme sted, s. 356.) S. 46.

Gapon, G.A. (1870-1906) – præst, provokatør, agent for tsarens hemmelige politi. Provokerede Petersborg-arbejdernes optog til tsaren den 9. januar 1905, hvad der gav påskud til blodbad. Flygtede til udlandet, hvor han stod de socialrevolutionære nær, vendte tilbage og optog på ny forbindelse med det hemmelige politi. Efter afsløringen dræbt af socialrevolutionære. S. 58.

Gierke, – prøjsisk landbrugsminister i Hansemann-regeringen 1848. S. 132.

Gredeskul, N. A. (f. 1864) – jurist, oprindelig borgerlig »kadet«, skrev i 1905 i bladet *Mir*, som samme år blev forbudt som »regeringsfjendtligt«. Han blev arresteret og forvist til Arhkaugelsk-området. Under forvisningen blev han indvalgt i I. дума, hvorefter han kunne vende tilbage til Petersborg. Da I. дума blev opløst, blev han atter arresteret. Efter løsladelsen var han medarbejder ved liberale blade. Efter februarrevolutionen 1917 var han medarbejder ved det borgerlige blad *Russkaja Volja*, men efter oktoberrevolutionen samme år udviklede han sig til venstre. Han virkede i de følgende år som professor ved højere læreanstalter i Leningrad. S. 123.

Gutjkov, A.I. (1862-1936) – russisk storkapitalist, leder af oktobristernes parti, i alle henseender reaktionær, beklædte forskellige regeringsposter. Efter februar revolutionen 1917 krigsminister i den provisoriske rege-

ring og virkede for krig »til den sejrriige afslutning«. I august 1917 deltog han i Kornilov-oprøret og blev arresteret ved fronten men løsladt af den provisoriske regering. Efter oktoberrevolutionen kontrarevolutionære-migrant. S. 170.

Hansemann, David (1790-1864) – prøjsisk politiker, kapitalist, liberal. I marts-september 1848 finansminister i Prøjsen i ministerierne Camphausen og Auerswald. Hansemann spillede så stor rolle, at Auerswalds ministerium kaldtes Hansemanns regering. Gik senere ud af politik og virkede som finansmand, S. 129, 131, 132.

Harcourt, William (1827-1904) – engelsk politiker, liberal, beklædte forskellige ministerposter, 1894-1898 leder af det liberale parti. S. 125.

Hertsenstein, M. J. (1859-1906) – økonom, ledende medlem af det borgerlige kadetparti, dræbt af terrorbande (Sorte Hundreder) i Finland. S. 132.

Jaures, Jean (1859-1914) – fransk socialist, af international betydning, historiker. I 1880'erne var han borgerligt radikal. Senere sluttede han sig til en gruppe »uafhængige socialister«. I 1902 dannede han sammen med meningsfæller det Franske socialistiske parti, som i 1905 blev sluttet sammen med Frankrigs socialistiske parti. Medlem af parlamentet. I 1904 grundlagde han dagbladet *l'Humanité*, som han redigerede til sin død (det blev i 1920 centralorgan for Frankrigs kommunistiske parti). Under revolutionen 1905-1907 skrev han med sympati om det russiske folks kamp. Ved sin store indsats for reformer, demokrati og fred blev Jaures uhyre populær, men Lenin kritiserede ham ofte for reformistiske anskuelser. Jaures var forhad af den borgerlige reaktion og blev myrdet ved krigsudbruddet 1914. Forfatter af værker om den franske revolution. S. 98.

Kablukov, N. A. (1849-1919) – økonom, statistiker, liberal narodnik, professor ved Moskvas universitet. Kablukov var overbevist om det lille landbrugs stabilitet og forsvarede landsbyens fælles jordbesiddelse som en form der var egnet til at forebygge lagdeling blandt bønderne. I 1917 deltog Kablukov i arbejdet i den provisoriske regerings jordkomité. Efter oktoberrevolutionen arbejdede han i sovjetregeringens statistiske centralforvaltning. Forfatter af værker om landbrugsøkonomi. S. 132.

Kanitz, August (1783-1852) – prøjsisk general. I maj juni 1848 krigsminister i ministeriet Camphausen. S. 131.

Kautsky, Karl (1854-1938) – en af det tyske socialdemokratiske og II Internationales ledere. Fra 1881 udvikledes hans forfatterskab under Marx' og Engels' indflydelse. I 80'erne og 90'erne udgav han en række marxistiske skrifter. I 1910-11 kom hans opportunistiske standpunkter stærkt frem, og under 1. verdenskrig blev han aktiv modstander af den revolutionære marxisme. Efter oktoberrevolutionen vendte han sig skarpt mod den proletariske revolution, proletariatets diktatur og sovjetstaten. S. 68, 107, 183.

Knunjants, B. M. (pseudonym Radin, B.) (1878-1911) – bolsjevik, be-

gyndte sin revolutionære virksomhed 1897 i Kampforbundet for Arbejderklassens Befrielse i Petersborg. 11901 forvist til Baku, hvor han blev en af lederne af Bakus og senere Kaukasus' socialdemokratiske partikomiteer. Deltog i oprettelsen af Forbundet af Armenske Socialdemokrater og var medstifter af dets illegale blad Proletariat. På RSDAPs 2. kongres 1903 delegeret fra Baku, tilhænger af flertallet. Efter kongressen arbejdede han som centralkomiteens repræsentant i Kaukasus og Moskva. I september 1905 blev han koopteret i Petersborgs partikomite og repræsenterede bolsjevikkerne i Petersborgsovjetten. I december 1905 blev han arresteret og idømt livsvarig forvisning til Sibirien. I 1907 flygtede han til udlandet, hvor han deltog i II. Internationales kongres i Stuttgart og i RSDAPs konference i Helsingfors. I slutningen af 1907 vendte han tilbage til Baku og arbejdede dér. I september 1911 blev han arresteret og døde i fængslet i Baku. *S. 149.*

Koltsov, D. (virkelige navn *Ginsburg, D.A.*) (1863-1920) – socialdemokrat, mensjevik. I begyndelsen af 1880'erne narodovolets, i slutningen af 1880'erne socialdemokrat. Fra 1893 i emigration, stod gruppen Arbejdets Befrielse nær, sekretær i Forbundet af Russiske Socialdemokrater i Udlandet 1895-1898, deltog i II. Internationales kongresser 1896 og 1900. På RSDAPs 2. kongres 1903 mensjevik. 1905-07 deltog han i fagforeningsarbejde i Petersborg, 1908 i Baku. Under den første verdenskrig krigstilhænger, efter februarrevolutionen 1917 arbejdskommissær i Petrogradsovjetten. Koltsov tog afstand fra oktoberrevolutionen, men arbejdede 1918-19 i Kooperationen i Petrograd. *S. 136.*

Kritjevskij B. N. (1866-1919) – socialdemokrat, skribent, økonomist. Deltog i socialdemokratiske cirkler i Rusland fra slutningen af 1880'erne, emigrerede i begyndelsen af 1890'erne, sluttede sig en tid til gruppen Arbejdets Befrielse, i slutningen af 1890'erne ledende skikkelse i Forbundet af Russiske Socialdemokrater i Udlandet, i 1899 redaktør af bladet *Rabotjeje Delo*, som virkede for Bernsteinske anskuelser. Kort efter RSDAPs 2. kongres 1903 forlod han den socialdemokratiske bevægelse. *S. 68.*

Lenin (virkelige navn *Uljanov*), *Vladimir Iljitj* (1870-1924), se Leninbiografi, Forlaget Tiden. *S. 67, 121, 128, 136.*

Leo XIII (1810-1903) – valgt til pave 1878, søgte at tilpasse katolicismen til det borgerlige samfund og at genvinde pavedømmets tidligere politiske rolle. Bekæmpede socialismen og arbejderbevægelsen ved at oprette katolske partier, katolske fagforeninger etc. *S. 125.*

Makhnovets, se Akimov.

Malakhov, N. N. (f. 1827) – russisk general, deltog 1849 i undertrykkelsen af opstanden i Ungarn og i december 1905 i undertrykkelsen af opstanden i Moskva. *S. 182.*

Manuilov, A.A. (1861-1929) – russisk borgerlig økonom, medlem af »kadetpartiet«, medredaktør af *Russkije Vedomosti*. 1907-11 medlem af tsarens statsråd. Undervisningsminister i den borgerlige provisoriske regering 1917. Emigrerede efter oktoberrevolutionen, men vendte tilbage og

underviste ved højere læreanstalter. Forfatter af økonomiske værker. *S. 132.*

Martov, L. (virkelige navn *J.O. Tsederbaum*) (1873-1923) – socialdemokrat, mensjevik. Deltog i den socialdemokratiske bevægelse siden begyndelsen af 1890'erne. Var i 1895 med til at oprette Kampforbundet til Arbejderklassens Befrielse og blev i den forbindelse arresteret 1896 og forvist for 3 år til Turukhansk. 11900 deltog Martov i forberedelsen af bladet *Iskra* og blev en af dets redaktører. På RSDAPs 2. kongres 1903 stod han som mindretallets leder og var siden mensjevik. Under den første verdenskrig indtog han en centristisk position og deltog i internationalisternes konferencer i Zimmerwald og Kienthal. Efter februarrevolutionen 1917 ledede han en gruppe internationalistiske mensjevikker. Efter oktoberrevolutionen i skarp modsætning til sovjetstyret, emigrant i Berlin fra 1920. *S. 79.*

Martynov, A. (virkelige navn *Piker, A. S.*) (1865-1935) – I begyndelsen af 1880'erne narodovolets, i 1886 arresteret og forvist til Sibirien, hvor han blev socialdemokrat. Emigrerede 1900, medredaktør af økonomisternes blad *Rabotjeje Delo*, polemiserede mod det leninske *Iskra*. På RSDAPs 2. kongres 1903 sluttede han sig til mensjevikkerne. Under den første verdenskrig indtog han en centristisk position, efter februarrevolutionen 1917 blev han internationalistisk mensjevik, i 1918-20 arbejdede han som lærer i Ukraine. I 1923 blev han medlem af Ruslands Kommunistiske Parti (bolsjevikkerne), arbejdede i Marx-Engels Institut og redigerede tidsskriftet *Kommunistisk Internationale*. *S. 33, 36, 37, 77, 79, 83, 97, 107, 120, 121, 126, 127, 128.*

Marx, Karl (1818-1883) – se Lenins artikel om ham i denne udgaves bd. 1. *S. 37, 46, 60, 61, 81, 88, 96, 111, 120, 125, 128-135.*

Mehring, Franz (1859-1919) – tysk socialdemokrat, politiker og teoretiker på partiets venstre fløj, historiker og litteraturforsker. Fra slutningen af 1860'erne borgerlig-demokratisk skribent, 1876-82 liberal, udviklede sig til venstre, forsvarede i det demokratiske blad *Volks-Zeitung* socialdemokratiet og indtrådte 1891 i partiet. Medredaktør af partiets teoretiske tidsskrift *Die Neue Zeit*. Forfatter af talrige værker, bl.a. en Marxbiografi. Udgiver af en stor del af Marx' efterladte skrifter. Fra 1916 en af lederne i Spartakusbund, medvirkede ved oprettelsen af Tysklands Kommunistiske Parti. *S. 61, 128, 134, 135.*

Millerand, Alexandre Etienne (1859-1943) – fransk politiker, i 1880'erne radikal, i 1890'erne socialist. I 1899 indtrådte han i den borgerlige regering Waldeck-Rousseau, sammen med general Gallifet, som var ansvarlig for blodbadet på Paris' kommunarder. Efter eksklusion af partiet i 1904 dannede han sammen med andre fhv. socialister (Briand, Viviani) partiet »uafhængige socialister«. Indtog flere gange ministerposter. Medorganisator af intervention mod Sovjetrusland. 1920-24 fransk præsident. *S. 107.*

Moll, Joseph (1813-1849) – tysk, urmager, tilsluttede sig 1836 i Paris *De Retfærdiges Forbund*, deltog formodentlig i den opstand, som det blan-

quistiske Årstidernes Selskab foretog i Paris 1839, forlod Paris, grundlagde i London sammen med *Karl Schapper* den Kommunistiske Arbejderdannelsesforening og kom i forbindelse med Marx og Engels. I 1847 indvalgt i ledelsen af Kommunisternes Forbund. Efter udbruddet af Februarrevolutionen 1848 tog han til Paris og virkede for de synspunkter, Kommunisternes Forbund repræsenterede. I slutningen af 1848 vendte Moll tilbage til Tyskland, deltog i maj 1849 i opstande i Pfalz og Baden og faldt i en træfning med prøjsiske tropper den 29. juni. *S. 134.*

Nadesjdin, L. (virkelige navn *Selenskij, J. O.*) (1877-1905) – oprindelig narodnik, fra 1898 socialdemokrat, i 1899 arresteret og forvist til Volodgsk guvernementet, i 1900 emigrant i Svejts, hvor han organiserede den »revolutionær-socialistiske gruppe« Svoboda (Frihed) (1901- 03). I sine skrifter virkede han for økonomisterne s synspunkter og for terror som effektivt middel til at »vække masserne«. Efter RSDAPs 2. kongres 1903 var han medarbejder ved mensjevnikiske publikationer. *S. 72.*

Nikolaj II (Romanov, Nikolaj den Blodige) (1868-1918) – den sidste russiske tsar (fra 1894-1917). Skudt den 17 juli i Jekaterinburg (nu Sverdlovsk) på ordre fra Ural-områdets arbejder- og soldatersovjet. *S. 61, 125.*

Petrunkevitch, I. I. (1844-1928) – godsejer, s em stvo-politiker, medlem af »kadetpartiet«. Ud giver af partiets centralorgan Retj. Emigrerede efter oktoberrevolutionen. *S. 61, 117, 131.*

Plekhanov, G. V. (1856-1918) – materialistisk filosof, propagandist for marxismen i Rusland. 11875 kom han i forbindelse med narodnikkerne og sluttede sig til den revolutionære kamp. For at undgå tsarregimets forfølgelser flygtede han til udlandet, hvor han udviklede sig til marxist. 11883 oprettede han den første russiske marxistiske organisation: Arbejdets Befrielse. I 1900 indtrådte han i avisen Iskra og tidsskriftet Sarjas redaktioner. Efter det russiske socialdemokratis 2. kongres hældede han mod opportunisten og knyttede sig til mensjevikkerne. Under den første russiske revolution i 1905 indtog han i afgørende spørgsmål et mensjevnikisk standpunkt, men ikke desto mindre vendte han sig i tiden derefter mod de forsøg på revision af marxismen, som hovedsagelig blev gjort af mensjevikkerne. Under 1. verdenskrig indtog han et social-chauvinistisk standpunkt. Efter februarrevolutionen ledede han det yderste højre blandt de mensjevnikiske forsvarstilhængere. Han tog afstand fra bolsjevismen og den socialistiske revolution, da han ikke regnede med, at Rusland var modent til socialismen; men han bekæmpede ikke det sovjetiske styre. *S. 121, 135, 136.*

Potresov, A. N. (pseudonym *Starover*) (1869-1934) – mensjevnik. Sluttede sig i 1890'erne til marxismen, deltog i Kampforbundet til Arbejderklassens Befrielse i Petersborg, arresteredes og forvistes til Vjatka guvernementet. Emigrerede i 1900, medarbejder ved Iskra og Sarja. På RSDAPs 2. kongres 1903 deltog han på mindretallets side. Senere medarbejdede mensjevnikiske blade. Under den første verdenskrig krigstilhænger. Efter oktoberrevolutionen i emigration, medarbejder ved Kerenskij's ugeblad Dni, angreb Sovjetrusland. *S. 62, 68, 91, 122.*

Prokopovitch, S. N. (1871-1955) – russisk økonom, i slutningen af 1890'erne økonomist, talsmand for Bernsteins anskuelser, senere aktivt medlem af den liberale, monarkistiske organisation Sojus Osvobosjdenija (Befrielsesforbundet). 11906 medlem af »kadetpartiet«. Ud giver af et halvkadetsk, halvmensjevnikisk blad Bes Saglavija (Uden Overskrift), medarbejder ved bladet Tovaristsj. I 1917 levnedsmiddelminister i den borgerlig provisoriske regering. Efter oktoberrevolutionen udvist af Sovjetrusland for sovjetfjendtlig virksomhed. *S. 118.*

Proudhon, Pierre-Joseph (1809-1865) – fransk skribent, økonom og sociolog, en af anarkismens grundlæggere. I 1840 offentliggjorde han bogen: Hvad er Ejendom? Proudhon drømte om at gøre småbesidderen til samfundets grundsten og kritiserede kapitalismen ud fra en småborgerlig synsvinkel. Hovedårsagen til klasse modsætningerne var efter hans mening staten, og han fremsatte et utopisk projekt for statens fredelige likvidering, hvori han udtalte sig negativt om den politiske kamp. I 1846 offentliggjorde han sine filosofiske og økonomiske synspunkter i bogen Elendighedens Filosofi, som Marx kritiserede i sit modskrift Filosofiens Elendighed. *S. 136.*

Radin, se Knunjants.

Renan, Erneste Joseph (1823-1892) – fransk historiker, filosof, medlem af det franske videnskabsakademi, kendt for sine arbejder om kristendommens tidligste periode. Politisk vendte Renan sig mod demokrati og mod Pariserkommunen 1871. *S. 137.*

Roditjev, F. I. (f. 1856) – godsejer, semstvo-politiker, »kadetpolitiker«. Medlem af alle tsardømmets думаer. Efter februarrevolutionen den provisoriske regerings kommissær for Finland. Efter oktoberrevolutionen emigrant. *S. 117, 131, 132.*

Romanov, se Nikolaj.

Schapper, Karl (1812-1870) – tysk, uddannet som forstmand, deltog i revolutionære, demokratiske bevægelser (Frankfurt 1833, Savoyen 1834), udvist af Svejts 1836, i Paris typograf, indtrådte i De Retfærdiges Forbund, deltog i den opstand, som det blanquistiske Årstidernes Selskab foretog i Paris 1839, syv måneder i fængsel, derpå udvist af Frankrig. 1840-48 i England, ernærede sig som sproglærer, arbejdede sammen med *Joseph Moll*. 1843 lærte han Engels at kende. 1847 indvalgt i ledelsen af Kommunisternes Forbund. Organiserede trykningen af Marx' og Engels' Det Kommunistiske Partis Manifest og læste korrekturen. Medarbejder ved Neue Rheinische Zeitung 1848. Ofte hovedtaler på folkemøder i Koln. I maj 1849 deltager i den revolutionære bevægelse i Baden og Pfalz. 1850 udvist af Wiesbaden, bosat i London. Efter nogle års politiske svingninger sluttede han sig 1856 atter til Marx. Indvalgtes 1865 il. Internationales generalråd. *S. 134.*

Schwerin, Maximilian (1804-1872) – prøjsisk politiker, repræsentant for adel og bureaukrati. I 1848 medlem af ministeriet Camphausen, medlem af Nationalforsamlingen i Frankfurt. Sluttede sig senere til det national-liberale parti. *S. 131.*

Sjipov, D. N. (1851-1920) – storgodsejer, semstvo-politiker, moderat liberal. I november 1905 medstifter af Forbundet af 17. Oktober, senere medlem af Den Fredelige Fornyelses Parti, i 1906 medlem af tsarens statsråd. Efter oktoberrevolutionen en af lederne i den kontrarevolutionære organisation Det Nationale Centrum. *S. 40, 97, 127.*

Starover; se Potresov. *Stolypin, P. A.* (162-1911) – storgodsejer, statsmand, fra 1906 til 1911 tsarens regeringschef, dræbt ved attentat 1911 i Kijev. Perioden 1907- 1910 kaldes Stolypin-reaktionen. Stolypin gennemførte en landbrugsreform for at skabe store landbrug, hvis indehavere kunne blive en støtte for tsardømmet. *S. 190.*

Struve, P. B. (1870-1844) – borgerlig økonom og publicist, en af »kadetterne« s, dvs. det liberalt-monarkistiske partis ledere. I 90'erne var han en af de mest fremtrædende repræsentanter for den »legale marxisme«, der ville »øve kritik« mod og »supplere« Marx' økonomiske og filosofiske teorier for at tillempe marxismen til bourgeoisiets interesser. *S. 23, 34, 55, 60, 68-77, 97-98, 116, 117, 123, 124, 127.*

Thiers, Adolphe (1797-1877), fransk politiker og historiker, af profession advokat. I 1834 organiserede han en brutal undertrykkelse af opstande i Lyon og Paris. Under den »anden republik« 1848-51 var han en af lederne af »Ordenspartiet«. Efter kejserdømmets fald 4. september 1870 var et dominerende medlem af den reaktionære regering. Den 17. februar 1871 blev han regeringschef. Han gav ordre til at beslaglægge den parisiske befolknings våben, hvad der fremkaldte opstanden den 18. marts 1871. Skylden for blodbadet på Paris kommunarder hviler først og fremmest på ham. Marx har skildret Thiers i sit skrift Borgerkrigen i Frankrig. Se Marx/Engels, Udvalgte Skrifter, bd. I, Forlaget Tiden. *S. 125.*

Trotskij (virkelige navn *Bronstein*), *L. D.* (1879-1940) – medarbejder ved Lenins Iskra, på RSDAPs 2. kongres 1903 på mindretallets side, efter kongressen i strid med bolsjevikkerne. I reaktionsårene efter 1907 likvidator, i 1912 organisator af Augustblokken, en samling af socialdemokratiske grupper, der var modstandere af bolsjevikkerne. Blokken faldt fra hinanden i løbet af halvandet år. Under den første verdenskrig stod han på en centristisk position, men efter februarrevolutionen blev han medlem af gruppen »mesrajojontsy« og gik sammen med denne gruppe ind i bolsjevikernes parti. Efter oktoberrevolutionen udenrigsminister, krigsminister og formand for republikkens krigsråd, medlem af partiets politbureau (politiske udvalg). I 1918 forhandlede han Brestfreden, i 1920-21 ledede han oppositionen under fagforeningsdiskussionen. Efter 1923 kom han i mere og mere åben strid med flertallet i partiledelsen. I 1927 blev Trotskij ekskluderet af partiet og i 1929 udvist af Sovjetunionen. I emigration stod han bag stiftelsen af den trotskistiske IV. Internationale. Dræbt 1940 ved attentat i Mexico. *S. 24, 68.*

Trubetskij, S. N. (1862-1905) – fyrste, politisk liberal, filosofisk idealist, søgte at konsolidere tsardømmet gennem forslag om en moderat forfatning. *S. 117, 132.*

Tsederbaum, se Martov.

Turati, Filippo (1857-1932) – reformistisk italiensk socialist, under verdenskrigen centrist. *S. 77, 88.*

Varlin, Louis-Eugene (1839-1871) – fremtrædende skikkelse i den franske arbejderbevægelse og I. Internationale; i 1871 medlem af Nationalgardens centralkomité og Pariserkommunens råd. *S. 106.*

